

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
Ministry of Tourism and Sports

กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
เลขที่ 4 ถนนราชดำเนินนอก แขวงวัดโสมมนิส
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทร : 0-2283-1500 โทรสาร : 0-2356-0746
www.mots.go.th/ E-mail : webmaster@mots.go.th

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑-๑
หลักการและเหตุผล	๑-๑
วัตถุประสงค์	๑-๒
ขอบเขตของการดำเนินงาน	๑-๒
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๑-๓
ระยะเวลาการดำเนินงาน	๑-๓
บทที่ ๒ แผนการดำเนินงานโครงการฯ	๒-๑
กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	๒-๑
วิธีการดำเนินงาน	๒-๒
กำหนดการจัดกิจกรรม	๒-๓
รายละเอียดผลงานที่จะส่งมอบ	๒-๔
บทที่ ๓ การทบทวนวรรณกรรม	๓-๑
แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)	๓-๑
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๓-๑๒
หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination, GSTC-D)	๓-๒๑
แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๓-๓๔
แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๓-๔๑
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๔-๑
สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ	๔-๑
รวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก	
ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวโดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน	๔-๑๙
ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๔-๒๗
แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๔-๓๓

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๕ ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนา	๕-๑
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
พื้นที่และชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๕-๑	
ผลการประเมินแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ท่องเที่ยวตามเกณฑ์ GSTC-D	๕-๑๗
พื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๕-๒๐
ภาคเหนือ : จังหวัดน่าน	๕-๒๒
ภาคใต้ : จังหวัดพังงา	๕-๒๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดอุบลราชธานี	๕-๓๖
ภาคกลาง : จังหวัดเพชรบุรี	๕-๔๔
ภาคตะวันออก : จังหวัดจันทบุรี	๕-๕๐
บทที่ ๖ ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา	๖-๑
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
ประเทศนิวซีแลนด์	๖-๑
ประเทศภูฏาน	๖-๔
บทที่ ๗ ผลการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๗-๑
สำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	
กระบวนการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๗-๑
สำหรับชุมชน	
สรุปผลการศึกษาที่ใช้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนา	๗-๕
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน	
แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน	๗-๒๐
บรรณานุกรม	ณ

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	
ตารางที่ ๑ ระยะเวลาดำเนินงาน	๑-๔
บทที่ ๒ แผนการดำเนินงานโครงการฯ	
ตารางที่ ๑ กำหนดการจัดกิจกรรม	๒-๓
บทที่ ๓ การทบทวนวรรณกรรม	
ตารางที่ ๑ หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว	๓-๒๒
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	
ตารางที่ ๑ สมาชิกสภาการท่องเที่ยว	๔-๙
ตารางที่ ๒ ๑๐ ประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐	๔-๑๗
ตารางที่ ๓ ๑๐ ประเทศที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐	๔-๑๙
ตารางที่ ๔ ผลจากการประเมินความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว ปี ค.ศ. ๒๐๑๗	๔-๒๒
ตารางที่ ๕ ความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศ ใน ASEAN	๔-๒๔
ตารางที่ ๖ นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการลดพลังงาน	๔-๒๘
บทที่ ๕ ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
ตารางที่ ๑ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคเหนือ	๕-๒
ตารางที่ ๒ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕-๕
ตารางที่ ๓ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันออก	๕-๖
ตารางที่ ๔ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันตก	๕-๗
ตารางที่ ๕ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคกลาง	๕-๘
ตารางที่ ๕ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้	๕-๙
ตารางที่ ๖ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในเมืองรอง	๕-๑๔
ตารางที่ ๗ ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์ประสานงานเครือข่าย การท่องเที่ยวโดยชุมชน	๕-๑๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

บทที่ ๗ แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

ตารางที่ ๑ เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) ๗-๑๕

ตารางที่ ๒ สรุปศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวมเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) ๗-๑๘

ตารางที่ ๓ วิธีการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยวในชุมชน ๗-๒๔

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
บทที่ ๒ แผนการดำเนินงานโครงการฯ	
ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	๒-๑
ภาพที่ ๒ วิธีการดำเนินงาน	๒-๒
บทที่ ๓ การทบทวนวรรณกรรม	
ภาพที่ ๑ ความเป็นมาและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	๓-๒
ภาพที่ ๒ Sustainable Development Goals	๓-๖
บทที่ ๔ ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	
ภาพที่ ๑ ๑๓ ชุมชนต้นแบบ	๔-๘
ภาพที่ ๒ นักท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ASEAN	๔-๑๙
ภาพที่ ๓ รายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ASEAN	๔-๒๐
ภาพที่ ๔ ตัวชี้วัดการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว	๔-๒๓
ภาพที่ ๕ Green Investment/Initiative Press Release	๔-๒๗
ภาพที่ ๖ Environment Project Tours For Guests	๔-๒๙
ภาพที่ ๗ Local Heritage Offerings Communication	๔-๒๙
บทที่ ๕ ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
ภาพที่ ๑ ๑๓ ชุมชนต้นแบบ	๕-๑๙
ภาพที่ ๒ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.น่าน	๕-๒๒
ภาพที่ ๓ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.น่าน	๕-๒๓
ภาพที่ ๔ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.น่าน	๕-๒๓
ภาพที่ ๕ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.น่าน	๕-๒๔
ภาพที่ ๖ ระยะเวลาพำนักรักของนักท่องเที่ยว จ.น่าน	๕-๒๔
ภาพที่ ๗ อัตราการว่างงาน จ.น่าน	๕-๒๕
ภาพที่ ๘ ปัญหายาเสพติด จ.น่าน	๕-๒๕
ภาพที่ ๙ สถิติอาชญากรรม จ.น่าน	๕-๒๖
ภาพที่ ๑๐ สถานการณ์มลพิษ จ.น่าน	๕-๒๖
ภาพที่ ๑๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.น่าน	๕-๒๗
ภาพที่ ๑๒ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.น่าน	๕-๒๗

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ ๑๓ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.พังงา	๕-๓๐
ภาพที่ ๑๔ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.พังงา	๕-๓๐
ภาพที่ ๑๕ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.พังงา	๕-๓๑
ภาพที่ ๑๖ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.พังงา	๕-๓๑
ภาพที่ ๑๗ ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว จ.พังงา	๕-๓๒
ภาพที่ ๑๘ อัตราการว่างงาน จ.พังงา	๕-๓๒
ภาพที่ ๑๙ ปัญหาเสพติด จ.พังงา	๕-๓๓
ภาพที่ ๒๐ สถิติอาชญากรรม จ.พังงา	๕-๓๓
ภาพที่ ๒๑ สถานการณ์มลพิษ จ.พังงา	๕-๓๔
ภาพที่ ๒๒ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.พังงา	๕-๓๔
ภาพที่ ๒๓ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.พังงา	๕-๓๕
ภาพที่ ๒๔ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี	๕-๓๗
ภาพที่ ๒๕ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.อุบลราชธานี	๕-๓๗
ภาพที่ ๒๖ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี	๕-๓๘
ภาพที่ ๒๗ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี	๕-๓๘
ภาพที่ ๒๘ ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี	๕-๓๙
ภาพที่ ๒๙ อัตราการว่างงาน จ.อุบลราชธานี	๕-๓๙
ภาพที่ ๓๐ ปัญหาเสพติด จ.อุบลราชธานี	๕-๔๐
ภาพที่ ๓๑ สถิติอาชญากรรม จ.อุบลราชธานี	๕-๔๐
ภาพที่ ๓๒ สถานการณ์มลพิษ จ.อุบลราชธานี	๕-๔๑
ภาพที่ ๓๓ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.อุบลราชธานี	๕-๔๑
ภาพที่ ๓๔ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.อุบลราชธานี	๕-๔๒
ภาพที่ ๓๕ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี	๕-๔๕
ภาพที่ ๓๖ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.เพชรบุรี	๕-๔๕
ภาพที่ ๓๗ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี	๕-๔๖
ภาพที่ ๓๘ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี	๕-๔๖
ภาพที่ ๓๙ ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี	๕-๔๗
ภาพที่ ๔๐ อัตราการว่างงาน จ.เพชรบุรี	๕-๔๗

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ ๔๑ ปัญหายาเสพติด จ.เพชรบุรี	๕-๔๘
ภาพที่ ๔๒ สถิติอาชญากรรม จ.เพชรบุรี	๕-๔๘
ภาพที่ ๔๓ สถานการณ์มลพิษ จ.เพชรบุรี	๕-๔๙
ภาพที่ ๔๔ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.เพชรบุรี	๕-๔๙
ภาพที่ ๔๕ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.เพชรบุรี	๕-๕๐
ภาพที่ ๔๖ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.จันทบุรี	๕-๕๑
ภาพที่ ๔๗ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.จันทบุรี	๕-๕๒
ภาพที่ ๔๘ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี	๕-๕๒
ภาพที่ ๔๙ สัณฐานนักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี	๕-๕๓
ภาพที่ ๕๐ ระยะเวลาพำนักรถยนต์นักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี	๕-๕๓
ภาพที่ ๕๑ อัตราการว่างงาน จ.จันทบุรี	๕-๕๔
ภาพที่ ๕๒ ปัญหายาเสพติด จ.จันทบุรี	๕-๕๔
ภาพที่ ๕๓ สถิติอาชญากรรม จ.จันทบุรี	๕-๕๕
ภาพที่ ๕๔ สถานการณ์มลพิษ จ.จันทบุรี	๕-๕๕
ภาพที่ ๕๕ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.จันทบุรี	๕-๕๖
ภาพที่ ๕๖ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.จันทบุรี	๕-๕๖

บทที่ ๖ ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๑ Aoraki-Mount Cook National Park ประเทศนิวซีแลนด์	๖-๑
ภาพที่ ๒ Paro Taktsang ประเทศภูฏาน	๖-๔

บทที่ ๗ แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

ภาพที่ ๑ กระบวนการดำเนินงานการจัดทำแนวทาง	๗-๑
ภาพที่ ๒ แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน หน้า ๑	๗-๒
ภาพที่ ๓ แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน หน้า ๒	๗-๓
ภาพที่ ๔ แบบประเมินตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก	๗-๔

(Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC)

ภาพที่ ๕ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของจังหวัดพังงา	๗-๕
--	-----

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ ๖ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของจังหวัดน่าน	๗-๗
ภาพที่ ๗ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของจังหวัดอุบลราชธานี	๗-๙
ภาพที่ ๘ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของจังหวัดจันทบุรี	๗-๑๑
ภาพที่ ๙ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของจังหวัดเพชรบุรี	๗-๑๓
ภาพที่ ๑๐ ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวม ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC)	๗-๑๘
ภาพที่ ๑๑ แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน	๗-๒๑
ภาพที่ ๑๒ แนวทางที่ ๑ พัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้พร้อมต่อ การดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๗- ๒๑
ภาพที่ ๑๓ แนวทางที่ ๒ ยกระดับการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน	๗-๒๒
ภาพที่ ๑๔ แนวทางที่ ๓ สร้างเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มั่นคงมั่นคง	๗-๒๔
ภาพที่ ๑๕ แนวทางที่ ๔ พัฒนาชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยว และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ	๗-๒๗
ภาพที่ ๑๖ แนวทางที่ ๕ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้มีความยั่งยืน	๗-๒๙

๑) หลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ประเทศไทยจะยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิต (ผลิตภาพการผลิต : Productivity หมายถึง ขนาดของผลผลิต (Output) ที่ผลิตได้จากการใส่ปัจจัยการผลิต (Input) เข้าไปในกระบวนการผลิต ซึ่งการวัดผลิตภาพการผลิตสามารถวัดได้ ๒ ลักษณะ คือ ๑) การวัดผลิตภาพการผลิตบางส่วน : Partial productivity ๒) การวัดผลิตภาพการผลิตรวม : Total Factor Productivity: TFP) ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ ดังนี้ (๑) การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (๓) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ (๔) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยพ.ศ.๒๕๗๔ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวประการหนึ่ง ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวได้จัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้ดำเนินการของงบประมาณในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ เรื่องการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการด้วยการผลักดันและนำประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ของรัฐบาล โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนเพื่อวางรากฐานการดำเนินงาน ให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพในระยะยาว ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศโดยเกื้อหนุนกันไปทั้ง ด้านการส่งเสริมตลาดด้านการพัฒนาสินค้าและบริการและด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีภารกิจหลักในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้จัดทำโครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับแนวโน้มและพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยวในตลาดโลก ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination, GSTC-D) ของสมาคมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก เป็นแนวทางพื้นฐานในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนอย่างบูรณาการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) วัตถุประสงค์

๒.๑) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่มากขึ้น สามารถพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุล

๒.๒) เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ให้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางกลไกประชารัฐ

๒.๓) เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ จังหวัด และชุมชน

๓) ขอบเขตของการดำเนินงาน

ที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ จัดทำแผนการดำเนินงานโครงการฯ

๓.๒ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ (๑) สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก (๒) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน (๓) ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (๔) แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๓.๓ ศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างน้อย

๑ ประเทศ (Best Practice)

๓.๔ คัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก และลงพื้นที่เพื่อสำรวจจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและสร้างความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination, GSTC-D) ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกเพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนอย่างบูรณาการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้

๑) ศึกษาข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลพื้นฐาน และบริบทของชุมชน

๒) ประเมินศักยภาพความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามหลักเกณฑ์ GSTC-D โดยนำระบบติดตามและตรวจสอบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทย (Thailand Tourism Watch) มาใช้เป็นเครื่องมือ

๓) สำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔) สำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

๓.๕ จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูล โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ ครั้ง ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ครั้งละไม่น้อยกว่า ๕๐ คน รวม ๒๕๐ คน (ระยะเวลาในแต่ละครั้ง ๒ วัน ๑ คืน) โดยที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้

๑) สถานที่จัดประชุมต้องเป็นโรงแรมระดับ ๓ ดาวขึ้นไป หรือเทียบเท่าโดยที่ปรึกษาจะต้องจัดเตรียมสถานที่ให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน

๒) จัดทำเอกสารในการจัดงาน จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ ชุด/ครั้ง

๓) จัดให้มีอาหารเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมงาน จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ ชุด/วัน

๔) จัดให้มีอาหารว่างและเครื่องดื่มเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมงาน จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชุด/วัน

๕) จัดให้มีที่พักสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม

- ๖) จัดเตรียมรถตู้สำหรับการดำเนินโครงการ จำนวน ๒ คัน
- ๗) โดยที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินงาน

๓.๖ จัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ตามหลักเกณฑ์ GSTC-D

๓.๗ จัดประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการให้ความรู้ และกระตุ้นให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางกลไกประชารัฐ ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๕ ครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน รวม ๕๐๐ คน (ระยะเวลาในแต่ละครั้ง ๑ วัน) โดยที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้

- ๑) สถานที่จัดประชุมต้องเป็นโรงแรมระดับ ๓ ดาวขึ้นไป หรือเทียบเท่า
- ๒) เอกสารในการจัดประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชุด / ครั้ง
- ๓) จัดให้มีอาหารเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชุด/วัน
- ๔) จัดให้มีอาหารว่างและเครื่องดื่มเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ชุด/วัน
- ๕) จัดให้มีที่พักสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม
- ๖) โดยที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินงาน

๓.๘ จัดการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการให้ความรู้ และกระตุ้นให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางกลไกประชารัฐ ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว และสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ โดยจัดประชุมในกรุงเทพฯ จำนวน ๑ ครั้ง (จำนวน ๑ วัน) จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน โดยที่ปรึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้

- ๑) สถานที่จัดประชุมต้องเป็นโรงแรมระดับ ๓ ดาวขึ้นไป หรือเทียบเท่า
- ๒) เอกสารในการจัดประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชุด / ครั้ง
- ๓) จัดให้มีอาหารเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชุด/วัน
- ๔) จัดให้มีอาหารว่างและเครื่องดื่มเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ชุด/วัน
- ๕) โดยที่ปรึกษาเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินการ

๔) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินโครงการประกอบด้วย

๔.๑) ผลการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก

๔.๒) ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน

๔.๓) ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๔.๔) แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- ๔.๕) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ๔.๖) เครือข่ายการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ๔.๗) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ๔.๘) รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ๔.๙) ผลการวิเคราะห์บทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๕) ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน ๒๑๐ วัน โดยคณะที่ปรึกษามีการดำเนินการดังนี้

ตารางที่ ๑ ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี	กิจกรรม	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
๒๕๖๒	- จัดทำรายงานขั้นต้น (Inception Report) เป็นรูปเล่มและ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย แผนการดำเนินงานโครงการฯ	x						
๒๕๖๒	- จัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ ๑ (Progress Report ๑) เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย ๑) ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ (๑) สถานการณ์ และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก (๒) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน (๓) ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (๔) แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๒) ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างน้อย ๑ ประเทศ (Best Practice)	x	x	x	x			

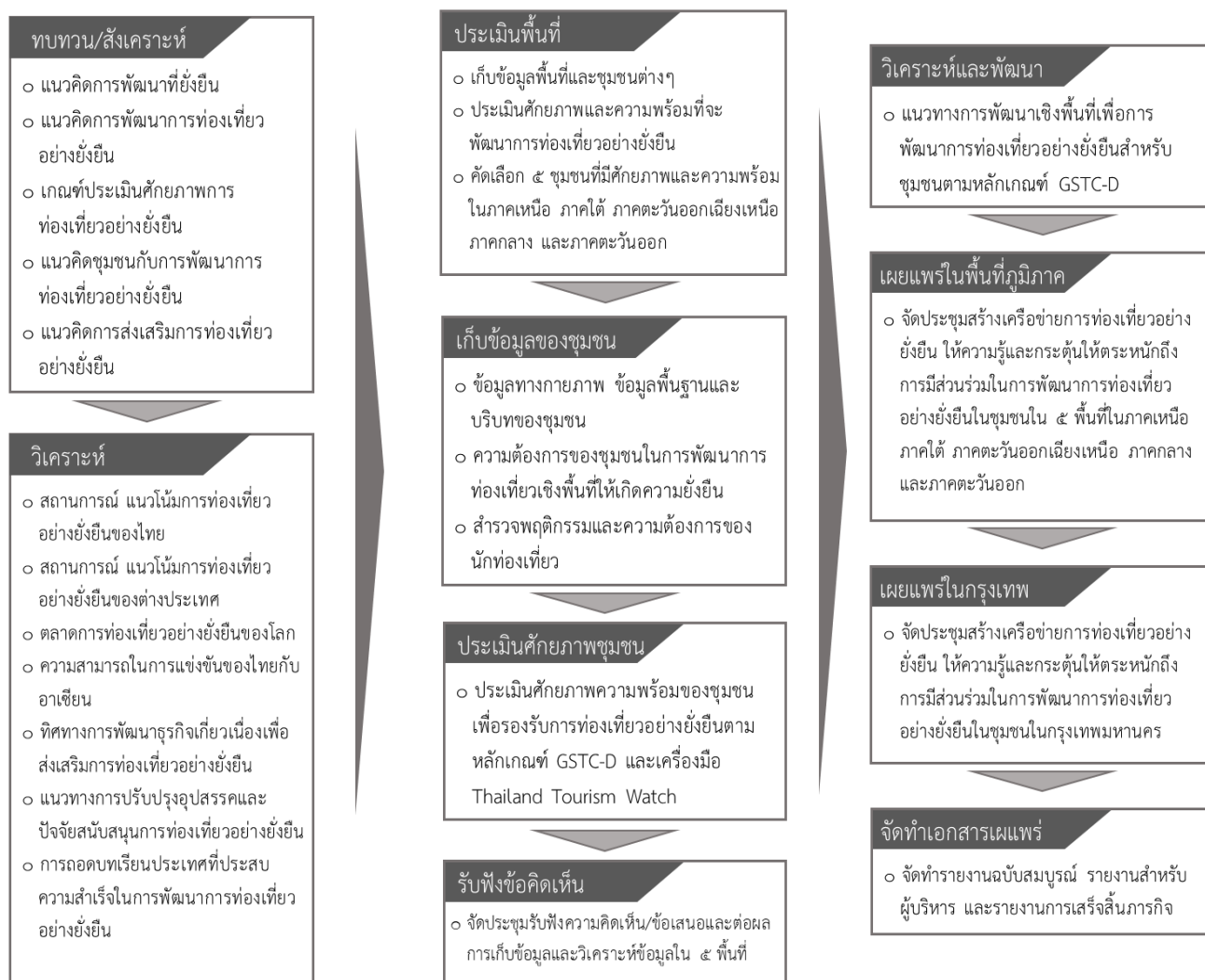
ปี	กิจกรรม	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
	๓) ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๔) ผลการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูล ๕) ร่างการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น							
๒๕๖๒	- จัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ ๒ (Progress Report ๒) เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย ๑) ผลการจัดประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๒) ผลการจัดการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน				x	x	x	
๒๕๖๒	- จัดทำ ๑) รายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย - ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก ความสามารถในการแข่งขันโดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรค					x	x	x

ปี	กิจกรรม	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
	และเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างน้อย ๑ ประเทศ (Best Practice) - ผลการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ๒) รายงานสำหรับผู้บริหาร เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย - รายงานสรุปการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก - รายงานสรุปข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Best Practice) - รายงานสรุปแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน ๓) รายงานการเสร็จสิ้นภารกิจ เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย สรุปผลการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของโครงการ และประเมินความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานในอนาคต							

บทที่ ๒ แผนการดำเนินงานโครงการฯ

๑) กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

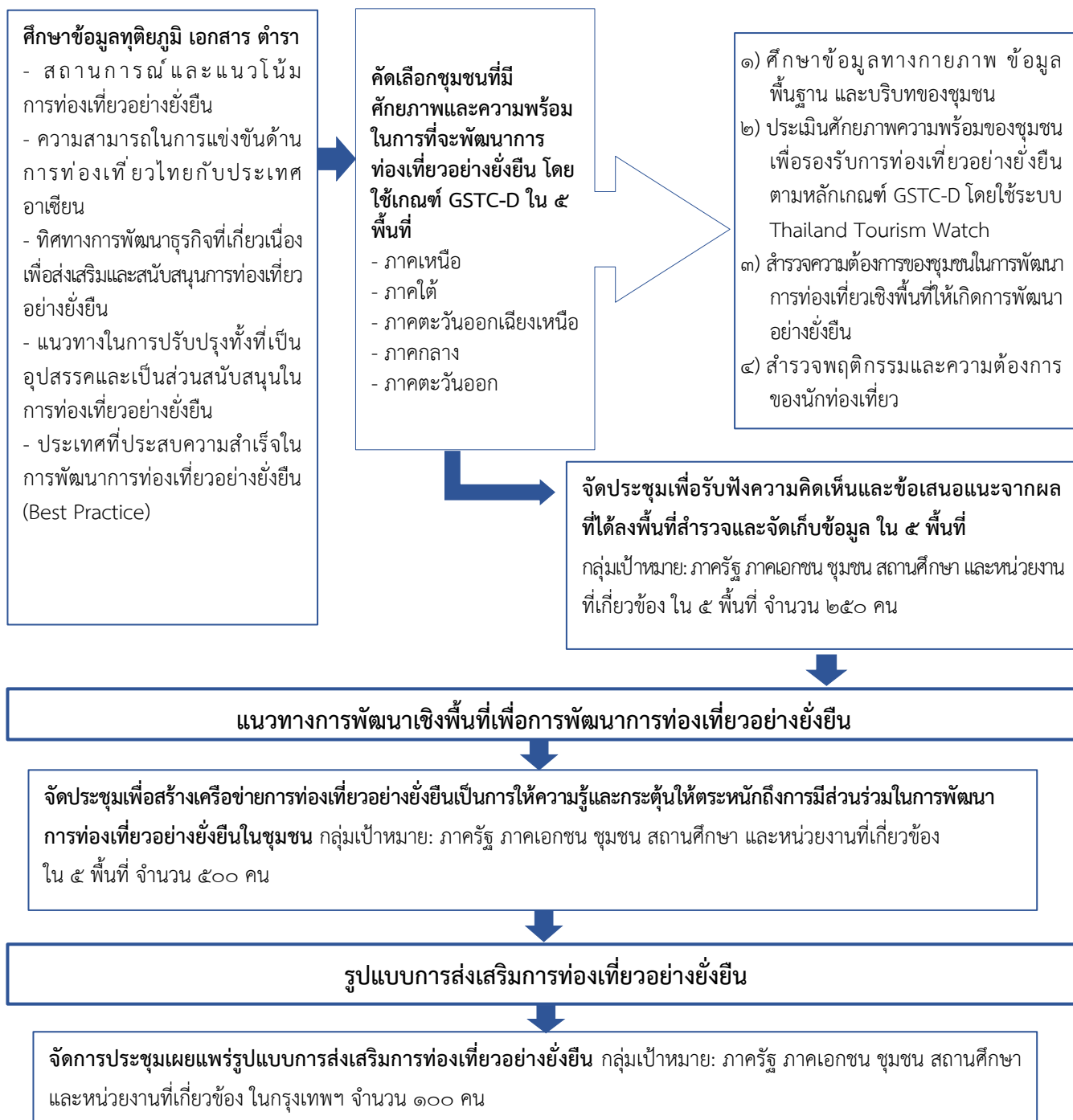
ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดการดำเนินงาน โดยมีกระบวนการดำเนินงานทั้งสิ้น ๑๐ ขั้นตอน ประกอบไปด้วย การทบทวนและสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินพื้นที่ท่องเที่ยว การเก็บข้อมูลของชุมชน การประเมินศักยภาพชุมชน การรับฟังข้อคิดเห็น การวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน การเผยแพร่ผลการวิเคราะห์และจัดตั้งเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาค การเผยแพร่ฯ ในกรุงเทพฯ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการดำเนินโครงการฯ ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

๒) วิธีการดำเนินงาน

ได้มีการกำหนดวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ ๒ วิธีการดำเนินงาน

๓) กำหนดการจัดกิจกรรม

ตารางที่ ๑ กำหนดการจัดกิจกรรม

กิจกรรม	(ร่าง) กำหนดการ
๑. การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่ สำรวจและจัดเก็บข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ครั้งละ ๕๐ คน)	(๒ วัน ๑ คืน)
ครั้งที่ ๑ ภาคเหนือ	พฤษภาคม ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๒ ภาคใต้	พฤษภาคม ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มิถุนายน ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๔ ภาคกลาง	มิถุนายน ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๕ ภาคตะวันออก	กรกฎาคม ๒๕๖๒
๒. การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ครั้งละ ๑๐๐ คน)	(๑ วัน)
ครั้งที่ ๑ ภาคเหนือ	สิงหาคม ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๒ ภาคใต้	สิงหาคม ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กันยายน ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๔ ภาคกลาง	กันยายน ๒๕๖๒
ครั้งที่ ๕ ภาคตะวันออก	กันยายน ๒๕๖๒
๓. การประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ ๕ พื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (จำนวน ๑๐๐ คน) สถานที่ กรุงเทพมหานคร	(๑ วัน) ตุลาคม ๒๕๖๒

*กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

๔) รายละเอียดผลงานที่จะส่งมอบ

การส่งมอบงานแบ่งออกเป็น ๔ งวด ดังนี้

งวดที่ ๑ รายงานขั้นต้น (Inception Report) เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด ภายในระยะเวลา ๒๐ วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา มีเนื้อหาประกอบด้วย แผนการดำเนินงาน โครงการฯ

งวดที่ ๒ รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ ๑ (Progress Report 1) เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด ภายในระยะเวลา ๑๒๐ วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา มีเนื้อหาประกอบด้วย

๑) ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ (๑) สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก (๒) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน (๓) ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (๔) แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒) ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างน้อย ๑ ประเทศ (Best Practice)

๓) ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๔) ผลการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจ และจัดเก็บข้อมูล

๕) ร่างการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

งวดที่ ๓ รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ ๑ (Progress Report 2) เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๘ GB. จำนวน ๒๐ ชุด ภายในระยะเวลา ๑๘๐ วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา มีเนื้อหาประกอบด้วย

๑) ผลการจัดประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒) ผลการจัดการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งวดที่ ๔ ส่งมอบงานภายในระยะเวลา ๒๑๐ วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา มีเนื้อหาประกอบด้วย

๑) รายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย

- ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก ความสามารถในการแข่งขัน โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างน้อย ๑ ประเทศ (Best Practice)

- ผลการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

๒) รายงานสำหรับผู้บริหาร เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย

- รายงานสรุปการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก

- รายงานสรุปข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Best Practice)

- รายงานสรุปแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

๓) รายงานการเสร็จสิ้นภารกิจ เป็นรูปเล่ม และ Flash Drive ความจุ ๓๒ GB. จำนวน ๒๐ ชุด มีเนื้อหาประกอบด้วย สรุปผลการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ประกอบด้วยผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของโครงการ และประเมินความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการ เพื่อใช้เป็นแนวทาง การปฏิบัติงานในอนาคต

๑) แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)

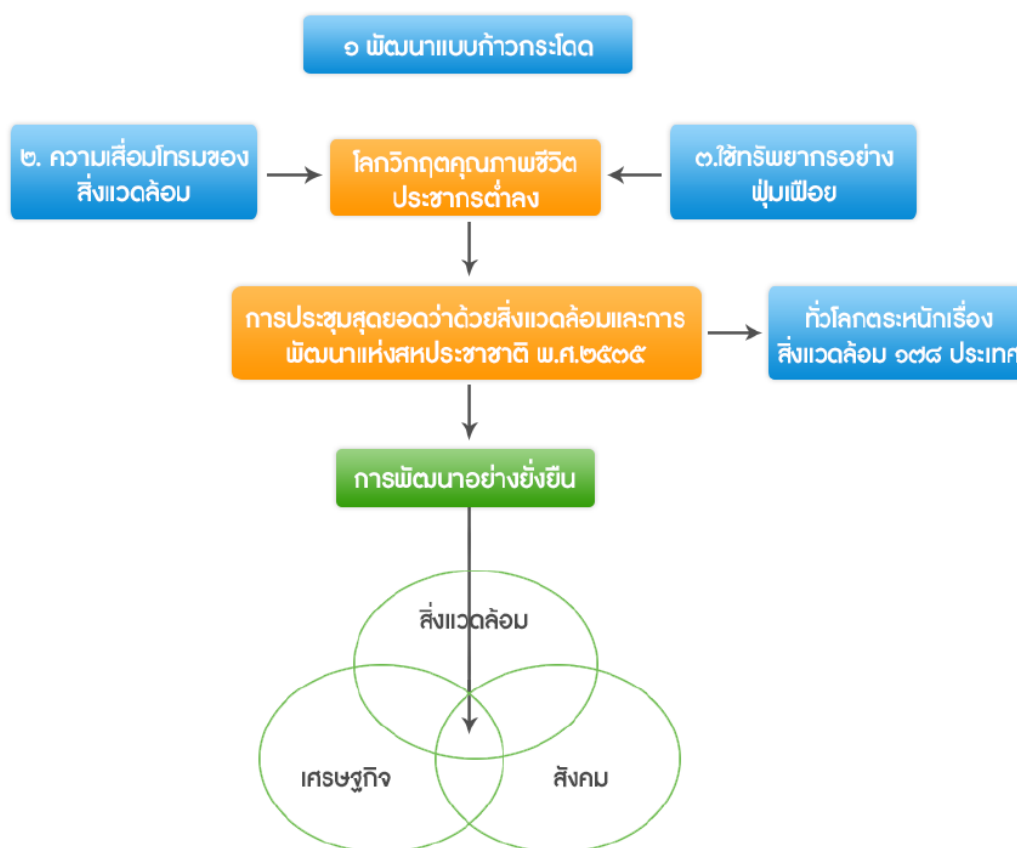
๑.๑ ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ทิศทางการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทุกด้าน จึงทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในปริมาณมากเพื่อผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเหลือน้อยลงจนใกล้จะหมดไปหรืออยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมลง จนไม่สามารถสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างไร้ขีดจำกัด แม้ว่าปรากฏการณ์การพัฒนาดังกล่าวจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า แต่ในขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของมนุษย์ เกิดความเสื่อมโทรมด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณภาพชีวิตของมนุษย์ถูกบั่นทอนลงเรื่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้สังคมโลกต้องตกอยู่ในภาวะสังคมมีปัญหา และการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จากสภาพปัญหาที่หลายประเทศทั่วโลกประสบกับภาวะความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ทั่วโลกต่างแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุล เพื่อก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ สังคมที่ดี มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ดีกินดี ควบคู่กันไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพเดิมและดีขึ้นอย่างยั่งยืน

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนัก ที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกัน พิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่าง ๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งการประชุมนี้มีชื่อว่า “การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)” จัดขึ้น ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)” ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ คณะกรรมการ บรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่รายงานของคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในชื่อ “อนาคตของเรา” (Our common future)

ต่อจากนั้นองค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยที่ไม่สมดุลกับขีดจำกัดการตอบสนองของธรรมชาติ โดยได้จัดประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งเป็นที่มาของแผนแม่บทโลกที่ใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน ในการประชุมครั้งนั้น ประเทศสมาชิกจำนวน ๑๗๘ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามในการปฏิบัติตามแผนแม่บท ดังกล่าว ซึ่งอีก ๑๐ ปี

ต่อมาจึงขยายแนวคิดไปสู่การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World summit on sustainable development) เพื่อกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสนใจกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างองค์รวม มุ่งสู่ดุลยภาพ การพัฒนา ดังแสดงในภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ ความเป็นมาและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
ที่มา: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒๕๕๖, น.๑๑)

๑.๒ ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) นั้น เป็นคำที่ใช้กันมากในการพัฒนาประเทศ มีการให้คำนิยามแตกต่างกันไปตามการแปลความของประเทศต่างๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development [WCED], ๑๙๘๐, p. ๔๓) หรือที่เรียกในอีกนามหนึ่งว่าคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา” (Sustainable development is development which meets the needs current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs) ทั้งนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland commission, ๑๙๘๗) นอกจากนี้ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ยังเสนอเพิ่มเติมว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรตั้งอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมที่ยึดถือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วย (UNESCO, ๒๐๐๕, p. ๑๔)

Brown (๑๙๘๔, pp. ๑-๒ อ้างถึงใน Yomi Noibai, ๑๙๙๑, p. ๓) กล่าวถึง ความยั่งยืนเป็นความคิดเชิงนิเวศวิทยาพร้อมกับนัยทางเศรษฐกิจ นั่นคือ ความเจริญเติบโตและการกินอยู่ดีของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งเสริมสนับสนุนระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบการส่งเสริมสนับสนุนชีวิตได้รับการดูแลรักษาไว้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, ๒๕๔๙, น.๑๐๖) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่มีดุลยภาพครบทั้งสามด้าน ประกอบด้วย ชีวิตมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่เพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ ลดการเบียดเบียนกัน และเกื้อกูลต่อกันให้มากขึ้น

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (๒๕๔๙) กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวความคิดที่ประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่นิยมการพัฒนากับกลุ่มที่นิยมสิ่งแวดล้อม ทั้งโลกที่ร่ำรวยและโลกที่ยากจนต่างก็มีความพึงพอใจในแนวคิดนี้ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ทำให้การพัฒนาและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ไปด้วยกันได้ กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธความเจริญก้าวหน้าและมองว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่จำเป็น และสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการทำลายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนยังหมายถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากรทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ มนุษย์ การเงิน และทรัพยากรกายภาพ มาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่ง ความอยู่ดีกินดี และความสุขสมบูรณ์ การพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยสรุปแล้ว คือ การพัฒนาที่อยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (๒๕๔๓, น. ๒) กล่าวว่าแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่ต้องการจัดการทรัพยากรทั้งธรรมชาติและมนุษย์ รวมทั้งทรัพยากรการเงินและวัสดุทั้งปวงให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งและอยู่ดีกินดี โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้สำหรับคนรุ่นหลัง และการที่จะบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะเกิดการสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมได้นั้นจะต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถมีศักยภาพในการจัดการการพัฒนา

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (๒๕๔๖, น. ๙) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาในลักษณะบูรณาการการเป็นองค์รวมที่ตัวแปรทั้งหลายต้องมาประสานกันครบองค์อย่างมีดุลยภาพ แม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่มีความหลากหลายบนความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาตามขีดความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นความพยายามในการทำให้ดีขึ้นอย่างมั่นคง ถาวร บนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรที่มีจำกัด โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิด

ความสมดุลทุกมิติ เน้นการพัฒนากายภาพ จิตใจ และศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืนตลอดไป

วสุธร ตันวัฒนกุล (๒๕๔๙) กล่าวถึงลักษณะที่แสดงถึงการพัฒนายั่งยืนว่าเป็นการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาที่สนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและยุติธรรม มีการผสมผสานกิจกรรม เพื่อทำให้สังคมเกิดความผูกพันและอนุรักษ์ไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างสอดคล้องกับชุมชน

นิตยา กมลวาทินิส (๒๕๔๖, น. ๑๔) ได้ให้แนวคิดว่าการพัฒนายั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปโดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต เป็นการพัฒนายั่งยืนที่คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” คือ การกระทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งการพัฒนาตามแนวคิดนี้ ยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งเป็นการพัฒนายั่งยืนไม่ได้ ปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย

ประเทศไทยได้รับแนวคิดการพัฒนายั่งยืนมาปรับใช้ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) รัฐได้เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเน้นการพัฒนาอย่างองค์รวม โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ได้บัญญัติและยึดแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญานำทางในการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง มุ่งการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มั่นคง และยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาประเทศอย่างองค์รวม โดยประชาชนที่มีส่วนร่วม มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนายั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างถาวร

๑.๓ องค์ประกอบการพัฒนายั่งยืน

ในการศึกษาแนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนายั่งยืน มีนักวิชาการในหลากหลายสาขาและสถาบัน ได้ให้ความหมายและองค์ประกอบการพัฒนายั่งยืนไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒๕๕๖, น. ๑๒) กล่าวว่า การพัฒนายั่งยืน คือการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อ ๆ ไป อย่างเท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญของการพัฒนายั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง ๓ มิติ ของการพัฒนา อันได้แก่

๑. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

๒. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

๓. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากร ประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

แนวคิดและองค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืนข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, ๒๕๕๒) ซึ่งกล่าวว่า กระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี ๒ กระแส กระแสแรกเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (CSD) คือมุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร ส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรย่อยหรือ และการเกิดมลภาวะ กระแสที่สองคือ การพัฒนาตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา สำหรับชาวพุทธแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ควบคู่กับการตอบสนองความต้องการของตนได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์โลก และประชาชนรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคตต้องเตือนตัวเอง นั่นหมายความว่า การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และกำจัดความยากจนออกไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางสรุปได้ ดังนี้

๑. ต้องมีการวางนโยบายประชากรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนประชากรด้วยการวางแผนครอบครัว ในการแก้ปัญหาประชากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการแก้ปัญหาทางการศึกษา เพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจน สาธารณสุข ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ

๒. ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวน วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม การรักษาดิน น้ำ และอากาศให้ปลอดสารเคมีและมลภาวะ

๓. การผลิตเทคโนโลยีกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดพลังงาน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, ๒๕๕๒) ได้สรุปให้เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากกิเลส ๓ อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรม คือ ตัณหา มานะ และทิฐิ เราจึงต้องพัฒนาคน และเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้น ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขึ้นกับ ๔ ปัจจัย ได้แก่

๑. **มนุษย์:** ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน

๒. **สังคม:** จัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานแห่งความรู้ความเป็นจริง สร้างบรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะต่าง ๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน

๓. **ธรรมชาติ:** วิธีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและดำรงชีวิตให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ

๔. **เทคโนโลยี:** การพัฒนาเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูล ไม่ทำลายธรรมชาติ นำของเสียมาผลิตเวียนใช้ประโยชน์ใหม่ สังคมไทยต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเอง ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประติรูปเศรษฐกิจของมนุษย์อย่างไม่ประมาทและเพื่อเกื้อหนุนให้ตนเองมีชีวิตดีงาม สมบูรณ์ มีอิสรภาพและสันติสุข

๑.๔ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๑๗ ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต (UN: Sustainable Development Goals)

ภาพที่ ๒ Sustainable Development Goals
ที่มา: UNWTO (๒๐๑๖)

เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจน (No poverty: End poverty in all its forms everywhere)

จากประชากรโลกมากกว่า ๗,๐๐๐ ล้านคนพบว่ามากกว่า ๘๐๐ ล้านคนยังคงมีชีวิตอยู่ด้วยความยากแค้น โดยมีรายได้น้อยกว่า ๑.๒๕ เหรียญสหรัฐต่อวันหรือน้อยกว่า ๔๐ บาทต่อวัน หลายคนยังขาดอาหารที่พอเพียง น้ำดื่มที่สะอาด สุขอนามัยที่ดี แม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจและเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เช่น จีนและอินเดีย ได้ช่วยให้หลายล้านคน พ้นจากความยากจนแต่เป็นการเจริญเติบโตที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้หญิงมีแนวโน้มจะมีความยากจนมากกว่าผู้ชาย อันเนื่องจากผู้หญิงไม่ได้รับค่าจ้าง ไม่ได้รับการศึกษา และมีทรัพย์สินไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย เป้าหมายในข้อที่หนึ่งจึงเน้นการขจัดความยากจนในทุกรูปแบบให้หมดสิ้นไปภายในปี ค.ศ.๒๐๓๐ หรือ พ.ศ.๒๕๗๓

เป้าหมายที่ ๒ การขจัดความหิวโหย (Zero hunger: End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture)

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทำให้ประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่งที่เคยเป็นอยู่ในอดีต ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่เคยเผชิญปัญหาความอดอยากและความหิวโหย ปัจจุบันสามารถจัดอาหารและโภชนาการให้แก่ผู้ด้อยโอกาสโดยประเทศในเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก ลาตินอเมริกา และประเทศในกลุ่มแคริบเบียน มีความก้าวหน้าอย่างมากในการจัดสรรอาหารและโภชนาการให้เพียงพอกับประชากร โดยมีความมุ่งมั่นในการขจัดความหิวโหยและความอดอยากทุกรูปแบบให้หมดไปภายใน ปี ค.ศ. ๒๐๓๐ หรือ พ.ศ.๒๕๗๓ เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการที่เหมาะสมและเพียงพอตลอดทั้งปี เป้าหมายยัง

เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืนและปลอดภัย การปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ และกำลังการผลิตของเกษตรกรรมขนาดเล็ก

เป้าหมายที่ ๓ การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good health and well-being: Ensure healthy lives and promote well-being for all)

จากการพัฒนาที่ผ่านมา ๑๕ ปี ได้มีความพยายามในการลดการเสียชีวิตของเด็กแรกเกิด การพัฒนาการบริการทางการแพทย์แก่สุขภาพของมารดา และลดการติดเชื้อเอชไอวีและโรคอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย ปี พ.ศ.๒๕๓๓ เป็นต้นมา อัตราการเสียชีวิตของเด็กทั่วโลกลดลงกว่าร้อยละ ๕๐ และการเสียชีวิตของมารดาลดลงร้อยละ ๔๕ ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๓ ถึง พ.ศ.๒๕๕๖ ภาวะการติดเชื้อเอชไอวีลดลงร้อยละ ๓๐ และมากกว่า ๖.๒ ล้านคน ปลอดภัยจากโรคมาเลเรีย การเสียชีวิตที่ผ่านมาสามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยการป้องกันและการรักษา การศึกษา การรณรงค์ การฉีดวัคซีนป้องกัน การดูแลสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความมุ่งมั่นที่จะหยุดการติดเชื้อเอชไอวี วัณโรค มาเลเรีย และโรคติดต่อชนิดอื่น ๆ ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๓ และกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และจัดให้มีการเข้าถึงวัคซีนและยาที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการเข้าถึงยารักษาโรคในราคาที่สามารถซื้อหาได้

เป้าหมายที่ ๔ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality education: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all)

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๓ เป็นต้นมามีความก้าวหน้าในการจัดบริการการศึกษาระดับประถมศึกษาถ้วนหน้าเป็นอย่างมาก อัตราการได้รับการศึกษารวมของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ ๙๑ ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ และจำนวนเด็กทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้อัตราผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ยังเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากเด็กหญิงได้เข้าเรียนหนังสือมากขึ้นกว่าเดิม การจะให้การศึกษามีคุณภาพและทั่วถึงสำหรับทุกคนนั้นได้ตอกย้ำความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในโลกใบนี้ที่สำคัญที่สุดและอยู่เหนือบทพิสูจน์ใด ๆ การศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายนี้สร้างความมั่นใจว่าเด็กหญิงและเด็กชายทุกคนจะสำเร็จการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายภายในปี พ.ศ.๒๕๗๓ นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายในการเข้าถึงการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมและอย่างเท่าเทียมกัน

เป้าหมายที่ ๕ ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality: Achieve gender equality and empower all women and girls)

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๓ สหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศเป็นหลักในการทำงาน และการดำเนินการดังกล่าวได้บรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศในการให้การศึกษา ระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง และปัจจุบันผู้หญิงสามารถทำงานนอกบ้านและได้รับค่าแรงที่ไม่ใช่จากการทำการเกษตรถึง ร้อยละ ๔๑ เมื่อเทียบกับ ปี พ.ศ.๒๕๓๓ ซึ่งมีเพียง ร้อยละ ๓๕ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีจุดมุ่งหมายในการต่อยอดความสำเร็จนี้เพื่อให้แน่ใจว่าการยุติการเลือกปฏิบัติต่อเด็กหญิงและผู้หญิงในทุกที่อย่างถาวร ถึงแม้ในบางภูมิภาคยังมีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการจ้างงานที่ให้ค่าตอบแทน และยังมี

ช่องว่างของค่าแรงระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน และประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไข ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศคือ ความรุนแรงทางเพศ การฉวยประโยชน์ทางเพศ งานบ้าน งานดูแล สมาชิกในครอบครัวที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใดหรือไม่ได้รับการปกป้องดูแลทางกฎหมายแรงงาน

เป้าหมายที่ ๖ การมีน้ำสะอาดและการมีสุขอนามัยที่ดี (Clean water and sanitation: Ensure access to water and sanitation for all)

ปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกมากกว่าร้อยละ ๔๐ แต่สิ่งที่น่าตกใจคือ นักวิทยาศาสตร์คาดการณ์ว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำจะมีความรุนแรงมากขึ้น พร้อมกันกับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น ถึงแม้ประชากรโลก จำนวน ๒,๑๐๐ ล้านคน จะสามารถเข้าถึงน้ำ สะอาดและการมีสุขอนามัยที่ดีตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๓๓ แต่แหล่งน้ำดื่มที่ปลอดภัยนับวันจะมีน้อยลงยังคงเป็นปัญหา ที่ส่งผลกระทบในทุกทวีป การที่มีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัยใน ปี พ.ศ.๒๕๗๓ จำเป็นต้องมีการลงทุนโครงสร้าง พื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย การส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับประชาชน สิ่งจำเป็นในการป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ความสมบูรณ์ของป่าไม้พื้นที่ชุ่มน้ำและแม่น้ำ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ

เป้าหมายที่ ๗ การมีพลังงานที่สะอาดและราคาถูกลง (Affordable and clean energy: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all)

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๓ ถึง พ.ศ.๒๕๕๓ มีจำนวนประชากรที่มีไฟฟ้าใช้เพิ่มขึ้นอีก ๑,๗๐๐ ล้าน คน แต่ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการพลังงานที่ราคาถูกลงก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เศรษฐกิจโลกที่พึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล และการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่รุนแรงต่อสภาพภูมิอากาศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลถึงทุกประเทศในทุกทวีปทั่วโลกเป้าหมายที่จะเข้าถึง ไฟฟ้าในราคาที่เหมาะสมในทุกที่ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๓ หมายถึง การลงทุนในแหล่งพลังงานที่สะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และความร้อน การนำมาตรฐานการประหยัดค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพมาใช้ใน อาคารและอุตสาหกรรมสามารถลดการใช้ไฟฟ้าทั่วโลกได้ถึงร้อยละ ๑๔ ซึ่งหมายถึงการลดการสร้างโรงไฟฟ้า ขนาดกลางถึง ๑,๓๐๐ โรงงาน

เป้าหมายที่ ๘ ส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent work and economic growth: Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all)

ในช่วง ๒๕ ปีที่ผ่านมาจำนวนผู้ใช้แรงงานที่ยากจนมีจำนวนลดลงอย่างมาก ถึงแม้โลกจะเผชิญกับ วิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๒ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบระยะเวลายาวนานในประเทศที่กำลังพัฒนา ประชากรชนชั้นกลางได้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าของทศวรรษที่ผ่านมา เป้าหมายของการพัฒนาที่ ยั่งยืนมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืนอันเป็นผลมาจากการผลิตที่ดีขึ้นด้วย นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมการประกอบการทางธุรกิจและการสร้างงานเป็น ประเด็นสำคัญ เช่นเดียวกับการมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการหยุดการใช้แรงงานกดขี่ การใช้แรงงาน

บังคับ การใช้แรงงานทาส การค้ามนุษย์ ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๓ เป้าหมายคือ การจ้างงานที่เต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพโดยเป็นการทำงานที่มีคุณค่าสำหรับผู้หญิงและผู้ชายทุกคน

เป้าหมายที่ ๙ การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน (Industry, innovation and infrastructure: Built resilient infrastructure, promote sustainable industrialization and foster innovation)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น การจ้างงานใหม่ ๆ การส่งเสริมการใช้พลังงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน และการลงทุนในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานให้แข็งแกร่งและส่งเสริมนวัตกรรมเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาซึ่งการบูรณาการการพัฒนา มีความสำคัญอย่างยิ่งและยังส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในเป้าหมายอื่น ๆ อีกด้วย

เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduce inequalities: Reduce inequality within and among countries)

เป็นที่ทราบกันดีว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนร้อยละ ๑๐ ของคนที่ร่ำรวยที่สุดมีรายได้มากถึงร้อยละ ๔๐ ของรายได้รวมทั่วโลก ขณะที่ผู้ที่ยากจนที่สุดร้อยละ ๑๐ มีรายได้เพียงร้อยละ ๒-๗ ของรายได้รวมทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนาความเหลื่อมล้ำของรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑ ตามการเจริญเติบโตของประชากรความเหลื่อมล้ำของรายได้เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการหาทางออกร่วมกัน โดยการปรับปรุงกฎหมาย ภาวะเปราะบางข้อบังคับการตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงิน การส่งเสริมความช่วยเหลือการพัฒนา การลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาคที่ยังต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด

เป้าหมายที่ ๑๑ การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable cities and communities: Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable)

การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนาควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นของการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองอันจะนำไปสู่การขยายตัวของเมืองขนาดใหญ่ ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ มีเมืองขนาดใหญ่ จำนวน ๑๐ แห่ง ที่มีพลเมืองมากกว่า ๑๐ ล้านคน แต่ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ มีเมืองขนาดใหญ่เกิดขึ้นเป็น ๒๘ แห่ง ที่มีประชากรอาศัยอยู่ ๔๕๓ ล้านคน รัฐบาลระดับชาติและท้องถิ่นกำลังจัดการกับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้นซึ่งมาพร้อมกับปัญหาความยากจน การกระจุกตัวของที่อยู่อาศัยทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืน หมายถึงการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย และราคาที่เหมาะสม รวมทั้งการยกระดับชุมชนแออัด การลงทุนเรื่องขนส่งสาธารณะ การสร้างพื้นที่สีเขียวสาธารณะ การปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

เป้าหมายที่ ๑๒ มีการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน (Responsible consumption and production)

การบรรลุเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการเปลี่ยนวิธีในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการบริโภคและการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือที่เรียกว่า รอยเท้าคาร์บอน (carbon footprint) และกิจกรรมที่ใช้น้ำมากที่สุด กิจกรรมภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่มีการใช้น้ำมากที่สุด โดยปัจจุบันสัดส่วนการใช้น้ำในการชลประทานเพื่อการเกษตรอยู่ที่ร้อยละ ๗๐ ของปริมาณน้ำจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งหมดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและวิธีการกำจัดขยะที่เป็นพิษคือเป้าหมายสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์นี้ การส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและผู้บริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การลดปริมาณขยะเป็นสิ่งสำคัญที่ติดเทียมกับการสนับสนุนให้ประเทศกำลังพัฒนาก้าวสู่แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๓

เป้าหมายที่ ๑๓ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate action: Take urgent action to combat climate change and its impacts)

ทุกประเทศในโลกได้รับผลกระทบและความรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขณะนี้ระดับของก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศได้เพิ่มสูงขึ้นกว่า ร้อยละ ๕๐ จากระดับในปี พ.ศ.๒๕๓๓ นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระยะยาวกับระบบภูมิอากาศซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาอาจไม่สามารถแก้ไขได้ถ้าหากไม่เริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้ การเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง และความสามารถในการปรับตัวของมนุษยชาติต่อภูมิอากาศ ประเทศที่เป็นเกาะและมีพื้นที่ติดทะเลอาจถูกน้ำท่วม การเตรียมพร้อมต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักรู้ และการบูรณาการมาตรการต่าง ๆ ในนโยบายและกลยุทธ์ระดับชาติ ด้วยเจตจำนงทางการเมืองและการพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ยังคงเป็นไปได้ที่จะจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกได้ถึงสององศาเซลเซียสที่สูงกว่าระดับยุคก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรมสิ่งนี้จำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเร่งด่วน

เป้าหมายที่ ๑๔ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน (Life below water: Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources)

มีประชากรมากกว่า ๓,๐๐๐ ล้านคน ที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณชายฝั่งทะเลและในทะเล และพึ่งพาอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่งทะเล แต่ในปัจจุบันร้อยละ ๓๐ ของปลาทะเลของโลกได้ถูกใช้เกินกำลังการเสริมสร้างของสิ่งมีชีวิตต่ำกว่าระดับจำนวนที่ปลาทะเลจะสามารถแพร่พันธุ์ได้ตามความต้องการของประชากร เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้สร้างกรอบการทำงานเพื่อจัดการและปกป้องระบบนิเวศทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืนจากภาวะมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์บนบก

เป้าหมายที่ ๑๕ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on land: Sustainable manage forests, combat desertification, halt and reverse land degradation, halt biodiversity loss)

เป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศ การจัดการป่าไม้และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งที่ผ่านมาจะพบความเสื่อมโทรมของที่ดินอย่างมากแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน พื้นที่ป่าไม้สูญเสียมากถึง ๑๒ ล้านเฮกเตอร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ที่ยากจนทั่วโลก นอกจากนั้นยังเกิดการสูญเสียที่ดินทำกิน ๓๐-๓๕ เท่า มากกว่าที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต ความแห้งแล้งและการขยายตัวของทะเลทรายก็ยิ่งเพิ่มขึ้นทุกปี เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกภายในปี พ.ศ.๒๕๖๓ เช่น การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้งและภูเขา การส่งเสริมการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าอย่างจริงจังก็จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ พร้อมกันนั้นต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดความสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

เป้าหมายที่ ๑๖ การสร้างสังคมสันติสุข การสร้างคามยุติธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม (Peace, justice and strong institutions: Promote just, peaceful and inclusive societies)

สันติสุข ความมั่นคง สิทธิมนุษยชน และการปกครองที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม เป็นกลไกที่มีความสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปัจจุบันโลกมีการแบ่งแยกมากขึ้น บางภูมิภาคมีความสงบ ความมั่นคงและความเจริญอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่บางภูมิภาคตกอยู่ในวงจรของความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดูเหมือนจะไม่มีวันสิ้นสุด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถหลีกเลี่ยงได้และควรจะต้องได้รับการแก้ไข เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบ และเป็นแนวทางร่วมกันระหว่างรัฐบาลและชุมชนเพื่อหาแนวทาง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงได้อย่างยั่งยืน การสร้างความเข้มแข็งทางกฎหมายหรือนิติรัฐ

เป้าหมายที่ ๑๗ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the goals: Revitalize the global partnership for sustainable development)

โลกในปัจจุบันคือยุคแห่งการสื่อสาร เนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การกระจายความรู้อย่างมากภายในระบบอินเทอร์เน็ต การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารการเสริมสร้างนวัตกรรม การประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาในการจัดการความรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันการส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป้าหมายนี้มุ่งเน้นที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน โดยสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุถึงเป้าหมาย การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มการส่งออก

๒) แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติ พร้อมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ หรือ Agenda ๒๑ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

๒.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๔๘ หน้า ๖) องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยา ที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพและระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (๒๕๓๙) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๒, หน้า ๗) ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือน และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย” การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและรักษาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปโดยมีขอบเขตการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว ดังนี้ (กุลติยา จักรสาร, ๒๕๔๕) ๑) กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้ ๒) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ๓) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไม่เสื่อมคลาย ๔) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จุลสารเพื่อการเผยแพร่ราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (๒๕๔๘) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ การบริหารการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการ

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบกับ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของธรรมชาติ สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๔๒; พจนา สวนศรี, ๒๕๓๙ และภราเดช พยัฆวิเชียร, ๒๕๓๘) ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability)

๑.๑) การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีการบริหารจัดการที่ดี หากมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะทำให้การรองรับของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพ การบริการ แรงงาน ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ และไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว อาจทำให้เศรษฐกิจตกต่ำได้

๑.๒) การเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้คนหันมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริษัทนำเที่ยวทำให้ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม

๑.๓) การเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวต้องอาศัยแรงงานที่มีประสิทธิภาพและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงทำให้เกิดการรั่วไหลของประชากรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

๒) ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

๒.๑) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้ท้องถิ่น เหล่านั้นอาจจะสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

๒.๒) การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อทรัพย์สินเงินทองหรือความร่ำรวยที่ได้ง่าย ๆ ให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

๒.๓) อาชีพขายบริการทางเพศทั้งชายหญิง การขายยาเสพติด การละทิ้งคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความถล่มทลายทางโครงสร้างทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งมีผลทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการทำให้สังคมเสื่อม ซึ่งบางครั้งอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่รุนแรงต่อนักท่องเที่ยว

๓) ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

๓.๑) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคุณค่าหรือความเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินไปทำให้เกิดความแออัด ความสกปรก เป็นต้น

๓.๒) การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์

๓.๓) การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทางธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

๓.๔) การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่ง

๓.๕) กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ขยะ น้ำเสีย อาหารเหลือ ขยะ ฯลฯ ทำให้มลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย

สำหรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)” โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ว่า

“หมายถึงการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต” โดย ๑) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ๒) ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว ๓) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ๔) ต้องขึ้นภายใต้ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

๒.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก ๑) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากตัวนักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง ๒) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจ โรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ๓) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น ๔) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทาง การเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น ๕) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและคุ้มค่า ใช้ได้อย่างยาวนาน เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม จึงไม่ทำลายธรรมชาติทรัพยากรธรรมชาติ จึงยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงและชุมชนในท้องถิ่นก็ยังอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้

๒.๓ หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสดความคิดหลักของโลกในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เหล่านั้นได้อย่างยั่งยืนยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

๑) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น

๒) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

๓) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

๔) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

๕) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนออกไปในหมู่ประชาชนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสำคัญอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความยากจนและความลำบาก เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้แต่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรจะมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

๒) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการประหยัดและการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนานและต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

๓) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

๔) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขต หากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไปหรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป

หลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะต่อไปนี้

๑) การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้

๒) มินักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ

๓) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย

๔) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ

๕) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยหลายมิติ (Multi-dimensional Concept) ทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเกษตรยั่งยืน พลังงานยั่งยืน สังคมยั่งยืนและด้านเศรษฐกิจยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงประกอบไว้หลายมิติ เช่น องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ ไว้ว่า “ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น คาดหมายให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณาภาพทางกระบวนการทางนิเวศวิทยา

ที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวยั่งยืน จึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก

ในการประชุม Globe'๙๐ ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นใน ปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงาม ทางสุนทรียภาพ ในขณะที่ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” เช่นเดียวกับองค์การการท่องเที่ยวของแคนาดา (Tourism Canada, ๑๙๙๐, p. ๓) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ว่าเป็นการจัดการทรัพยากรในลักษณะที่สามารถใช้ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ของวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็น ทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life Support System)

ยูดี นิรันดร์ตระกูล (๒๕๓๘, หน้า ๕๑) ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใช้ทุนจากธรรมชาติอย่างประหยัด ให้ความมั่นคง ยั่งยืน และสามารถนำกลับมา ใช้ใหม่ ในที่นี้หมายถึงท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้ ตัดสินใจมีส่วนร่วมและรับประโยชน์เหล่านี้ถือเป็น กระบวนการที่สมบูรณ์ พิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติ และทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรง อยู่”

ภราเดช พยัฒวิเชียร (๒๕๓๙, หน้า ๔-๗) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องพิจารณามิติด้านสังคม เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ขนานกันไปตลอดในรูปแบบของการท่องเที่ยวนั้น เป็นการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเสื่อมโทรมต่อ ทรัพยากรนั้น ๆ”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๘, หน้า ๑๘-๑๙) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีข้อควร คำนึงที่สำคัญ อยู่ ๘ ประการคือ

๑) การพัฒนาแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ว่าคนในชุมชนต้องการที่จะเปิดชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ หากไม่พร้อมที่จะเปิดชุมชนให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวควรจะชะลอไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์ ของชุมชนแย่ แต่ถ้าหากคนในชุมชนพร้อมใจกันเห็นด้วย กับการเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้น จะต้องเตรียม ความพร้อมทุก ๆ ด้าน ทั้งการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์ในชุมชน ให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของตัวนักท่องเที่ยวที่มาเยือนว่า นักท่องเที่ยวที่มาเยือนนั้นต้องการอะไรจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งความต้องการเหล่านี้จะเป็น แนวทางในการจัดหา เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จะทำให้ชุมชนเหล่านั้น มีรายได้จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

๓) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย ว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรที่มีแล้ว หากมีแล้วมีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่ หากไม่เพียงพอจะต้องเพิ่มจำนวนเท่าใด ซึ่งคำถามเหล่านี้เป็นแนวทางในการพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวว่า จะถูกกระทบหรือถูกทำลายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการดูแลรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น

๕) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนในการรับรองการท่องเที่ยวว่าจะสามารถรับรองนักท่องเที่ยวได้มากน้อยแค่ไหนจึงจะเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางในการพิจารณาและกำหนดปริมาณและมาตรฐานของการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนด้วย

๖) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างจากการท่องเที่ยว และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดังกล่าวให้ดีขึ้นด้วย

๗) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงสิ่งปลูกสร้างในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่า มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือไม่ ชุมชนเน้นการจัดการความสะอาด ความสะอาดสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นสามารถทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวของท้องถิ่นตามมาตรฐานสากล

๘) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันว่า แหล่งท่องเที่ยวแหล่งนั้นมีการจัดการและพัฒนาอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีให้มีความยั่งยืนมากขึ้น

ชาติรี แก้วมา (๒๕๔๙, หน้า ๒๖) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ “การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการพัฒนา และดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนเพื่อคงไว้ ซึ่งคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ และรักษามาตรฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนสงวนรักษาสีงแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยาวนานที่สุด”

ราไฟพรณ แก้วสุริยะ (๒๕๔๗, หน้า ๑๑) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทริยภาพโดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด”

เทิดชาย ช่วยบำรุง (๒๕๕๒) หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒) การสร้างความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ๓) การจ้างงานที่มีคุณภาพ
- ๔) การแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
- ๕) การใช้ทรัพยากรก่อให้เกิดประโยชน์ที่สุด
- ๖) การวางแผนระยะยาว
- ๗) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- ๘) การสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ
- ๙) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ
- ๑๐) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการ
- ๑๑) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว

๑๒) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ

๑๓) การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๑๔) การพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ

๑๕) การเสริมสร้างลักษณะเด่น อัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ

๑๖) การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ

๑๗) การรักษาสมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้มีความยั่งยืน และมีเอกลักษณ์ดั้งเดิม เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องเป็น ผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด

๒.๕ สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๕.๑) สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยนั้นถูกกล่าวถึงมาไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ทั้งนี้จุลสาร การท่องเที่ยวปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวและการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่ดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถ การมีส่วนร่วมของประชาชน ธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่ทำให้ประชาชนทุกส่วน ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และต้องขึ้นภายใต้ความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น และชุมชน

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนสร้างชุมชนต้นแบบ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวตาม แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๙ โดยอาศัยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติบริเวณอุทยาน แห่งชาติเขาหลวง และวัฒนธรรมของชุมชนคีรีวง เป็นทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวตามแนวทางของการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สถาบันวิลิใหม่ท้องถิ่น, ม.ป.ป.) จนได้รับความสนใจจากนักวิชาการในหลายประเทศ และได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวในปี พ.ศ.๒๕๔๑ อย่างไรก็ตามในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๐ พบว่ามีตัวบ่งชี้หลายด้านที่แสดงให้เห็นว่าชุมชน คีรีวงกำลังถดถอย จากผลของระบบทุนนิยมการเข้ามาของกลุ่มทุน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจนเกินพอดี รวมถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนคีรีวงถูกตั้งข้อสังเกตถึงความยั่งยืนที่แท้จริง

นอกจากนี้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ได้ถูกนำไปประยุกต์โดยใช้โดยหลาย หน่วยงานในสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งในปัจจุบัน เช่น โครงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเครือข่ายการท่องเที่ยว ชุมชนอันดามันเหนือ (เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนอันดามันเหนือ, ม.ป.ป.) โครงการท่องเที่ยวภูเก็ตสู่ความ ยั่งยืน โครงการหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งโครงการท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุน หรือมีความร่วมมือกับองค์กรการท่องเที่ยวระดับชาติ ได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การใด องค์การหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งองค์กร ทั้งนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็น เสมือนหน่วยงานกลางในการประสานงานภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการจัดการเชิง พื้นที่ โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งรับผิดชอบในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ความสามารถในการแข่งขันเชิงนโยบาย เพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่ง จะทำหน้าที่หลักในเรื่องของการตลาดการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (นาฬิกาอติภักดิ์ แสงสนิท, ๒๕๕๖)

๒.๕.๒) ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน

World Economic Forum (WEF) ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ใน ๔ เสาหลัก โดยมีองค์ประกอบในแต่ละเสา ดังนี้ (สันติพจน์ กลับดี, ๒๕๕๙)

๑. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

- ๑) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Business Environment)
- ๒) ความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security)
- ๓) สุขภาพและอนามัย (Health and Hygiene)
- ๔) ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน (Human Resources and Labour Market)
- ๕) ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Readiness)

๒. นโยบายและเงื่อนไขที่สำคัญ

- ๑) การให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว (Prioritization of Travel and Tourism)
- ๒) การเปิดรับนานาชาติ (International Openness)
- ๓) การแข่งขันด้านราคา (Price Competitiveness)
- ๔) ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

๓. โครงสร้างพื้นฐาน

- ๑) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ (Air Transport Infrastructure)
- ๒) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ (Ground and Port Infrastructure)
- ๓) โครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว (Tourist Service Infrastructure)

๔. ธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม

- ๑) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources)
- ๒) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Cultural Resources and Business Travel)

จากข้อมูลใน The Travel & Tourism Competitiveness Report ๒๐๑๕ พบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและท่องเที่ยวจากมากไปน้อย ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ลาว กัมพูชาและเมียนมาร์ ตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนของแต่ละดัชนีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังตาราง

การที่ไทยจะมีโอกาสได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้นเพียงใดในอนาคต นอกจากขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในอาเซียนแล้ว การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศไทยย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้การกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่ดีขึ้นได้ โดยจากข้อมูลในตารางอาจจะตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนได้ ดังนี้

๑. จุดแข็งของไทย เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การแข่งขันด้านราคา และโครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยวตามลำดับ

๒. จุดแข็งของไทย เมื่อเทียบกับมาเลเซีย ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับการเดินทางและการท่องเที่ยวของภาครัฐ โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมตามลำดับ

๓. จุดอ่อนของไทย ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย (ต่ำที่สุดในกลุ่มอาเซียน) และโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอาเซียน)

๔. สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ยังเป็นรองสิงคโปร์และมาเลเซีย

๕. ด้านสุขภาพและอนามัย ยังเป็นรองสิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ตามลำดับ

๖. ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน เป็นรองเพียงสิงคโปร์เท่านั้น (มีคะแนนเท่ากับมาเลเซีย)

๗. ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังเป็นรองสิงคโปร์และมาเลเซีย

๘. การให้ความสำคัญกับการเดินทางและการท่องเที่ยว ยังเป็นรองจากสิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และกัมพูชา ตามลำดับ

๙. การเปิดรับนานาชาติ ยังเป็นรองสิงคโปร์และมาเลเซีย

๑๐. การแข่งขันด้านราคา ยังเป็นรองอินโดนีเซีย เวียดนามและฟิลิปปินส์ ตามลำดับ

๑๑. ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ยังเป็นรองสิงคโปร์ เมียนมาร์และลาว ตามลำดับ

๑๒. โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ เป็นรองเพียงสิงคโปร์เท่านั้น

๑๓. โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ ยังเป็นรองสิงคโปร์และมาเลเซีย

๑๔. โครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว เป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน

๑๕. ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน

๑๖. ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เป็นรองสิงคโปร์ อินโดนีเซียและมาเลเซีย ตามลำดับ

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศเอเซียที่สำคัญ ของ นพดล จินดาธรรม และ อนุวัฒน์ ชลไพศาล พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกดัชนีเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเซียที่สำคัญ โดยเฉพาะดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนักรที่ประเทศไทยมีค่าดัชนีมีความได้เปรียบสูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศเอเซียที่สำคัญ ดัชนี RCA อยู่ในลำดับที่ ๓ และดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้เฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ ๔ ซึ่งจากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเซียที่สำคัญมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น สปา หาดทราย เกาะต่างๆ ที่ยังคงความแตกต่างจากประเทศในเอเซียอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้คงสถานะความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคตจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ด้วย อาทิ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ มาตรการและการรักษาความปลอดภัย ระบบคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคพื้นฐาน ความยั่งยืน ทางสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศและการสื่อสาร สุขภาพและอนามัย รวมทั้งปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบ เป็นต้น

จากข้อสังเกตข้างต้นจะเห็นว่า สิ่งที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ ด้านความมั่นคงปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นด้านที่มีคะแนนต่ำสุดในประชาคมอาเซียน นอกจากปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยของนักท่องเที่ยวแล้ว ควรให้ความสนใจกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ ตามลำดับ

ในส่วนที่เป็นจุดแข็งอยู่แล้ว ประเทศไทยจะต้องพยายามรักษาการมีทรัพยากรธรรมชาติที่ดีที่สุดในประชาคมอาเซียน การมีโครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในประชาคมอาเซียน

รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในบางด้านที่เป็นจุดเด่นอยู่แล้ว เช่น ด้านทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงานควบคู่กันไปด้วย

นอกจากนี้ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและท่องเที่ยวในกลุ่มอาเซียนให้สูงขึ้น ประเทศไทยอาจให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพัฒนาที่เป็นรองประเทศอื่น ๆ ไม่มากนัก เช่น โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศให้ทัดเทียมกับสิงคโปร์ รวมถึงสร้างจุดแข็งใหม่ ๆ เช่น พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจให้ดีขึ้น เนื่องจากยังมีอีกหลายประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนยังมีคะแนนในด้านนี้ค่อนข้างต่ำและยังไม่สามารถเข้ามาเป็นคู่แข่งกับไทยในระยะเวลานี้ได้

๓) หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination, GSTC-D)

๓.๑ หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) คือ ความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจ ร่วมกันเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นแนวทางขั้นพื้นฐานที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนสามารถถือปฏิบัติได้ และเพื่อจะตอบสนองคำนิยามของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยว จะต้องบริหารจัดการอย่างบูรณาการและมองภาพรวมทั้ง ๔ มิติ คือ ๑) การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ๒) เพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ๓) เพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทาง วัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ ๔) เพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม โดยหลักเกณฑ์นี้ ได้รับการออกแบบให้สามารถประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทและทุกขนาด

การพัฒนาหลักเกณฑ์นี้เป็นหนึ่งในการตอบสนองความท้าทายระดับโลกตามเป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (United Nations' Millennium Development Goals) การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเท่าเทียมทางเพศสภาพ และ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงประเด็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการพูดถึงในหลักเกณฑ์นี้

หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาโดยอ้างอิงจากหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับแล้ว เช่น ตัวชี้วัดระดับแหล่งท่องเที่ยวของ UNWTO (UNWTO destination level indicators) หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับแหล่งโรงแรมและบริษัทนำเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Hotel and Tour Operator) และแนวทางการรับรองต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการรับรอง ตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศจากบริบททางวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์และการเมืองที่แตกต่างกันทั่วโลก ตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาในเรื่องความเกี่ยวข้อง ความสามารถในการนำไปใช้ได้จริง และความสามารถในการประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย

หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการโดย Global Sustainable Tourism Council ความคาดหวังในการนำหลักเกณฑ์นี้ไปใช้โดยองค์กรที่รับผิดชอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีดังนี้

- เป็นแนวทางขั้นพื้นฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการมุ่งหน้าสู่ความยั่งยืน
- ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถมั่นใจในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- ช่วยให้สื่อมวลชนสามารถให้ข้อมูลและสื่อสารต่อสาธารณชนเรื่องแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างชัดเจน
- ช่วยให้โปรแกรมการรับรองคุณภาพในแต่ละที่มีมาตรฐานในการพัฒนาหลักเกณฑ์
- ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ NGOs สามารถมีแนวทางการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน
- เป็นแนวทางขั้นพื้นฐานสำหรับการอบรมและพัฒนาบุคลากร เช่น มหาวิทยาลัย เป็นต้น

หลักเกณฑ์นี้ให้แนวทางสิ่งที่ควรทำ มีวิธีการว่าควรทำอย่างไรหรือประเมินว่าสิ่งที่ทำไปแล้วสำเร็จหรือไม่ บทบาทนี้เป็นหน้าที่ของตัวชี้วัด เอกสารประกอบ และ เครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ NGOs สามารถพัฒนาขึ้นเพื่อประกอบการใช้หลักเกณฑ์ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาให้ความยั่งยืนกลายเป็นมาตรฐานสำหรับการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ

ตารางที่ ๑ หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว

หมวด A: การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ	
หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
A๑ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวมีการดำเนินตามยุทธศาสตร์ระยะยาวในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ซึ่งสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ โดยมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนมีการพิจารณาประเด็นทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณภาพ สุขอนามัย ความปลอดภัย และความงาม โดยแผนยุทธศาสตร์นั้นได้รับการพัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน	IN-A๑.a. มีการดำเนินยุทธศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ซึ่งเน้นไปที่ความยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุม ประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม คุณภาพ สุขภาพ และความปลอดภัย IN-A๑.b. มีการดำเนินยุทธศาสตร์หรือแผนงานของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวที่มีความเป็นปัจจุบันและสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ IN-A๑.c. แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ได้รับการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน IN-A๑.d. มีสัญญาประชาคม (สัญญาเชิงการเมือง) ในการนำเอา แผนงานของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวไปปฏิบัติ และมีหลักฐานแสดงการนำไปปฏิบัติจริง
A๒ มีหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีหน่วยงาน ฝ่าย กลุ่ม หรือ คณะกรรมการ รับผิดชอบการประสานการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีการมีส่วนร่วม ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยกลุ่มตัวแทนนี้มี ขนาดที่เหมาะสมกับขนาดของแหล่งท่องเที่ยว และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ภารกิจ และการดำเนินงานในการบริหารจัดการประเด็นทาง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มมีงบประมาณที่เหมาะสม	IN-A๒.a. หน่วยงาน (องค์กร) มีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานภาคีในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน IN-A๒.b. หน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐมีส่วนร่วม กับ องค์กร และ การประสานงานด้านการท่องเที่ยว IN-A๒.c. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวมีขนาดที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว IN-A๒.d. บุคลากรในหน่วยงานได้รับมอบหมายให้ รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน IN-A๒.e. หน่วยงานมีเงินทุนที่เหมาะสม

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
A๓ การติดตามประเมินผลแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการติดตามประเมินผล รายงานผลให้สาธารณชนรับทราบ และตอบสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ระบบการติดตามประเมินผลดังกล่าวจะต้องได้รับการทบทวนและประเมินอย่างสม่ำเสมอ	IN-A๓.a. มีการติดตามประเมินผลเชิงรุกและมีรายงานด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และสิทธิมนุษยชน เผยแพร่สู่สาธารณะ IN-A๓.b. มีการทบทวนและประเมินผลระบบติดตามอย่างสม่ำเสมอ IN-A๓.c. มีการจัดสรรเงินทุนให้แก่กระบวนการบรรเทาปัญหา ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และมีดำเนินกระบวนการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง
A๔ การบริหารจัดการฤดูกาลท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดเตรียมทรัพยากรในการลด ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลท่องเที่ยว โดยมีการดำเนินการเพื่อสร้างสมดุล ระหว่างความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์โอกาสทางการท่องเที่ยวตลอดปี	IN-A๔.a. มียุทธศาสตร์ทางตลาดการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตลอดปี
A๕ การปรับตัวต่อสถานะความเปลี่ยนแปลงทาง สภาพภูมิอากาศ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบประเมินความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเปลี่ยนแปลงทาง สภาพภูมิอากาศ โดยระบบนี้สนับสนุนกลยุทธ์การ ตอบสนองต่อสถานะความเปลี่ยนแปลงทางสภาพ ภูมิอากาศเพื่อการพัฒนา การออกแบบ และการ บริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบนี้เป็น ส่วนหนึ่งในความยั่งยืนและความสามารถในการ พึ่งตัวของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับสถานะความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศแก่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว	IN-A๕.a. มีระบบการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (การปรับตัวและสิ่งรอบๆ ตัว รวมถึงชุมชนให้มีความสามารถในการรับมือ และสร้างภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการ สร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อรับมือต่อสถานการณ์และสภาพปัญหา) และมีการประเมินความเสี่ยง IN-A๕.b. มีกฎหมายหรือนโยบายเพื่อการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสนับสนุนเทคโนโลยีสำหรับการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ IN-A๕.c. มีโปรแกรมให้ความรู้และสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่บุคคลทั่วไป ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว
A๖ การประเมินทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีการประเมินทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ และมีการเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชนรับทราบ	IN-A๖.a. มีการจัดทำรายชื่อและแบ่งชนิดของทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว รวมถึงแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม
A๗ ข้อกำหนดในการวางแผนแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีแนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือ นโยบายในการวางแผนซึ่งเกิดจากการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และบูรณาการกับแนวทางการใช้พื้นที่ การออกแบบ การสร้าง และการรื้อถอนให้มีความยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือนโยบายต้องได้รับการออกแบบเพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม และจะต้องพัฒนาขึ้นโดยกระบวนการ	IN-A๗.a. มีแนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือ นโยบาย การจัดผังเมืองหรือ จัดโซน ในการปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม IN-A๗.b. มีแนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือ นโยบาย ที่จัดการการใช้ที่ดิน การออกแบบ การก่อสร้าง และรื้อทำลายอย่างยั่งยืน

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และมีการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนทราบและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง	IN-A๗.c. แนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือ นโยบาย ของการจัดผังเมือง จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นจากชุมชน และมีกระบวนการทบทวนอย่างละเอียด IN-A๗.d. แนวทาง ข้อบังคับ และ/หรือ นโยบาย ของการจัดผังเมือง ได้รับการสื่อสารเผยแพร่สู่สาธารณะ และมีการบังคับใช้จริง
A๘ การทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงไม่ว่าจะเป็นผู้พิการหรือผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษ หากแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใดๆ ไม่สามารถเข้าถึงได้ สามารถใช้การออกแบบที่คำนึงถึงลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว และความสมเหตุสมผลในการเข้าถึงได้	IN-A๘.a. มีนโยบายที่สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งแหล่งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้พิการและผู้ต้องการความช่วยเหลือสามารถเข้าถึงได้ อย่างเหมาะสม IN-A๘.b. วิธีการจัดการกับเรื่องความสามารถในการเข้าถึงของแหล่งท่องเที่ยว นั้นจะต้องคำนึงถึงความกลมกลืนเข้ากันกับแหล่งท่องเที่ยว และมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการให้เหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล
A๙ การได้มาซึ่งที่ดินแหล่งท่องเที่ยว กฎหมายและกฎข้อบังคับอันสืบเนื่องมาจากการ ได้มาซึ่งที่ดินแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด และสอดคล้องกับสิทธิของชุมชน และคนพื้นเมือง มีกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน และการย้ายถิ่นจะต้องทำภายใต้การยินยอมและการจ่ายค่าชดเชยอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล	IN-A๙.a. มีนโยบายหรือตัวบทกฎหมายที่มีการบังคับใช้ได้จริง IN-A๙.b. มีนโยบายหรือตัวบทกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของคนพื้นเมือง คำนึงถึงการหาหรือในวงสาธารณะและให้การยินยอมในการตั้ง รกรากเฉพาะเมื่อได้รับการเห็นชอบและ/หรือมีการจ่ายค่าชดเชยอย่างสมเหตุสมผล
A๑๐ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีระบบติดตามประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อที่จะดำเนินการปรับปรุงให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	IN-A๑๐.a. มีการเก็บข้อมูลและรายงานผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสู่สาธารณะ IN-A๑๐.b. ระบบที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการบนฐานของข้อมูลการติดตามประเมินผล
A๑๑ มาตรฐานความยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมมาตรฐานเพื่อความยั่งยืนที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ GSTC สำหรับผู้ประกอบการ แหล่งท่องเที่ยวมีฐานข้อมูล ผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองมาตรฐานความยั่งยืนต่างๆ เผยแพร่ให้สาธารณชนรับรู้	IN-A๑๑.a. มีการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือการรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐกิจ IN-A๑๑.b. การรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือการรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับจาก GSTC IN-A๑๑.c. มีการตรวจสอบประเมินธุรกิจการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมในการรับรองมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวหรือการรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม IN-A๑๑.d. มีเอกสารเผยแพร่รายชื่อสถานประกอบการที่ได้รับการรับรอง
A๑๒ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบติดตาม ป้องกันและตอบสนองต่อภัยทางด้านอาชญากรรม ความ ปลอดภัย และสุขอนามัย ซึ่งมีการรายงานให้สาธารณชนรับรู้	IN-A๑๒.a. มีการตรวจสอบความปลอดภัยด้านอัคคีภัย ความสะอาดของอาหาร และความปลอดภัยของระบบไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจังอยู่เป็นประจำ

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
	IN-A๑๒.b. มีการดำเนินการป้องกันและการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุ เบื้องต้น เช่น การตั้งศูนย์ปฐมพยาบาลบนชายหาด/แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ IN-A๑๒.c. มีระบบป้องกันและตอบสนองต่ออาชญากรรม IN-A๑๒.d. มีระบบการให้ใบอนุญาตการขนส่งสาธารณะที่ถูกต้อง การมีราคาที่ชัดเจน และมีระบบจุดขึ้น-ลง ณ จุดที่นักท่องเที่ยวเข้ามาถึง IN-A๑๒.e. มีการรายงานด้านความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย
A๑๓ การจัดการสภาวะวิกฤติและเหตุฉุกเฉิน แหล่งท่องเที่ยวมีแผนการรับมือกับสภาวะวิกฤติ และสภาวะฉุกเฉินอย่างที่เหมาะสม โดยหลักแล้ว คือ การสื่อสารให้ข้อมูลแก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งแผนการดังกล่าวจะต้องมีขั้นตอนชัดเจน มีการกำหนดเครื่องมือและการฝึกซ้อมสำหรับเจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่น อีกทั้งแผนยังมีความเป็นปัจจุบันด้วย	IN-A๑๓.a. มีแผนการรับมือกับเหตุวิกฤติและเหตุฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ IN-A๑๓.b. มีทรัพยากรบุคคลและเงินทุนสำหรับการนำแผนการรับมือ กับเหตุวิกฤติและเหตุฉุกเฉินไปปฏิบัติใช้ IN-A๑๓.c. มีการดึงภาคเอกชนเข้ามาร่วมในการออกแบบแผนการรับมือกับเหตุวิกฤติและเหตุฉุกเฉิน และมีกระบวนการสื่อสารทั้งก่อน และหลังเหตุวิกฤติหรือเหตุฉุกเฉิน IN-A๑๓.d. ในแผนการรับมือกับเหตุวิกฤติและเหตุฉุกเฉินจะต้องมีจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นและการอบรมให้แก่พนักงาน นักท่องเที่ยว และผู้อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว IN-A๑๓.e. แผนการรับมือกับเหตุวิกฤติและเหตุฉุกเฉินจะต้องมีการทำให้เป็นปัจจุบัน
A๑๔ การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเที่ยงตรง ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลในเรื่องของผลิตภัณฑ์ การบริการและ ความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ข้อความประชาสัมพันธ์นั้นจะต้องสื่อออกไปด้วยความจริงแท้และความเคารพต่อชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว	IN-A๑๔.a. ข้อความการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสื่อออกไปด้วยความจริงแท้และความเคารพต่อชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว IN-A๑๔.b. ข้อความการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสื่อออกไปอย่างตรงไปตรงมาทั้งในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์และการบริการ

หมวด B: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น	
หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
B๑ การติดตามประเมินผลทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมที่เกิดขึ้นใน แหล่งท่องเที่ยว นั้นได้รับการติดตาม ประเมินผล และมีการรายงานให้สาธารณชนรับรู้อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยมีการวัดผลและรายงานข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รายได้ต่อห้องพัก การจ้างงาน และการลงทุนเป็นประจำ	IN-B๑.a. มีการวัดผลและรายงานข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รายได้ต่อห้องพัก การจ้างงาน และการลงทุนเป็นประจำ IN-B๑.b. มีการวัดผลและรายงานการลงทุนทางตรงและทางอ้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง IN-B๑.c. มีการเก็บข้อมูลและรายงานเผยแพร่ข้อมูลการจ้างงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นเพศและอายุ
B๒ โอกาสการจ้างงานในท้องถิ่น ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงาน การฝึกอบรม ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ และรายได้ที่เป็นธรรมอย่างเท่าเทียมสำหรับทุกคน	IN-B๒.a. มีข้อกำหนดและนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการจ้างงานทั้งผู้หญิง เยาวชน ผู้พิการ ชนกลุ่มน้อย และประชาชนผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ IN-B๒.b. มีการฝึกอบรมที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมทั้งผู้หญิง เยาวชน ผู้พิการ ชนกลุ่มน้อย และประชาชนผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ IN-B๒.c. มีข้อกำหนดและนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน IN-B๒.d. มีข้อกำหนดและนโยบายที่สนับสนุนให้เกิดการให้ผลตอบแทนการจ้างงานที่เป็นธรรม สำหรับทั้งผู้หญิง เยาวชน ผู้พิการ ชนกลุ่มน้อย และประชาชนผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ
B๓ การมีส่วนร่วมของสาธารณชน แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการวางแผน และตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ	IN-B๓.a. มีระบบอำนวยความสะดวกให้ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว IN-B๓.b. ในแต่ละปี มีการประชุมหารือสาธารณะเพื่อหารือประเด็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
B๔ รับฟังความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น แรงบันดาลใจ ข้อห่วงใย และความพึงพอใจของคน ท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้รับการประเมิน บันทึก และรายงานต่อ สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ	IN-B๔.a. มีการเก็บ ตรวจสอบ บันทึก และเผยแพร่ รายงานข้อมูลของความต้องการ ข้อกังวล และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ IN-B๔.b. การเก็บ ตรวจสอบ บันทึก และเผยแพร่รายงานข้อมูลเกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสม
B๕ การเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว มีการประเมิน ปกป้อง และหากจำเป็น ก็ต้องมีการดำเนินการฟื้นฟูการเข้าถึงทรัพยากรทั้งในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมของ คนในท้องถิ่น	IN-B๕.a. มีแผนงานการตรวจสอบ ป้องกัน และฟื้นฟู หรือซ่อมแซม การเข้าถึงแหล่งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในประเทศ IN-B๕.b. มีการติดตามประเมินพฤติกรรม และคุณลักษณะของคนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวทั้งจากในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
B๖ ความตระหนักรู้และการศึกษาด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมเพิ่มพูนความเข้าใจใน โอกาสและความท้าทายของการท่องเที่ยว รวมทั้งความสำคัญของความยั่งยืนให้กับชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ	IN-B๖.a. มีแผนงานการเพิ่มความตระหนักรู้ทั้งในระดับชุมชน โรงเรียน และมหาวิทยาลัยในเรื่องของบทบาทการท่องเที่ยวที่มีพื้นที่
B๗ การป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ แหล่งท่องเที่ยวมีกฎหมายและข้อปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย การค้าประเวณี หรือการกระทำผิดต่อบุคคลใด ๆ โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน ผู้หญิง และชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้กฎหมายและข้อปฏิบัติได้รับการสื่อสารให้สาธารณชนได้รับรู้	IN-B๗.a. มีกฎหมายหรือแผนงานในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์ โดยมิชอบทั้งในเชิงการค้า(ของผิดกฎหมาย) การค้าประเวณี หรือในรูปแบบอื่น ๆ / หรือการเลือกปฏิบัติ หรือการล่วงละเมิดใด ๆ จากคนในชุมชน และตัวนักท่องเที่ยว IN-B๗.b. กฎหมายหรือแผนงานมีการสื่อสารออกไปในระดับสาธารณะ
B๘ สนับสนุนชุมชน แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่สนับสนุนและช่วยให้ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และสาธารณชน สามารถร่วมสนับสนุนโครงการของชุมชนและโครงการด้านความยั่งยืนต่าง ๆ	IN-B๘.a. มีแผนงานในการริเริ่มให้ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และ บุคคลทั่วไป สนับสนุนการดำเนินงานชุมชน และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และ/หรือการพัฒนาสาธาณูปโภค
B๙ สนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นและการค้าที่เป็นธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่สนับสนุนผู้ประกอบการ ท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดกลาง และส่งเสริมผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนของท้องถิ่น และหลักการการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ซึ่งมีรากฐานบนทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งอาจรวมถึงอาหารและเครื่องดื่ม หัตถกรรม ศิลปะการแสดง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ฯลฯ	IN-B๙.a. มี แผนงานการสนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ ผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง IN-B๙.b. มีแผนงานการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการซื้อสินค้าและบริการ จากชุมชน IN-B๙.c. มีแผนงานในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยั่งยืนจากฐานทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนเอง IN-B๙.d. มีแผนงานในการนำช่างฝีมือท้องถิ่น เกษตรกรและผู้ผลิตต่างๆ มาอยู่ในห่วงโซ่มูลค่าของการท่องเที่ยว

หมวด C: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว	
หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
C๑ การป้องกันสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีนโยบายและระบบที่จะประเมิน พื้นฟู และอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงมรดกสิ่งปลูกสร้าง (เชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี) และ ทัศนียภาพของชนบทและเมือง	IN-C๑.a. มีระบบการจัดการเพื่อปกป้องแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างสภาพทัศนียภาพที่ดีให้แก่แหล่งมรดก ชนบท และเขตเมือง IN-C๑.b. มีระบบการจัดการเพื่อตรวจสอบ วัดผล และบรรเทาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว
C๒ การจัดการนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการจัดการนักท่องเที่ยว สำหรับแหล่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงมาตรการในการอนุรักษ์ ปกป้อง และเชิดชูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	IN-C๒.a. มีกลไกเชิงบริหารที่รับผิดชอบนำเอาแผนและการปฏิบัติการจัดการนักท่องเที่ยวไปใช้

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
C๓ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีการเผยแพร่และจัดเตรียม แนวทางที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรม การท่องเที่ยวที่เหมาะสมในพื้นที่เปราะบางต่างๆ แนวทางดังกล่าวได้รับการออกแบบให้ช่วยลด ผลกระทบในแง่ลบต่อแหล่งท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด และสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรม นักท่องเที่ยวเชิงบวก	IN-C๓.a. มีคู่มือข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งที่มีความอ่อนไหวทั้งทางด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม IN-C๓.b. มีข้อกฎหมายเกณฑ์การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์และบริษัทนำเที่ยว
C๔ การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีกฎหมายควบคุมการซื้อขาย แลกเปลี่ยน จัดแสดง หรือให้ของกำนัลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี	IN-C๔.a. มี กฎหรือข้อบังคับเพื่ อปกป้องแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมถึงแหล่งได้น้ำ และมี หลักฐานการบังคับใช้กฎหรือข้อบังคับนั้นจริง IN-C๔.b. มีแผนงานเพื่อปกป้องและประกาศยกย่องมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (เช่น เพลง ดนตรี การแสดง ความสามารถ พิเศษต่าง ๆ และหัตถกรรม)
C๕ การสื่อความหมายสถานที่ท่องเที่ยว มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ข้อมูลมีความ เหมาะสมในเชิงวัฒนธรรม ได้รับการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และได้รับการถ่ายทอดในภาษาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สามารถเข้าใจได้	IN-C๕.a. มีข้อมูลสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวในศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวและในแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม IN-C๕.b. มีข้อมูลสื่อความหมายที่มีความเหมาะสมทางวัฒนธรรม IN-C๕.c. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาข้อมูลสื่อความหมาย IN-C๕.d. มีข้อมูลสื่อความหมายเป็นภาษาที่นักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่สามารถเข้าใจได้ IN-C๕.e. มีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ในเรื่องการใช้ข้อมูลสื่อความหมาย
C๖ ทรัพยากรเส้นทางปัญญา แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ก่อให้เกิดการป้องกันและคุ้มครองสิทธิในทรัพยากรเส้นทางปัญญาของบุคคลและท้องถิ่น	IN-C๖.a. มีกฎหมาย ข้อบังคับ หรือแผนงาน เพื่อปกป้องทรัพยากรเส้นทางปัญญาให้กับคนในชุมชนและชุมชน

หมวด D: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม	
หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
D๑ ความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวได้ระบุความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมและมีระบบในการจัดการความเสี่ยง	IN-D๑.a. ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา มีการประเมินด้านความยั่งยืนและการ (ค้นหา) ระบุความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม IN-D๑.b. มีระบบที่จะรับมือกับความเสี่ยงที่ได้ระบุขึ้นๆ

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
D๒ การปกป้องสิ่งแวดลอมที่มีความเปราะบาง แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการติดตามประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว ปกป้อง แหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต สายพันธุ์ และระบบนิเวศ และป้องกันการรุกรานของสายพันธุ์ต่างถิ่น	IN-D๒.a. มีการเก็บข้อมูลรายการสัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายากและถูกคุกคาม ซึ่งมีการทำให้เป็นปัจจุบันเสมอ IN-D๒.b. มีระบบการจัดการสำหรับการตรวจสอบผลกระทบและปกป้องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมที่เปราะบาง และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ IN-D๒.c. มีระบบป้องกันการเข้ามาของสายพันธุ์ต่างถิ่น
D๓ การปกป้องพืชพันธุ์และสัตว์ป่า แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่สอดคล้องกับกฎหมาย และมาตรฐานทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติในการล่า จับ จัดแสดง และซื้อขาย พืชพันธุ์และสัตว์ป่า	IN-D๓.a. มีการใช้อนุสัญญา CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์) IN-D๓.b. มีข้อบังคับและมาตรฐานเพื่อควบคุมการค้าเลี้ยง จับ แสดง และขาย พืชและสัตว์
D๔ การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการมีการวัดผล ติดตาม ลดผลกระทบ และรายงานให้สาธารณชนรับรู้ ในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการดำเนินการด้าน ต่าง ๆ (รวมถึงการปลดปล่อยจากผู้ให้บริการต่างๆ)	IN-D๔.a. มีแผนงานในการช่วยเหลือผู้ประกอบการในการวัด ตรวจสอบ ลด และรายงานการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก IN-D๔.b. มีระบบเพื่อช่วยผู้ประกอบการในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก
D๕ การอนุรักษ์พลังงาน แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการวัดผล ติดตาม ลดผลกระทบ และรายงานให้สาธารณชนรับรู้ในการบริโภค พลังงาน และการลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล	IN-D๕.a. มีแผนงานที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และมีการวัด การตรวจสอบ การลด และการเผยแพร่รายงานปริมาณการใช้พลังงาน IN-D๕.b. มีนโยบายและระบบแรงจูงใจในการลดการใช้พลังงานฟอสซิล ปรับปรุงการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนและใช้เทคโนโลยีการนำพลังงานกลับมาใช้อีกครั้ง
D๖ การจัดการน้ำ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการมีการวัดผล ติดตาม ลดผลกระทบ และรายงานให้สาธารณชนรับรู้ ในการบริโภคน้ำ	IN-D๖.a. มีแผนงานการช่วยเหลือผู้ประกอบการในวัด ตรวจสอบ ลด และเผยแพร่รายงานปริมาณการใช้น้ำ
D๗ การป้องกันการขาดแคลนน้ำ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบในการติดตามประเมิน ทรัพยากรแหล่งน้ำเพื่อให้มั่นใจว่าการบริโภคน้ำ ของผู้ประกอบการต่าง ๆ เป็นไปตามข้อกำหนดการใช้น้ำของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	IN-D๗.a. มีระบบการจัดการเพื่อรักษาสมดุลและการอยู่ร่วมกันในการใช้น้ำของผู้ประกอบการกับปริมาณความต้องการน้ำของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
D๘ คุณภาพน้ำ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำที่ใช้บริโภคและน้ำที่ใช้ในกิจกรรม นันทนาการต่างๆ โดยมาตรฐานคุณภาพน้ำ ผลการติดตามประเมินผลสามารถเข้าถึงได้โดย สาธารณชน และแหล่งท่องเที่ยวมีระบบการรับมือกับประเด็นเรื่องคุณภาพน้ำที่ทันทั่วทั้งภายในเวลาที่เหมาะสม	IN-D๘.a. มีระบบการจัดการเพื่อตรวจสอบและเผยแพร่รายงานคุณภาพ น้ำดื่มและน้ำใช้ในการนันทนาการ IN-D๘.b. มีการเผยแพร่รายงานผลการตรวจสอบ IN-D๘.c. มีระบบการรับมือกับประเด็นเรื่องคุณภาพน้ำที่ทันทั่วทั้ง ภายในเวลาที่เหมาะสม

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด
D๙ การบำบัดน้ำเสีย แหล่งท่องเที่ยวมีแนวทางที่ชัดเจนและใช้ได้จริง สำหรับการกำหนดพื้นที่ การบำรุงรักษา และการทดสอบการปลดปล่อยน้ำเสียจากบ่อเกรอะ และระบบบำบัดน้ำเสีย มีการควบคุมให้มีการบำบัดน้ำเสีย และนำกลับไปใช้ใหม่หรือปลดปล่อยอย่างปลอดภัย โดยมีผลกระทบเชิงลบต่อประชากร ท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	IN-D๙.a. มีข้อบังคับในเรื่องการวางสถานที่ การบำรุงรักษา และการทดสอบการปล่อยของเสียออกจากบ่อเกรอะ และระบบการบำบัดน้ำเสีย และมีหลักฐานว่ามี การใช้ข้อบังคับนั้นจริง IN-D๙.b. มีข้อบังคับในการกำหนดขนาดและชนิดของระบบการบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสมและเพียงพอกับสถานที่ และมีหลักฐานว่ามี การใช้ข้อบังคับนั้นจริง IN-D๙.c. มีแผนงานการช่วยเหลือผู้ประกอบการในการบำบัดน้ำเสีย และนำน้ำที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ IN-D๙.d. มีแผนงานในดูแลการบำบัด การนำกลับมาใช้ใหม่หรือการปล่อยน้ำเสียให้มีผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
D๑๐ การลดปริมาณขยะ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบในการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการลด นำกลับมาใช้ใหม่ และรีไซเคิล ขยะ ขยะที่ไม่ได้รับการนำกลับมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลก็ต้องได้รับการกำจัดอย่างปลอดภัยและยั่งยืน	IN-D๑๐.a. มีระบบการเก็บขยะที่มีการจ้างบันทึกปริมาณของขยะที่เก็บได้อยู่เสมอ IN-D๑๐.b. มีแผนการจัดการจัดการขยะที่มีการไปปฏิบัติจริง และมีเป้าหมายเชิงปริมาณในการลดขยะให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงการจัดการขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลได้อย่างปลอดภัย IN-D๑๐.c. มีแผนงานการช่วยเหลือผู้ประกอบการในการลดขยะ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ การรีไซเคิลขยะ IN-D๑๐.d. มีแผนงานในการลดการใช้ขวดน้ำทั้งจากสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว
D๑๑ มลภาวะทางแสงและเสียง แหล่งท่องเที่ยวมีแนวทางและข้อบังคับในการลดมลภาวะทางเสียงและแสง แหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามแนวทางและข้อบังคับนั้น	IN-D๑๑.a. มีแนวทางและข้อบังคับในการลดมลภาวะทางเสียงและแสงลงให้น้อยที่สุด IN-D๑๑.b. มีแผนงานในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และข้อบังคับในการลดมลภาวะทางเสียงและแสงลงให้น้อยที่สุด
D๑๒ ระบบขนส่งที่ส่งผลกระทบต่อ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการเพิ่มการใช้ระบบขนส่งที่ ส่งผลกระทบต่อ รวมถึงระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งที่ไม่ต้องใช้พลังงาน เช่น การเดิน หรือปั่นจักรยาน	IN-D๑๒.a. มีแผนงานในการเพิ่มการใช้การขนส่งที่มีผลกระทบต่อ IN-D๑๒.b. มีแผนงานในการทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการนำเอาระบบการเดินทางที่ได้เอากำลั้มาใช้ (เช่น เดินหรือปั่นจักรยาน)

๓.๒ เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council's Sustainability Criteria: GSTC Criteria)

กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว (๒๕๕๒) ได้กล่าวถึงที่มาของการกำหนดเกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกหน่วยงานเครือข่ายของเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับโลก (Global Sustainable Tourism Council's Partnership หรือ GSTC's Partnership) ซึ่งนับเป็นการแสดงท่าทีของประเทศไทยในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรมในประชาคมโลก

เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกของ GSTC (GSTC Criteria) มี ๒ เกณฑ์ คือ เกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations or Destination Criteria: GSTC-D) และเกณฑ์สำหรับโรงแรมและองค์กรที่จัดบริการท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Hotels and Tour Operators or Hotel & Tour Operator Criteria: GSTC-H&TO) ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะเกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Destination Criteria: GSTC-D) โดยเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวของ GSTC ประกอบด้วย ๔ หมวดหลัก และมีตัวชี้วัดจำนวน ๔๒ ตัวชี้วัด ได้แก่

หมวดที่ ๑ การสร้างการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๑๔ ตัวชี้วัด

หมวดที่ ๒ การทำให้ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ ให้ได้มากที่สุด และเกิดผลกระทบแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๙ ตัวชี้วัด

หมวดที่ ๓ การสร้างประโยชน์มากที่สุดให้ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมโดยสร้างผลกระทบแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๗ ตัวชี้วัด

หมวดที่ ๔ การทำให้สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์มากที่สุด และเกิดผลกระทบในแง่ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๑๒ ตัวชี้วัด

สำหรับรายละเอียดของเกณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Destination Criteria: GSTC-D) ของ GSTC มีรายละเอียดอธิบายได้ดังนี้

หมวดที่ ๑ การสร้างการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๑๔ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๑.๑ – ๑.๑๔ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระยะยาว และนำไปใช้ให้ถูกต้องตามขนาดของพื้นที่ เจาะลึกด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มรดกวัฒนธรรม คุณภาพ สุขอนามัย และความปลอดภัย อีกทั้งแผนยุทธศาสตร์ต้องได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากเวทีสาธารณะ

๑.๒ องค์กรที่จัดการการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดองค์กร ฝ่าย กลุ่ม หรือ คณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับผิดชอบในการเชื่อมโยงภาคีและเครื่องมือต่างๆ สำหรับการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มที่ว่าจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการประเด็นในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๑.๓ การตรวจสอบ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการตรวจสอบ การรายงานต่อสาธารณะ และตอบสนองต่อประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๑.๔ การจัดการการท่องเที่ยวตามฤดูกาล คือ แหล่งท่องเที่ยวมีการจัดทำรายการสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งในเชิงวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมกับฤดูกาล

๑.๕ มีการปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบเครื่องมือที่จะบ่งชี้ถึงอุปสรรคและโอกาสที่เกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ระบบเครื่องมือดังกล่าวนี้จะสนับสนุนความสามารถในการปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเพื่อที่จะสามารถพัฒนา จัดตั้ง ออกแบบ และจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวให้ถูกต้อง อีกทั้งระบบนี้จะต้องมีส่วนที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนและการฟื้นฟูของแหล่งท่องเที่ยวได้

๑.๖ การจัดทำรายการสถานที่ที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องอัปเดตรายการของสถานที่ท่องเที่ยวหลักที่น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม

๑.๗ ข้อบังคับในการวางแผน คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีแนวทาง ข้อบังคับ และนโยบายในการวางแผน เพื่อใช้ในการใช้พื้นที่ การออกแบบ การสร้าง และการรื้อถอนให้มีความยั่งยืน รวมถึงข้อบังคับในการปกป้องรักษาธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะทราบและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง

๑.๘ การทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึง คือ แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ทุกคนจะต้องมีสิทธิเข้าถึง ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการหรือผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษ หากแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใดๆ ไม่สามารถเข้าถึงได้ จะต้องได้รับการออกแบบและแก้ไขใหม่ ทั้งนี้โดยต้องคำนึงถึงสถานะของแหล่งท่องเที่ยว และความสมเหตุสมผล

๑.๙ การได้มาซึ่งที่ดินแหล่งท่องเที่ยว คือ จะต้องมีการใช้กฎหมายและข้อบังคับในการได้มาซึ่งการครอบครองที่ดินที่คำนึงถึงสิทธิของชุมชนและคนพื้นเมือง การย้ายถิ่นจะต้องทำภายใต้การยินยอม และการจ่ายค่าชดเชยอย่างเต็มที่

๑.๑๐ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่จะสามารถตรวจสอบและรายงานต่อสาธารณะเพื่อที่จะปรับปรุงให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

๑.๑๑ มาตรฐานความยั่งยืน คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่ส่งเสริมมาตรฐานด้านความยั่งยืนที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของ GSTC สำหรับผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

๑.๑๒ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่จะป้องกันและตอบสนองต่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และสุขอนามัย

๑.๑๓ การเตรียมพร้อมและการรับมือกับสภาวะวิกฤติและสภาวะฉุกเฉิน คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีแผนรับมือกับสภาวะวิกฤติและสภาวะฉุกเฉินอย่างเหมาะสม โดยหลักแล้วคือการสื่อสารให้ข้อมูลแก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งแผนการดังกล่าวจะต้องมีขั้นตอนชัดเจน มีการกำหนดเครื่องมือและการฝึกซ้อมด้วย

๑.๑๔ การส่งเสริม คือ การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเที่ยงตรง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของผลิตภัณฑ์ การบริการ และความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ข้อความที่สื่อออกไปจะต้องเป็น ความจริงและตรงไปตรงมา

หมวดที่ ๒ การทำให้ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์สูงสุดในเชิงสังคมและเศรษฐกิจโดยให้เกิดผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๔ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๒.๑ – ๒.๔ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การประเมินด้านเศรษฐกิจ คือ ผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมที่เกิดในแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องได้รับการประเมินตรวจสอบและผลลัพธ์จะต้องรายงานต่อสาธารณะ

๒.๒ การจ้างงานในท้องถิ่น คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการจ้างงานและการฝึกงานให้กับคนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม ซึ่งโอกาสเหล่านี้ต้องเปิดกว้างแก่ผู้หญิง เยาวชน คนกลุ่มน้อย และผู้ด้อยโอกาส

๒.๓ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่เป็นช่องทางให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

๒.๔ ฟังความคิดเห็นของคนท้องถิ่น คือ แรงบันดาลใจ ข้อห่วงใย และความพึงพอใจของคนท้องถิ่นในเรื่องของการท่องเที่ยวนั้นต้องได้รับความสนใจ ประเมิน บันทึก และรายงานต่อสาธารณะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจะต้องได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ

๒.๕ การเข้าถึงของท้องถิ่น คือ ผู้คนท้องถิ่นต้องสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ ไม่ว่าจะ
จะเป็นสถานที่เชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม

๒.๖ ความตระหนักรู้ด้านการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีแผนงานในการสร้างความเข้าใจ
ด้านโอกาส และความท้าทายในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและความสำคัญของความยั่งยืนให้แก่ผู้คนที่ท้องถิ่น

๒.๗ ป้องกันการฉวยโอกาสที่ไม่ถูกต้อง คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบและมาตรการในทาง
ปฏิบัติที่ป้องกันธุรกิจ ผิดกฎหมาย การค้าประเวณี หรือการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน ผู้หญิง และชนกลุ่มน้อย

๒.๘ สนับสนุนชุมชน คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว
มีการสนับสนุน ชุมชนและริเริ่มการพัฒนา

๒.๙ สนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นและการค้าที่เป็นธรรม คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบที่
สนับสนุน ผู้ประกอบการ และส่งเสริมหลักการการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade)

หมวดที่ ๓ การสร้างประโยชน์มากที่สุดให้ชุมชน นักท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรม โดยสร้าง
ผลกระทบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๗ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๓.๑ – ๓.๗ ดังต่อไปนี้

๓.๑ การป้องกันสถานที่ท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีนโยบายและระบบที่จะรักษาสถานที่
ท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม รวมถึงภูมิทัศน์ของภูมิ
ประเทศ วัฒนธรรม และพื้นที่ป่า

๓.๒ การจัดการนักท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการจัดการนักท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการ
อนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓.๓ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีแนวทางที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรม
การท่องเที่ยวที่สร้างผลกระทบในแง่ลบต่อแหล่งท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด

๓.๔ การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม คือ ต้องไม่มีการซื้อขายหรือจัดแสดงวัตถุทางประวัติศาสตร์
และโบราณคดีอย่างผิดกฎหมาย

๓.๕ มีการแปลภาษาและสื่อสารที่ถูกต้อง คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีการแปลและสื่อสารข้อมูล
การท่องเที่ยวทั้งเชิง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา จิตวิญญาณ และวัฒนธรรมที่ถูกต้อง

๓.๖ เคารพทรัพย์สินทางปัญญา คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบที่ก่อให้เกิดการเคารพในเรื่องของ
ทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลและท้องถิ่นทั้งในรูปธรรมและนามธรรม

๓.๗ สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่เอื้อให้
นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกและความสนใจในการร่วมพัฒนาชุมชน รักษา มรดกทางวัฒนธรรม และความ
หลากหลายทางชีวภาพ

หมวดที่ ๔ การทำให้สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้รับประโยชน์มากที่สุด และเกิดผลกระทบแ่
ลบน้อยที่สุด ประกอบด้วย ๑๑ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๔.๑ – ๔.๑๒ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ความเสี่ยงในเรื่องสิ่งแวดล้อม คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องทราบถึงความเสี่ยงให้เรื่องสิ่งแวดล้อม
และมีระบบในการจัดการ

๔.๒ ปกป้องสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสภาวะล่อแหลม คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบในการตรวจสอบดูแล
ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสภาวะล่อแหลม และปกป้องแหล่งที่อยู่อาศัยของ
สิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์

๔.๓ การปกป้องพืชพันธุ์และสัตว์ป่า คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบที่เป็นไปตามมาตรฐานทั้งใน
ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติในการห้ามการเลี้ยง จับ จัดแสดง และซื้อขายพืชพันธุ์และสัตว์
ป่า

๔.๔ การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีมาตรการการตรวจสอบ การรายงาน ตลอดจนมาตรการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔.๕ การอนุรักษ์พลังงาน คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานมาตรการการบริโภคพลังงานอย่างคุ้มค่า และการลดการใช้เชื้อเพลิง แหล่งท่องเที่ยวจะต้องส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีการอนุรักษ์พลังงานและมีการใช้เทคโนโลยีที่นำพลังงานกลับมาใช้ใหม่

๔.๖ การจัดการน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการอนุรักษ์และจัดการการใช้น้ำแหล่งท่องเที่ยวจะต้องส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีการอนุรักษ์และจัดการน้ำ

๔.๗ การป้องกันการขาดแคลนน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการตรวจสอบทรัพยากร (ปริมาณ) น้ำที่ใช้สำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณน้ำที่ใช้โดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

๔.๘ คุณภาพของน้ำ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำที่ใช้บริโภค และน้ำที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆ และมีการแจ้งผลการตรวจสอบสู่สาธารณะ

๔.๙ การจัดการน้ำเสีย คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำที่ใช้บริโภค และน้ำที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆ และมีการแจ้งผลการตรวจสอบสู่สาธารณะ

๔.๑๐ การลดขยะมูลฝอย คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบที่นำไปสู่การลดปริมาณขยะมูลฝอย การใช้ซ้ำ การนำหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มี ยุทธศาสตร์การลดปริมาณขยะมูลฝอย

๔.๑๑ การลดผลกระทบจากมลภาวะทางเสียงและแสง คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการจัดการเรื่องผลกระทบจากมลภาวะทางเสียงและแสง

๔.๑๒ การลดผลกระทบจากการคมนาคม แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบในการเพิ่มการใช้การขนส่งคมนาคมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ

๔) แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้นภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลากหลาย ภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงหรือภาควิชาการทั้งสถาบันการศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายการมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมายหลากหลายเช่นนี้ ทำให้ทิศทางการพัฒนามีความหลากหลายแตกต่างไปตามภารกิจหรือแนวทางของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้น ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนจึงจำเป็นต้องหันหน้าเข้ามา ‘ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์’ ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุดเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพราะเมื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เมื่อเกิดผลประโยชน์หรือผลเสีย ทุกฝ่ายจะได้ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ในระยะยาวร่วมกันการร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดทิศทางการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ จึงก่อให้เกิด ‘แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓ (CBT Thailand)’ จัดทำขึ้นโดยคณะอนุกรรมการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ โดยมี กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นประธาน และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นฝ่ายเลขานุการเพื่อประสานการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวจึงถือเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวฉบับแรกของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ๒๕๖๑) พัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” นั่นเอง

๔.๑ ศักยภาพของชุมชน

ความหมายของศักยภาพชุมชน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ได้แก่

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๕)

พัทธน์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓; อ้างอิงจาก Putnam, ๑๙๙๓: ๑๕) กล่าวว่าชุมชนจะเข้มแข็งและมีศักยภาพได้นั้น เพราะคนในชุมชนมีน้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้นมีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกันมีเครือข่ายของการทำให้สังคมมาติดต่อสัมพันธ์กันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีสถานภาพทางกายภาพของชุมชนที่เหมาะสม และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานสาธารณะของชุมชน

จิระภา นิมสุข (สุวิทย์ อธิศาสตร์, ๒๕๓๓: ๕; อ้างอิงจาก จิระภา นิมสุข, ๒๕๔๔) ให้ความหมายศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปกติสุขใน การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต

จิระภา นิมสุข (๒๕๔๔, อ้างอิงจาก สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ ๒๕๓๓: ๒๒-๒๓) กล่าวถึง ศักยภาพของชุมชนว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เช่น การใช้ระบบเครือข่าย ในระบบคัดเลือกผู้นำ การใช้ระบบศาลเผ่าศาลแก่ ทำหน้าที่พิจารณาคดีและแก้ไขคดีความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทในชุมชน

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ (๒๕๓๙, ๒๕๓) กล่าวถึง ศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการจัดการรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหาในชุมชน และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชนด้วย

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ ดังนี้

แมทธิว (Mathews, ๑๙๙๖: ๑-๒๕) ได้พิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งดังนี้

๑. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน

๑.๑ การรวมตัวเป็นกลุ่ม/องค์กร มีมาน้อยเพียงใด

๑.๒ ขนาดของกลุ่มที่พบปะ

๑.๓ จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน

๑.๔ ประเด็นพูดคุย / ปัญหาของชุมชน

๑.๕ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน

๑.๖ เครื่องมือสื่อสาร

๒. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง ได้แก่ ๑) กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร ๒) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

๓. ผู้นำ พิจารณาจาก ๑) จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล/พื้นที่ ๒) บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ/กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายภายใน/ภายนอกชุมชน ๓) คุณสมบัติ เช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างให้การเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่าย มองการณ์ไกล

๔. กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๑) เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงไร ๒) การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมพอ ๆ กับผลงาน ๓) การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด ๔) การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมตัวกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน มากกว่ามองว่าเป็นปัญหาของชุมชน ๕) ความคิดเกี่ยวกับ “อำนาจ” หรือ “พลัง” ในการเปลี่ยนแปลง เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้กับผู้มี “อำนาจ” หรือไม่ ๖) ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ๑) การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐที่มีมากน้อยเพียงไร ๒) ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด และสถานบริการในชุมชน

๖. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันและมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชนเป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ โดยดูจาก ๑) ประวัติศาสตร์/คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน ๒) การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน ๓) ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้าร่วมด้วย

๔.๒ การประเมินศักยภาพของชุมชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๓๗ : ๑๓๔-๑๓๖) กล่าวว่า ขอบเขตการวินิจฉัยศักยภาพของชุมชนในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนวิเคราะห์จากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

๑. ความกระตือรือร้นหรือวิญญาน ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการพัฒนาของประชาชน เป็นการวินิจฉัยความพร้อมของประชาชน หมายถึง ความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมไปถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย

๒. โครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งโครงสร้างอำนาจชุมชน เป็นเรื่องที่พิจารณาถึงสภาพการปกครองของผู้นำชุมชนว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินงานพัฒนา เช่น คุณภาพและลักษณะของผู้นำชุมชน และองค์กรของชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

๓. การวางแผนและการบริหารจัดการงานพัฒนา พิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด

๔. การพัฒนาคน การพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรบุคคลในชุมชน ว่าสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงใด

๕. เทคโนโลยีในงานพัฒนา ศักยภาพของชุมชนในเรื่องของเทคโนโลยีในงานพัฒนาเป็นอีกเรื่องที่จะต้องทำการวินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีว่าสามารถทำให้งานพัฒนาในชุมชนบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสมาชิกมากน้อยเพียงใด

๖. การสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน การวินิจฉัยศักยภาพในเรื่องการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชนนี้ เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำนึกและการติดต่อประสานงานความเข้าใจกันมากขึ้น

๗. การระดมทุน แรงงาน และทรัพยากรในชุมชน ปัจจัยเรื่องทุนและทรัพยากรที่เป็นวัตถุเป็นเครื่องมือสำคัญในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากมีการดำเนินการที่ปราศจากทุน แรงงาน และทรัพยากรที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบปัญหา และไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

๘. ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญไม่อาจมองข้ามไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนย่อมจะแตกต่างกันไป อุปสรรคหรือความสำเร็จในงานพัฒนาต้องพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วย เช่น ประชาชนมีค่านิยมอย่างไร มีทัศนคติต่อการพัฒนาอย่างไร ลักษณะการพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างไร

๙. ระบบการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน การวินิจฉัยในเรื่องของศักยภาพไม่เพียงแต่พิจารณาองค์ประกอบภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบจากภายนอกชุมชนด้วย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ การบริการ และด้านวิชาการจากภายนอกชุมชนมีผลกระทบกับภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีได้อยู่นิ่ง หรือติดต่อกันเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้จำเป็นต้องทราบถึงการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ (๒๕๓๘, ๑๓๐-๑๓๘) มีข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ดังนี้

๑. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ

๒. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณาถึง ๑) ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา ๒) ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายหรือไม่ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหาภายในหรือภายนอกชุมชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ๓) จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้

๓. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุทางเลือกการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าวว่า มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหากับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุการตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่ ๒) มีการพัฒนาจิตสำนึก

๔. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ๒) ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เสนอความคิดเห็นลงมือปฏิบัติ ฯลฯ ๓) สมาชิกผู้นำที่และทำ

หน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ๔) มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ๕) มีกฎระเบียบ และกติการ่วมกัน ๖) มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน

๕. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควรพิจารณาถึง ตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่ ๒) ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ การจัดการ ฯลฯ)

๖. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่าง ยุติธรรม

๗. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุนและทรัพยากรในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ๒) มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้ ๓) การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ/แหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น

๘. ในด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น ๒) ประเพณีงาน และกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น ๓) จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น

บัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นยางค์ (๒๕๓๓: ๔๙) กล่าวถึง ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือ ศักยภาพของชุมชน ได้แก่

๑. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ทันต่อความ เคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบัน ทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา

๒. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหา แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญา หมู่บ้าน ประสบการณ์ และการเรียนรู้ ประยุกต์ เทคนิค และการจัดการ

๓. องค์กรชุมชน/การบริหารจัดการ/กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน การจัดองค์กรในระดับ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคมชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน เช่น การรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้ง เครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

๔.๓ กระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางกลไกประชารัฐ

คำว่า “ประชารัฐ” หรือคำว่า “ประชา” รวมกับคำว่า “รัฐ” นั้น มาจากเนื้อเพลงชาติไทยที่เราขับร้อง หรือได้ยินกันทุกวัน ซึ่งมีใจความว่า “... ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี ...” ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้นำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เกิดความสงบ เรียบร้อย เกิดความสามัคคี และสร้างการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งอย่างยั่งยืนได้จริง ตามเนื้อหาสาระของเพลงชาติไทยที่มีมานานแล้ว และนายกรัฐมนตรีได้ขยายความให้ชัดเจนด้วยว่า “เป็นการ ร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ สร้างพลังในการทำความดีให้ประเทศชาติ ไม่ใช่เพื่อตนเอง หรือข้าราชการ แต่ทำเพื่อประชาชนทุกคน คำมั่นสัญญานี้ไม่ใช่นโยบายหาเสียง แต่ถือเป็นสัญญาระหว่างรัฐและประชาชน ที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขความผิดพลาดในอดีตทั้งหมดให้ได้ โดยความร่วมมือกัน”

ยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” คือ การรวมเอาพลังทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะอยู่ในภาคประชาชน ภาคธุรกิจ หรือภาครัฐ มาใช้ โดยมองบนพื้นฐานว่า “คนไทยทุกคน ก็คือ ประชาชนของชาติ” ซึ่งถือเป็นพลัง

อำนาจที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา ในการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูป และการพัฒนาประเทศในทุกมิติ และทุกด้านอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” แบ่งได้เป็น ๒ ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ๑) “รัฐบาล” กับ “ประชาชน” โดย “รัฐ” หรือรัฐบาล จะเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุน และเปิดช่องทางให้ “ประชา” หรือภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการบริหารงานของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ และไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และ ๒) “ประชาชน” กับ “เจ้าหน้าที่รัฐ” คือ การทำงานร่วมกันของประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสร้าง “เครือข่ายประชารัฐ” ในทุกด้าน ซึ่งจะเป็กลไกสำคัญที่เชื่อมโยงและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน อันเป็นแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลปัจจุบัน เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณของรัฐมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการของรัฐเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเช่นที่ผ่านมา

สำหรับหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ “ประชารัฐ” คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคน เนื่องจากการแก้ปัญหา การปฏิรูป และการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน จะสำเร็จหรือเห็นผลเป็นรูปธรรมไม่ได้เลย หากขาดซึ่งความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และรัฐบาล

ประชารัฐกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต แนวคิดการพัฒนายั่งยืนเกิดขึ้นจากบทเรียนที่ว่า การพัฒนาแบบดั้งเดิมในช่วงเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา เติบโตอย่างมากในด้านเศรษฐกิจ แต่กลับล้มเหลวในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ไม่เพียงแต่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบด้านลบต่อระบบนิเวศสัตว์ และพรรณพืชแล้ว ยังได้สร้างปัญหาให้กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมาก ในขณะที่รัฐบาลบกพร่องในหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบ บริหารงานล่าช้าไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีการคอร์รัปชันในระบอบราชการสูงขาดประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส เป็นต้น นานาชาติจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวคิดที่เป็นกลางที่สุดมาเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผลสรุปคือเกิดแนวคิดในการให้ทั่วโลกสมควรปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาใหม่ โดยรัฐจะต้องยกเลิกการพัฒนาซึ่งรัฐเป็น ผู้นำและออกคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียวในลักษณะ “รัฐประชาชาติ” (Nation State) เปลี่ยนเป็น “ประชารัฐ” (Civil State) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะที่เป็นประชาสังคม (Civil Society) หมายถึง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน มีหลักการที่สำคัญคือทุกฝ่ายในสังคม ต้องมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ดังนั้นคำว่า “ประชารัฐ” จึงหมายถึง รัฐซึ่งมีรัฐบาล เอกชน และประชาชนร่วมมือกันในการบริหารจัดการกิจการงานที่เป็น สาธารณะ (UNDP, ๑๙๙๕)

ประชารัฐ (Participatory State) ประกอบด้วย

๑. การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึง ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ แสดงทัศนะ เสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหาาร่วมกันในกระบวนการ ตัดสินใจและการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ต้องมีความพยายามในการ แสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง จะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

๒. การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

"กลไกประชาธิปไตยและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นประเด็นสำคัญที่ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ กลไกประชาธิปไตย เป็นรากฐานที่ทำให้คนในสังคม โดยรวมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข" ดังนั้นเรื่องที่ท้าทายทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมที่พัฒนาแล้วหรือสังคมที่ยังด้อยพัฒนา ก็คือการสร้างกลไกประชาธิปไตยที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคนในสังคมที่ยั่งยืน ประเด็นนี้ UNDP ได้ศึกษาและอธิบายรายละเอียดไว้ในเอกสารนโยบายเรื่อง Governance for Sustainable Human Development ซึ่งได้ให้คำนิยามของคำนี้ที่ชัดเจนขึ้นว่า “กลไกประชาธิปไตย เป็นส่วนที่เชื่อมโยงองค์ประกอบของสังคมทั้ง ๓ ส่วนเข้าด้วยกัน คือ ประชาสังคม (Civil Society) ภาคธุรกิจ เอกชน (Private Sector) และภาครัฐ (State หรือ Public Sector)” (ธันภัทร โคตรสิงห์, ๒๕๖๐)

กลไกประชาธิปไตยมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการดูแลบริหารจัดการใน ๓ ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการบริหารประเทศ ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบของ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ ๓ ด้านคือ ๑) ด้านเศรษฐกิจ (Economic Governance) คือ กระบวนการการตัดสินใจนโยบายที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ๒) ด้านการเมือง (Political Governance) คือ กระบวนการการกำหนดนโยบายที่มีผลต่อปวงชนในประเทศ ได้แก่ รัฐสภาหรือฝ่ายการเมือง และ ๓) ด้านกลไกบริหารรัฐกิจหรือราชการ (Administrative Governance) คือ กลไกและกระบวนการในการแปลงนโยบายและทรัพยากรไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและอย่างเที่ยงธรรม ซึ่งจะผ่านทางกลไกการกำหนดนโยบายและหน่วยงานปฏิบัติ (UNDP, ๑๙๙๗)

ตามที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยกลไกประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการสานพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็เน้นไปที่การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เจริญเติบโตอย่างเข้มแข็ง สมดุล และยั่งยืน โดยได้มีการจัดตั้งคณะดำเนินงานขึ้นมา ๑๒ คณะ จำแนกเป็นกลุ่มขับเคลื่อน และ กลุ่มสนับสนุน ดังนี้ กลุ่มขับเคลื่อนมี ๗ คณะ ประกอบด้วย D๑ การยกระดับนวัตกรรมและผลิตภาพ D๒ การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและวิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจเริ่มต้น D๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ ไมซ์ (MICE) คือการจัดประชุมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลการสัมมนานานาชาติและการจัดแสดงนิทรรศการ D๔ การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ D๕ การพัฒนา คลัสเตอร์ภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต D๖ การพัฒนาเกษตรสมัยใหม่ และ D๗ การสร้างรายได้และการกระตุ้นการใช้จ่ายของประเทศ ส่วนกลุ่มสนับสนุนประกอบด้วย ๕ คณะ ได้แก่ E๑ การดึงดูดการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ E๒ การยกระดับคุณภาพวิชาชีพ E๓ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชาธิปไตย E๔ การปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐ และ E๕ การศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ

๕) แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เซอร์ลี (Shirley, ๑๙๙๒) กล่าวถึงหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้

๑) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เพียงพอ ประหยัด และมีประสิทธิภาพอย่างที่สุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นที่มีปัจจัยสำคัญ ประกอบอยู่ด้วยการพัฒนานั้นยังต้องคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุดและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมสามารถทำให้อุรกิจนั้นยืนยาวได้

๒) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับลดการก่อของเสีย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ หรืออาจจะหาทรัพยากรที่มีความเหมือนกันมาใช้ทดแทนกันได้ เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่อาจจะหมดสิ้นไป เช่น การใช้คอนกรีตแทนไม้ในการสร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนการลดการก่อของเสีย เช่น ขยะ ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ

๒.๑) ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำและการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

๒.๒) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักปุ๋ยสามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

๓) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาต้องมีการวางแผนที่สามารถขยายฐานการท่องเที่ยว โดยรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมไว้

๓.๑) การเพิ่มคุณค่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก ฝึเสือ หรือ ปีนหน้าผา หรือหมู่บ้านวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีอาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัว การทำเส้นทางจักรยานให้ท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน เป็นต้น

๓.๒) การเพิ่มมาตรฐานการบริการ เช่น การส่งบุคลากรไปอบรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

๔) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำตาม แผนที่วางไว้ แต่จะต้องประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่กันด้วย อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น

๕) ต้องใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อสรรหาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ใน แต่ละตำบลตามนโยบาย “๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์” ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายฐานเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

๖) การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หรือเป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗) หมั่นประชุม หรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่

- ๗.๑) ชุมชนในพื้นที่
- ๗.๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๗.๓) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว
- ๗.๔) สถาบันการศึกษา
- ๗.๕) สถาบันการศาสนา

๗.๖) หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่การประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยอาจจะมีการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อผิดพลาดมาแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นการลดช่องว่างและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ เช่น การกำหนดค่าบริการเรือโดยสารที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๘) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยจัดให้มีการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้บุคลากรมีความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติมากขึ้น นับว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การอบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

๙) จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน หรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว หรือวิดีโอแนะนำ เป็นต้น

๑๐) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดย

- ๑๐.๑) การสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง
- ๑๐.๒) การสอบถามความเห็นด้วยไปประเมินผล
- ๑๐.๓) การวิจัยตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบผลของการบริการและนำมาปรับปรุง

แก้ไขการจัดการ และการบริการให้มีประสิทธิภาพจากหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และหลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบ

ของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด ต้องทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย เพื่อให้บรรลุหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้ง ๔ ประการที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๔.๑ สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก

๑. สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๑ ตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกำลังได้รับความนิยมทั่วโลก การตระหนักถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการของผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก ผู้ประกอบการท่องเที่ยวหลายรายปรับรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับกระแสนิยมนี้ผ่านการจัดหาอาหารออร์แกนิก สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ และสร้างที่พักที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาดังกล่าวนำไปสู่การเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั่วโลก มีคาดการณ์ไว้ว่าตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ถึงปี ๒๐๒๓ จะเติบโตเพิ่มขึ้นมากกว่า ๑๐% และมีมูลค่าประมาณ ๓ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปีละ ๙.๓๙% ซึ่งตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทวีปยุโรปจะเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุด (๕๑%) รองลงมาคือทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปเอเชีย ทวีปอเมริกาใต้และตะวันออกกลาง ตามลำดับ

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นได้รับอิทธิพลจากแคมเปญต่าง ๆ ที่สร้างภาพจำหรือแรงดึงดูดใหม่ให้นักท่องเที่ยวออกเดินทาง เช่น ประเทศมาเลเซียที่ได้นำเสนอแนวคิด “Malaysia, Truly Asia” ประเทศอินเดีย กับแนวคิด “Incredible India” และประเทศออสเตรเลียกับแนวคิด “There’s Nothing Like Australia” เช่นเดียวกับประเทศจีนและประเทศบราซิล ที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้ตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง (Mandala Research, ๒๐๑๖)

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืน

องค์กร Destination Better และ Sustainable travel international ได้ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนในทวีปยุโรป พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนมีอัตราวันหยุดพักผ่อนเฉลี่ย ๗ วันหรือมากกว่า ต่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไปที่พักร้อนน้อยกว่า ๓ วัน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มเดินทางกับผู้ร่วมเดินทางมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่มีข้อมูลเชิงลึกหรือข้อมูลที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของพื้นที่ (authentic) มากถึง ๕๗% ในขณะที่นักท่องเที่ยวทั่วไปสนใจประเด็นดังกล่าวเพียง ๒๒% เท่านั้น นักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนมักเลือกบริษัทนำเที่ยวที่ซื้อสินค้าจากคนในท้องถิ่นมากถึง ๕๔% ในขณะที่นักท่องเที่ยวทั่วไปมีพฤติกรรมดังกล่าวเพียง ๑๗% และนักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนเลือกบริษัทนำเที่ยวที่ให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ แก่นักท่องเที่ยวก่อนออกเดินทางมากถึง ๕๔% ในขณะที่นักท่องเที่ยวทั่วไปมีความต้องการเพียง ๑๗% นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มยั่งยืนมีการใช้จ่าย

ต่อทริปปริมาณ ๑,๗๔๙ ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๕๒,๔๗๐ บาทในขณะที่นักท่องเที่ยวทั่วไป
ใช้จ่ายประมาณ ๑,๑๕๔ ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๓๔,๖๒๐ บาท

การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์ระดับโลก

- เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs)

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนัก ที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกัน พิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งการประชุมนี้มีชื่อว่า "การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)" จัดขึ้น ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนา อันเป็นที่มาของแนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)" ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ คณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่รายงานของคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในชื่อ "อนาคตของเรา" (Our common future)

ต่อจากนั้นองค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยที่ไม่สมดุลกับขีดจำกัดการตอบสนองของธรรมชาติ โดยได้จัดประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งเป็นที่มาของแผนแม่บทโลกที่ใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน ในการประชุมครั้งนั้น ประเทศสมาชิก จำนวน ๑๗๘ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามในการปฏิบัติตามแผนแม่บท ดังกล่าว ซึ่งอีก ๑๐ ปี ต่อมาจึงขยายแนวคิดไปสู่ การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World summit on sustainable development) เพื่อกระตุ้น ให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสนใจกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างองค์รวม มุ่งสู่สู่คุณภาพการพัฒนา

- การผลักดันการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA)

แนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพ

ความสมบูรณ์ธรรมชาติ พร้อมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ หรือ Agenda ๒๑ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

- **การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก หรือ Global Sustainable Tourism Council (GSTC)**

สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก หรือ Global Sustainable Tourism Council (GSTC) เป็นองค์กรอิสระภายใต้เครือข่ายขององค์การสหประชาชาติ (UN) จัดตั้งขึ้นในปี ๒๐๐๗ จากการรวมตัวของ ๓๒ องค์กร โดย GSTC ถือเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลกขึ้น (Global Sustainable Tourism Criteria) ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วย หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Destination) หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับโรงแรม (Hotel) และหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับบริษัทนำเที่ยว (Tour Operator) ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางขั้นพื้นฐานให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงเพื่อสร้างการยอมรับในหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับสากล โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวเน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างครอบคลุมในทั้ง ๔ มิติ คือ ๑) มิติด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ๒) มิติด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม - เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ๓) มิติด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ ๔) มิติด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกเหนือจากการกำหนดเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกแล้ว สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) ได้เปิดรับองค์กร หน่วยงาน และแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกจะได้รับองค์ความรู้และคำแนะนำจากองค์กรในการปรับใช้เกณฑ์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ตลอดจนได้รับสิทธิในการประชาสัมพันธ์องค์กรหรือแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวและสามารถใช้ตราสัญลักษณ์การเป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกเพื่อการประชาสัมพันธ์หรือหรือแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้นอกจากนี้ยังสามารถแสดงความคิดเห็นต่อหรือปรับปรุงเกณฑ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก

ในปัจจุบันมีองค์กรและแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลกได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกเป็นจำนวนมาก โดยในปัจจุบันมีสมาชิก ๒๔๓ ราย แบ่งเป็นระดับแหล่งท่องเที่ยว ๑๕ ราย ระดับองค์กร ๑๑๔ ราย และระดับอื่นๆ (ซึ่งไม่มีการเปิดเผยรายชื่อ) โดยมีสมาชิกดังข้อมูลในหน้า ๔-๑๐

๑.๒ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

นโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันทางการท่องเที่ยว ดังกลยุทธ์หรือเป้าประสงค์ที่ได้ปรากฏในแผนการพัฒนาประเทศ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ได้ให้ความสำคัญกับนโยบาย การท่องเที่ยวของไทยโดยระบุอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายหลักด้านการท่องเที่ยวไว้ว่า ประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงขึ้น โดยวัดจากรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า ๓ ล้านล้านบาทและอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ ๓๐

เช่นเดียวกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่ได้วางวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยในปี ๒๕๗๙ ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยวางยุทธศาสตร์ไว้ ๕ ประการ คือ (๑) การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (๓) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว (๔) การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว และ (๕) การบูรณาการ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ประกอบหรือหลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหน่วยงานต่างๆในประเทศไทย

● กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๑๗ เป้าหมาย เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมสร้างสังคมที่เป็นสุข ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ขจัดปัญหาความยากจน ส่งเสริมการเป็นเศรษฐกิจสีเขียว มีการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคม (ศสช.) ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ร่วมกับส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีปลัดกระทรวง ผู้แทนส่วนราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ เป็น กรรมการ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ๓ คณะภายใต้ กพย. ได้แก่ (๑) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (๒) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและ

ประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และ (๓) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน และยังมีการแต่งตั้งคณะทำงานต่าง ๆ ภายใต้คณะอนุกรรมการทั้ง ๓ คณะ ทั้งนี้ กพย. ยังมอบหมายให้กระทรวงต่าง ๆ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในแต่ละเป้าหมาย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้รับมอบหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าประสงค์ ๓ ข้อ ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ๑๗ เป้าหมาย ประกอบด้วย

เป้าประสงค์ที่ ๘.๙ การออกแบบและใช้นโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่จะสร้างงาน ส่งเสริมวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๓

เป้าประสงค์ที่ ๑๒b การพัฒนาและดำเนินการใช้เครื่องมือเพื่อจะติดตามตรวจสอบผลกระทบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เป้าประสงค์ที่ ๑๔.๗ การเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนรวมถึงผ่านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในเรื่องการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการท่องเที่ยวภายใน ปี พ.ศ. ๒๕๗๓

(อ้างอิงข้อมูลจากโครงการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปี ๒๕๖๑ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

- **องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)**

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ร่วมมือกับสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council Criteria) หรือ GSTC ในการนำเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ GSTC มาเป็นกรอบในการสร้างองค์ความรู้ ต่อยอด ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของชุมชนในเมืองไทย เกิดเป็น ‘เกณฑ์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย’ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายให้สามารถ นำไปบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความยั่งยืนอย่างแท้จริง เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผน ดำเนินการและประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
๒. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี
๓. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
๕. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยเกณฑ์ฯ ดังกล่าว ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่จะช่วยประเมินว่าชุมชนมีจุดแข็ง จุดอ่อนในประเด็นใด เพื่อให้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเติมเต็มและเสริมสร้างศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยังได้พัฒนาเครื่องมือให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย ภายใต้ชื่อในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน หรือ CBT Thailand ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินชุมชนทั้งหมด ๕ ด้าน รวม ๑๐๐ ข้อ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี โดย ๕ ด้านประกอบด้วย

๑. การเสริมสร้างคุณภาพ ทักษะ และความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน
๒. การส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่การเป็นสินค้าและบริการที่มีอัตลักษณ์
๓. การพัฒนาการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งสร้างสมดุลของความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว
๔. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการและการทำงานเชื่อมโยงเครือข่ายประชารัฐ
๕. การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนการนำไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน

กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาคือชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ เมื่อชุมชนเห็นความสำคัญของวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อมของตัวเอง ก็จะเกิดการรักษาสืบทอด เกิดเป็นความยั่งยืน

องค์กรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

จากรายชื่อสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกจำนวน ๒๔๓ ราย พบว่ามีหน่วยงานในประเทศไทยที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ๘ องค์กรได้แก่

๑. Asian Ecotourism Network Association (AEN) หรือ สมาคมการค้าการท่องเที่ยวเครือข่ายเชิงนิเวศเอเชีย สาขาประเทศไทย ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๕ สมาคมมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยก้าวเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสมบูรณ์แบบ และเป็นผู้นำในฐานะศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเอเชีย ซึ่งสมาคมการค้าการท่องเที่ยวเครือข่ายเชิงนิเวศเอเชีย มีสมาชิกและศูนย์ตั้งอยู่ใน ๑๗ ประเทศ ประกอบด้วย ไทย ญี่ปุ่น มาเลเซีย ศรีลังกา ลาว เกาหลีใต้ บังกลาเทศ ปากีสถาน ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ มองโกเลีย อินโดนีเซีย ภูฏาน อินเดีย เนปาล ฮังการี และไต้หวัน ซึ่งเครือข่าย ๑๗ ประเทศจะถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ ฐานข้อมูล และเครื่องมือการพัฒนา การท่องเที่ยวร่วมกัน

๒. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นองค์การมหาชน มีหน้าที่บริหารและพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงบูรณาการ เป็นองค์กรกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ และประสานงานกับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ

๓. มูลนิธิใบไม้เขียวได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๐ ก่อตั้งขึ้นจากการประสานงานของ ๖ องค์กร ได้แก่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(EGAT) การประปานครหลวง สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ประเทศไทย) (ADEQ) สมาคมโรงแรมไทย (THA) United Nations Environment Programme (UNEP) และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มูลนิธิได้มีการดำเนินโครงการใบไม้เขียว เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการใช้พลังงานและพัฒนา คุณภาพสิ่งแวดล้อมของธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่คณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวได้จัดทำขึ้น มีการจัดอันดับโรงแรมต่าง ๆ เพื่อมอบเกียรติบัตรใบไม้เขียว (The Green Leaf Certificate) ทั้งหมด ๑-๕ ใบ ตามลำดับความสามารถในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในโรงแรม

๔. Khiri Travel ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ เป็นบริษัททัวร์ที่มีวิสัยทัศน์ในการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวผ่านการสัมผัสวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการได้รับประสบการณ์และแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยว ก่อตั้งขึ้นในปี ๒๕๓๖ ปัจจุบันมีสำนักงานและทีมงานผู้เชี่ยวชาญในประเทศไทย พม่า อินโดนีเซีย ศรีลังกา เวียดนาม กัมพูชา และลาว มีสำนักงานขายในสหรัฐอเมริกา และมีเครือข่ายอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ นอกจากนี้ Khiri Travel ยังได้มีการจัดตั้งองค์กรการกุศล Khiri Reach เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผ่านการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และโครงการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชน

๕. LightBlue Consulting ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ เป็นองค์กรที่ให้คำปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างศักยภาพให้กับองค์กรที่ต้องการปรับปรุงประสิทธิภาพและลดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ผ่านการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และสร้างความภักดีของพนักงาน รวมทั้งเพื่อปรับปรุงชื่อเสียงของธุรกิจที่ดำเนินงานด้วยความรับผิดชอบมากขึ้น

๖. Olonade Travel ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ เป็น บริษัทท่องเที่ยวที่ให้บริการเต็มรูปแบบ ให้บริการจองโรงแรม จองตั๋วเครื่องบิน จัดทัวร์ส่วนตัวหรือแบบกลุ่ม นอกเหนือจากการสร้างความพึงพอใจที่สูงสุดให้แก่ผู้ให้บริการ แต่บริษัทยังมีพันธกิจในการดำเนินการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างอนาคตที่ดีและปกป้องสิทธิของทุกคน

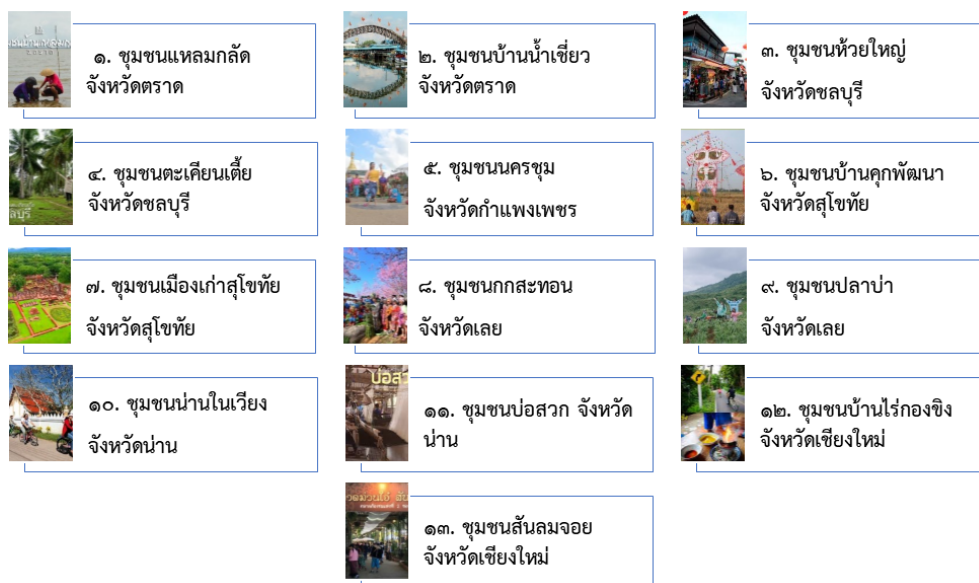
๗. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ประเทศไทย (PATA Thailand Chapter) ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๓ PATA เป็นองค์การที่ไม่หวังผลกำไร ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นองค์การการท่องเที่ยวของรัฐ สายการบิน บริษัทท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร และธุรกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอื่นๆ ทั่วโลกมากกว่า ๒,๒๐๐ หน่วยงาน ใน ๔๔ ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก PATA Thailand Chapter เป็นหนึ่งในองค์กร PATA ที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีหน้าที่หลักในการจัดสัมมนา การฝึกอบรม และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับสมาชิก สื่อมวลชน และผู้ที่สนใจ

๘. บริษัท ซายามา แทรเวล จำกัด ได้เป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ เป็นหนึ่งในบริษัททัวร์รายใหญ่ของไทย ในตลาดรัสเซียและเครือรัฐเอกราชรวมถึงประเทศในแถบยุโรป ตะวันออก มีจุดมุ่งหมายในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวทุกรูป ให้ความสำคัญกับต้อนรับอย่างอบอุ่น และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสถานที่ท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้นำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยทดลองใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ๑๓ ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษ โดยมีกระบวนการให้ชุมชนประเมินตนเอง นำผลการประเมินพัฒนาเป็นแผนการเสริมสร้างศักยภาพแต่ละชุมชน และติดตามประเมินผลการพัฒนาโดยคณะทำงาน ทั้งมีการถอดบทเรียนมาตลอดระยะเวลา ๕ ปี และได้นำเสนอเกณฑ์ให้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) เห็นชอบให้ใช้เกณฑ์ฉบับนี้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย และเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ได้พิจารณาความสอดคล้องของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับหลักเกณฑ์ GSTC และที่ประชุม GSTC Accreditation Panel ได้มีมติยอมรับ ‘เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย’ เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (tatreviewmagazine, ๒๕๖๑)

๑๓ ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษที่ได้นำร่องนำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย มาปรับใช้ภายใต้การดูแลและประสานงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ ๑๓ ชุมชนต้นแบบ

นอกจากนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังได้คัดกรองชุมชนเป้าหมายใน ๘ เขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการยกระดับในแต่ละจังหวัด แต่ละชุมชนให้มีมาตรฐานสากล Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) จำนวน ๑๖๘ ชุมชน แบ่งเป็น ชุมชนระดับ A ที่มีความพร้อมในการเชื่อมโยงและส่งเสริมการตลาด จำนวน ๒๕ ชุมชน ชุมชนระดับ B ที่สามารถพัฒนาเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบ

และพี่เลี้ยงของแต่ละจังหวัดได้ จำนวน ๖๙ ชุมชน ชุมชนระดับ C ที่ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การยกระดับเป็นต้นแบบในปีต่อไป จำนวน ๖๖ ชุมชน และอยู่ระหว่างการสำรวจอีก ๘ ชุมชน โดยในจำนวน ๑๖๘ ชุมชน เป้าหมายที่มีการคัดกรองแล้วประกอบด้วยชุมชนในภาคตะวันออกจำนวน ๒๘ ชุมชน แบ่งเป็น ตราด จำนวน ๑๒ ชุมชน จันทบุรี ๓ ชุมชน ระยอง ๓ ชุมชน และชลบุรี ๑๐ ชุมชน มีการลงพื้นที่เมืองหลัก-เมืองรองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวเป็นการดำเนินการส่งเสริมที่มุ่งเน้นด้านอุปสงค์ (Demand Side) และด้านอุปทานของการท่องเที่ยว (Supply Side) เพื่อการท่องเที่ยวอย่างสมดุล

โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีพื้นที่ที่ผ่านการประเมิน จำนวน ๔ พื้นที่ คือ ๑. ชุมชนบ้านน้ำเขียว ต.น้ำเขียว อ.แหลมงอบ จ.ตราด ๒. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ๓. ชุมชนบ้านรวมไทย ต.หาดขาม อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ ๔. ชุมชนแหลมสัก ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

สมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก

ตารางที่ ๑ สมาชิกสภาการท่องเที่ยว

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๑	Airbnb	Hotel/Accommodation	United States	๒๐๑๗
๒	Alexandra's Africa	Tour Operator and/or Transport Provider	United Kingdom	๒๐๑๘
๓	Altruvistas	Tour Operator and/or Transport Provider	United States	๒๐๑๘
๔	Zita Tanzanian Wild Camps	Hotel/Accommodation	Tanzania, United Republic of	๒๐๑๘
๕	Asian Ecotourism Network	Association	Thailand	๒๐๑๕
๖	Asociación de Hoteles de Turismo de la República Argentina	Non-Profit Organization	Argentina	๒๐๑๖
๗	Bee+Hive	Non-Profit Organization	Canada	๒๐๑๗
๘	Botswana Tourism Organization	Tourism Board	Botswana	๒๐๑๑
๙	Cámara Argentina de Turismo (CAT)	Non-Profit Organization	Argentina	๒๐๑๘
๑๐	Cayman Islands Department of Tourism	Tourism Board	Cayman Islands	๒๐๑๕

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๑๑	Centro de Investigación para el Desarrollo Sustentable, A.C.	Academic or Educational Organization	Mexico	๒๐๑๗
๑๒	CERTIFICA	Other	Guatemala	๒๐๑๙
๑๓	City of Suwon, Tourism Division Tourism Policy Team	Government Agency	Korea, Republic of	๒๐๑๖
๑๔	Colombian Ministry of Commerce, Industry and Tourism	Government Agency	Colombia	๒๐๑๗
๑๕	Confluence Sustainability	Certification Body	United States	๒๐๑๗
๑๖	Connecting Peru	Consultancy	Peru	๒๐๑๘
๑๗	Consultores En Gestion Politica Y Planifiacion Ambiental SC (GPPA)	Non-Profit Organization	Mexico	๒๐๑๕
๑๘	Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (DASTA)	Government Agency	Thailand	๒๐๑๗
๑๙	Discover Hawaii Tours	Other	United States	๒๐๑๗
๒๐	Diverse China Travel Limited	Travel Agency or Booking Service	China	๒๐๑๖
๒๑	EarthCheck	Certification Body	Australia	๒๐๑๐
๒๒	Eco Travel Limited	Tour Operator and/or Transport Provider	Hong Kong	๒๐๑๖
๒๓	ECOCLUB.com – International Ecotourism Club	Media	Greece	๒๐๑๕
๒๔	Ecological and Agricultural Tourism (ECEAT)	Non-Profit Organization	Netherlands	๒๐๑๐
๒๕	Ecolyx	Travel Agency or Booking Service	Sweden	๒๐๑๗

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๒๖	Ecoservices Dominica	Certification Body	Dominican Republic	๒๐๑๗
๒๗	Ecotourism Australia	Certification Body	Australia	๒๐๑๔
๒๘	Ecotourism Kenya	Association	Kenya	๒๐๑๗
๒๙	ECOTRANS	Non-Profit Organization	Germany	๒๐๑๐
๓๐	Espíritu Travel LLC	Tour Operator and/or Transport Provider	United States	๒๐๑๖
๓๑	Experiencias Xcaret	Attraction	Mexico	๒๐๑๘
๓๒	Fair Trade Tourism	Non-Profit Organization	South Africa	๒๐๑๕
๓๓	Federación Colombiana de Eco Parques , Ecoturismo y Turismo de Aventura (FEDEC)	Association	Colombia	๒๐๑๐
๓๔	Forests of the World	Non-Profit Organization	Denmark	๒๐๑๑
๓๕	Georgian Ecotourism Association	Association	Georgia	๒๐๑๘
๓๖	Georgian Tourism Association (GTA)	Association	Georgia	๒๐๑๒
๓๗	GPS Innovation Latin America	Consultancy	Uruguay	๒๐๑๗
๓๘	GREAT Green Deal	Certification Body	Guatemala	๒๐๑๐
๓๙	Greek Travel Pages	Travel Agency or Booking Service	Greece	๒๐๑๖
๔๐	Green Destinations	Certification Body	Netherlands	๒๐๑๗
๔๑	Green Evolution SA	-	Greece	๒๐๑๕
๔๒	Green Globe	Certification Body	United States	๒๐๑๐
๔๓	GREEN GROWTH	Certification Body	Portugal	๒๐๑๗
๔๔	Green Key Global	Certification Body	Canada	๒๐๑๗
๔๕	Green Leaf Foundation	Certification Body	Thailand	๒๐๑๐

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๔๖	Green Pearls GmbH Unique Places	Travel Agency or Booking Service	Germany	๒๐๑๘
๔๗	Greenloons LLC	Travel Agency or Booking Service	United States	๒๐๑๑
๔๘	Greenview	Consultancy	Singapore	๒๐๑๕
๔๙	Guatemalan Institute of Tourism (INGUAT)	Tourism Board	Guatemala	๒๐๑๗
๕๐	Gyeonggi Tourism Organization	Tourism Board	Korea, Republic of	๒๐๑๗
๕๑	H๒ Sustainability Consulting	Consultancy	United States	๒๐๑๘
๕๒	Hong Kong Ecotourism & Travels Professional Training Centre	Academic or Educational Organization	Hong Kong	๒๐๑๖
๕๓	Hostelling International (HI)	Non-Profit Organization	United Kingdom	๒๐๑๐
๕๔	IHG	Hotel/Accommodation	United States	๒๐๑๗
๕๕	Infinity Travel Services Limited	Tour Operator and/or Transport Provider	Hong Kong	๒๐๑๖
๕๖	Innovation Norway	Tourism Board	Norway	๒๐๑๒
๕๗	Institute of Tourism – Lucerne University of Applied Sciences and Arts	Academic or Educational Organization	Switzerland	๒๐๑๖
๕๘	InterContinental Barclay New York	Hotel/Accommodation	United States	๒๐๑๑
๕๙	ITB Berlin	Other	Germany	๒๐๑๖
๖๐	Khiri Travel	Tour Operator and/or Transport Provider	Thailand	๒๐๑๔
๖๑	LightBlue Consulting	Consultancy	Thailand	๒๐๑๔

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๖๒	Machete Tours	Tour Operator and/or Transport Provider	Sweden	๒๐๑๗
๖๓	Malta Tourism Authority	Government Agency	Malta	๒๐๑๗
๖๔	mascontour GmbH	Consultancy	Germany	๒๐๑๕
๖๕	Medventure	Consultancy	Greece	๒๐๑๗
๖๖	MICE innovation	Consultancy	Malaysia	๒๐๑๘
๖๗	Mount Huangshan Scenic Area Administrative Committee (HSAC)	Tourism Board	China	๒๐๑๑
๖๘	N.J.V. Athens Plaza Hotel	Hotel/Accommodation	Greece	๒๐๑๘
๖๙	NCE Tourism – Fjord Norway	Tourism Board	Norway	๒๐๑๘
๗๐	NEPCon	Non-Profit Organization	Denmark	๒๐๑๕
๗๑	Ocean Thermal Energy Corporation	Hotel/Accommodation	United States	๒๐๑๗
๗๒	Olonade Travel	Travel Agency or Booking Service	Thailand	๒๐๑๗
๗๓	Pacific Asia Tourism Association (PATA)	Association	Thailand	๒๐๑๓
๗๔	Panorama Destination	Tour Operator and/or Transport Provider	Indonesia	๒๐๑๖
๗๕	Project Azul Verde	Consultancy	United States	๒๐๑๘
๗๖	Rainforest Alliance	Certification Body	United States	๒๐๑๕
๗๗	Red Rocks Rwanda	Hotel/Accommodation	Rwanda	๒๐๑๘
๗๘	Regenera ONG	Non-Profit Organization	Chile	๒๐๑๙
๗๙	Region Västerbotten Turism	Tourism Board	Sweden	๒๐๑๗
๘๐	Responsible Tourism Institute	Certification Body	Spain	๒๐๑๗
๘๑	Responsible Tourism Institute (RTI)	Non-Profit Organization	Spain	๒๐๑๗

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๘๒	Riverwind Foundation	Non-Profit Organization	United States	๒๐๑๒
๘๓	Royal Caribbean Cruises Ltd.	Cruise	United States	๒๐๑๗
๘๔	San Diego Zoo Global	Non-Profit Organization	United States	๒๐๑๘
๘๕	SAYAMA Travel Group Co., Ltd.	Tour Operator and/or Transport Provider	Thailand	๒๐๑๗
๘๖	School of Hospitality and Tourism Management (HTM) – Purdue University	Academic or Educational Organization	United States	๒๐๑๗
๘๗	Seychelles Sustainable Tourism Foundation (SSTF)	Non-Profit Organization	Seychelles	๒๐๑๙
๘๘	Shaboury & Associates	Consultancy	United Arab Emirates	๒๐๑๖
๘๙	Shorexplorations	Tour Operator and/or Transport Provider	Argentina	๒๐๑๙
๙๐	Solimar International, Inc.	Consultancy	United States	๒๐๑๔
๙๑	Sri Lanka Green Limited	Travel Agency or Booking Service	Sri Lanka	๒๐๑๘
๙๒	St. Kitts Sustainable Destination Council (SDC)	Government Agency	Saint Kitts and Nevis	๒๐๑๘
๙๓	Sustainable Riviera Maya	Non-Profit Organization	Mexico	๒๐๑๘
๙๔	Sustainable Travel Taiwan	Non-Profit Organization	Taiwan	๒๐๑๗
๙๕	SW Associates LLC: Sustainable Development through Tourism	Consultancy	United States	๑๙๗๐
๙๖	Tadele Travel	Tour Operator and/or Transport Provider	United Kingdom	๒๐๑๘
๙๗	Taiwan Tourism Bureau	Tourism Board	Taiwan	๒๐๑๕

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๙๘	The Globe Ecotourism Training Centre	Academic or Educational Organization	Hong Kong	๒๐๑๖
๙๙	The Hongkong & Shanghai Hotels, Ltd	Hotel/Accommodation	Hong Kong	๒๐๑๗
๑๐๐	The Place Brand Observer	Other	Spain	๒๐๑๖
๑๐๑	The Reef-World Foundation	Non-Profit Organization	United Kingdom	๒๐๑๙
๑๐๒	The Sustainable Travel Co.	Travel Agency or Booking Service	Malawi	๒๐๑๖
๑๐๓	Thompson Okanagan Tourism Association	Non-Profit Organization	Canada	๒๐๑๘
๑๐๔	TIA Yukon	Association	Canada	๒๐๑๕
๑๐๕	TLB Destinations	Tour Operator and/or Transport Provider	Lebanon	๒๐๑๘
๑๐๖	Toolset	Other	-	๒๐๑๘
๑๐๗	Tornos News	Media	Greece	๒๐๑๖
๑๐๘	TourCert GmbH	Certification Body	Germany	๒๐๑๑
๑๐๙	Tours of Exploration	Tour Operator and/or Transport Provider	Canada	๒๐๑๗
๑๑๐	TrainingAid	Other	Germany	๒๐๑๑
๑๑๑	Transat A.T. Inc.	Tour Operator and/or Transport Provider	Canada	๒๐๑๙
๑๑๒	TravelHorst – Business Travel Consulting	Consultancy	Germany	๒๐๑๗
๑๑๓	Travelife Ltd	Certification Body	United Kingdom	๒๐๑๒

ลำดับ	องค์กร	ประเภท	ประเทศ	ปีที่เริ่มเป็นสมาชิก
๑๑๔	TUI Group	Tour Operator and/or Transport Provider	United Kingdom	๒๐๑๘
๑๑๕	Turisme de Barcelona	Travel Agency or Booking Service	Spain	๒๐๑๖
๑๑๖	United Nations World Tourism Organization (UNWTO)	Non-Profit Organization	Spain	๒๐๑๐
๑๑๗	United Nations World Tourism Organization (UNWTO)	Non-Profit Organization	Spain	๒๐๑๐
๑๑๘	Universidad De La Salle Bajío A.C.	Academic or Educational Organization	Mexico	๒๐๑๗
๑๑๙	Universidad Tecnológica de León	Consultancy	Mexico	๒๐๑๖
๑๒๐	University of South Florida Patel College of Global Sustainability	Academic or Educational Organization	United States	๒๐๑๖
๑๒๑	Vanuatu Department of Tourism	Certification Body	Vanuatu	๒๐๑๙
๑๒๒	Vesselka Consulting Ltd	Consultancy	United Kingdom	๒๐๑๙
๑๒๓	Viajar Verde	Media	Brazil	๒๐๑๗
๑๒๔	Walking Mountains Science Center	Non-Profit Organization	United States	๒๐๑๖
๑๒๕	Wildlife Friendly Enterprise Network	Non-Profit Organization	United States	๒๐๑๕
๑๒๖	Wood Certification Pvt. Ltd.	Certification Body	India	๒๐๑๐
๑๒๗	World Centre of Excellence for Destinations (CED)	Academic or Educational Organization	Canada	๒๐๑๐
๑๒๘	World Wildlife Fund, Inc.	Non-Profit Organization	United States	๒๐๑๔
๑๒๙	XINK Consulting & Training	Consultancy	Peru	๒๐๑๘

๔.๒ ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน

๑. ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระดับโลก

ในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ นักท่องเที่ยวยังคงเพิ่มจำนวนการเดินทาง และมีการเดินทางไปยังประเทศยอดนิยม และประเทศที่อยู่ในตลาดใหม่ เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศซิมบับเว ประเทศศรีลังกา อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวยังคงเป็นประเทศเดิมที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ อันได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสเปน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศจีน ประเทศอิตาลี ประเทศตุรกี ประเทศแม็กซิโก ประเทศเยอรมัน ประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒ ๑๐ ประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

ลำดับ	ประเทศ	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐
๑	ประเทศฝรั่งเศส	๘๖.๙ ล้านคน
๒	ประเทศสเปน	๘๑.๘ ล้านคน
๓	ประเทศสหรัฐอเมริกา	๗๖.๙ ล้านคน
๔	ประเทศจีน	๖๐.๗ ล้านคน
๕	ประเทศอิตาลี	๕๘.๓ ล้านคน
๖	ประเทศตุรกี	๓๗.๖ ล้านคน
๗	ประเทศแม็กซิโก	๓๙.๓ ล้านคน
๘	ประเทศเยอรมัน	๓๗.๕ ล้านคน
๙	ประเทศไทย	๓๕.๔ ล้านคน
๑๐	ประเทศอังกฤษ	๓๗.๗ ล้านคน

อย่างไรก็ตามกลับพบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวค่อนข้างผันผวนกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดย ๑๐ ประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบไปด้วย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสเปน ประเทศฝรั่งเศส ประเทศไทย ประเทศอังกฤษ ประเทศอิตาลี ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเยอรมัน ประเทศมาเก๊า และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ

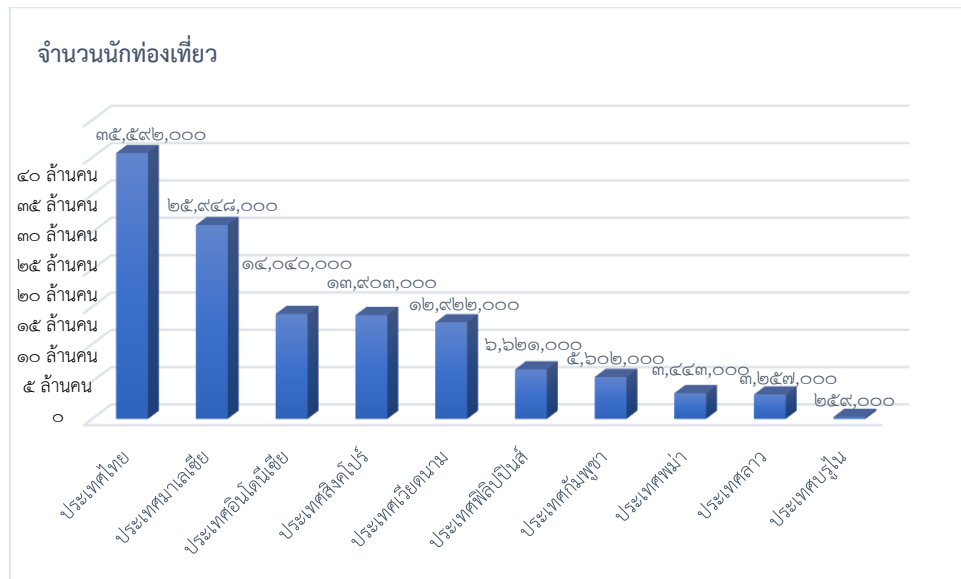
ตารางที่ ๓ ๑๐ ประเทศที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติมากที่สุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

ลำดับ	ประเทศ	รายได้จาก นักท่องเที่ยวต่างชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐
๑	ประเทศสหรัฐอเมริกา	๒๑๐.๗ พันล้าน ดอลลาร์
๒	ประเทศสเปน	๖๘ พันล้านดอลลาร์
๓	ประเทศฝรั่งเศส	๖๐.๗ พันล้านดอลลาร์
๔	ประเทศไทย	๕๗.๕ พันล้านดอลลาร์
๕	ประเทศอังกฤษ	๕๑.๒ พันล้านดอลลาร์
๖	ประเทศอิตาลี	๔๔.๒ พันล้านดอลลาร์
๗	ประเทศออสเตรเลีย	๔๑.๗ พันล้านดอลลาร์
๘	ประเทศเยอรมัน	๓๙.๘ พันล้านดอลลาร์
๙	ประเทศมาเก๊า	๓๕.๖ พันล้านดอลลาร์
๑๐	ประเทศญี่ปุ่น	๓๔.๑ พันล้านดอลลาร์

ผลการวิเคราะห์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคพบว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเติบโตที่สูงที่สุดของภูมิภาคเอเชีย โดยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นกว่า ๙ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการที่จากนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (ประเทศจีน ประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น) ซึ่งประเทศเวียดนามมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเร็วที่สุด ในขณะที่ประเทศไทยซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อปีเป็นจำนวนมาก (คาดการณ์ว่านักท่องเที่ยวอาจเพิ่มขึ้นปีละ ๓ ล้านคน) ทั้งนี้แนวคิดการยกเว้นวีซ่าและการส่งเสริมการเดินทางทางอากาศที่ดีขึ้นล้วนมีส่วนช่วยให้มีการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในทางบวก (World bank, ๒๐๑๘)

๒. ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระดับภูมิภาคอาเซียน

- จำนวนนักท่องเที่ยว

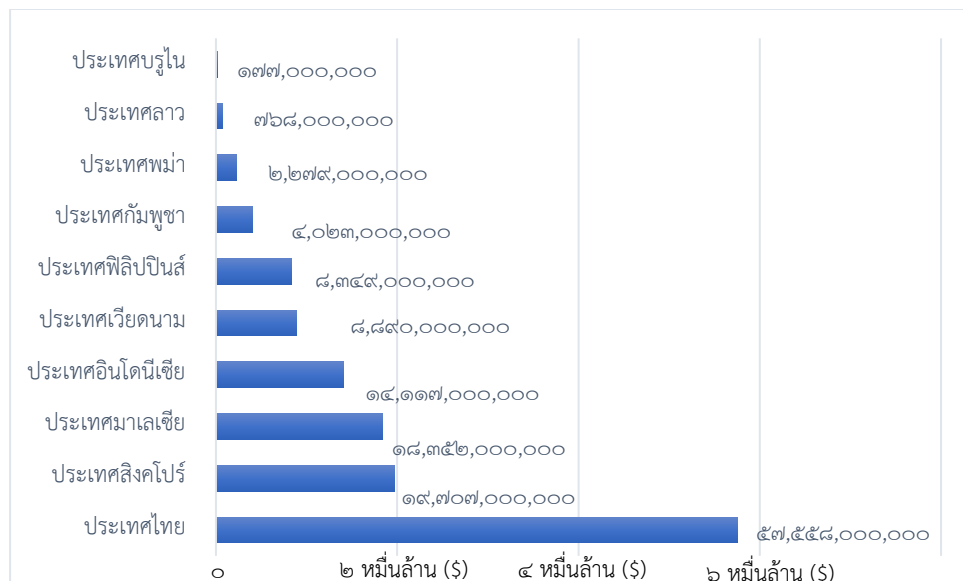

ภาพที่ ๒ นักท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ASEAN

ที่มา: World bank ปี ๒๐๑๗

จากการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ (อ้างอิงจากฐานข้อมูลของ World bank ปี ๒๐๑๗) ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน พบว่าประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด (๓๕,๕๕๒,๐๐๐ คน) รองลงมาคือประเทศมาเลเซีย (๒๕,๕๔๘,๐๐๐ คน) ประเทศอินโดนีเซีย (๑๔,๐๔๐,๐๐๐ คน) ประเทศสิงคโปร์ (๑๓,๕๐๓,๐๐๐ คน) ประเทศเวียดนาม (๑๒,๕๒๒,๐๐๐ คน) ประเทศฟิลิปปินส์ (๖,๖๒๑,๐๐๐ คน) ประเทศกัมพูชา (๕,๖๐๒,๐๐๐ คน) ประเทศพม่า (๓,๔๔๓,๐๐๐ คน) ประเทศลาว (๓,๒๕๗,๐๐๐ คน) และประเทศบรูไน (๒๕๕,๐๐๐ คน)

- รายได้จากการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๓ รายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ASEAN

ที่มา: World bank ปี ๒๐๑๗

ผลการวิเคราะห์รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี พ.ศ.๒๕๖๐ โดยเปรียบเทียบประเทศไทยกับ ๙ ประเทศสมาชิก อาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยมีรายได้ประมาณ ๕ หมื่นล้าน ดอลลาร์สหรัฐ (๕๗,๕๕๘,๐๐๐,๐๐๐) รองลงมาคือประเทศสิงคโปร์ มีรายได้เกือบ ๒ หมื่นล้าน ดอลลาร์สหรัฐ (๑๙,๗๐๗,๐๐๐,๐๐๐) ประเทศมาเลเซียมีรายได้ ๑๘,๓๕๒,๐๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ ประเทศอินโดนีเซียมีรายได้ ๑๔,๑๑๗,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศเวียดนามมีรายได้ ๘,๘๙๐,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศฟิลิปปินส์มีรายได้ ๘,๓๔๙,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศกัมพูชามีรายได้ ๔,๐๒๓,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศพม่ามีรายได้ ๒,๒๗๙,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศลาวมีรายได้ ๗๖๘,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และประเทศบรูไนมีรายได้ ๑๗๗,๐๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้น พบว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในภาพรวมมากกว่าประเทศอื่นในอาเซียน สามารถนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศได้มากกว่าประเทศอื่น ส่งผลให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ ๑ ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีส่วนต่างทั้งในเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าประเทศอื่นค่อนข้างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี มีระบบการเดินทางที่เอื้ออำนวย และมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพ

● ความสามารถในการแข่งขัน

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum; WEF) ได้จัดทำรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ หรือ Travel & Tourism Competitiveness Report ๒๐๑๗ โดยได้รวบรวมข้อมูลศักยภาพด้านการดำเนินการท่องเที่ยวของ ๑๓๖ ประเทศทั่วโลก มีวัตถุประสงค์หลักในการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อปูทางให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน สะท้อนความมั่นใจในการเติบโตอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตลอดจนสังคมที่การท่องเที่ยวได้พึ่งพาเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ สภาเศรษฐกิจโลก ได้จัดพิจารณาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศผ่านตัวชี้วัด ๔ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Enabling Environment) นโยบายและเงื่อนไขที่สำคัญ (T&T Policy and Enabling) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural and Cultural Resources) โดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดแต่ละด้าน ดังนี้

ภาพที่ ๔ ตัวชี้วัดการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว

ที่มา: Green Lodging News และ Greenview

ผลจากการประเมินความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ ของสภาเศรษฐกิจโลก ๑๓๖ ประเทศทั่วโลก สามารถจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวได้ดังนี้

Country/ Economy	Rank	Score	Change since ๒๐๑๕
Spain	๑	๕.๔๓	๐
France	๒	๕.๓๒	๐
Germany	๓	๕.๒๘	๐
Japan	๔	๕.๒๖	๕
United Kingdom	๕	๕.๒๐	๐
United States	๖	๕.๑๒	-๒
Australia	๗	๕.๑๐	๐
Italy	๘	๔.๙๙	๐
Canada	๙	๔.๙๗	๑
Switzerland	๑๐	๔.๙๔	-๔
Hong Kong SAR	๑๑	๔.๘๖	๒
Austria	๑๒	๔.๘๖	๐
Singapore	๑๓	๔.๘๕	-๒
Portugal	๑๔	๔.๗๔	๑
China	๑๕	๔.๗๒	๒
New Zealand	๑๖	๔.๖๘	๐
Netherlands	๑๗	๔.๖๔	-๓
Norway	๑๘	๔.๖๔	๒
Korea, Rep.	๑๙	๔.๕๗	๑๐
Sweden	๒๐	๔.๕๕	๓
Belgium	๒๑	๔.๕๔	๐
Mexico	๒๒	๔.๕๔	๘
Ireland	๒๓	๔.๕๓	-๔
Greece	๒๔	๔.๕๑	๗
Iceland	๒๕	๔.๕๐	-๗
Malaysia	๒๖	๔.๕๐	-๑
Brazil	๒๗	๔.๔๙	๑
Luxembourg	๒๘	๔.๔๙	-๒
United Arab Emirates	๒๙	๔.๔๙	-๕
Taiwan, China	๓๐	๔.๔๗	๒
Denmark	๓๑	๔.๔๓	-๔
Croatia	๓๒	๔.๔๒	๑
Finland	๓๓	๔.๔๐	-๑๑
Thailand	๓๔	๔.๓๘	๑
Panama	๓๕	๔.๓๗	-๑
Malta	๓๖	๔.๒๕	๔
Estonia	๓๗	๔.๒๓	๑
Costa Rica	๓๘	๔.๒๒	๔
Czech Republic	๓๙	๔.๒๒	-๒
India	๔๐	๔.๑๘	๑๒
Slovenia	๔๑	๔.๑๘	-๒
Indonesia	๔๒	๔.๑๖	๘
Russian Federation	๔๓	๔.๑๕	๒
Turkey	๔๔	๔.๑๔	๐
Bulgaria	๔๕	๔.๑๔	๔
Poland	๔๖	๔.๑๑	๑

Country/ Economy	Rank	Score	Change since ๒๐๑๕
Qatar	๔๗	๔.๐๘	-๔
Chile	๔๘	๔.๐๖	๓
Hungary	๔๙	๔.๐๖	-๘
Argentina	๕๐	๔.๐๕	๗
Peru	๕๑	๔.๐๔	๗
Cyprus	๕๒	๔.๐๒	-๑๖
South Africa	๕๓	๔.๐๑	-๕
Latvia	๕๔	๓.๙๗	-๑
Mauritius	๕๕	๓.๙๒	๑
Lithuania	๕๖	๓.๙๑	๓
Ecuador	๕๗	๓.๙๑	n/a
Barbados	๕๘	๓.๙๑	-๑๒
Slovak Republic	๕๙	๓.๙๐	๒
Bahrain	๖๐	๓.๘๙	๐
Israel	๖๑	๓.๘๔	๑๑
Colombia	๖๒	๓.๘๓	๖
Saudi Arabia	๖๓	๓.๘๒	๑
Sri Lanka	๖๔	๓.๘๑	-๑
Morocco	๖๕	๓.๘๑	-๓
Oman	๖๖	๓.๗๘	-๑
Vietnam	๖๗	๓.๗๘	๘
Romania	๖๘	๓.๗๘	-๒
Jamaica	๖๙	๓.๗๑	๗
Georgia	๗๐	๓.๗๐	๑
Azerbaijan	๗๑	๓.๗๐	๑๓
Montenegro	๗๒	๓.๖๘	-๕
Trinidad and Tobago	๗๓	๓.๖๗	-๔
Egypt	๗๔	๓.๖๔	๙
Jordan	๗๕	๓.๖๓	๒
Dominican Republic	๗๖	๓.๖๒	๕
Uruguay	๗๗	๓.๖๑	-๔
Bhutan	๗๘	๓.๖๑	๙
Philippines	๗๙	๓.๖๐	-๕
Kenya	๘๐	๓.๕๙	-๒
Kazakhstan	๘๑	๓.๕๙	๔
Namibia	๘๒	๓.๕๙	-๑๒
Cape Verde	๘๓	๓.๕๕	๓
Armenia	๘๔	๓.๕๓	๕
Botswana	๘๕	๓.๕๒	๓
Guatemala	๘๖	๓.๕๑	-๖
Tunisia	๘๗	๓.๕๐	-๘
Ukraine	๘๘	๓.๕๐	n/a
Macedonia, FYR	๘๙	๓.๔๙	-๗
Honduras	๙๐	๓.๔๙	๐
Tanzania	๙๑	๓.๔๕	๒
Nicaragua	๙๒	๓.๔๔	๐

Country/ Economy	Rank	Score	Change since ๒๐๑๕
Iran, Islamic Rep.	๙๓	๓.๔๓	๔
Lao PDR	๙๔	๓.๔๐	๒
Serbia	๙๕	๓.๓๘	๐
Lebanon	๙๖	๓.๓๗	-๒
Rwanda	๙๗	๓.๓๖	๑
Albania	๙๘	๓.๓๕	๘
Bolivia	๙๙	๓.๓๔	๑
Kuwait	๑๐๐	๓.๓๓	๓
Cambodia	๑๐๑	๓.๓๒	๔
Mongolia	๑๐๒	๓.๓๑	-๓
Nepal	๑๐๓	๓.๒๘	-๑
Venezuela	๑๐๔	๓.๒๘	๖
El Salvador	๑๐๕	๓.๒๘	-๑๔
Uganda	๑๐๖	๓.๒๐	๘
Tajikistan	๑๐๗	๓.๑๘	๑๒
Zambia	๑๐๘	๓.๑๘	-๑
Côte d'Ivoire	๑๐๙	๓.๑๖	๘
Paraguay	๑๑๐	๓.๑๕	๓
Senegal	๑๑๑	๓.๑๔	๑
Gambia, The	๑๑๒	๓.๑๒	-๓
Bosnia and Herzegovina	๑๑๓	๓.๑๒	n/a
Zimbabwe	๑๑๔	๓.๑๑	๑
Kyrgyz Republic	๑๑๕	๓.๑๐	๑
Ethiopia	๑๑๖	๓.๑๐	๒
Moldova	๑๑๗	๓.๐๙	-๖
Algeria	๑๑๘	๓.๐๗	๕
Gabon	๑๑๙	๓.๐๖	๕
Ghana	๑๒๐	๓.๐๔	๐
Madagascar	๑๒๑	๒.๙๙	๐
Mozambique	๑๒๒	๒.๙๑	๘
Malawi	๑๒๓	๒.๙๑	๓
Pakistan	๑๒๔	๒.๘๙	๑
Bangladesh	๑๒๕	๒.๘๙	๒
Cameroon	๑๒๖	๒.๘๘	-๔
Benin	๑๒๗	๒.๘๔	n/a
Lesotho	๑๒๘	๒.๘๔	๑
Nigeria	๑๒๙	๒.๘๒	๒
Mali	๑๓๐	๒.๗๘	-๒
Sierra Leone	๑๓๑	๒.๖๙	๑
Mauritania	๑๓๒	๒.๖๔	๕
Congo, Democratic Rep.	๑๓๓	๒.๖๔	n/a
Burundi	๑๓๔	๒.๕๗	๑
Chad	๑๓๕	๒.๕๒	๖
Yemen	๑๓๖	๒.๔๔	๒

*ไม่มีการเก็บข้อมูลของประเทศเบนิิน บรูไน บอสเนียและเฮอร์เซโก โคองโก เอกวาดอร์และยูเครน แองโกลา บุร์กินาฟาโซ กินี กายอานา เฮติ พม่า เปรโตริโก เซเชลส์ ซูรินาม สวาซิแลนด์ เนื่องจากมีข้อมูลไม่เพียงพอ

เมื่อพิจารณาดัชนีชี้วัดรายชื่อความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว ปี ค.ศ.๒๐๑๗ ของประเทศต่างๆ ในสมาคมประชาชาติ แห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน พบข้อมูลดังนี้

ตารางที่ ๕ ความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศใน ASEAN

ประเทศ	อันดับ	สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย					นโยบายและเงื่อนไขที่สำคัญ				โครงสร้างพื้นฐาน			ทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม		รวมค่าเฉลี่ย
		สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	ความมั่นคงปลอดภัย	สุขภาพและอนามัย	ทรัพยากรมนุษย์ และตลาดแรงงาน	ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	การให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว	การเปิดรับนานาชาติ	การแข่งขันด้านราคา	ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม	ขนส่งทางอากาศ	ขนส่งทางบก และทางน้ำ	บริการด้านการท่องเที่ยว	ทรัพยากรธรรมชาติ	วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ	
ประเทศสิงคโปร์	๑๓	๖.๑	๖.๕	๕.๕	๕.๖	๖.๑	๖	๕.๒	๔.๗	๔.๓	๕.๓	๖.๓	๕.๔	๒.๔	๓.๑	๕.๑๘
ประเทศมาเลเซีย	๒๖	๕.๔	๕.๘	๕.๒	๕.๒	๕.๒	๔.๗	๔.๑	๖.๑	๓.๕	๔.๕	๔.๔	๔.๗	๔.๑	๒.๙	๔.๗๐
ประเทศไทย	๓๔	๔.๗	๔	๔.๙	๔.๙	๔.๘	๕	๓.๘	๕.๖	๓.๖	๔.๖	๓.๑	๕.๘	๔.๙	๒.๘	๔.๔๖
ประเทศอินโดนีเซีย	๔๒	๔.๕	๕.๑	๔.๓	๔.๖	๓.๘	๕.๖	๔.๓	๖	๓.๒	๓.๘	๓.๒	๓.๑	๔.๗	๓.๓	๔.๒๕
ประเทศเวียดนาม	๖๗	๔.๔	๕.๖	๕	๔.๙	๔.๒	๔	๓	๕.๓	๓.๔	๒.๘	๓.๑	๒.๖	๔	๓	๓.๙๕
ประเทศฟิลิปปินส์	๗๙	๔.๓	๓.๖	๔.๘	๔.๘	๔	๔.๘	๓.๔	๕.๕	๓.๖	๒.๗	๒.๕	๓.๔	๔	๑.๙	๓.๘๑
ประเทศลาว	๙๔	๔.๗	๕.๔	๔.๓	๔.๖	๓.๑	๔.๗	๓	๕.๗	๓.๘	๒.๑	๒.๔	๓.๕	๓	๑.๓	๓.๖๙
ประเทศกัมพูชา	๑๐๑	๓.๗	๕.๑	๔	๔.๑	๓.๖	๕.๑	๓.๕	๕.๑	๓.๓	๒.๑	๒.๔	๒.๙	๓.๒	๑.๖	๓.๕๕

สรุปการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

จากความสามารถในการแข่งขันฯข้างต้น พบว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวในปี ค.ศ.๒๐๑๗ เป็นอันดับที่ ๓๔ ของโลก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน พบว่าประเทศไทยมีขีดความสามารถฯ เป็นอันดับที่ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย และหากพิจารณาถึงดัชนีชี้วัดในแต่ละข้อ พบว่าประเทศไทยมีความสามารถทางการแข่งขันทางการท่องเที่ยว ดังนี้

สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

๔.๖๖ คะแนน (คะแนนเต็ม ๗ คะแนน)

- สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย
- ความมั่นคงปลอดภัย เป็นอันดับ ๖ รองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศเวียดนาม ประเทศลาว ประเทศอินโดนีเซียและประเทศกัมพูชา
- สุขภาพและอนามัย เป็นอันดับ ๔ รองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม
- ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย
- ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย

นโยบายและเงื่อนไขที่สำคัญ

๔.๕๐ คะแนน (คะแนนเต็ม ๗ คะแนน)

- การให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว เป็นอันดับ ๕ รองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศกัมพูชา ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศมาเลเซีย
- การเปิดรับนานาชาติ เป็นอันดับ ๔ รองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศมาเลเซีย
- การแข่งขันด้านราคา เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศมาเลเซีย ประเทศลาว
- ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศลาว

โครงสร้างพื้นฐาน

๔.๕๐ คะแนน (คะแนนเต็ม ๗ คะแนน)

- ขนส่งทางอากาศ เป็นอันดับ ๒ รองจากประเทศสิงคโปร์
- ขนส่งทางบกและทางน้ำ เป็นอันดับ ๔ รองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย
- บริการด้านการท่องเที่ยว เป็นอันดับ ๑

ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

๓.๘๕ คะแนน (คะแนนเต็ม ๗ คะแนน)

- ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นอันดับ ๑
- ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการเดินทางเพื่อธุรกิจ เป็นอันดับ ๓ รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย

จุดแข็งของประเทศไทย

จากความสามารถในการแข่งขันฯ ของประเทศไทยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีจุดแข็งที่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ (เป็นอันดับ ๑) ทั้งนี้สภาเศรษฐกิจโลกได้อธิบายประเด็นนี้เพิ่มเติมว่าเป็นการประเมินจาก (๑) จำนวนแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ (๒) จำนวนสายพันธุ์พืชและสัตว์ (๓) พื้นที่ป่าไม้สงวน (๔) ความต้องการด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (๕) ความน่าดึงดูดของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งประเทศไทยมีคะแนนและอันดับการประเมินทั้ง ๕ ด้านข้างต้นที่สูงกว่าประเทศอื่นในอาเซียน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่น่าดึงดูด ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และยังสามารถรักษาทรัพยากรเหล่านี้ไว้ได้ดีกว่า เช่นเดียวกับความสามารถในการแข่งขันทางด้านบริการการท่องเที่ยว ที่ประเทศไทย เป็นอันดับ ๑ โดยมีคะแนนและอันดับในการประเมิน (จำนวนห้องพักคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว จำนวนบริษัทรถเช่ารายใหญ่ จำนวนเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ) สูงกว่าประเทศอื่นๆ ทำให้ทราบได้ว่าประเทศไทยมีสาธารณูปโภคพื้นฐานตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อนของประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีความสามารถในการแข่งขันเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การให้บริการ ทรัพยากรธรรมชาติ การขนส่งทางอากาศ และทรัพยากรมนุษย์ ที่อยู่ในเกณฑ์ดีและมีอันดับสูงกว่าหลายประเทศในอาเซียน แต่ประเทศไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันหลายด้านที่อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย หรือมีอันดับต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย สุขภาพและอนามัย การให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว การเปิดรับนานาชาติ ขนส่งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความมั่นคงปลอดภัย พบว่าประเทศไทยได้รับการประเมิน (ต้นทุนค่าใช้จ่ายเรื่องอาชญากรรมและความรุนแรง ความน่าเชื่อถือในการทำงานของตำรวจ ต้นทุนค่าใช้จ่ายเรื่องผู้ก่อการร้าย ดัชนีเหตุการณ์ก่อการร้าย อัตราการฆาตกรรม) ให้อยู่ในอันดับล่าง กล่าวคือ เป็นประเด็นที่ประเทศไทยควรเฝ้าระวัง และให้ความสำคัญมากขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน นักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งภาพลักษณ์ของประเทศ และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวตลอดจนพลเมือง เช่นเดียวกับความสามารถในการแข่งขันเรื่องสุขภาพและอนามัย ที่ต้องมีการเฝ้าระวังโรคภัยต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวกังวล และควรมีมาตรการควบคุมโรคที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความสามารถในการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีศักยภาพต่อไป

๔.๓ ทิศทางการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

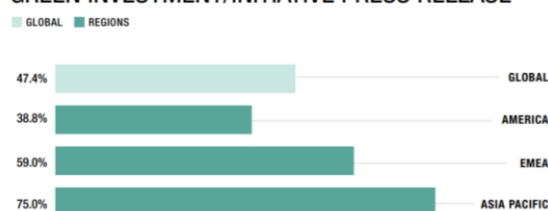
● ธุรกิจที่พัก

องค์กร Green Lodging News และ Greenview ประเทศสิงคโปร์ได้จัดทำการศึกษาตรวจสอบกระแสนิยมการพัฒนาโรงแรมและที่พักในปี ค.ศ. ๒๐๑๗ จาก ๒,๐๙๓ โรงแรมใน ๔๖ ประเทศทั่วโลก โดยแบ่งเป็นโรงแรมในเมือง ๑,๒๓๓ แห่ง รีสอร์ท ๔๙๑ แห่ง สถานที่จัดประชุมและสัมมนาครบวงจร ๑๙๙ แห่ง โรงแรมในพื้นที่ชนบท ๙๙ แห่ง โรงแรมในสนามบิน ๓๒ แห่ง โรงแรมที่บีแอนด์บี หรือ Bed & Breakfast ๒๑ แห่ง อพาร์ทเมนต์แบ่งเช่ารายวัน ๑๖ แห่ง (ที่พักที่เหลือไม่สามารถระบุประเภทได้) โรงแรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชียมีมากถึง ๑,๘๗๒ แห่ง ตั้งอยู่ในทวีปอเมริกา ๑๗๙ แห่ง และทวีปยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา รวม ๔๒ แห่ง

ผลการศึกษาพบว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการเป็นโรงแรมสีเขียว หรือ โรงแรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มการให้บริการต่างๆที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงแรมขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนในการพัฒนามาก สามารถให้บริการที่เน้นความยั่งยืนได้อย่างเต็มรูปแบบ โรงแรมส่วนมากมีแผนการดำเนินงานเพื่อลดผลกระทบจากการดำเนินงานต่อสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดตั้งทีมสีเขียว หรือ ทีมที่มีหน้าที่หลักในการดูแลป้องกัน และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรอบที่พัก

นอกจากนี้ยังพบว่า ในปี ค.ศ. ๒๐๑๗ โรงแรมทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลงทุนหรือให้ความสำคัญในการส่งเสริมแนวคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นถึง ๔๗.๔% ในทวีปอเมริกาเพิ่มขึ้น ๓๘.๘% ทวีปยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา เพิ่มขึ้น ๕๙% และทวีปเอเชียเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้น ๗๕%

GREEN INVESTMENT/INITIATIVE PRESS RELEASE

ภาพที่ ๕ Green Investment/Initiative Press Release

ที่มา: Green Lodging News และ Greenview

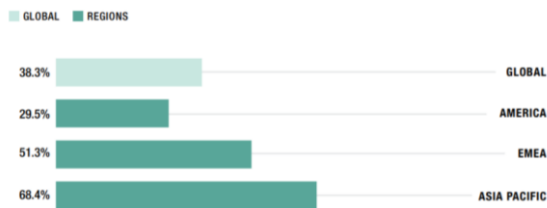
โดยโรงแรมส่วนใหญ่ได้นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการลดพลังงาน และในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ (Schneider Thailand, ๒๕๖๑) ดังนี้

ตารางที่ ๒ นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการลดพลังงาน

ระบบ	วิธีการ
ระบบการจัดการห้องพัก	> ตรวจสอบและควบคุมการใช้พลังงาน > ระบุและรับมือกับความต้องการการบำรุงรักษาในเชิงรุก > รองรับคำขอบริการแม่บ้าน > แก้ไขปัญหาจากระยะไกล
การออกแบบ	> แพลตฟอร์มเทคโนโลยีเดียวสำหรับการตรวจสอบและควบคุมระบบทั้งหมด > การรวมกับระบบควบคุมกำลังไฟฟ้า ไฟส่องสว่าง ห้องพัก ความปลอดภัย และระบบปรับอากาศ > โปรโตคอลแบบเปิดในตัวสำหรับการรวมกับระบบจากผู้ผลิตอื่นอย่างราบรื่น เช่น การจัดการทรัพย์สิน
การจัดการกำลังไฟฟ้า	> โหลดสำคัญ โหลดมาตรฐาน โหลดการตอบสนองความต้องการ การผลิตพลังงาน การชาร์จยานยนต์ไฟฟ้า > การแก้ไขค่าเพาเวอร์แฟกเตอร์ การปรับแรงดันไฟฟ้า และพลังงานทดแทน > ผลิตภัณฑ์ชั้นนำของอุตสาหกรรมที่ป้องกันอัคคีภัยและไฟฟ้าดูดในขณะที่รับประกันความพร้อมของกำลังไฟฟ้า
การจัดการพื้นที่ส่วนกลาง	> พื้นที่ห้องแบบอัตโนมัติและใช้งานง่ายสำหรับแสงสว่าง ม่าน และระบบปรับอากาศของโรงแรม > รวม/แยกพื้นที่ การใช้พื้นที่จัดงาน การควบคุมไฟหรี่ เสียง วิดีโอ โปรเจคเตอร์ ประสิทธิภาพสูง > การรวมแสงสว่าง ลิฟต์ ระบบปรับอากาศ ระบบป้องกันอัคคีภัย และความปลอดภัยของโรงแรมไว้ในระบบการจัดการอาคารที่ครบวงจรหนึ่งเดียว

นอกเหนือจากการลงทุนในส่วนของโครงสร้าง อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรมแล้ว โรงแรมส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้กับผู้เข้าพักหรือผู้ที่สนใจ ผ่านการจัดโครงการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยโรงแรมทั่วโลกให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวเพิ่มขึ้นถึง ๓๘% ทวีปอเมริกา เพิ่มขึ้น ๒๙.๕% ทวีปยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา เพิ่มขึ้น ๕๑% และทวีปเอเชียเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้น ๖๘%

ENVIRONMENTAL PROJECT TOURS FOR GUESTS

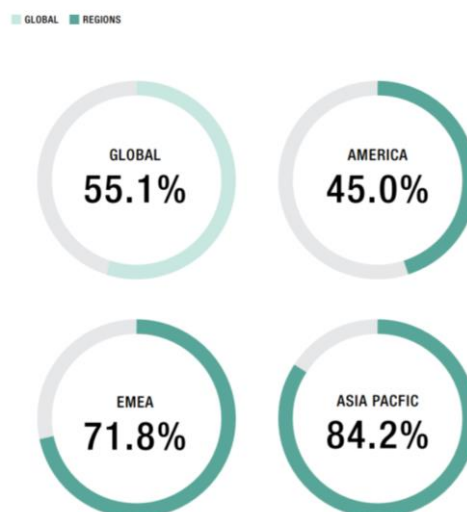

ภาพที่ ๖ Environment Project Tours For Guests

ที่มา: Green Lodging News และ Greenview

เช่นเดียวกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือผู้คนโดยรอบที่พัก ที่โรงแรมให้ความสำคัญกับการเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นของชุมชน เช่น ความเป็นมาของชุมชน ข้อควรปฏิบัติ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และการเดินทาง ให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการ โดยพบว่าโรงแรมทั่วโลกมีบริการดังกล่าวเพิ่มขึ้น ๕๕% ทวีปอเมริกา เพิ่มขึ้น ๔๕ % ทวีปยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา เพิ่มขึ้น ๗๑% และทวีปเอเชียเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้น ๘๔%

LOCAL HERITAGE OFFERINGS COMMUNICATED

ภาพที่ ๗ Local Heritage Offerings Communication

ที่มา: Green Lodging News และ Greenview

จึงสามารถสรุปได้ว่าทิศทางการพัฒนาของโรงแรมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านการสร้างสรรค์และเลือกใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการลดต้นทุน ลดผลกระทบ เพิ่มผลกำไร และเพิ่มความพึงพอใจให้กับผู้ให้บริการ ทั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับมิติของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการให้ข้อมูลและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยรอบ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงความพร้อมของธุรกิจ ที่พักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

- **ธุรกิจนำเที่ยว**

สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) ได้เปิดรับองค์กรหน่วยงาน และแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกจะได้รับองค์ความรู้และคำแนะนำจากองค์กรในการปรับใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ตลอดจนได้รับสิทธิในการประชาสัมพันธ์องค์กรหรือแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวและสามารถใช้ตราสัญลักษณ์การเป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรหรือแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้นอกจากนี้ยังสามารถแสดงความคิดเห็นต่อหรือปรับปรุงเกณฑ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก พบว่าในปัจจุบันมีบริษัทนำเที่ยวและตัวแทนจำหน่ายตั๋วเครื่องบินเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ๒๕ แห่ง

ทั้งนี้พบว่าในปัจจุบันหน่วยงานทางการท่องเที่ยวหลายแห่งมีการจัดตั้งเครือข่ายบริษัทนำเที่ยวอย่างยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น อาทิ EUROPARC Federation ได้จัดตั้งSustainable Tour Operators – Charter Part III เพื่อสร้างเครือข่าย และกรอบในการพัฒนาบริษัทนำเที่ยวในทวีปยุโรปให้มีความยั่งยืน โดยในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๑๒ บริษัท นอกจากนี้หลายหน่วยงาน อาทิ เว็บไซต์ SustainableTourism และนิตยสารทางการท่องเที่ยว Pebble ได้รวบรวมข้อมูลบริษัทนำเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงไว้เพื่อใช้เป็นต้นแบบให้องค์กรอื่นที่สนใจใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีจำนวนบริษัทนำเที่ยวที่จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่มากนัก แต่กระแสนิยมในการปรับใช้แนวคิดอย่างยั่งยืนกับการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวก็เติบโตขึ้นจากอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป และความต้องการของนักท่องเที่ยวตลอดจนกระแสนิยมการอนุรักษ์ทำให้บริษัทนำเที่ยวหลายแห่งเริ่มปรับตัว มีการออกแบบการเดินทางที่ให้ความสำคัญกับมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของท้องถิ่น ที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรม ได้สื่อสารกับชุมชน และอุดหนุนสินค้าในท้องถิ่น ซึ่งกระแสนิยมและทิศทาง การพัฒนานี้เป็นผลดีต่อการส่งเสริมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นอย่างมาก

- **ธุรกิจการเดินทาง**

การส่งเสริมการใช้พาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่กระแสนิยมทั่วโลกให้ความสนใจ แนวคิดการใช้การเดินทางโดยรถสาธารณะเป็นที่นิยมทั่วโลก เนื่องจากการใช้พาหนะสาธารณะทำให้ผู้เดินทางได้เรียนรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับธรรมชาติมากขึ้น ได้สุขภาพที่ดี และ หากสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถเสนอทางเลือกในเรื่องของการเดินทางที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ที่หลากหลายรูปแบบ ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจได้ จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับเลือกการเดินทางให้เหมาะสม ไม่เกิดการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเดินทางหรือการท่องเที่ยวที่ใช้พาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาระยะหนึ่ง โดยในปัจจุบันหลายหน่วยงานในประเทศไทยได้สนับสนุนและส่งเสริมโครงการการท่องเที่ยวที่เดินทางที่ลดมลพิษ

และอุดหนุนพาหนะท้องถิ่นเพื่อกระจายรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ อาทิ โครงการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับ การรถไฟแห่งประเทศไทย จัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวโดยรถไฟ เพื่อลดการใช้พลังงานและพาหนะอย่างเห็นผล เส้นทางท่องเที่ยวของการขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ อันได้แก่ ทวีร์ไหว้พระในกรุงเทพฯ เส้นทางวัฒนธรรมพาไปดูชุมชนและความงามรอบเมืองเก่าในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวโดยการปั่นจักรยานทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาสถานการณ์การใช้พาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย และได้สร้างรูปแบบการเดินทางสีเขียวให้กับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจโดยใช้พาหนะที่ไม่ทำให้เกิดมลพิษ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

๑. รูปแบบการเดินทางสีเขียวให้กับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการที่พัก

แนวปฏิบัติของผู้ประกอบการทำได้โดย ปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถลดการใช้พลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน

- ผู้ประกอบการพัฒนาระบบการบริหารจัดการธุรกิจที่พัก (เช่น กำหนดนโยบาย มีแผนงานและกิจกรรม) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว และเป็นธุรกิจที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้
- ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทุกฉบับ
- พนักงานหรือทีมงานในองค์กรได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และวิธีปฏิบัติด้านการป้องกันและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ให้บริการ/นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับนโยบายและปณิธานการดำเนินธุรกิจ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและบทบาทในการลดภาวะโลกร้อน (เช่น อาจจัดให้มีป้ายสื่อความหมาย หรือแผ่นพับ หรือ DVD ในยานพาหนะ เป็นต้น)
- มีการจัดซื้อจัดจ้างที่เน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงเป็นอาหาร/เครื่องดื่ม ของที่ระลึก สินค้าอุปโภค-บริโภคอื่นๆ เป็นต้น
- ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถย่อยสลายได้หรือย่อยสลายได้ยาก รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ ครั้งเดียวแล้วทิ้ง
- มีการตรวจวัดการใช้พลังงานของรถยนต์ และมีมาตรการลดปริมาณการใช้พลังงานพร้อมพยายามปรับเปลี่ยนมาใช้พลังงานทดแทน
- หมั่นตรวจสอบบำรุงเครื่องยนต์ เครื่องทำความเย็น-ความร้อน และอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุดและใช้พลังงานน้อยที่สุด
- มีการตรวจวัดการใช้น้ำและมีมาตรการลดปริมาณการใช้น้ำ เช่น การใช้โถชักโครกที่มีการใช้น้ำสองระดับและจำกัดการไหลของน้ำบริเวณอ่างล้างมือ เป็นต้น

- พนักงานขับรถ/ขับเรือ ต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมที่เน้นถึงความปลอดภัยและการขับขี่แบบประหยัดพลังงาน
- มีการบำบัดน้ำเสียและน้ำทิ้งอย่างมีประสิทธิภาพ
- จัดงานคนท้องถิ่นและจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว

๒. รูปแบบการเดินทางสีเขียวให้กับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวทำได้ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถ ลดการใช้พลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน

- ผู้ประกอบการ พัฒนาระบบการบริหารจัดการธุรกิจนำเที่ยว (เช่น กำหนดนโยบาย มีแผนงาน และกิจกรรม) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว และเป็นธุรกิจที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้
- ผู้ประกอบการ ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทุกฉบับ
- พนักงานหรือทีมงานทั้งในสำนักงานและบนยานพาหนะได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และวิธีปฏิบัติด้านการป้องกันและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- ผู้ประกอบการ ให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ใช้บริการ/นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับนโยบายและปณิธานการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและบทบาทในการลดภาวะโลกร้อน (เช่น อาจจัดให้มีป้ายสื่อความหมาย หรือแผ่นพับ หรือ DVD ในยานพาหนะ เป็นต้น)
- มีการจัดซื้อจัดจ้างที่เน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุง เป็นอาหาร/เครื่องดื่ม ของที่ระลึก สินค้าอุปโภค-บริโภคอื่นๆ เป็นต้น
- ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถย่อยสลายได้หรือย่อยสลายได้ยาก รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ ครั้งเดียวแล้วทิ้ง
- มีการตรวจวัดการใช้พลังงานของรถยนต์ และมีมาตรการลดปริมาณการใช้พลังงานพร้อมพยายามปรับเปลี่ยนมาใช้พลังงานทดแทน ทั้งในสำนักงานและในยานพาหนะ
- หมั่นตรวจสอบบำรุงเครื่องยนต์ เครื่องทำความเย็น-ความร้อน และอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุดและใช้พลังงานน้อยที่สุด
- มีการตรวจวัดการใช้น้ำและมีมาตรการลดปริมาณการใช้น้ำบนยานพาหนะ เช่น การใช้โถชักโครกที่มีการใช้น้ำสองระดับและจำกัดการไหลของน้ำบริเวณอ่างล้างมือ เป็นต้น
- ใช้น้ำอย่างประหยัดในการล้างยานพาหนะ

- เลือกซื้อยานพาหนะ ที่มีการใช้เชื้อเพลิง/พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ หรือ ที่สามารถใช้พลังงานชีวภาพได้ เช่น ยานพาหนะที่ติดตั้งเครื่องยนต์รุ่นที่ใช้เชื้อเพลิงที่มีประสิทธิภาพและมีการเผาไหม้ได้หมด
- พนักงานขับรถ/ขับเรือ ต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมที่เน้นถึงความปลอดภัยและการขับขี่แบบประหยัดพลังงาน
- มีการบำบัดน้ำเสียและน้ำทิ้งอย่างมีประสิทธิภาพ
- สละเวลาและใช้รถยนต์/เรือ/เครื่องบิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ของบริษัทสนับสนุนการดำเนินโครงการของชุมชนท้องถิ่น
- จัดงานคนท้องถิ่นและจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว

๓. รูปแบบการเดินทางสีเขียวให้กับผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการเรือสำราญ (Cruise Ships) ควรปฏิบัติเพิ่มเติมจากแนวทางของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

- ควรพยายามใช้พลังงานทดแทนบนเรือให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เช่น พลังงานจากลมแสงอาทิตย์ แบตเตอรี่ และก๊าซเหลว ซึ่งจะช่วยลดมลภาวะทางเสียง กลิ่นอากาศและทางน้ำ
- มีการห้ามปรามนักท่องเที่ยวไม่ให้ทิ้งขยะและของเสียลงในน้ำ ขยะและของเสียทุกชนิดควรเผาทิ้งในเรือ หรือรวบรวมส่งฝั่งให้จัดการ
- สิ่งของ/ผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้ได้อยู่แต่บริษัทไม่ต้องการใช้ต่อไปอีก อาจบริจาคให้แก่หน่วยงานหรือชุมชนท้องถิ่น
- น้ำเสีย/น้ำทิ้งนำกลับมาบำบัดเพื่อใช้ในการซักล้าง ทำความสะอาดเรือ และชักโครก
- มีการใช้ความเร็วเรือที่เหมาะสมเพื่อลดปริมาณการใช้เชื้อเพลิง
- เปลี่ยนเครื่องกรองน้ำมันเครื่องที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องบ่อยครั้ง
- พยายามใช้พลังงานจากท่าเทียบเรือแทนพลังงานจากเครื่องยนต์เรือ จะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔.๔ แนวทางในการปรับปรุงทั้งที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนสนับสนุนในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวทางปรับปรุงปัจจัยสนับสนุน (นโยบายภาครัฐ การใช้เทคโนโลยี มาตรการจูงใจ กระแสนิยม)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้านและเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสานความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติ

และเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีปัญหาและอุปสรรค พิชยะ ศรีวัฒนสาร (๒๕๕๔) ดังนี้

๑. การบริหารจัดการ

ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอัน ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมการปกครอง การควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้น ๆ

๒. แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงความเหมาะสมหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมิได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)

๓. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแลให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมามีการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

๔. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์แบบส่งเสริมคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรในการท่องเที่ยว

๕. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

๖. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ความสำคัญดังกล่าว ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนล่าช้า

แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเติบโตการดำรงอยู่และการสืบทอดต่อไปจำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจร ดำเนินการไปพร้อมกันในทุกองค์ประกอบในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปด้วยกัน

๒. การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวพอเพียงต่อขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และก่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด

๓. การส่งเสริม สนับสนุนการบริหารและให้บริการที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เป็นระบบ และยั่งยืน

๔. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกของการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ถ่วงแท้ในคุณค่าของทรัพยากรกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงความพึงพอใจและความต้องการของชุมชนด้วย

๕. การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่น ในความรักหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว รวมถึงการพึ่งพากันในความต้องการและตอบสนองอย่างรู้คุณค่าของการใช้ไปและการฟื้นฟู รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ให้ยั่งยืน

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนในท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำกับพหุภาคี โดยคำนึงถึงเป้าหมายต่อการพัฒนา คำนึงถึงการใช้อย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด นั่นคือการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บทที่ ๕ ผลการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑) พื้นที่และชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวในหลากหลายประเภทและหลายระดับเพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยว และสร้างประโยชน์ให้แก่คนท้องถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวหลักหรือเป็นการท่องเที่ยวที่นำร่องที่มีการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจัง เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนและแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน คือ มีการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการยกระดับรายได้และกระจายงานหรือผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผ่านกระบวนการจัดการสังคม การมีส่วนร่วม และการดำเนินงานขององค์กรชุมชนที่เป็นทางการ เช่น สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น ที่เข้าใจและพึงพอใจในเป้าหมายเดียวกัน โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนเอง รวมถึงสถานที่ และการนำเสนอบริการท่องเที่ยวหรือข้อมูลเชิงวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน (สุดถนอม ตันเจริญ, ๒๕๖๐)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถต่อยอดแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทยให้ประสบผลสำเร็จจึงควรมีการนำร่องในการใช้แนวคิดดังกล่าวในพื้นที่ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประเทศไทยได้มีการดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยในปีดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ หรือ REST หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาลไทยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยประกาศในปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๒ เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, มมป) จึงทำให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย บางส่วนประสบความสำเร็จได้รับรางวัลและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจึงสามารถดำเนินอยู่ได้ถึงปัจจุบัน แต่บางส่วนก็เผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

จากผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการรับรองจากหน่วยงาน องค์กร มาตรฐาน และรางวัลต่างๆ พบว่า ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยแบ่งตามหน่วยงานที่สนับสนุนหรือรับรอง ดังนี้

๑.๑ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน รวบรวม โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดการทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕ โดยได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓ ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕ และในการจัดทำแผนปฏิบัติการดังกล่าว สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้สำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนทุกภูมิภาคในประเทศไทย พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยังดำเนินการอยู่ (ข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๖๐) ดังนี้

ตารางที่ ๑ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคเหนือ

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๑	กลุ่มรักศดอยหลวง (ชุมชนถ้ำเชียงดาว)	จังหวัดเชียงใหม่
๒	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านปางห้วยลาน	จังหวัดเชียงใหม่
๓	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนคนรักป่าบ้านปางจำปี	จังหวัดเชียงใหม่
๔	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร	จังหวัดเชียงใหม่
๕	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านป่าสันงาม	จังหวัดเชียงใหม่
๖	ชุมชนบ้านหัวทุ่ง	จังหวัดเชียงใหม่
๗	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลลานทุ่งปิง	จังหวัดเชียงใหม่
๘	ชุมชนบ้านไร่กองขิง	จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๙	หมู่บ้านเชิงดอย กลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอย	จังหวัดเชียงใหม่
๑๐	ชุมชนนันทาราม (กลุ่มประเทืองเครื่องเงิน)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๑	บ้านใหม่หนองบัว และบ้านถ้ำจอบ	จังหวัดเชียงใหม่
๑๒	บ้านดง สโลว์ไลฟ์ (ชุมชนบ้านดง)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๓	บ้านป่าบงเปียง	จังหวัดเชียงใหม่
๑๔	บ้านออนหลวย (บ้านไทลื้อออนหลวย)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๕	ชุมชนแม่กำปอง	จังหวัดเชียงใหม่
๑๖	บ้านแม่เมะ (กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่เมะ)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๗	กลุ่มโฮมสเตย์สันทราย (กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนสันป่าเปา)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๘	ชุมชนบ้านต้นผึ้ง (ป่าชุมชนบ้านต้นผึ้ง)	จังหวัดเชียงใหม่
๑๙	ชุมชนบ้านห้วยผักกูด (กลุ่มโฮมสเตย์คนเลี้ยงช้างบ้านห้วยผักกูด)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๐	เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเกลียวนาวัฒนา (๖หมู่บ้าน)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๑	ชุมชนบ้านปางอุ้ง (กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านปางอุ้ง)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๒	หมู่บ้านทอผ้าตีนจกแม่แจ่ม (กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดด)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๓	บ้านขุนช่างเคี่ยน (แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านขุนช่างเคี่ยน)	จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๒๔	ชุมชนวังดอยพาร์ม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน วัง ดอยพาร์ม)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๕	ชุมชนบ้านป่าแฉะ (กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน บ้านป่าแฉะ)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๖	ชุมชนแม่สุ่นน้อย โฮมสเตย์	จังหวัดเชียงใหม่
๒๗	ชุมชนบ้านสันลมจอย (ชมรมส่งเสริมการ ท่องเที่ยวโดยชุม ชน บ้านสันลมจอย)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๘	ชุมชนบ้านผาหมอน (กลุ่มท่องเที่ยวเชิง นิเวศโดยชุมชนบ้าน ผาหมอน)	จังหวัดเชียงใหม่
๒๙	กลุ่มท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ชุมชน บ้านแม่ กลางหลวง	จังหวัดเชียงใหม่
๓๐	ชุมชนบ้านคองนาเรือ (กลุ่มอาชีพผ้าฝ้าย อำพัน)	จังหวัดเชียงใหม่
๓๑	ศูนย์ท่องเที่ยวด้าน หม่อนไหมครบวงจร จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดเชียงใหม่
๓๒	ชุมชนบ้านต่อเรือ (กลุ่มทอผ้าฝ้าย เปลือกไม้บ้านต่อเรือ)	จังหวัดเชียงใหม่
๓๓	บริษัท สยามศิลาตล พอดเทอรี จำกัด	จังหวัดเชียงใหม่
๓๔	โฮมสเตย์บ้านร่อง ปลายนา	จังหวัดเชียงราย
๓๕	กลุ่มท่องเที่ยวโดย ชุมชนตำบลนางแล	จังหวัดเชียงราย
๓๖	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่า ขันทอง	จังหวัดเชียงราย
๓๗	ชุมชนบ้านพิทักษ์ไทย (ภูซมดาว)	จังหวัดเชียงราย
๓๘	ชุมชนบ้านแม่ควา หลวง	จังหวัดเชียงราย
๓๙	ชุมชนห้วยขมนอก	จังหวัดเชียงราย

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๔๐	ชุมชนดอยแม่สลอง	จังหวัดเชียงราย
๔๑	ชุมชนบ้านเลาอู	จังหวัดเชียงราย
๔๒	ชุมชนบ้านป่าซาง เหนือ (มูลนิธิวัฒน เสรี)	จังหวัดเชียงราย
๔๓	ชุมชนเกษตรป่าซาง วิวัฒน์	จังหวัดเชียงราย
๔๔	ชุมชนบ้านจะบู่สี	จังหวัดเชียงราย
๔๕	บ้านร่องบอน	จังหวัดเชียงราย
๔๖	ชุมชนห้วยไคร้ใหม่	จังหวัดเชียงราย
๔๗	ชุมชน บ้านจะคือ (ศูนย์วัฒนธรรมโฮมส เตย์บ้านจะคือ)	จังหวัดเชียงราย
๔๘	ชุมชน บ้านหินถ้ำ	จังหวัดเชียงราย
๔๙	บ้านป่าจั่น (กลุ่ม ท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านป่าจั่น)	จังหวัดเชียงราย
๕๐	ชุมชนบ้านห้วยปู (บ้านขี้เหล็กใหม่)	จังหวัดเชียงราย
๕๑	ชุมชนโป่งน้ำร้อน	จังหวัดเชียงราย
๕๒	ชุมชนปางห้าโฮมส เตย์	จังหวัดเชียงราย
๕๓	ชุมชนบ้านสวนป่า	จังหวัดเชียงราย
๕๔	โฮมสเตย์บ้านห้วยไคร้	จังหวัดเชียงราย
๕๕	หมู่บ้านไหมไทยเฉลิม พระเกียรติบ้านสัน ธาตุตำบลโยนก จ. เชียงราย	จังหวัดเชียงราย
๕๖	วิสาหกิจชุมชนหม้อ ทุ่งเจริญย้อมสี ธรรมชาติ	จังหวัดแพร่
๕๗	บ้านเมืองปอน (กลุ่มท่องเที่ยวโดย ชุมชนบ้านเมืองปอน)	จังหวัด แม่ฮ่องสอน
๕๘	ชุมชนบ้านจาโป้	จังหวัด แม่ฮ่องสอน
๕๙	หมู่บ้านเมืองแพม	จังหวัด แม่ฮ่องสอน

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๖๐	ชุมชน บ้านห้วยอี	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๖๑	หจก. บ้านศิลาตล	จังหวัดกำแพงเพชร
๖๒	ศูนย์เรียนรู้เชิงอนุรักษ์ด้านหมอนไหมไม้ย้อมสี และผ้าไหม	จังหวัดตาก
๖๓	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนป่อสวก	จังหวัดน่าน
๖๔	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนมีวนตัด	จังหวัดน่าน
๖๕	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลนาซาว	จังหวัดน่าน
๖๖	ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลในเวียง-บ้านหนองเต่า	จังหวัดน่าน
๖๗	ชุมชนบ้านส้อ	จังหวัดน่าน
๖๘	ชุมชนบ้านร่องไฮ ม. ๑๑	จังหวัดพะเยา
๖๙	กลุ่มท่องเที่ยวสันหนองเหนียวรักษ์บ้านเกิด	จังหวัดพะเยา
๗๐	กลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านสนป่าม่วง	จังหวัดพะเยา
๗๑	กลุ่มอาชีพทำครก หินบ้านจัวเหนือ	จังหวัดพะเยา
๗๒	ชุมชนวัดศรีโคมคำ	จังหวัดพะเยา
๗๓	ชุมชนท่ามะโอ	จังหวัดลำปาง
๗๔	โฮมสเตย์บ้านสามขา	จังหวัดลำปาง
๗๕	กลุ่มชุมชนบ้านศาลาเม็ง	จังหวัดลำปาง
๗๖	โฮมสเตย์บ้านท่าช้าง	จังหวัดลำปาง
๗๗	การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวอแก้ว	จังหวัดลำปาง

ภาคเหนือ	ชุมชน	จังหวัด
๗๘	บ้านศาลาบัวบก (หมู่บ้านท่องเที่ยวเซรามิคและหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ)	จังหวัดลำปาง
๗๙	ชุมชนบ้านผาปิง	จังหวัดลำปาง
๘๐	ชุมชนบ้านปางถ้ำ	จังหวัดลำปาง
๘๑	กลุ่มโฮมสเตย์ห้วยทรายขาว บ้านทาป่าเปา	จังหวัดลำพูน
๘๒	ชุมชนบ้านหนองเงือก	จังหวัดลำพูน
๘๓	อูโมงค์โฮมสเตย์ (ชุมชนอูโมงค์)	จังหวัดลำพูน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ ๒ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑	ชมรมส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนกสะทอน	จังหวัดเลย
๒	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดหอมสดบ้านหนองบง	จังหวัดเลย
๓	กลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพน	จังหวัดกาฬสินธุ์
๔	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว อ.สหัสขันธ์	จังหวัดกาฬสินธุ์
๕	หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยโคกโก่ง	จังหวัดกาฬสินธุ์
๖	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชน ต.สาวะถี	จังหวัดขอนแก่น
๗	บ้านดอนข่า หมู่บ้าน OTOP	จังหวัดขอนแก่น
๘	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบึงสาบสี	จังหวัดชัยภูมิ
๙	กลุ่มหม่อนไหมภูมิปัญญาไทยบ้านด่อน	จังหวัดชัยภูมิ
๑๐	นาจอกโฮมสเตย์	จังหวัดนครพนม
๑๑	ศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าไทยอีสาน (ไทยลาว)	จังหวัดนครพนม
๑๒	ชมรมบุไทรโฮมสเตย์	จังหวัดนครราชสีมา
๑๓	ผาบุคาโฮมสเตย์	จังหวัดนครราชสีมา
๑๔	กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์	จังหวัดนครราชสีมา
๑๕	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกาแฟวังน้ำเขียว	จังหวัดนครราชสีมา
๑๖	หมู่บ้านท่องเที่ยวไทย บ้านสนวนนอก	จังหวัดบุรีรัมย์
๑๗	เสื่อกก บ้านแพง	จังหวัดมหาสารคาม
๑๘	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูเก้าสิงห์	จังหวัดร้อยเอ็ด
๑๙	หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง	จังหวัดสุรินทร์
๒๐	หมู่บ้านจักสานบุทม	จังหวัดสุรินทร์

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๒๑	กลุ่มบ้านท่าวัดแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	จังหวัดสกลนคร
๒๒	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านจอมแจ้ง	จังหวัดหนองคาย
๒๓	ป่าชุมชนบ้านสนามชัย	จังหวัดหนองบัวลำภู
๒๔	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านปลาข้าว	จังหวัดอำนาจเจริญ
๒๕	กลุ่มทอผ้าเทศบาลบ้านเชียง (กลุ่มกลองยาวพื้นบ้าน กลุ่มปั้นหม้อ กลุ่มแม่บ้านเรียนรำ กลุ่มโฮมสเตย์)	จังหวัดอุดรธานี
๒๖	กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านบ้านนาข่า	จังหวัดอุดรธานี
๒๗	บ้านหนองเจริญ	จังหวัดอุดรธานี
๒๘	หมู่บ้านศิรีวงศ	จังหวัดอุดรธานี
๒๙	โฮมสเตย์เมืองลับแล	จังหวัดอุตรดิตถ์
๓๐	กลุ่มชุมชนบ้านปะอาว	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๑	กลุ่มชะขอมโฮมสเตย์	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๒	กลุ่มชุมชนผ้ากาบบัว	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๓	ศูนย์อนุรักษ์หัตถกรรมหล่อทองเหลือง บ้านปะอาว	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔	กลุ่มหนองเอาะ หนองสิมโฮมสเตย์	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๕	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ากาบบัว	จังหวัดอุบลราชธานี
๓๖	โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านยางน้อย	จังหวัดอุบลราชธานี

ภาคตะวันออก

ตารางที่ ๓ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันออก

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑	ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนรักษะเขายาศรี	จังหวัดจันทบุรี
๒	กลุ่มแหลมสิงห์โฮมสเตย์	จังหวัดจันทบุรี
๓	ท่าหลวงบนโฮมสเตย์	จังหวัดจันทบุรี
๔	บ้านสวนลุงฉลวย (วิสาหกิจชุมชนวิถีชีวิต ตำบลราพัน)	จังหวัดจันทบุรี
๕	ชุมชนบ้านชายทะเลบาง ละมุง	จังหวัดชลบุรี
๖	ชุมชนตำบลตะเคียนเตี้ย	จังหวัดชลบุรี
๗	ชุมชนบ้านชากแง้ว	จังหวัดชลบุรี
๘	ห้วงน้ำขาว ดูปูโฮมสเตย์	จังหวัดตราด
๙	ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว	จังหวัดตราด
๑๐	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว บ้านด่านเก่า-ด่านใหม่	จังหวัดตราด
๑๑	ชุมชนแหลมกลัด	จังหวัดตราด
๑๒	ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พันธ์ ไม้พุ่มบ้านด่านเนินสูง	จังหวัดตราด
๑๓	กลุ่มอนุรักษ์ป่าเขาถ้ำ	จังหวัดตราด
๑๔	นิเวศพิพิธภัณฑสถานทำ ระแนะ	จังหวัดตราด
๑๕	ชุมชนท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมบ้านแหลม มะขาม	จังหวัดตราด
๑๖	ชุมชนไม้เค็ดโฮมสเตย์	จังหวัด ปราจีนบุรี
๑๗	วิสาหกิจชุมชนกับกลุ่ม ท่องเที่ยวประแสโฮมสเตย์	จังหวัดระยอง
๑๘	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านกองดิน	จังหวัดระยอง
๑๙	เครือข่ายองค์กรชุมชน บ้านจำรุงสภาองค์กร ชุมชนตำบลเนินฆ้อ	จังหวัดระยอง
๒๐	วิสาหกิจชุมชนบ้านยาย ดาโฮมสเตย์	จังหวัดระยอง

ภาคตะวันตก

ตารางที่ ๔ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคตะวันตก

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านพุ เข็ม	จังหวัดเพชรบุรี
๒	ชุมชนบ้านถ้ำรงค์	จังหวัดเพชรบุรี
๓	ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง	จังหวัดเพชรบุรี
๔	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ธนาคารต้นไม้บ้านถ้ำเสือ	จังหวัดเพชรบุรี
๕	ชุมชนท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมชุมชนหนองปรัง	จังหวัดเพชรบุรี
๖	ชมรมท่องเที่ยวตำบล สหกรณ์นิคม	จังหวัดกาญจนบุรี
๗	บ้านซอกการเรีย/กลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตไม้กวาด ภูมิปัญญาไทยบ้านซอกกา เรีย	จังหวัดกาญจนบุรี
๘	ชุมชนวัดพระธาตุโป่งนก	จังหวัดกาญจนบุรี
๙	ชุมชนบ้านหนองบาง	จังหวัดกาญจนบุรี
๑๐	ชุมชนบ้านหนองขาว	จังหวัดกาญจนบุรี
๑๑	ชุมชนบ้านห้วยสะพาน สามัคคี	จังหวัดกาญจนบุรี
๑๒	บ้านห้วยเกรียบ	จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๓	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านฝั่ง ท่า	จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๔	ท่องเที่ยวชุมชนบ้านป่าละอู	จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๑๕	กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว บ้านวัดปรกเจริญ	จังหวัดราชบุรี
๑๖	ชมรมฟื้นฟูวิถีไทยชุมชน หลักห้า	จังหวัดราชบุรี
	ชุมชนบ้านบางพลับ	จังหวัด สมุทรสงคราม
๑๘	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านริม คลองโฮมสเตย์	จังหวัด สมุทรสงคราม
๑๙	ท่องเที่ยวป่าชายเลนชุมชน ตำบลคลองโคน	จังหวัด สมุทรสงคราม

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๒๐	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตลาด น้ำท่าคา	จังหวัด สมุทรสงคราม
๒๑	ชุมชนตลาดเก่าห้อง	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๒	กลุ่มอนุรักษ์ป่าและ สิ่งแวดล้อมบ้านพุน้ำร้อน	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๓	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านคลอง หอม	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๔	เรือนไทยบางแม่หม้ายโฮม สเตย์	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๕	บ้านโคก ลาวครั้ง / “บ้านโคก”ลาวครั้ง	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๖	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองโบราณอู่ทอง	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๗	ชุมชนบ้านดงเย็น	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๘	ชุมชนบ้านหนองเสือ	จังหวัดสุพรรณบุรี
๒๙	ชุมชนบ้านห้วยหินดำ	จังหวัดสุพรรณบุรี
๓๐	ชุมชนบ้านดอนคา	จังหวัดสุพรรณบุรี
๓๑	เกษตรพอเพียงตำบลนิคม กระเสี้ยว	จังหวัดสุพรรณบุรี
๓๒	หมู่บ้าน-วัดสุวรรณตะไล่	จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาคกลาง

ตารางที่ ๕ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคกลาง

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑	กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน เจริญไชย เขตป้อมปราบ	กรุงเทพมหานคร
๒	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ และวัฒนธรรม เขตหนอง จอก	กรุงเทพมหานคร
๓	มอญบ้านบางกระบือ (วัดบาง กระบือ)	กรุงเทพมหานคร
๔	วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกผัก ปลอดภัยจากสารพิษบาง แคเหนือ	กรุงเทพมหานคร
๕	กลุ่มท่องเที่ยวสองสายน้ำ	กรุงเทพมหานคร
๖	หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	กรุงเทพมหานคร
๗	ชุมชนบ้านแสนตอ	กรุงเทพมหานคร
๘	ประชาคมบางลำพู / คนรักบางลำพู	กรุงเทพมหานคร
๙	เกษตรรุ่งเรือง	กรุงเทพมหานคร
๑๐	เครือข่ายป่าชุมชนเขาราว เทียน	จังหวัดชัยนาท
๑๑	ชุมชนเกษตรเกาะลัดอีแท่น	จังหวัดนครปฐม
๑๒	วิสาหกิจชุมชนคลองมหา สวัสดิ์	จังหวัดนครปฐม
๑๓	คลองรางจระเข้โฮมสเตย์	จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
๑๔	กลุ่มอนุรักษ์แหล่ง โบราณคดีและ ทรัพยากรธรรมชาติ ตำบล ห้วยขุนราม บ้านโป่ง มะนาว	จังหวัดลพบุรี
๑๕	บ้านต้นตาล	จังหวัดสระบุรี
๑๖	พระพุทธบาทน้อย	จังหวัดสระบุรี
๑๗	บ้านหนองมน	จังหวัดสระบุรี
๑๘	ชุมชนลาวแห้ง	จังหวัดสระบุรี

ภาคใต้

ตารางที่ ๕ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑	ชุมชนท่องเที่ยวแหลมสีก	จังหวัดกระบี่
๒	วิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชน อ่าวลึก	จังหวัดกระบี่
๓	ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเทพนมฟาร์ม	จังหวัดกระบี่
๔	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงชุมชนบ้านร่ำหมาด อาคารเฉลิมพระเกียรติทุ่ง โคกแค	จังหวัดกระบี่
๕	ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง	จังหวัดกระบี่
๖	ชุมชนท่องเที่ยวตำบลอ่าว ลึกน้อย	จังหวัดกระบี่
๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป กาแฟสด สตรียคลองท่อม เหนือ	จังหวัดกระบี่
๘	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านร่ำ หมาดขุนสมุท	จังหวัดกระบี่
๙	วิสาหกิจชุมชนศูนย์เรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดินแดง	จังหวัดกระบี่
๑๐	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งหยี เพ็ง	จังหวัดกระบี่
๑๑	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาตั้น	จังหวัดกระบี่
๑๒	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทุ่งหยีเพ็ง	จังหวัดกระบี่

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑๓	บ้านถ้ำเสือ	จังหวัดกระบี่
๑๔	ชุมชนคลองท่อมเหนือ	จังหวัดกระบี่
๑๕	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงหมู่ ๑	จังหวัดกระบี่
๑๖	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะ กลาง	จังหวัดกระบี่
๑๗	โฮมสเตย์บ้านเกาะพิทักษ์	จังหวัดชุมพร
๑๘	โฮมสเตย์บ้านทอน	จังหวัดชุมพร
๑๙	ผาเปิดใจบ้านพันวาล	จังหวัดชุมพร
๒๐	โฮมสเตย์ท้องตมใหญ่	จังหวัดชุมพร
๒๑	เทวโหลมโฮมสเตย์	จังหวัดชุมพร
๒๒	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้าน คลองเรือ หมู่ ๙	จังหวัดชุมพร
๒๓	สมาคมท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดชุมพร	จังหวัดชุมพร
๒๔	กลุ่มโฮมสเตย์เศรษฐกิจ พอเพียงตำบลปากทรง	จังหวัดชุมพร
๒๕	ชุมชนบ้านแหลม (เกาะสุกร)	จังหวัดตรัง

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๒๖	กลุ่มประมงพื้นบ้านน้ำราบ	จังหวัดตรัง
๒๗	ศูนย์ศิลปะวิถี	จังหวัดตรัง
๒๘	กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี	จังหวัดตรัง
๒๙	กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะหยงสตาร์	จังหวัดตรัง
๓๐	ชมรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเกาะลิบง	จังหวัดตรัง
๓๑	ชมรมอนุรักษ์ป่าสาकुอำเภอนาโยง	จังหวัดตรัง
๓๒	ชุมชนบ้านหน้าลา	จังหวัดตรัง
๓๓	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคูนสามัคคี	จังหวัดตรัง
๓๔	กลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้เทพทาโรถ้ำเลเขากอบ	จังหวัดตรัง
๓๕	ชุมชนบ้านแหลม หมู่ ๓	จังหวัดตรัง
๓๖	ชาลีน้ำลิงโฮมสเตย์	จังหวัดตรัง
๓๗	เกาะมุกการเดินปีซรีสอร์ท (รีสอร์ตชุมชน)	จังหวัดตรัง
๓๘	เกาะมุกขาวเลทัวร์ (รีสอร์ตชุมชน)	จังหวัดตรัง

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๓๙	ชุมชนบ้านมดตะนอย	จังหวัดตรัง
๔๐	ชุมชนบ้านเขาหลัก	จังหวัดตรัง
๔๑	วิสาหกิจเลี้ยงปลากรังบ้านพรุจุต (บ่อหินฟาร์มสเตย์)	จังหวัดตรัง
๔๒	ชมรมคนรักเขาติง	จังหวัดตรัง
๔๓	กลุ่มส่งเสริมกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านโคกออก	จังหวัดตรัง
๔๔	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเรียนรู้พลังงานสืบสานภูมิปัญญานาชุมเห็ด	จังหวัดตรัง
๔๕	ชุมชนบ้านทุ่งตะเซาะ	จังหวัดตรัง
๔๖	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านหน้าเขา-โนวัง	จังหวัดตรัง
๔๗	ชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพรมโลก	จังหวัดนครศรีธรรมราช
๔๘	วิสาหกิจชุมชนจัดการท่องเที่ยวชุมชนร้อนพิบูลย์	จังหวัดนครศรีธรรมราช
๔๙	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านแหลมโฮมสเตย์ (หน้าทับ)	จังหวัดนครศรีธรรมราช
๕๐	ศูนย์การท่องเที่ยวนิเวศตำบลเค็ง	จังหวัดนครศรีธรรมราช
๕๑	วิสาหกิจชุมชนพัฒนาคุณภาพส้มโอลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ส้มโอทับทิมสยาม)	จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๕๒	บ้านคีรีวง	จังหวัดนครศรีธรรมราช
๕๓	ชุมชนท่องเที่ยววัดชลธาราสিংเห	จังหวัดนราธิวาส
๕๔	เครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวตำบลบาราโหม	จังหวัดปัตตานี
๕๕	ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว	จังหวัดปัตตานี
๕๖	ชุมชนท่องเที่ยวตำบลตันหยงลุโละ	จังหวัดปัตตานี
๕๗	ชุมชนท่องเที่ยวยะรัง	จังหวัดปัตตานี
๕๘	ชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง	จังหวัดปัตตานี
๕๙	กลุ่มทอผ้าจวนตานี	จังหวัดปัตตานี
๖๐	ชุมชนท่องเที่ยวตุยง	จังหวัดปัตตานี
๖๑	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อ	จังหวัดปัตตานี
๖๒	ชุมชนท่องเที่ยวบางปู	จังหวัดปัตตานี
๖๓	กลุ่มชุมชนตะไละกาโปร์พัฒนา	จังหวัดปัตตานี
๖๔	ชุมชนบางพัฒน์	จังหวัดพังงา

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๖๕	ชุมชนบ้านเกาะยาวน้อย	จังหวัดพังงา
๖๖	บ้านโคกไคร	จังหวัดพังงา
๖๗	กลุ่มชัยบุรีเมืองเก่าพัทลุงโฮมสเตย์	จังหวัดพัทลุง
๖๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าตอ	จังหวัดพัทลุง
๖๙	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโหล๊ะจิงกระ	จังหวัดพัทลุง
๗๐	กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อำเภอป่าบอน	จังหวัดพัทลุง
๗๑	ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางโรง	จังหวัดภูเก็ต
๗๒	กลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านไม้ขาว	จังหวัดภูเก็ต
๗๓	มุสลิมโฮมสเตย์บ้านม่วงกลาง	จังหวัดระนอง
๗๔	เที่ยวชุมชนตำบลม่วงกลาง	จังหวัดระนอง
๗๕	ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านในวัง	จังหวัดระนอง
๗๖	ชุมชนหาดส้มแป้น	จังหวัดระนอง
๗๗	วิถีพุทธคลองแดน (องค์กรสาธารณประโยชน์)	จังหวัดสงขลา

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๗๘	กลุ่มสะกอมจ๊ะโง	จังหวัดสงขลา
๗๙	ชุมชนบ้านแคเหนือ	จังหวัดสงขลา
๘๐	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลบ้านขาว	จังหวัดสงขลา
๘๑	กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์โดยองค์กรบ้านบ่อ ๗ ลูก	จังหวัดสตูล
๘๒	ชุมชนบ้านบากันใหญ่	จังหวัดสตูล
๘๓	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เขาพญาบังสา	จังหวัดสตูล
๘๔	ชุมชนบ้านทุ่งสะโงะ	จังหวัดสตูล
๘๕	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอม ปิ่น	จังหวัดสตูล
๘๖	ชุมชนท่องเที่ยวชุมชนวิถีคน ขอนแก่น	จังหวัดสตูล
๘๗	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหัว หิน	จังหวัดสตูล
๘๘	ศูนย์การเรียนรู้การ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เปิด โลกร้านโคกพะยอม	จังหวัดสตูล
๘๙	ชุมชนท่องเที่ยวถ้ำภูผา เพชร	จังหวัดสตูล
๙๐	เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ตำบลนาทอน	จังหวัดสตูล

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๙๑	ศูนย์เรียนรู้โครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านเกตรี	จังหวัดสตูล
๙๒	หัวแหลมโฮมสเตย์ (เกาะยะระโตตน้อย)	จังหวัดสตูล
๙๓	ชุมชนบ้านควน	จังหวัดสตูล
๙๔	ชุมชนบ้านวังสายทอง	จังหวัดสตูล
๙๕	ชุมชนบ้านบากันเคย	จังหวัดสตูล
๙๖	ชุมชนบ้านโคกพยอม	จังหวัดสตูล
๙๗	ชุมชนบ้านโดนปาหนัน	จังหวัดสตูล
๙๘	เครือข่ายการท่องเที่ยวโดย ชุมชนจังหวัดสตูล	จังหวัดสตูล
๙๙	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านหัวทาง	จังหวัดสตูล
๑๐๐	ศูนย์เรียนรู้วิถีชุมชนประมง พื้นบ้านบุโบย	จังหวัดสตูล
๑๐๑	กลุ่มชุมชนลีเล็ดน้ำเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๒	ชุมชนคลองน้อย	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๓	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ลุ่มน้ำคลองยัน	จังหวัด สุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ชุมชน	จังหวัด
๑๐๔	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านถ้ำผึ้ง	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๕	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านพุมเรียง	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๖	ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าน เขาเทพพิทักษ์	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๗	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านยวนสาว	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๘	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิถีชีวิตบ้านบางโพธิ์	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๐๙	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมอำเภอไชยา	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๑๐	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์๓๕๗ บ้าน เหนือคลอง	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๑๑	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเลม็ด	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๑๒	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน หมู่บ้านประวัติศาสตร์บ้าน ช่องช้าง	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๑๓	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านบางโปแต	จังหวัด สุราษฎร์ธานี
๑๑๔	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่าฉาง	จังหวัด สุราษฎร์ธานี

แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในเมืองรอง ภายใต้การส่งเสริมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เปิดตัว ๕๔ ชุมชนเมืองรองจากทั่วประเทศ โดยมีหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนชั้นนำเข้าร่วมผลักดันการท่องเที่ยวสู่กระบวนการส่งเสริมการขายอย่างยั่งยืน อาทิเช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมพัฒนาชุมชน กรมทรัพยากรทางปัญญา กรมส่งเสริมการเกษตร การบินไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ หอการค้าไทย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ สมาคมไอโอทีแห่งประเทศไทย สมาคมโรงแรมไทย สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) สมาคมส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวไทย (สสทท.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตลอดจนบริษัททัวร์ เอเจนซีท่องเที่ยวออนไลน์ และองค์กรเอกชนกว่า ๑๐๐ ราย (Lifestyle magazine, ๒๕๖๑)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้คัดเลือกชุมชนในพื้นที่เมืองรองที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวมาร่วมอบรมหลักสูตร นักการตลาดท่องเที่ยวชุมชน ๔.๐ เพื่อยกระดับห่วงโซ่แห่งคุณค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีชุมชนที่ผ่านการอบรมจำนวน ๕๔ ชุมชน ซึ่งทั้งหมดเป็นชุมชนที่มีวิถีโลคอล และอัตลักษณ์โดดเด่น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๖ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในเมืองรอง

ภาคเหนือ

๑. ชุมชนบ้านเมืองแพม จ.แม่ฮ่องสอน	๘. ชุมชนบ้านแม่แจ่ม จ.ลำปาง
๒. ชุมชนบ้านผาป่อง จ.แม่ฮ่องสอน	๙. ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง จ.ลำปาง
๓. ชุมชนบ้านแม่สาด จ.เชียงราย	๑๐. ชุมชนบ้านเมาะหลวง จ. ลำปาง
๔. ชุมชนดอยวาวี จ.เชียงราย	๑๑. ชุมชนน้ำมวบ จ.น่าน
๕. ชุมชนศรีดอนชัยโทลี้อ จ.เชียงราย	๑๒. ชุมชนบ้านห้วยยั้ง จ.น่าน
๖. โฮมสเตย์บ้านท่าช้างทอง จ.เชียงราย	๑๓. ชุมชนศิลาเพชร จ.น่าน
๗. ชุมชนบ้านศาลาบัวบก จ.ลำปาง	๑๔. ชุมชนนาหมื่น จ.น่าน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ	๗. ชุมชนกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด
๒. ชุมชนบ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก จ.สกลนคร	๘. ชุมชนบ้านวังน้ำมอก จ.หนองคาย
๓. ชุมชนบ้านบุง ภูค้อ จ.เลย	๙. ชุมชนบ้านโคกเมือง จ.บุรีรัมย์
๔. ชุมชนบ้านชะขอม จ.อุบลราชธานี	๑๐. ชุมชนเผ่าไทตำบลโนนสวรรค์ จ.นครพนม
๕. ชุมชนบ้านภูโฮมสเตย์ จ.มุกดาหาร	๑๑. ชุมชนหนองหลวงเพียงงาม จ.สกลนคร
๖. ชุมชนโคกโก่งโฮมสเตย์ จ.กาฬสินธุ์	

ภาคกลาง

๑. ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จ.อุทัยธานี
๒. วิสาหกิจวนเกษตรดงเย็น จ.สุพรรณบุรี
๓. ชุมชนลาวครึ่งบ้านบ่อกรู จ.สุพรรณบุรี
๔. ชุมชนบ้านดง จ.นครนายก
๕. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงเกษตรบ้านมหาสอน จ.ลพบุรี

ภาคตะวันตก

๑. ชุมชนตำบลหนองโรง จ.กาญจนบุรี
๒. ชุมชนดอนเอ๋ยดอนคา จ.ราชบุรี
๓. ชุมชนบ้านน้ำทรัพย์ จ.เพชรบุรี
๔. ชุมชนบ้านถ้ำเสือโฮมสเตย์ จ.เพชรบุรี
๕. ช้างป่ากุยบุรีโฮมสเตย์บ้านรวมไทย จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาคตะวันออก

๑. ชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี
๒. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะหมาก จ.ตราด

ภาคใต้

๑. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลบางโปรง จ.สุราษฎร์ธานี
๒. ชุมชนบ้านกระแตจะเจ๊ะ จ.สุราษฎร์ธานี
๓. ชุมชนพรหมโลก จ. นครศรีธรรมราช
๔. วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านแหลมโฮมสเตย์ (หน้าทับ) จ. นครศรีธรรมราช
๕. โฮมสเตย์ท้องตมใหญ่ จ.ชุมพร
๖. ศูนย์การเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชาแก้มลิงหนองใหญ่ จ.ชุมพร
๗. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนปะทิว (บางสน) จ.ชุมพร
๑๐. ท่องเที่ยวชุมชนตำบลทุ่งหว้า จ.สตูล
๑๑. ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จ.สตูล
๑๒. ชุมชนท่องเที่ยวจุฬาภรณ์พัฒนา ๙ จ.ยะลา
๑๓. วิสาหกิจกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา ๑๐ จ.ยะลา
๑๔. ชุมชนท่องเที่ยวตะโละกาโปร์ จ.ปัตตานี
๑๕. การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทรายขาว จ.ปัตตานี
๑๖. ชุมชนท่องเที่ยวบางปู จ.ปัตตานี

๘. ชุมชนโคกไคร จ. พังงา

๑๗. ชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา ๑๒ จ.นราธิวาส

๙. วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายโฮมสเตย์
เพื่อการท่องเที่ยวบ้านตะโหมด จ.พัทลุง

๑.๓ ชุมชนท่องเที่ยวยั่งยืน ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีหน้าที่หลักในการประสานงานระหว่างชุมชนกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกประสานงานด้านข้อมูล และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในสังคมเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รวบรวมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละภูมิภาค ดังนี้

ตารางที่ ๗ ชุมชนท่องเที่ยวยั่งยืน ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภาคเหนือ

๑. ชุมชนบ้านจะบู่สี จ.เชียงราย	๑๒. ชุมชนบ้านเวียงแหง จ.เชียงใหม่
๒. ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน จ.เชียงราย	๑๓. ชุมชนบ้านเวียงบัว จ.พะเยา
๓. ชุมชนบ้านห้วยชี้เหล็ก จ.เชียงราย	๑๔. ชุมชนบ้านร่องไฮ จ.พะเยา
๔. ชุมชนบ้านเก๊าเต๋อ จ.เชียงใหม่	๑๕. ชุมชนบ้านมาตุลี จ.เพชรบูรณ์
๕. ชุมชนบ้านถ้ำ จ.เชียงใหม่	๑๖. ชุมชนบ้านหนองแม่นา จ.เพชรบูรณ์
๖. ชุมชนบ้านห้วยทุ่ง จ.เชียงใหม่	๑๗. ชุมชนบ้านจาโบ จ.แม่ฮ่องสอน
๗. ชุมชนบ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่	๑๘. ชุมชนบ้านแม่ละนา จ.แม่ฮ่องสอน
๘. ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง จ.เชียงใหม่	๑๙. ชุมชนบ้านรุ่งอรุณ จ.แม่ฮ่องสอน
๙. ชุมชนบ้านผาหมอน จ.เชียงใหม่	๒๐. ชุมชนบ้านห้วยตองก้อ จ.แม่ฮ่องสอน
๑๐. บ้านดอยปุย จ.เชียงใหม่	๒๑. ชุมชนบ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน
๑๑. ชุมชนบ้านผาแตก จ.เชียงใหม่	๒๒. ชุมชนบ้านร่องกล้า จ.พิษณุโลก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. บ้านภู จ.มุกดาหาร	๔. ชุมชนบ้านชะจอม จ.อุบลราชธานี
๒. บ้านกู่กาสิงห์ จ.ร้อยเอ็ด	๕. ชุมชนบ้านปะอาว จ.อุบลราชธานี
๓. ชุมชนบ้านปลาเค้า จ.อำนาจเจริญ	

ภาคกลาง

๑. ชุมชนบางน้ำผึ้ง จ.สมุทรปราการ	๔. ตำบลน้ำเขียว จ.ตราด
๒. กลุ่มการท่องเที่ยวตำบลห้วยแร้ง จ.ตราด	๕. ชุมชนรักษะเขายาศรี จ.จันทบุรี
๓. บ้านสลักคอก จ.ตราด	๖. ชุมชนเขาสอยดาวใต้ จ.จันทบุรี

ภาคใต้

๑. บ้านคลองเรือ จ.ชุมพร	๕. ชุมชนตะโหมด จ.พัทลุง
๒. บ้านลำขนุน จ.ตรัง	๖. บ้านถ้ำผึ้ง จ.สุราษฎร์ธานี
๓. ชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนพรหมโลก จ.นครศรีธรรมราช	๗. ชุมชนคลองน้อย จ.สุราษฎร์ธานี
๔. ชุมชนเกาะยาวน้อย จ.พังงา	๘. กลุ่มชุมชนลีเล็ด จ.สุราษฎร์ธานี

๒. ผลการประเมินแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ท่องเที่ยวตามเกณฑ์ GSTC-D

หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination, GSTC-D) ถูกนำไปใช้เพื่อตรวจสอบและพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติในทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก หรือ Global Sustainable Tourism Council (GSTC) ได้นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบที่ได้มีการนำหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวไปปรับใช้และประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบดังต่อไปนี้

๑. เมืองแจ๊คสัน โฮ รัฐไวโอมิง ประเทศสหรัฐอเมริกา
๒. เขาหวางซาน สาธารณรัฐประชาชนจีน
๓. สหพันธรัฐเซนต์คิตส์และเนวิส
๔. พยอร์ด (ทางน้ำที่ถูกประกบไปด้วยริมฝั่งสูงชัน) ในราชอาณาจักรนอร์เวย์
๕. เกาะลันซาโรเต ราชอาณาจักรสเปน
๖. ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโอคาวิงโก สาธารณรัฐบอตสวานา
๗. หุบเขาอันคัสคีลท์ของอินคา สาธารณรัฐเปรู
๘. ทะเลสาบยังกีเว สาธารณรัฐชิลี
๙. ชาร์ดิเนีย สาธารณรัฐอิตาลี
๑๐. เขตอนุรักษ์แห่งชาติมาไซมารา สาธารณรัฐเคนยา
๑๑. เซนต์ครอย หมู่เกาะเวอร์จิน
๑๒. เซียร์รากอร์ดา ประเทศเม็กซิโก

๑๓. รัฐเอกราชามัว
๑๔. ริเวียรา มายา ประเทศเม็กซิโก
๑๕. เกาะลombok ประเทศอินโดนีเซีย
๑๖. ปางันดาร์ ประเทศอินโดนีเซีย
๑๗. Wakatobi ประเทศอินโดนีเซีย
๑๘. หมู่เกาะเคย์แมน
๑๙. รัฐซินาโลอา ประเทศเม็กซิโก
๒๐. เซดอนา รัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา
๒๑. ป้อมฮวาซอง เมืองซูวอน สาธารณรัฐเกาหลี

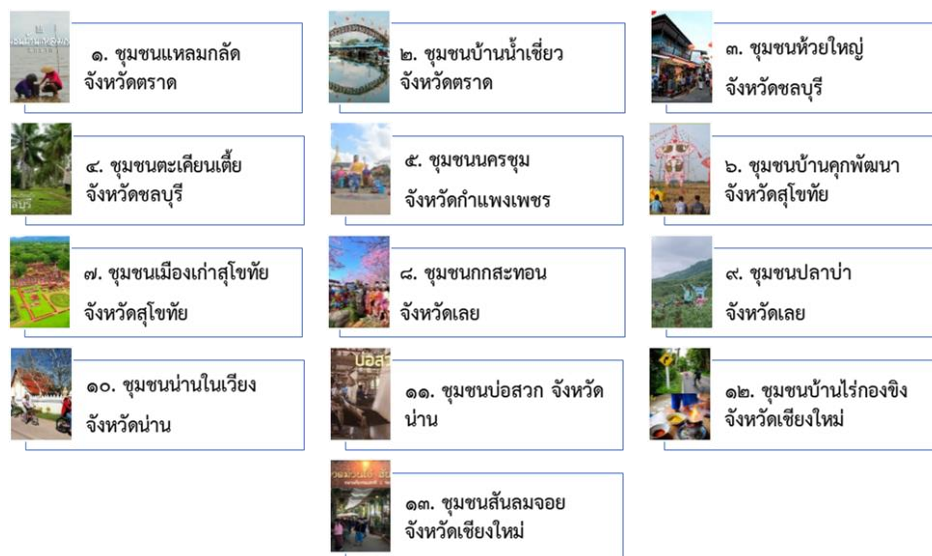
สำหรับประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ร่วมมือกับสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council Criteria) หรือ GSTC ในการนำเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ GSTC มาเป็นกรอบในการสร้างองค์ความรู้ ต่อยอด ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของชุมชนในเมืองไทย เกิดเป็น ‘เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย’ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายให้สามารถ นำไปบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความยั่งยืน อย่างแท้จริง เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
๒. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี
๓. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
๕. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยเกณฑ์ ดังกล่าว ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่จะช่วยประเมินว่าชุมชนมีจุดแข็ง จุดอ่อนในประเด็นใด เพื่อให้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเติมเต็มและเสริมสร้างศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้นำเกณฑ์ดังกล่าวทดลองใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ๑๓ ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษ โดยมีกระบวนการให้ชุมชนประเมินตนเอง นำผลการประเมินพัฒนาเป็นแผนการเสริมสร้างศักยภาพแต่ละชุมชน และติดตามประเมินผลการพัฒนาโดยคณะทำงาน ทั้งมีการถอดบทเรียนมาตลอดระยะเวลา ๕ ปี และได้นำเสนอเกณฑ์ ให้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) เห็นชอบให้ใช้เกณฑ์ฉบับนี้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย และเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) ได้พิจารณาความสอดคล้องของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การ

บริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับหลักเกณฑ์ GSTC และที่ประชุม GSTC Accreditation Panel ได้มีมติยอมรับ ‘เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย’ เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (tat review magazine, ๒๕๖๑)

๑๓ ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษที่ได้นำร่องนำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย มาปรับใช้ภายใต้การดูแลและประสานงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ ๑๓ ชุมชนต้นแบบ

นอกจากนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังได้คัดกรองชุมชนเป้าหมายใน ๘ เขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการยกระดับในแต่ละจังหวัด แต่ละชุมชนให้มีมาตรฐานสากล Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC) จำนวน ๑๖๘ ชุมชน แบ่งเป็น ชุมชนระดับ A ที่มีความพร้อมในการเชื่อมโยงและส่งเสริมการตลาด จำนวน ๒๕ ชุมชน ชุมชนระดับ B ที่สามารถพัฒนาเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบและพี่เลี้ยงของแต่ละจังหวัดได้ จำนวน ๖๙ ชุมชน ชุมชนระดับ C ที่ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การยกระดับเป็นต้นแบบในปีต่อไป จำนวน ๖๖ ชุมชน และอยู่ระหว่างการสำรวจอีก ๘ ชุมชน โดยในจำนวน ๑๖๘ ชุมชนเป้าหมายที่มีการคัดกรองแล้วประกอบด้วยชุมชนในภาคตะวันออกจำนวน ๒๘ ชุมชน แบ่งเป็น ตราด จำนวน ๑๒ ชุมชน จันทบุรี ๓ ชุมชน ระยอง ๓ ชุมชน และชลบุรี ๑๐ ชุมชน มีการลงพื้นที่เมืองหลัก-เมืองรองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวเป็นการดำเนินการส่งเสริมที่มุ่งเน้นด้านอุปสงค์ (Demand Side) และด้านอุปทานของการท่องเที่ยว (Supply Side) เพื่อการท่องเที่ยวอย่างสมดุล

โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีพื้นที่ที่ผ่านการประเมิน จำนวน ๔ พื้นที่ คือ ๑. ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ต.น้ำเชี่ยว อ.แหลมงอบ จ.ตราด ๒. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น ต.บ้านดึก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ๓. ชุมชนบ้านรวมไทย ต.หาดขาม อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ ๔. ชุมชนแหลมสัก ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

๓) พื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลและผลการสำรวจพื้นที่ที่ตลอดจนชุมชนที่ได้ดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าในประเทศไทย มีพื้นที่ที่ดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายระดับ และความสำเร็จของการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแต่ละพื้นที่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้มแข็ง มีความพร้อม และเป็นต้นแบบให้แก่พื้นที่อื่น ๆ อาทิ จังหวัดตราด และจังหวัดเลย มีหน่วยงานให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด) ประกอบกับการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งทำให้สามารถดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกระบี่ มีศักยภาพในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผสมกับการสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับเมืองท่องเที่ยวหลัก ทำให้พื้นที่เหล่านี้มีความพร้อมในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามยังมีหลายพื้นที่ที่มีความต้องการและศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล หากแต่ยังขาดการสนับสนุนทั้งในด้านหน่วยงานสนับสนุน งบประมาณ องค์ความรู้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

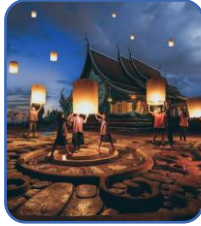
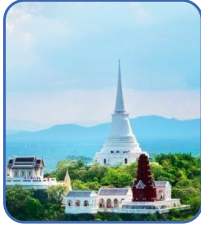
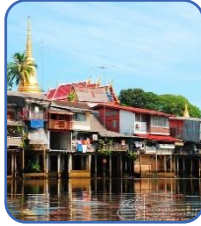
เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และขยายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองรอง จึงได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อม

จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง	ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์	ได้รับรางวัลหรือการรับรอง
---------------------------	--	---------------------------

ในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. เป็นจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง
๒. เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์
๓. ได้รับรางวัลหรือการรับรองจากสถาบันต่างๆ

จากเกณฑ์การประเมินข้างต้น พบว่ามีจังหวัดที่ตรงกับเกณฑ์การคัดเลือก ดังต่อไปนี้

				
ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาค ตะวันออกเฉียง เหนือ	ภาคกลาง	ภาค ตะวันออก
น่าน	พังงา	อุบลราชธานี	เพชรบุรี	จันทบุรี

ภาคเหนือ : จังหวัดน่าน

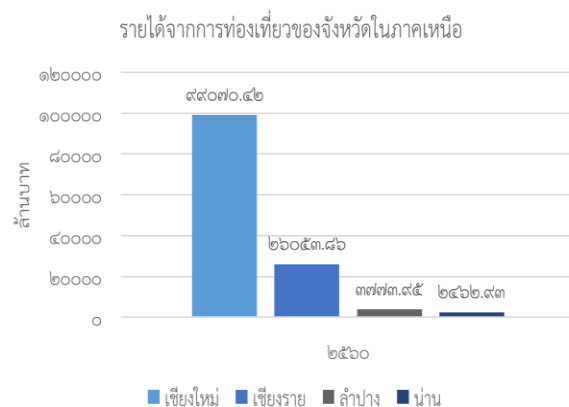
จังหวัดน่านเป็นหนึ่งในจังหวัดเมืองรองของภาคเหนือ ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่กระจุกตัวในเมืองหลักของภาคเหนือ ด้วยศักยภาพทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรม และภูมิปัญญา นอกจากนี้วิถีที่เต็มไปด้วยเสน่ห์และนำไปสัมผัสของน่าน รวมไปถึงการมีองค์ประกอบในแต่ละมิติอย่างครบถ้วน ทั้งด้านกายภาพและสุนทรียภาพ ประกอบกับความหลากหลายของชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้แต่ละชุมชนหรือชนเผ่าที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ จะมีเอกลักษณ์ทั้งเรื่องศิลปวัฒนธรรม งานหัตถศิลป์ งานฝีมือที่โดดเด่นแตกต่างกันไป ทำให้เมืองน่านมีความน่าสนใจ

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวข้างต้นทำให้จังหวัดน่านมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับการยอมรับ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองต้นแบบในโครงการพัฒนาย่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative Tourism District ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. และเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ต้นแบบขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (PP, ๒๐๑๘)

ศักยภาพของจังหวัดน่าน

ด้านเศรษฐกิจ

รายได้จากการท่องเที่ยว

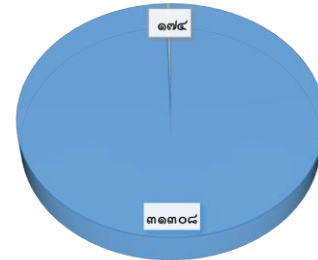
ภาพที่ ๒ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.น่าน

รายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดน่านมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในภาคเหนือ จังหวัดน่านยังมีรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่น้อยกว่า

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP

เปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของ
จังหวัดน่าน

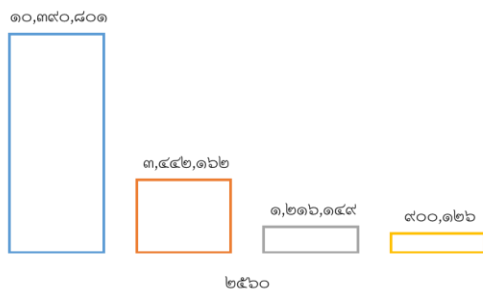
ภาพที่ ๓ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.น่าน

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อหัว GPP ของจังหวัดน่านมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับรายได้มวลรวมของจังหวัดทั้งหมดเท่ากับ ๓๑,๓๐๘ ล้านบาท รายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็น ๑% ของรายได้ทั้งหมด

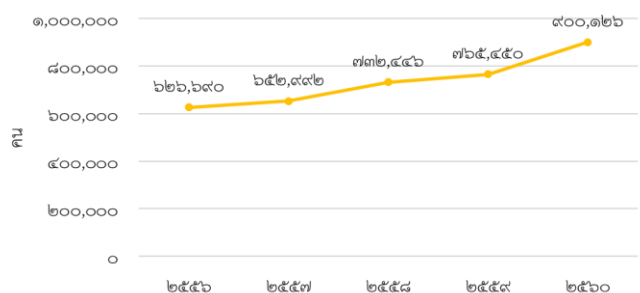
จำนวนนักท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังภาคเหนือ (คน)

■ เชียงใหม่ ■ เชียงราย ■ ลำปาง ■ น่าน

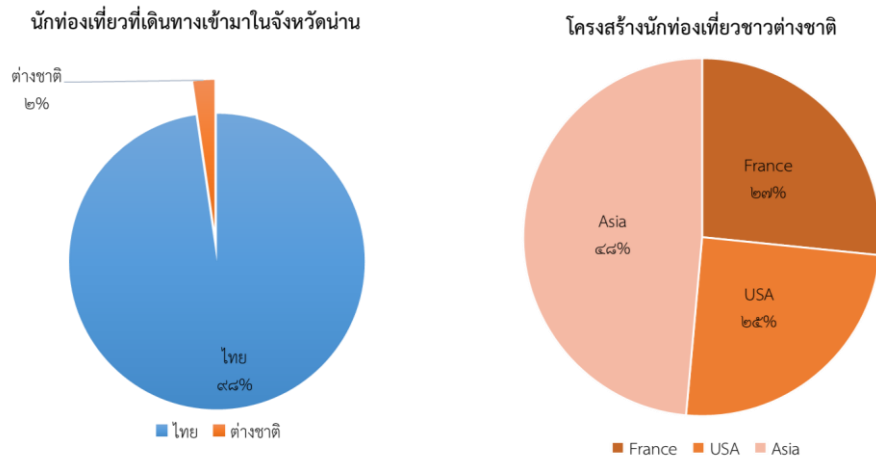
จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดน่าน (คน)

ภาพที่ ๔ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.น่าน

เมื่อเปรียบเทียบในภาคเหนือจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดน่านมีจำนวนไม่สูงเท่าเมืองท่องเที่ยวหลัก แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดน่านก็มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี

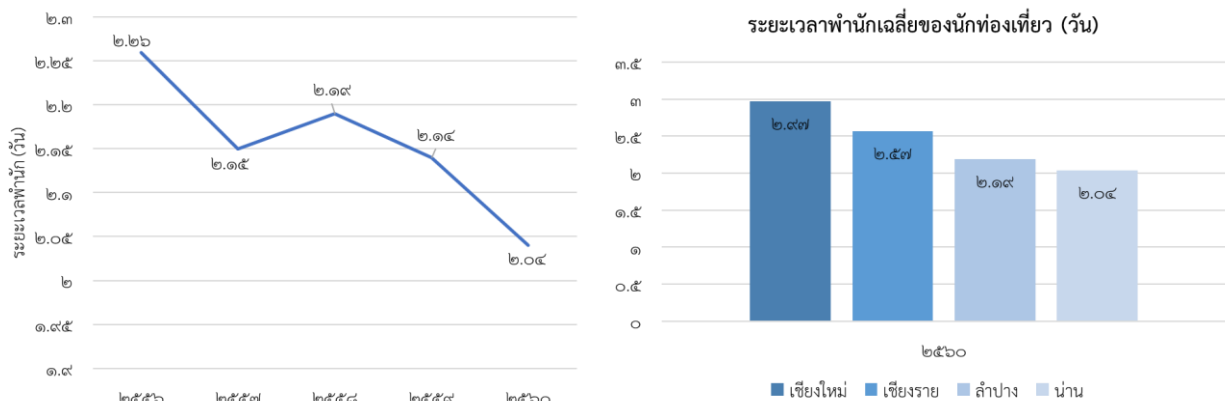
สัญชาตินักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๕ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.น่าน

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็น ๙๘ % ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และ ลาว

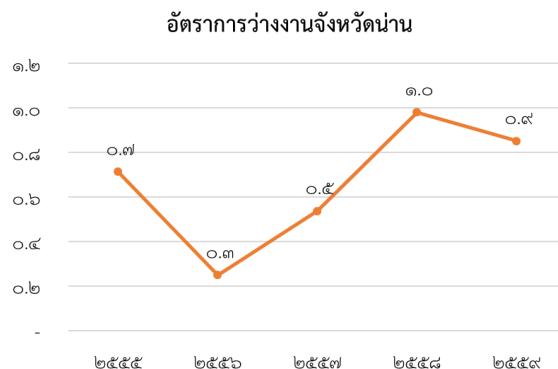
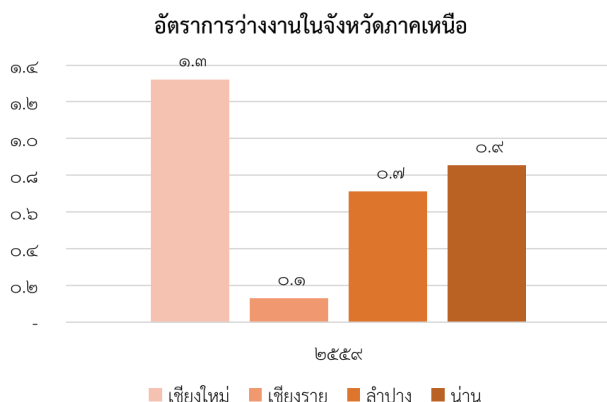
ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๖ ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยว จ.น่าน

ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๐๖ เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือ พบว่า มีอัตราการพำนักร่นักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกันมากนัก

อัตราการว่างงาน

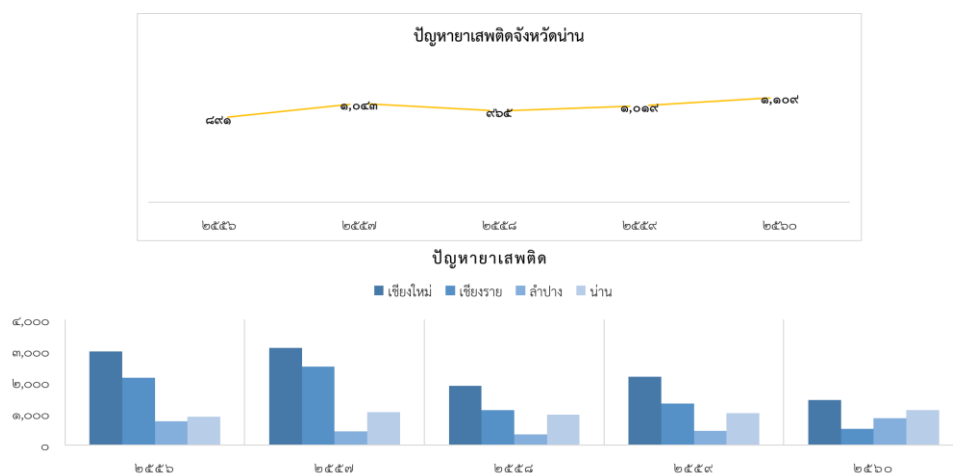

ภาพที่ ๗ อัตราการว่างงาน จ.น่าน

ปี 2560 อัตราการว่างงานของจังหวัดน่านมีแนวโน้มลดลง 0.1 % แต่เมื่อเทียบรายจังหวัด พบว่า จังหวัดน่านมีอัตราการว่างงานมากกว่าจังหวัด เชียงราย และลำปาง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

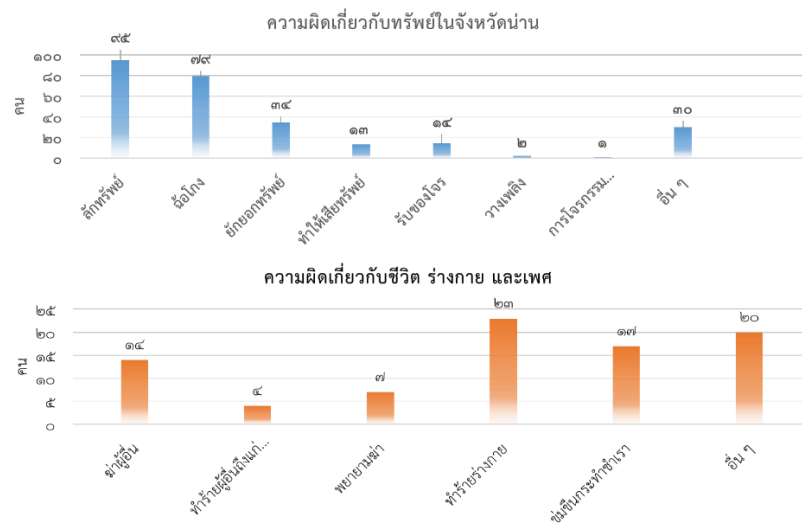
ปัญหายาเสพติด

ภาพที่ ๘ ปัญหาเสพติด จ.น่าน

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดน่านพบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี และเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองท่องเที่ยวอื่นมีมากกว่าจังหวัดลำปาง

สถิติอาชญากรรม

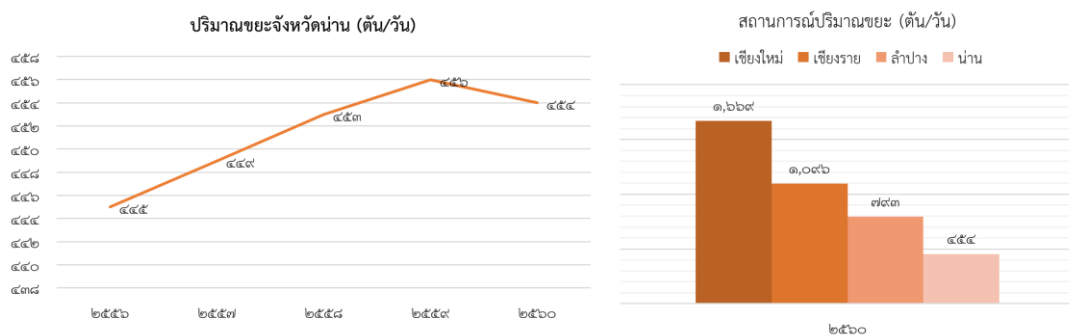

ภาพที่ ๙ สถิติอาชญากรรม จ.น่าน

อาชญากรรมในจังหวัดน่านที่พบมากที่สุดในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การลักทรัพย์ ฉ้อโกง ทำร้ายร่างกาย

ด้านสิ่งแวดล้อม

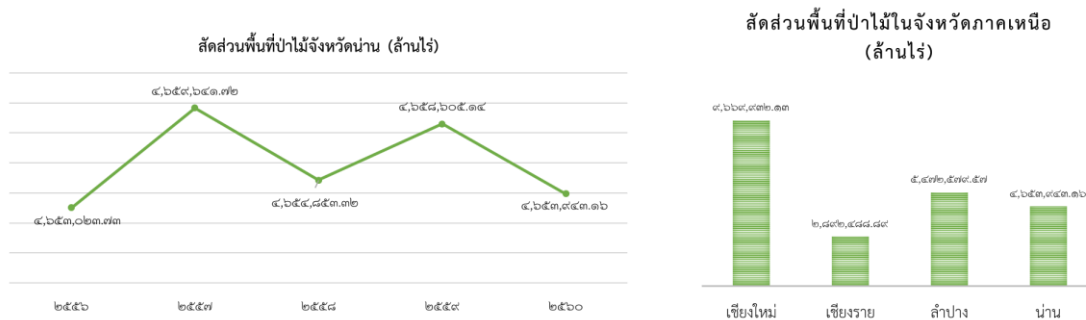
สถานการณ์มลพิษ

ภาพที่ ๑๐ สถานการณ์มลพิษ จ.น่าน

สถานการณ์ขยะในจังหวัดน่านมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ -๒๕๕๙ และมีแนวโน้มลดลงในปี ๒๕๖๐ ลดลงเท่ากับ ๒ ตัน/วัน และหากเปรียบเทียบในจังหวัดภาคเหนือ พบว่า จังหวัดน่านมียังคงมีปริมาณขยะน้อยกว่าเมืองท่องเที่ยวหลัก

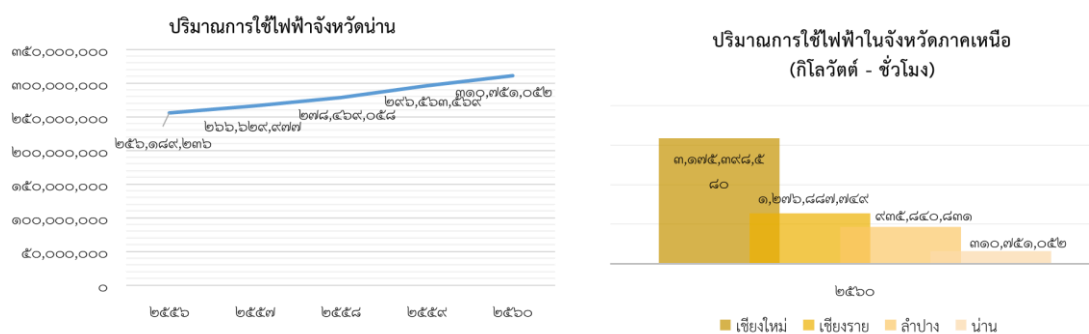
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ภาพที่ ๑๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.น่าน

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและลดลงในแต่ละปี และในปี ๒๕๖๐ น่านมีพื้นที่ป่าประมาณ ๔,๖๕๓,๙๔๔ ล้านไร่ ซึ่งมีพื้นที่ป่ามากกว่าจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก ถึง ๑,๗๖๑,๔๕๕ ล้านไร่

ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ภาพที่ ๑๒ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.น่าน

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดน่านมีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละปี แต่ก็ไม่เทียบเท่ากับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีการใช้ปริมาณไฟฟ้าที่มากกว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จังหวัดน่านมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ และทุกพื้นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับความนิยมมีดังนี้

อำเภอเมืองน่าน

ชุมชนบ้านบ่อสวก

ชุมชนบ้านนาชาว

ชุมชนบ้านดอนมูลพัฒนา

ชุมชนบ้านเชียงราย

ชุมชนศรีสง่าบาร์มีเจ้าทอทิพย์

ชุมชนหัวแขวนเมืองน่าน

ชุมชนบ้านมหาโพธิ์

ชุมชนบ้านพระเกิด

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยยั้ง

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านชาวหลวง

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านศรีนาป่า

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยโก๋น

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยปุด

อำเภอเชียงกลาง

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านกลาง

ชุมชนบ้านห้วยพ่าน

อำเภอท่าวังผา

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านหนองบัว

อำเภอทุ่งช้าง

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านมณีพฤษ

อำเภอนาหมื่น

หมู่บ้านประมงปากนาย

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านป่าเป้า

อำเภอบ่อเกลือ

ชุมชนบ้านสะปัน

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านบ่อหลวง

อำเภอบ้านหลวง

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านฟ้าเหนือ

อำเภอปัว

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านเก็ด

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านร้องแง

อำเภอภูเพียง

ชุมชนบ้านหนองเต่า

ชุมชนบ้านหาดผาชน

ชุมชน OTOP นวัตวิถี บ้านศรีบุญเรือง

อำเภอเวียงสา

ชุมชนบ้านดอนไชย

ภาคใต้ : จังหวัดพังงา

จังหวัดพังงา เป็นจังหวัดทางภาคใต้ของไทย สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา สถานที่ที่น่าสนใจในตัวเมือง คือ เขาช้าง เป็นภูเขาขนาดใหญ่ รูปร่างคล้ายช้างหมอบ มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายประเภท ทั้งถ้ำทะเล ภูเขา และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน คำว่าสิมิลัน มาจากภาษามลายู แปลว่า แก้ว หรือหมู่เกาะแก้ว ประเพณีปล่อยเต่า (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๑)

ถึงแม้ว่าจังหวัดพังงาไม่ได้เป็นหนึ่งในจังหวัดเมืองรองทางการท่องเที่ยว แต่จังหวัดพังงาก็ถือได้ว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความต้องการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากจังหวัดพังงาอยู่ในโครงการ Amazing Thailand Go Local ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ต้องการผลักดันแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจำนวน ๑๒ ชุมชน+๑ ในจังหวัดพังงาที่มีศักยภาพผ่านแนวคิด “เที่ยวบายใจ ๑๒ ชุมชน plus ๑ ปักหมุดหยุดใจไว้ที่พังงา” จากผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้จังหวัดพังงามีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหลายแห่งที่เติบโตและพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจหลากหลายรูปแบบ ซึ่งชุมชนที่อยู่โครงการนี้ประกอบด้วย ชุมชนเกาะยาวใหญ่ ชุมชนบ้านโคกไคร้ ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ ชุมชนบ่อน้ำร้อนรมณีย์ ชุมชนบ้านท่าจูด ชุมชนบ้านทุ่งรัก ชุมชนบ้านบางพัฒนา ชุมชนเขาไข่นุ้ย ชุมชนบ้านท่าดินแดง ชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่า และชุมชนคลองสังข์ (a world connect, ๒๕๖๑)

นอกจากนี้ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เปิดเผยว่า อพท.มีเป้าหมายหลักที่จะมุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พร้อมๆ กับการพัฒนา “ต้นแบบ” การบริหารการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ให้แก่แห่งอื่นต่อไป โดยล่าสุดได้เลือกพัฒนาพื้นที่ทางภาคใต้ คือ การพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน คลองเคียน ต.คลองเคียน อ.ตะกั่วทุ่ง และ ต.พุนใน อ.เกาะยาว จ.พังงา และชุมชนบางโรง ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต (คมชัดลึก, ๒๕๕๔)

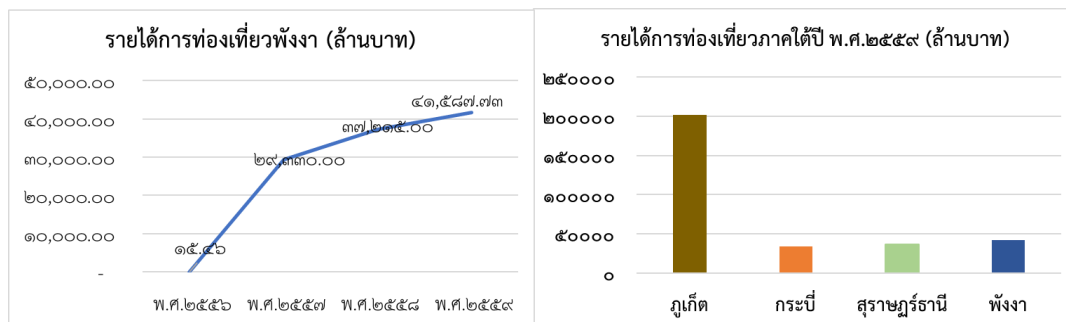
จังหวัดพังงายังมีชุมชนท่องเที่ยวชุมชนตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยาวน้อย ที่ได้รับรางวัลการันตีมากมาย อาทิ ปี ๒๕๕๕ ได้รับรางวัล World Legacy Award จากนิตยสารของสหรัฐอเมริกา ปี ๒๕๕๕ และ ๒๕๕๗ ได้รับรางวัลดีเด่นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ ถึง ๒๕๖๑ ได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี ๒๕๕๒ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม Tourism Award จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ ปี ๒๕๕๙ ได้รับรางวัลโฮมสเตย์ยอดเยี่ยมอาเซียน

จากศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและการได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงได้คัดเลือกจังหวัดพังงาเพื่อให้เป็นพื้นที่ศึกษาและทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ศักยภาพจังหวัดพังงา

ด้านเศรษฐกิจ

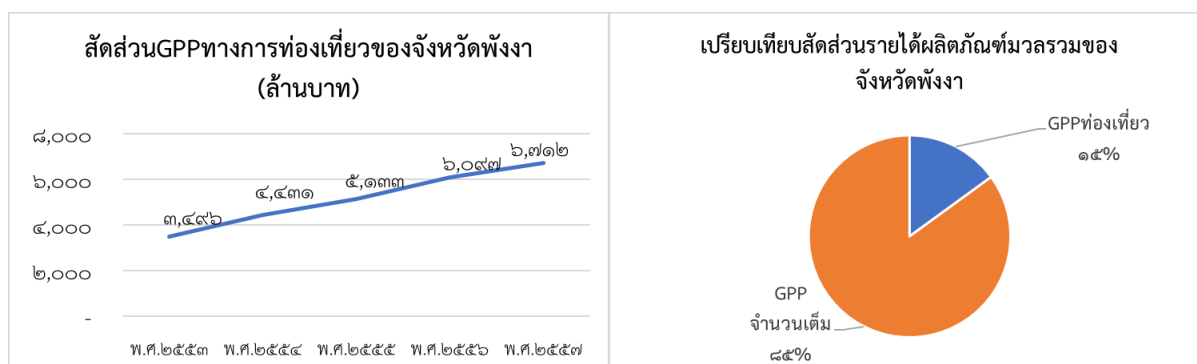
รายได้จากการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๑๓ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.พังงา

รายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดพังงามีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในภาคใต้ จังหวัดพังงายังมีรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่น้อยกว่าจังหวัดภูเก็ตเท่านั้น

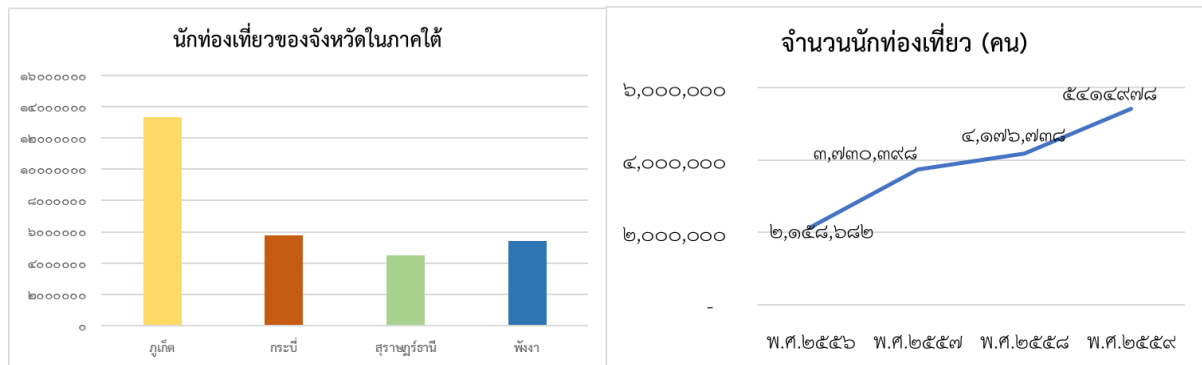
สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP

ภาพที่ ๑๔ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP จ.พังงา

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อหัว GDP ของจังหวัดพังงามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีมากถึง ๖,๗๑๒ ล้านบาท หรือ ๑๕% เมื่อเทียบกับรายได้มวลรวมของจังหวัดทั้งหมด (๔๒,๘๘๐ ล้านบาท)

จำนวนนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๑๕ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.พังงา

เมื่อเปรียบเทียบกับในภาคใต้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดพังงามีจำนวนไม่สูงเท่าเมืองท่องเที่ยวหลัก(จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่) แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดพังงาก็มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี

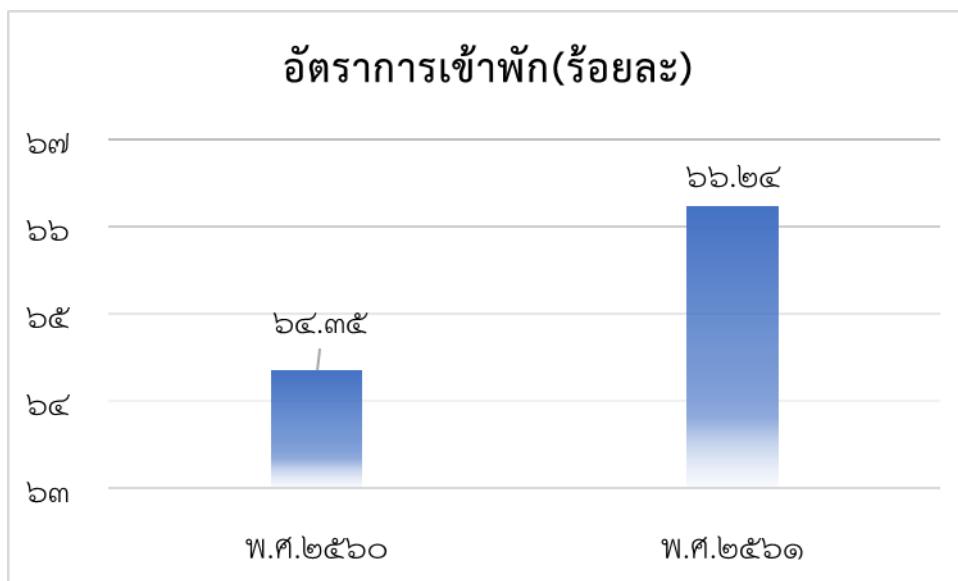
สัญชาตินักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๑๖ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.พังงา

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดพังงาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยมีมากถึง ๖,๐๐๓,๒๑๖ คน และมีนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน ๒,๓๕๐,๒๖๐ คน โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน จีน ชาวสวีเดน ชาวสวีตเซอร์แลนด์ และชาวออสเตรีย ตามลำดับ

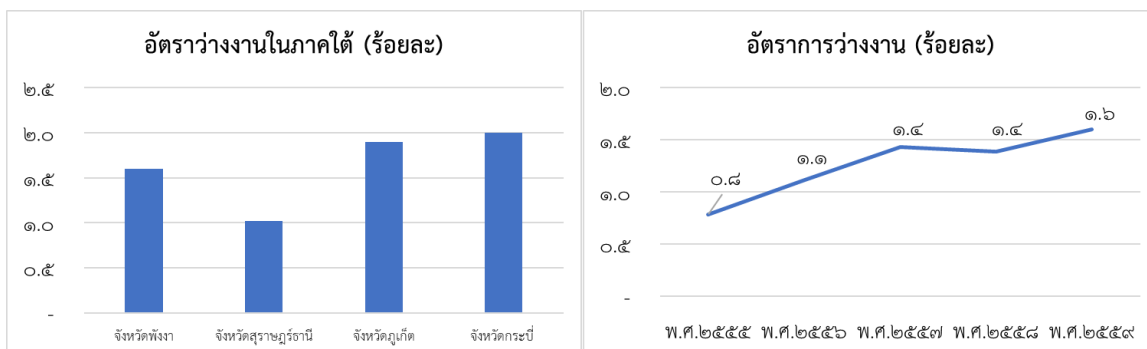
ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๑๗ ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว จ.พังกา

ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพังกาเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ อัตราการเข้าพักแรมมีมากถึงร้อยละ ๖๖.๒๔ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ร้อยละ ๑.๘๙

อัตราการว่างงาน

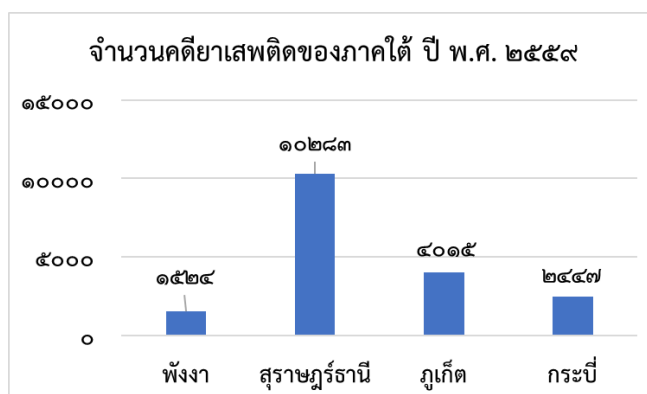

ภาพที่ ๑๘ อัตราการว่างงาน จ.พังกา

ปี ๒๕๕๙ อัตราการว่างงานของจังหวัดพังกามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ๐.๒ % แต่เมื่อเทียบรายจังหวัด พบว่า จังหวัดพังกามีอัตราการว่างงานน้อยกว่าจังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

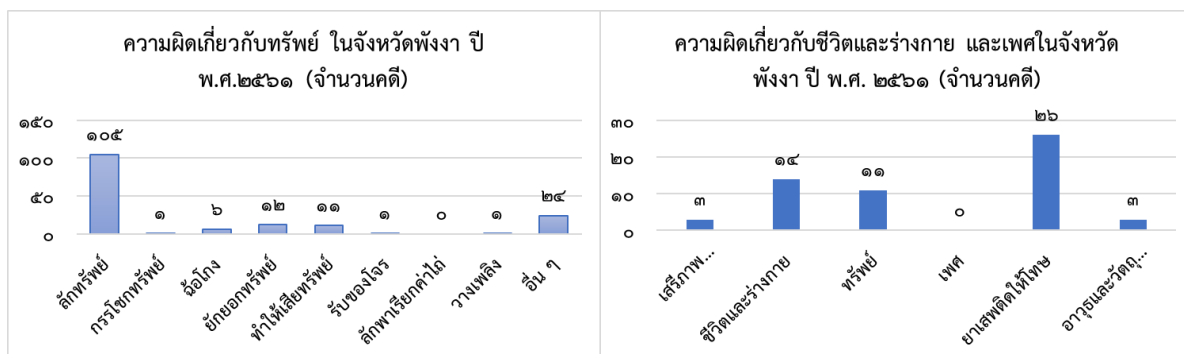
ปัญหายาเสพติด

ภาพที่ ๑๙ ปัญหายาเสพติด จ.พังงา

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดพังงาเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ พบว่ามีจำนวนคดียาเสพติดน้อยกว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่

สถิติอาชญากรรม

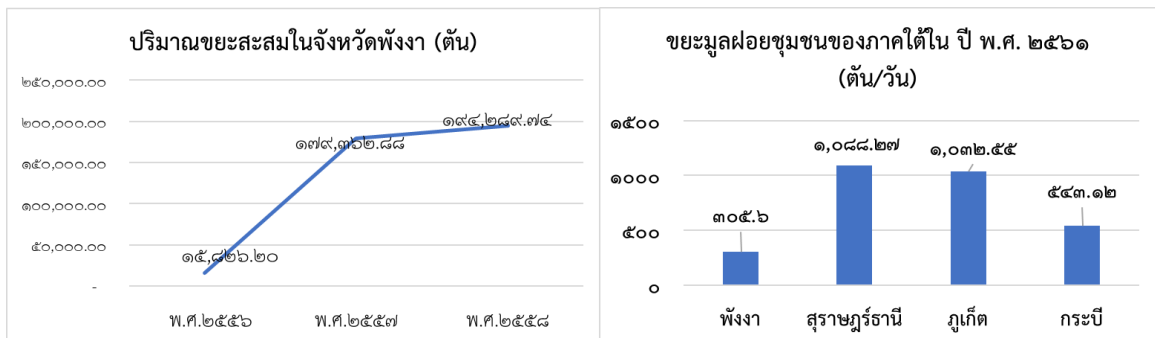

ภาพที่ ๒๐ สถิติอาชญากรรม จ.พังงา

อาชญากรรมในจังหวัดพังงาที่พบมากที่สุดในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ และทำให้เสียทรัพย์ ในขณะที่ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและเพศ พบมากที่สุดได้แก่คดียาเสพติดให้โทษ คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

ด้านสิ่งแวดล้อม

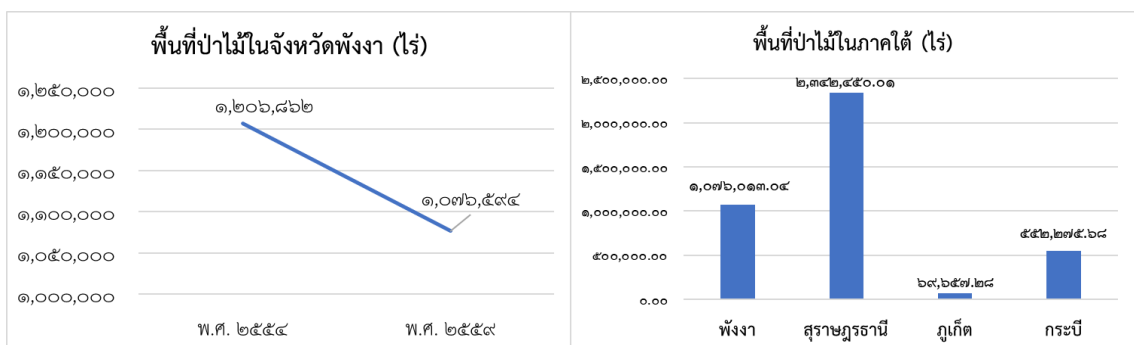
สถานการณ์มลพิษ

ภาพที่ ๒๑ สถานการณ์มลพิษ จ.พังงา

สถานการณ์ขยะในจังหวัดพังงามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ -๒๕๕๘ โดยเพิ่มขึ้นถึง ๑๗๙,๕๖๓.๕๔ ตัน และหากเปรียบเทียบขยะในจังหวัดพังงากับจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ พบว่า จังหวัดพังงามียังคงมีปริมาณขยะน้อยกว่าเมืองท่องเที่ยวอื่น

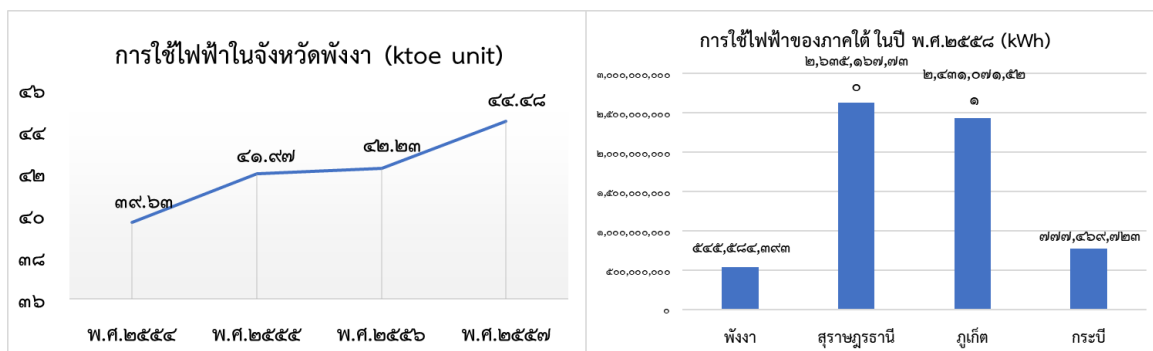
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ภาพที่ ๒๒ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.พังงา

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ.๒๕๕๔ ถึง ปี พ.ศ.๒๕๕๕ โดยลดลงประมาณ ๒ แสนไร่ หากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ พบว่าจังหวัดพังงามีป่าไม้น้อยกว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่มากกว่าจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่

ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ภาพที่ ๒๓ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.พังงา

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดพังงามีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละปี แต่ก็ไม่เทียบเท่ากับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีการใช้ปริมาณไฟฟ้าที่น้อยกว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จังหวัดพังงามีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ และทุกพื้นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับความนิยมมีดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดพังงาที่มีศักยภาพ จำนวน ๑๑ ชุมชน

๑. กลุ่มโฮมสเตย์บ้านบางพัฒน์
๒. ชุมชนเกาะปันหยี
๓. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสามช่องเหนือ
๔. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าดินแดง
๕. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่า
๖. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนคลองสังข์เหนือ
๗. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย
๘. กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าเขาโฮมสเตย์
๙. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพรุใน
๑๐. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกไทร
๑๑. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งนางดำ

แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดพังงาที่อยู่ระหว่างพัฒนา จำนวน ๙ ชุมชน

๑. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวบ้านบางเตย
๒. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเกาะไม้ไผ่
๓. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านช้างนอน

๔. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาไผ่ผุย
๕. บ่อน้ำพุร้อนรมณีย์
๖. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านน้ำใส
๗. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านช้างเชือ
๘. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งรัก
๙. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพระทอง

แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดพังงาที่เป็นชุมชนใหม่ จำนวน ๒ ชุมชน

๑. กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางจัน
๒. กลุ่มชุมชนบ้านเขาเปาะ ตะกั่วทุ่ง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดอุบลราชธานี

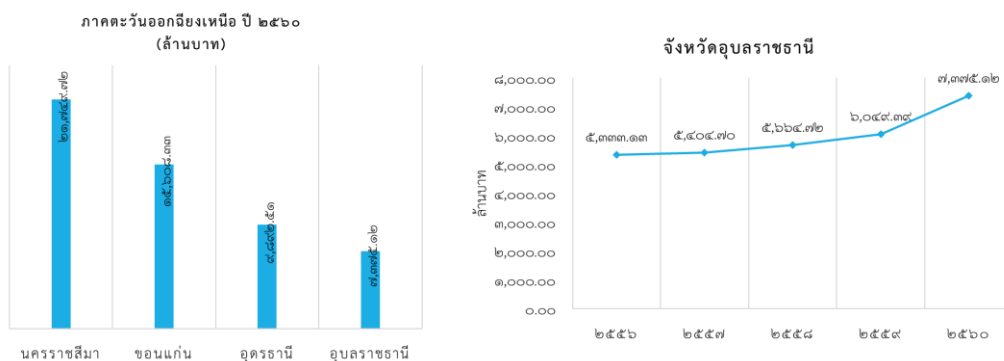
จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่อยู่ในเมืองรองด้านการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานีมีสถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัดที่น่าสนใจมากมาย อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติผาแต้ม หน้าผาสูงที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ที่บริเวณด้านข้างหน้าผาจะมีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ที่มีอายุไม่ต่ำกว่าสามพันถึงสี่พันปี น้ำตกห้วยทรายใหญ่ น้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่งของอีสาน ปราสาทบ้านเบ็ญ ศาสนสถานขอมขนาดย่อม ประกอบด้วยปรางค์อิฐ ๓ หลัง ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลง ที่สร้างแยกกัน อีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากนี้จังหวัดอุบลราชธานียังมีประเพณีแห่เทียนพรรษา งานบุญที่ยิ่งใหญ่ ที่สุดของจังหวัดอุบลราชธานี จัดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษาของทุกปี นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำผ้าฝ้ายทอมือ หมอนขิด ผ้าขาวม้า ผ้าไหม เครื่องทองเหลือง หมูยอ กุนเชียง ไส้กรอกอีสาน หรืออาหารहनต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๑)

นอกจากนี้จังหวัดอุบลราชธานี มีแผนขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม หรือ ๔ โครงการ ได้แก่ ๑. หมู่บ้านโอท็อปนวัตกรรม จำนวน ๗๕ หมู่บ้าน ๒. หมู่บ้านโอท็อปท่องเที่ยว ๘ เส้นทาง รวม ๑๐ หมู่บ้าน ซึ่งจังหวัดอุบลฯ มี ๒ เส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมอีสานใต้ และเส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง ๓. หมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมครบวงจร ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านปากกะหลาง ต.สองคอน อ.โพธิ์ไทร บ้านลาดเจริญ ต.นาแวง อ.โขงเจียม และบ้านท่าล้ง ต.ห้วยไผ่ อ.โขงเจียม ๔. หมู่บ้านท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่าง ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านตาตด ต.โนนผึ้ง อ.วารินชำราบ บ้านช่างหม้อ ต.คานาแซบ อ.วารินชำราบ และบ้านปากน้ำ ต.กุดลาด อ.เมืองอุบลราชธานี ในจำนวนนี้มีหมู่บ้านเป้าหมายรวมประมาณ ๙๑ หมู่บ้าน หากนับหมู่บ้านแฝดและหมู่บ้านใกล้เคียงรวมด้วยน่าจะครอบคลุมทั้งหมดราว ๑๐๐ หมู่บ้าน ซึ่งได้คัดเลือกมาจากทั่วจังหวัด (prachachat, ๒๕๖๑)

ศักยภาพของจังหวัดอุบลราชธานี

ด้านเศรษฐกิจ

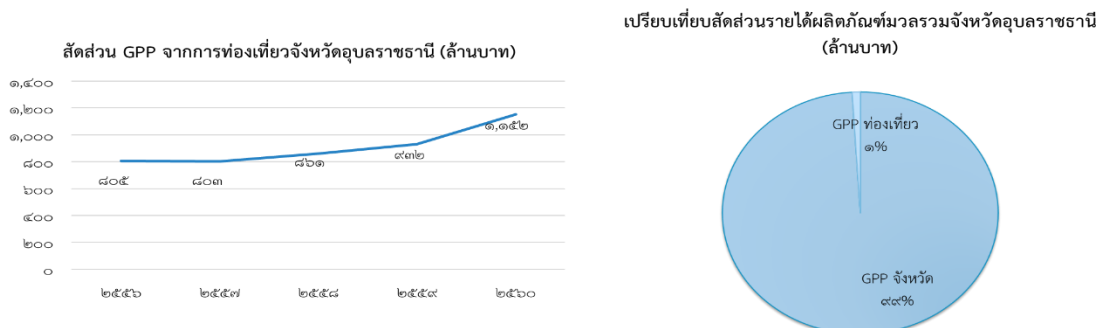
รายได้จากการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๒๔ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี

รายได้จากการท่องเที่ยวอุบลราชธานีมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในปี ๒๕๖๐อุบลราชธานีมีรายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ ๗,๘๗๕.๑๒ ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ

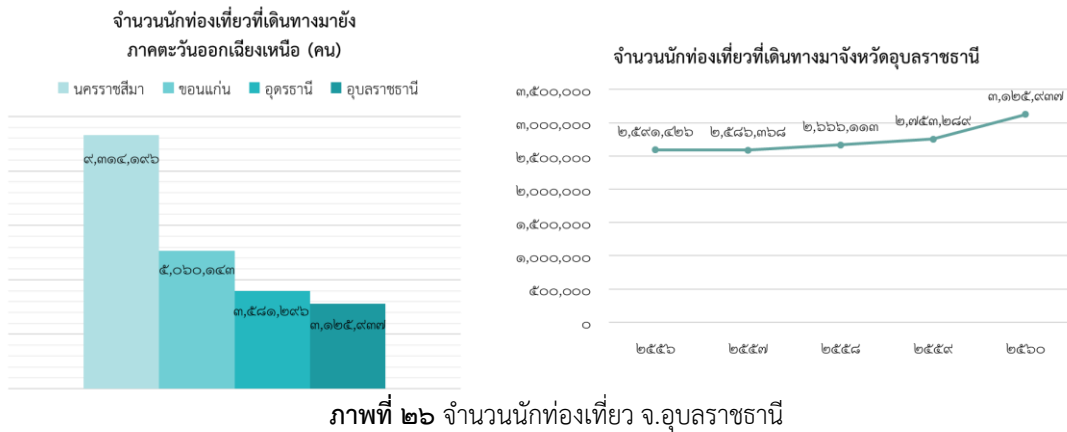
สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP

ภาพที่ ๒๕ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP จ.อุบลราชธานี

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อหัว GDP ของจังหวัดอุบลราชธานีมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับรายได้มวลรวมของจังหวัดทั้งหมดเท่ากับ ๑๒๐,๔๙๔ ล้านบาท รายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็น ๑% ของรายได้ทั้งหมด

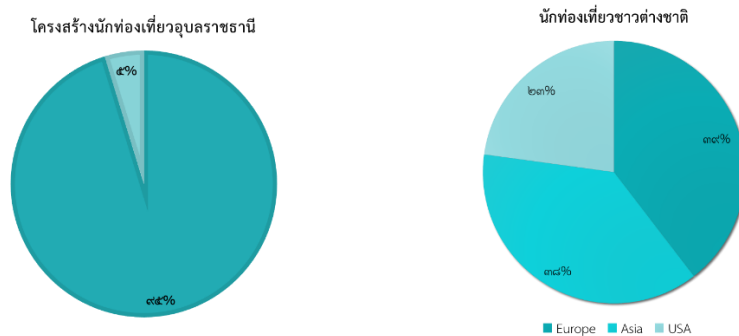
จำนวนนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๒๖ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี

รายได้จากการท่องเที่ยวอุบลราชธานีมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในปี ๒๕๖๐อุบลราชธานีมีรายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ ๗,๘๗๕.๑๒ ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ

สัญชาตินักท่องเที่ยว

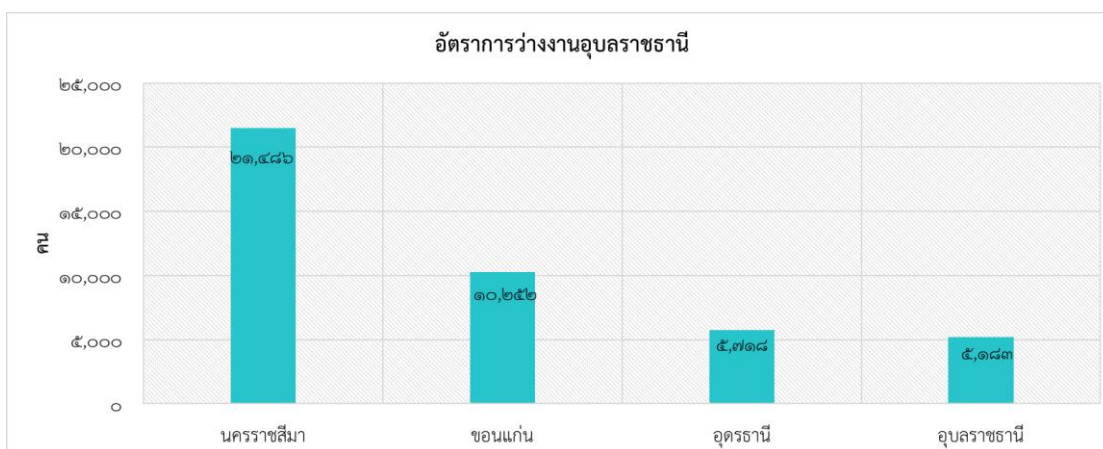

ภาพที่ ๒๗ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอุบลราชธานีส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็น ๙๕% ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวชาวยุโรป ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ

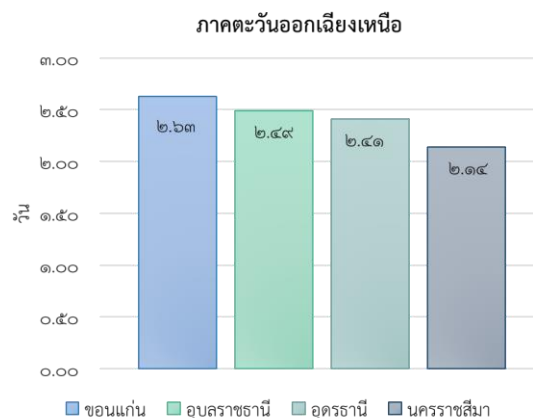
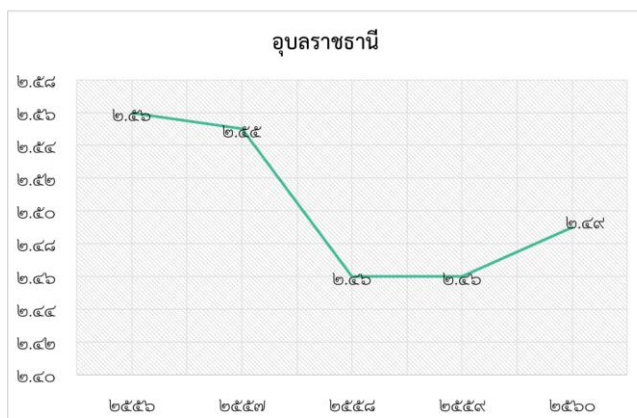
ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว

อัตราการว่างงาน

ภาพที่ ๒๘ อัตราการว่างงาน จ.อุบลราชธานี

ปี ๒๕๖๑ อัตราการว่างงานของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเทียบรายจังหวัด พบว่าอุบลราชธานี มีอัตราการว่างงาน จำนวน ๕,๑๘๓ คน น้อยที่สุดในภาคอีสาน

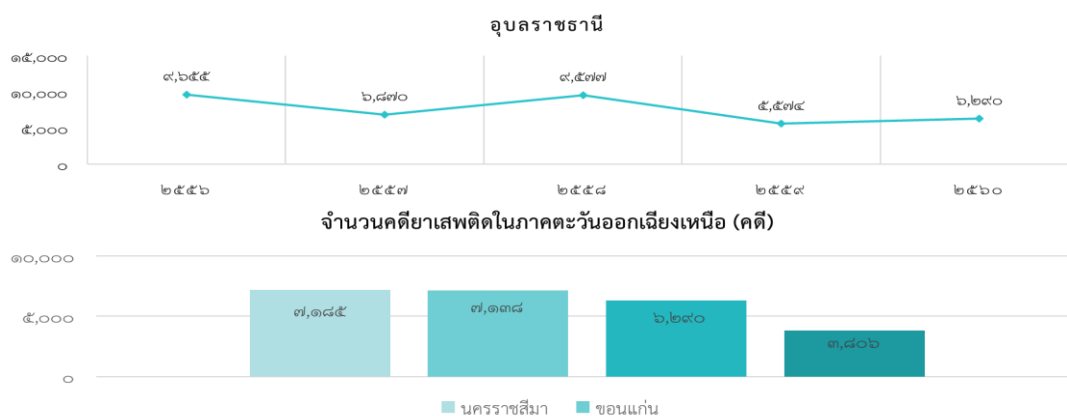

ภาพที่ ๒๙ ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว จ.อุบลราชธานี

ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวอุบลราชธานีเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๔๐ วัน ซึ่งมีอัตราลดลงจาก ปี ๒๕๕๘ และเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีอัตราการพักเฉลี่ยเป็นลำดับที่ ๒ รองจาก จังหวัดขอนแก่น

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

สถิติปัญหาสังคม (ยาเสพติด)

ภาพที่ ๓๐ ปัญหายาเสพติด จ.อุบลราชธานี

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดอุบลราชธานี แนวโน้มขึ้นลงในแต่ละปี ซึ่งใน ปี ๒๕๖๐ มีคดีเพิ่มขึ้นถึง ๗๑๖ คดี จากปี ๒๕๕๙ เมื่อเปรียบเทียบกับในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออุบลราชธานีอยู่ในลำดับที่ ๓ รองจาก นครราชสีมา และ ขอนแก่น

สถิติอาชญากรรม

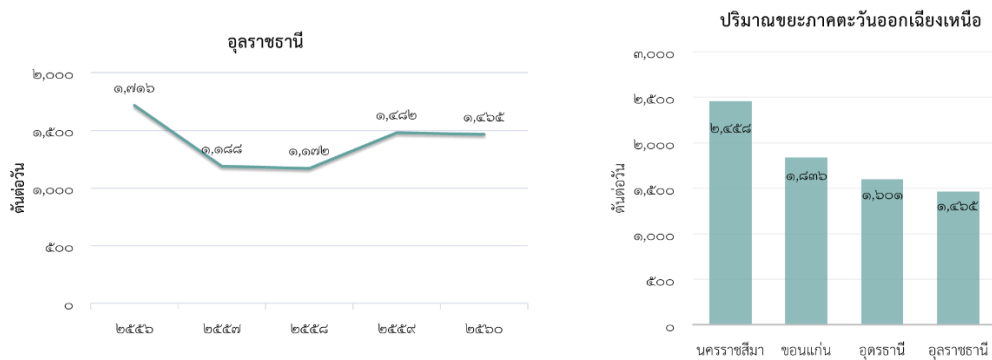

ภาพที่ ๓๑ สถิติอาชญากรรม จ.อุบลราชธานี

อาชญากรรมในจังหวัดอุบลราชธานีที่พบมากที่สุดในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย อื่น ๆ และ ยักยอกทรัพย์ ตามลำดับ

ด้านสิ่งแวดล้อม

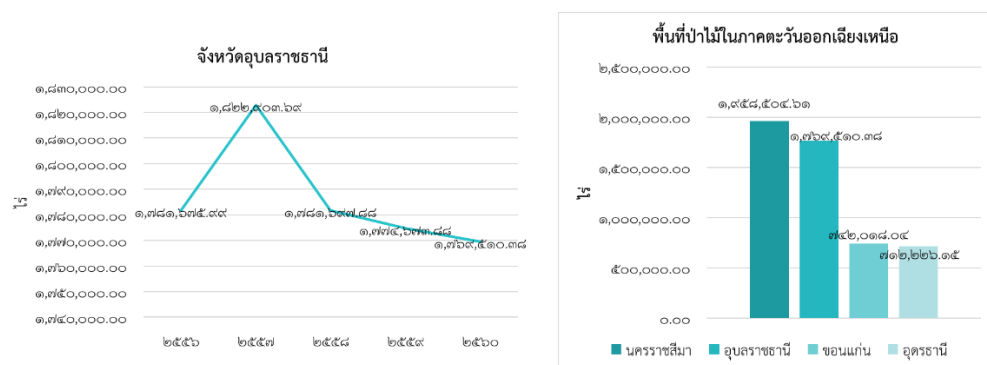
สถานการณ์มลพิษ

ภาพที่ ๓๒ สถานการณ์มลพิษ จ.อุบลราชธานี

สถานการณ์ขยะในจังหวัดอุบลราชธานีมีแนวโน้ม ลดลงเท่ากับ ๑๗ ต้น/วัน ในปี ๒๕๖๐ และหากเปรียบเทียบกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีปริมาณขยะน้อยที่สุด

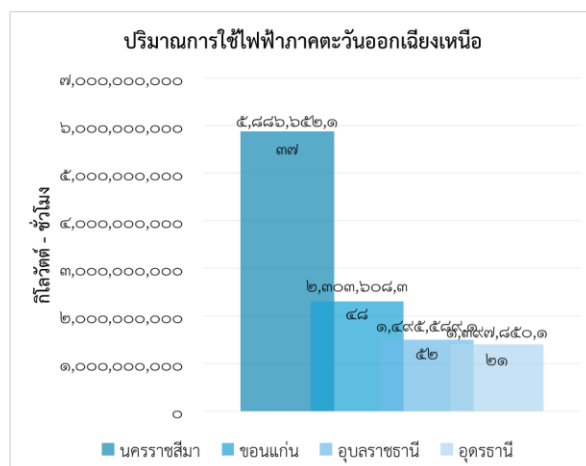
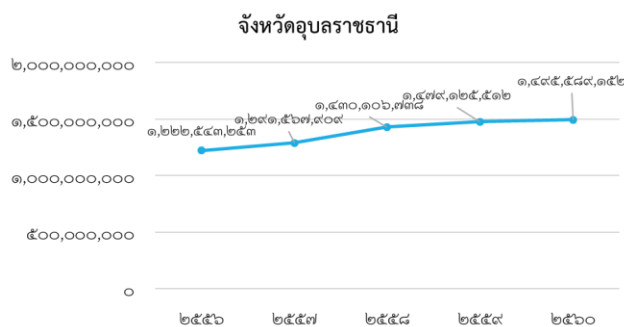
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ภาพที่ ๓๓ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.อุบลราชธานี

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้อุบลราชธานี มีแนวโน้มลดลงจาก ปี ๒๕๕๗ ถึง ๕๓,๓๘๓.๓๑ ไร่ ปัจจุบันอุบลราชธานีมีพื้นที่ป่ามากเป็นอันดับ ๒ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑,๗๖๙,๕๑๐.๓๘ ไร่

ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ภาพที่ ๓๓ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.อุบลราชธานี

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดอุบลราชธานีมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ก็ไม่เทียบเท่ากับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีการใช้ปริมาณไฟฟ้าที่มากกว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จังหวัดอุบลราชธานีมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ และทุกพื้นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับความนิยมมีดังนี้

อำเภอตระการพืชผล

๑.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านเกษม

อำเภอเชียงใน

๒. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านชีทวน

อำเภอน้ำยืน

๓.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบุเปือย

อำเภอสว่างวีระวงศ์

๔.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบุงมะแลง

เหนือ

๕.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านสว่างตก

๖.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบัวเทิง

อำเภวารินชำราบ

๗.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบุงหวาย

๘.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนน

สมบูรณ์

๙.ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบ้านหวางอ

อก

อำเภอนาจะหลวย

๑๐. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านแก้ง

เรือง

๑๑. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านดง

สว่าง

อำเภอโพธิ์ไทร

๑๒. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านปากกะ

หลาง

๑๓. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านผาชัน

อำเภอโขงเจียม

๑๔. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านลาด

เจริญ

๑๕. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านท่าล้ง

อำเภอนาตาล

๑๖. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านบก

๑๗. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านทุ่ง

เกลี้ยง

๑๘. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี คันทะลาน

อำเภอเขมราฐ

๑๙. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านพนมดี

๒๐. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคำสง่า

๒๑. ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านอุบมุง

ภาคกลาง : จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมายและหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทะเลหรือภูเขา ทั้งยังอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ จึงเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นิยมไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจกันมาก จังหวัดเพชรบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น ๘ อำเภอ คือ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอเขาย้อย อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม และอำเภอแก่งกระจาน ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงกระจายอยู่ในทุกอำเภอ

ถึงแม้ว่าจังหวัดเพชรบุรีไม่ได้เป็นหนึ่งในจังหวัดเมืองรองด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย แต่จังหวัดเพชรบุรีได้ลงนามข้อตกลงเพื่อรับรองรับการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมาย ในการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ ๔ กลุ่ม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วม เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองหัวหิน ชะอำ และพื้นที่เชื่อมโยง

สำหรับพื้นที่ที่จะประกาศเป็นพื้นที่พิเศษครั้งนี้ครอบคลุม ๔ อำเภอในจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย บ้านแหลม เมืองเพชรบุรี ท่ายาง และ ชะอำ และมีเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ ๔ แนวทาง ประกอบด้วย

๑. พื้นที่ชายหาดตากอากาศคุณภาพสูง (Hi-end) ได้แก่ เมืองตากอากาศชะอำ หัวหิน และปากน้ำปราณ เพราะเหมาะกับการเล่นน้ำทะเลและกิจกรรมชายฝั่ง

๒. พื้นที่ชายหาดตากอากาศสำหรับครอบครัว ได้แก่ บริเวณหาดเจ้าสำราญ ปึกเตียน บางเก่า และหาดปรานบุรี เพราะมีบรรยากาศเงียบสงบ

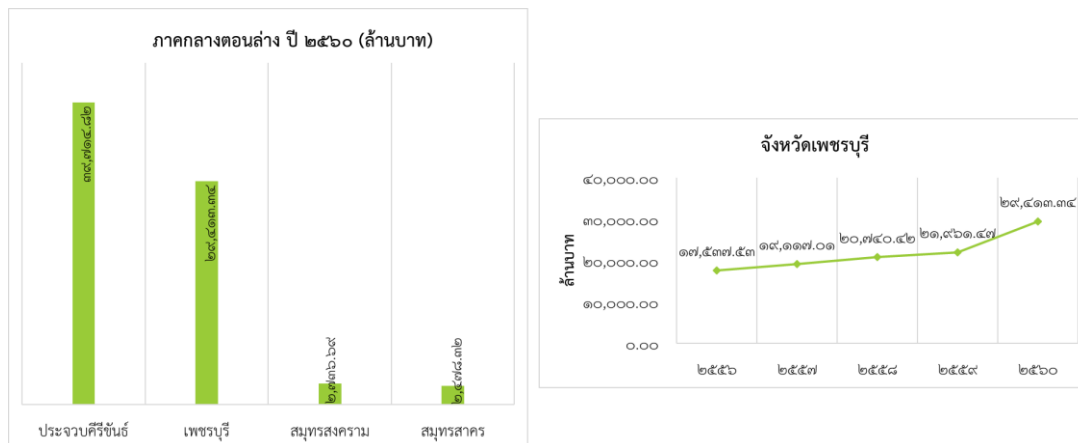
๓. พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ตำบลหนองศาลา ตำบลหนองขนาน ตำบลสามพระยา ตำบลทับใต้ ตำบลหินเหล็กไฟ และตำบลวังก้ง เพราะทั้ง ๖ ตำบลนี้ยังคงมีพื้นที่เกษตรกรรมที่สมบูรณ์ มีทรัพยากรที่มีศักยภาพขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๔. พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ชุมชน ได้แก่ ตำบลแหลมผักเบี้ยและตำบลปากน้ำปราณ มีเป้าหมายจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ พัฒนาที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์

ศักยภาพของจังหวัดเพชรบุรี

ด้านเศรษฐกิจ

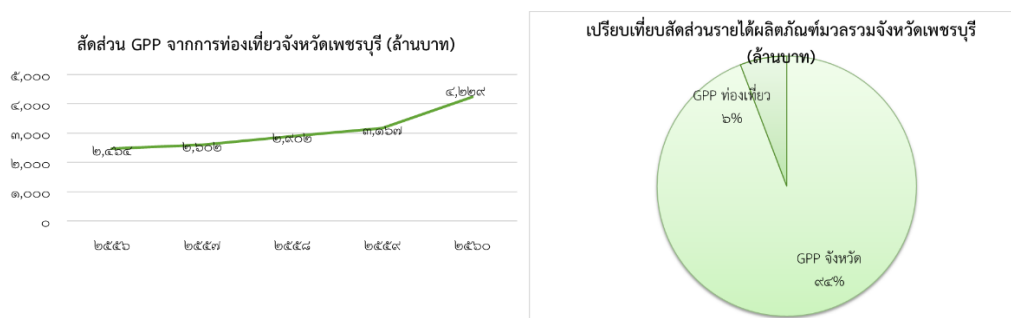
รายได้จากการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๓๕ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี

รายได้จากการท่องเที่ยวเพชรบุรีมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นคลัสเตอร์ท่องเที่ยว “เพชรสมุทรคีรี” พบว่า ในปี ๒๕๖๐ เพชรบุรีมีรายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ ๒๙,๔๑๓.๓๔ ล้านบาท ซึ่งมากเป็นอันดับที่สองรองจากประจวบคีรีขันธ์

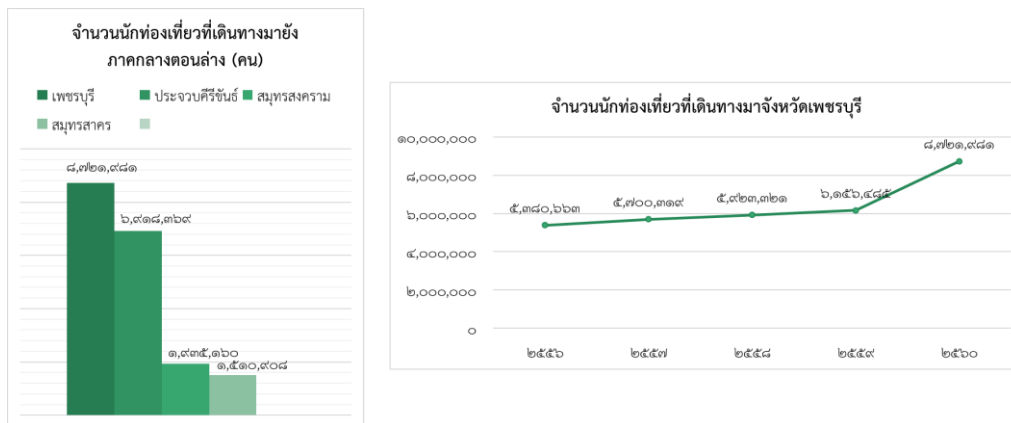
สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP

ภาพที่ ๓๖ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GDP จ.เพชรบุรี

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อหัว GDP ของจังหวัดเพชรบุรีมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับรายได้มวลรวมของจังหวัดทั้งหมดเท่ากับ ๖๘,๔๘๙ ล้านบาท รายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็น ๖% ของรายได้ทั้งหมด

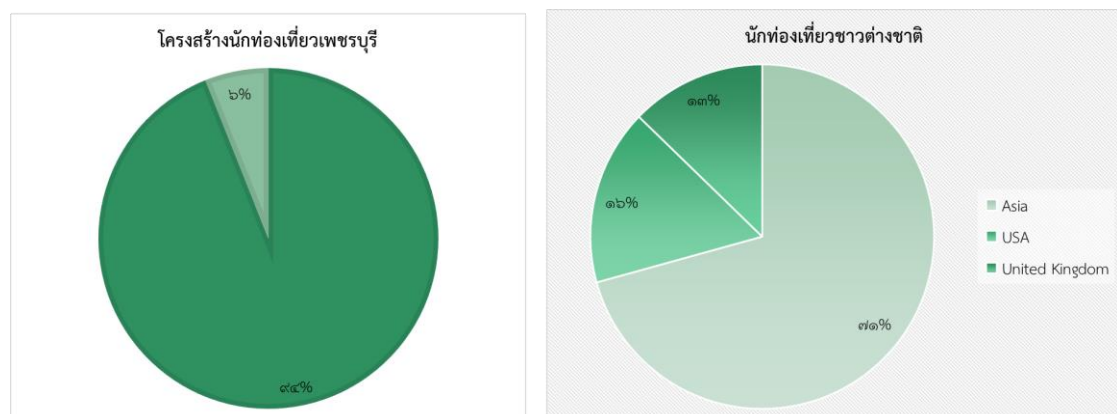
จำนวนนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๓๗ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมามากที่สุด ในภาคกลางตอนล่าง และจำนวนนักท่องเที่ยวมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี คิดเป็น ๗.๕๔% จาก ปี ๒๕๕๕

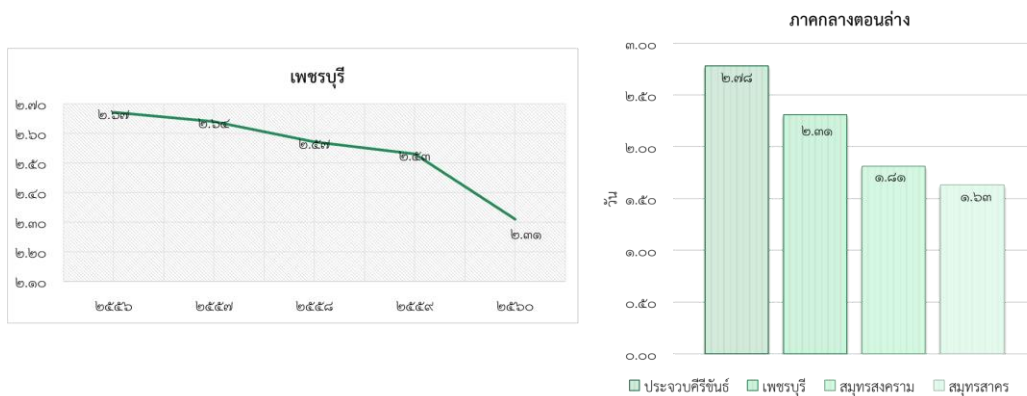
สัญชาตินักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๓๘ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพชรบุรีส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็น ๙๔% ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี

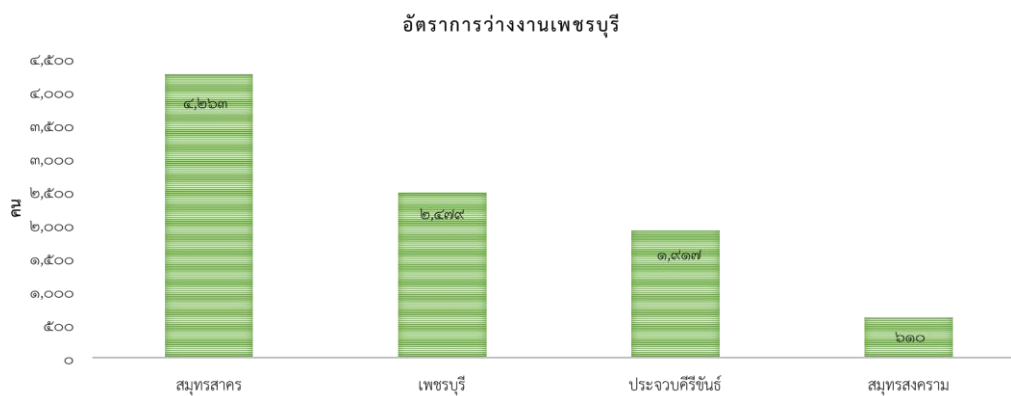
ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๓๙ ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว จ.เพชรบุรี

ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวเพชรบุรีเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๓๑ วัน ซึ่งมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ปี ๒๕๕๘ และเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลางตอนล่าง พบว่า มีอัตราการพำนักเฉลี่ยรองจูงประจวบคีรีขันธ์

อัตราการว่างงาน

ภาพที่ ๔๐ อัตราการว่างงาน จ.อุเพชรบุรี

ปี ๒๕๖๑ อัตราการว่างงานของจังหวัดเพชรบุรี เมื่อเทียบรายจังหวัด พบว่า มีอัตราการว่างงานจำนวน ๒,๔๗๙ คน เป็นลำดับที่ ๒ รองจาก สมุทรสาคร

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

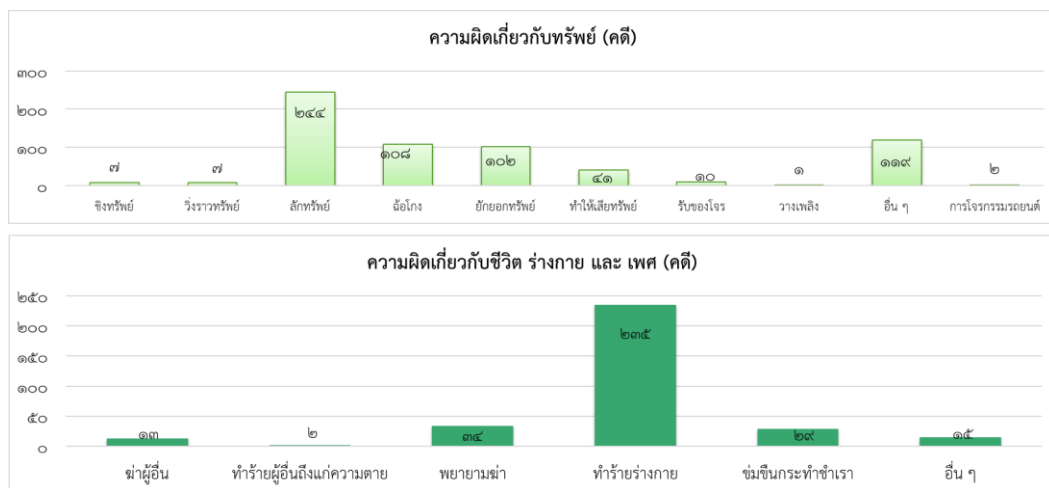
คดียาเสพติด

ภาพที่ ๔๑ ปัญหายาเสพติด จ.เพชรบุรี

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดเพชรบุรี มีอัตราการลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖ แต่ จังหวัดเพชรบุรี พบปัญหายาเสพติดเป็นลำดับ ๑ ในภาคกลางตอนล่าง

สถิติอาชญากรรม

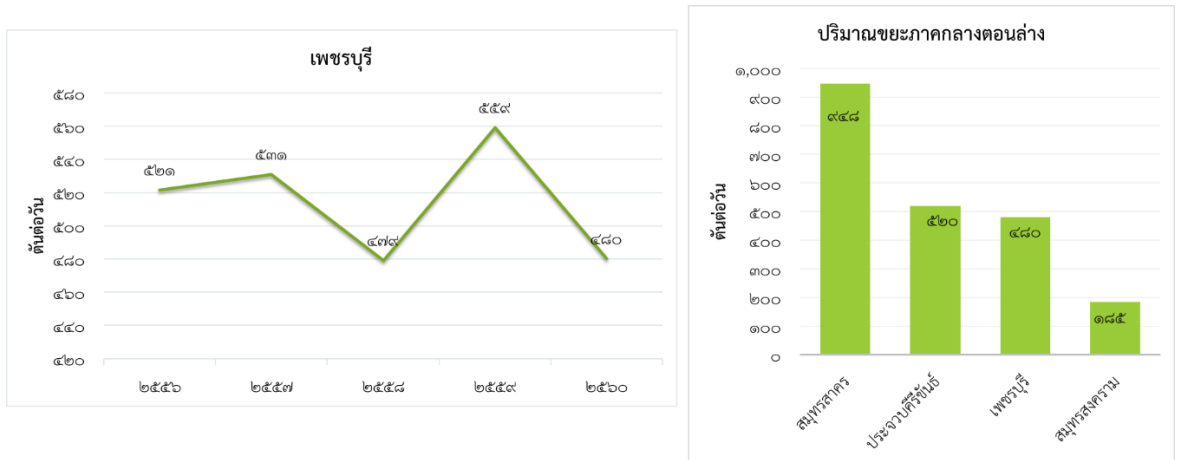

ภาพที่ ๔๒ สถิติอาชญากรรม จ.เพชรบุรี

อาชญากรรมในจังหวัดเพชรบุรีที่พบมากที่สุดในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย อื่น ๆ และ ฉ้อโกง

ด้านสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์มลพิษ

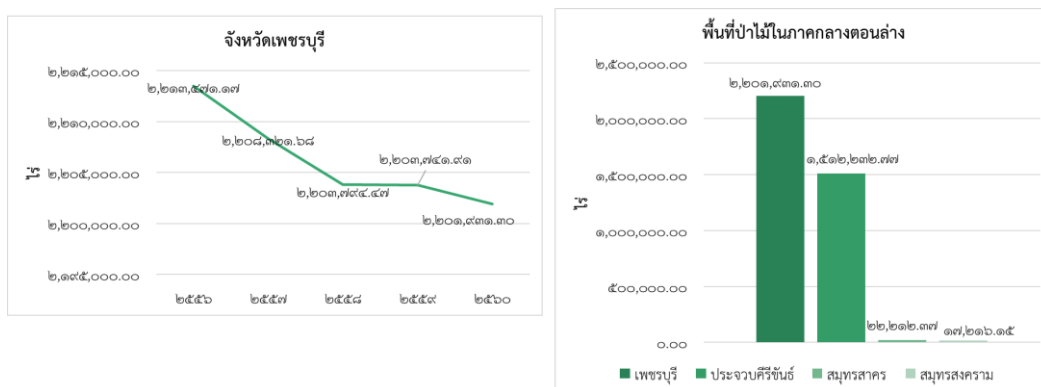

ภาพที่ ๔๓ สถานการณ์มลพิษ จ.เพชรบุรี

สถานการณ์ขยะในจังหวัดเพชรบุรีมีแนวโน้ม ลดลงเท่ากับ ๗๙ ตัน/วัน ในปี ๒๕๖๐ และหากเปรียบเทียบกับจังหวัดภาคกลางตอนล่าง พบว่า เพชรบุรียังคงมีปริมาณขายน้อยกว่า สมุทรสาคร และ ประจวบคีรีขันธ์

สถานการณ์มลพิษ

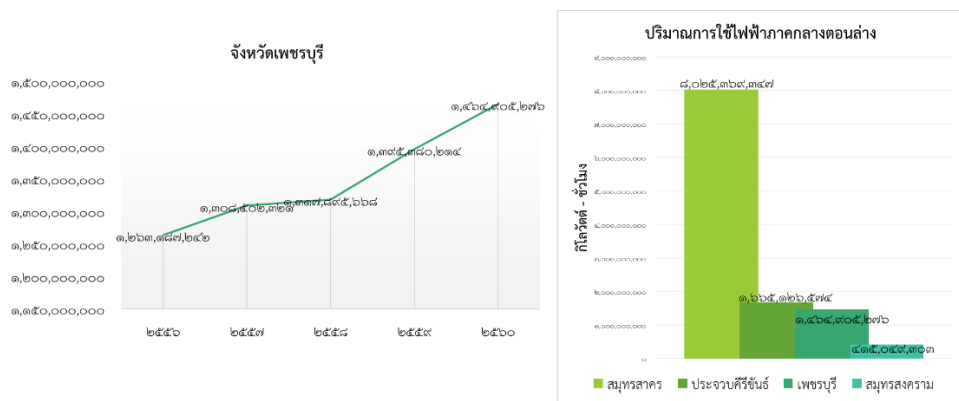
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ภาพที่ ๔๔ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.เพชรบุรี

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เพชรบุรี มีแนวโน้มลดลงจาก ปี ๒๕๕๖ ถึง ๑๑,๕๓๙.๘๗ ไร่ ปัจจุบันเพชรบุรีมีพื้นที่ป่ามากที่สุดในภาคกลางตอนล่าง จำนวน ๒,๒๐๑,๙๓๑.๓๐ ไร่

ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ภาพที่ ๔๕ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.เพชรบุรี

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดเพชรบุรีมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ก็ไม่เทียบเท่ากับจังหวัดสมุทรสาคร และ ประจวบคีรีขันธ์ ที่มีการใช้ปริมาณไฟฟ้าที่มากกว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีชื่อเสียง เช่น ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหนองปรัง ชุมชนวัดเกาะ ชุมชนซอยตลาดริมน้ำเพชรบุรี ชุมชนคลองกระแซง ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง และแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีเกษตรไทย อ.บ้านลาด อีกทั้งจังหวัดเพชรบุรียังได้รับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้แนวคิด Eco friendly ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเพชรบุรี ที่มีเป้าหมายตามกรอบในการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (Thailand Riviera) ตามนโยบายของรัฐบาล การพัฒนาหน้าชายหาดให้สะอาด แก้ไขปัญหาการรุกล้ำชายหาด มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นริมหาดเป็นครั้งคราว เป็นต้น

ภาคตะวันออก : จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี เป็นหนึ่งในจังหวัดเมืองรองของภาคตะวันออก เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว มีความสะดวกในการเดินทางคมนาคมต่างๆ มีชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนต้นแบบของจังหวัด ชุมชนมีเสน่ห์ มีความพร้อมที่จะเติบโตจากภายในสู่ภายนอกนำไปสู่การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการขยายผลนโยบายท่องเที่ยวเมืองรองที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน จังหวัดจันทบุรี ยังมีความครบเครื่องหลากหลาย ทั้งอาหารท้องถิ่น เชื้อชาติหลากหลาย วิถีชีวิต การประกอบอาชีพชุมชน ประมง เหมืองแร่ชุดพลอยต่างๆ ความน่าสนใจของประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

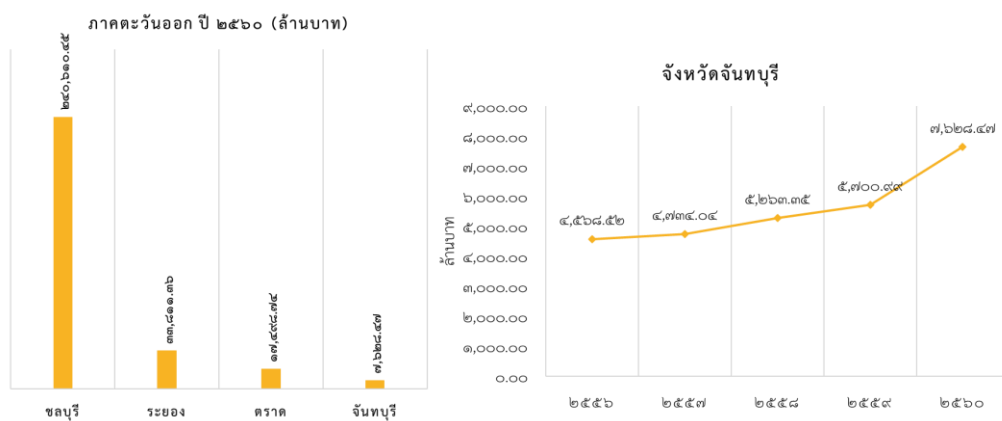
ให้เดินทางเข้ามาอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือของหลายฝ่ายส่งผลให้จันทบุรีประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก สร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว (Brandbuffet, ๒๕๖๑)

นอกจากนี้ จันทบุรี ยังมีการเติบโตอย่างชัดเจนทั้งจำนวนและรายได้ที่ใกล้เคียงกับเมืองหลัก โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จาก ๑.๕๕ ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น ๑.๙๔ ล้านคน สร้างรายได้การท่องเที่ยวจาก ๔.๒๑ พันล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น ๕.๗๗ พันล้านบาท และในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่าระหว่างเดือน ม.ค.-ธ.ค. มีจำนวนนักท่องเที่ยวแล้วกว่า ๒.๐๑ ล้านคน มีรายได้รวม ๖.๑๘ พันล้านบาท

ศักยภาพของจังหวัดจันทบุรี

ด้านเศรษฐกิจ

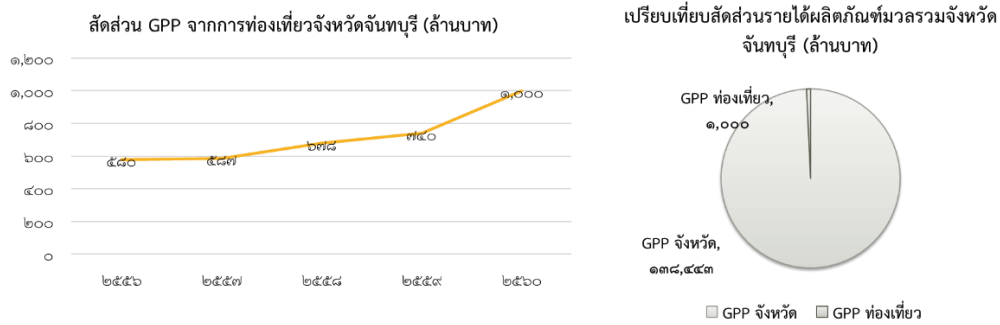
รายได้จากการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๔๖ รายได้จากการท่องเที่ยว จ.จันทบุรี

รายได้จากการท่องเที่ยวจันทบุรีมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในภาคตะวันออก พบว่า ในปี ๒๕๖๐ จันทบุรีมีรายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ ๗,๖๒๘.๔๗ ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ

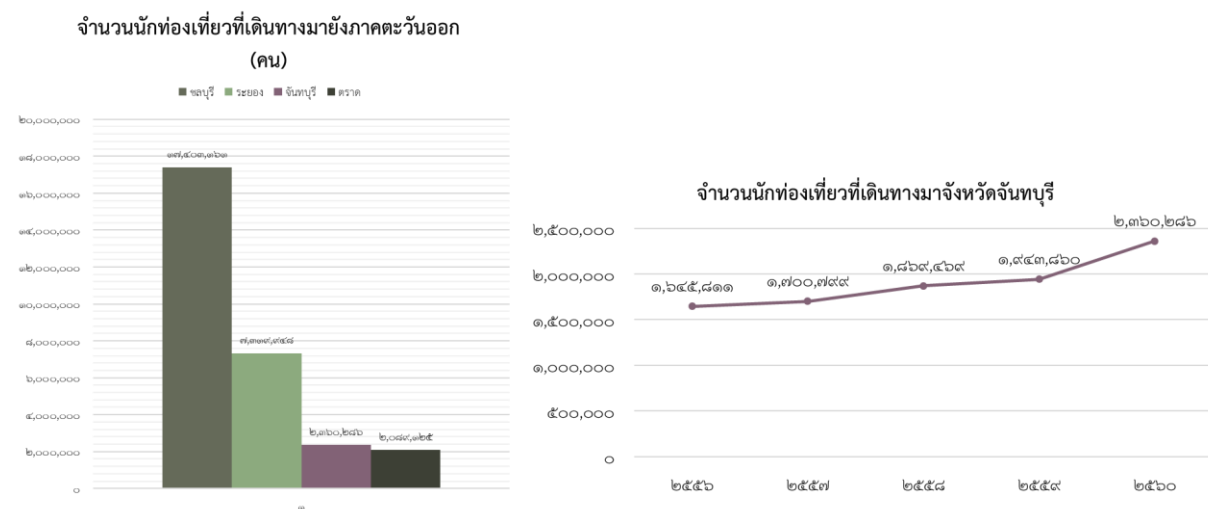
สัดส่วน GPP ทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ ๔๗ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อ GPP จ.จันทบุรี

สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวต่อหัว GPP ของจังหวัดจันทบุรีมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับรายได้มวลรวมของจังหวัดทั้งหมดเท่ากับ ๑๓๘,๔๔๓ ล้านบาท รายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็น ๑% ของรายได้ทั้งหมด

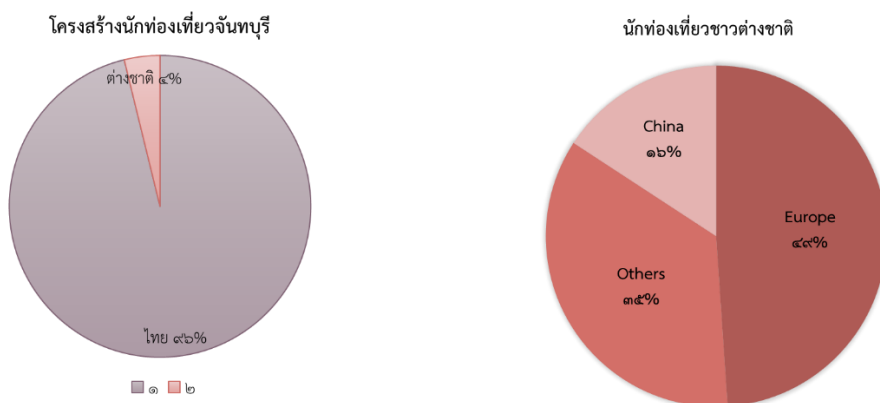
จำนวนนักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๔๘ จำนวนนักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี

เมื่อเปรียบเทียบในภาคตะวันออกจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดจันทบุรีมีจำนวนไม่สูงเท่าเมืองท่องเที่ยวหลัก แต่จำนวนนักท่องเที่ยวมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี คิดเป็น ๒๑.๔๒% จาก ปี ๒๕๕๙

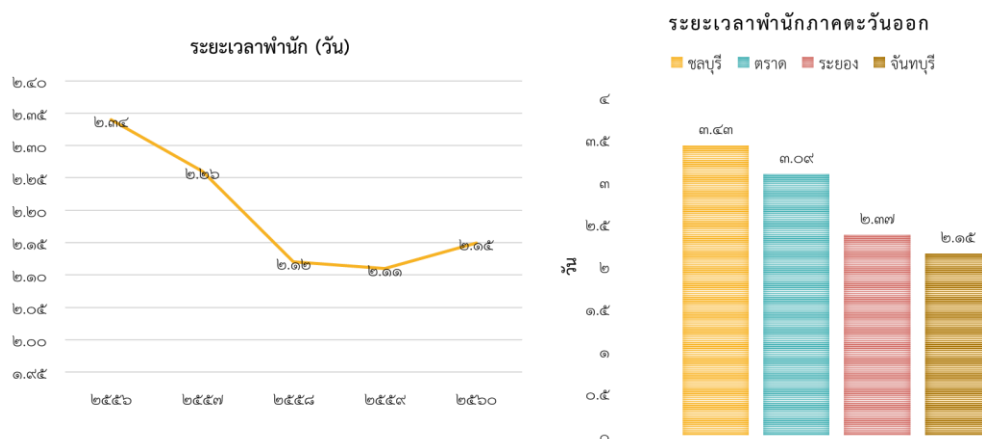
สัญชาตินักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๔๙ สัญชาตินักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจันทบุรีส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยวชาวไทย คิดเป็น ๙๖% ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ได้แก่ อิตาลี รัสเซีย และยุโรปตะวันออก

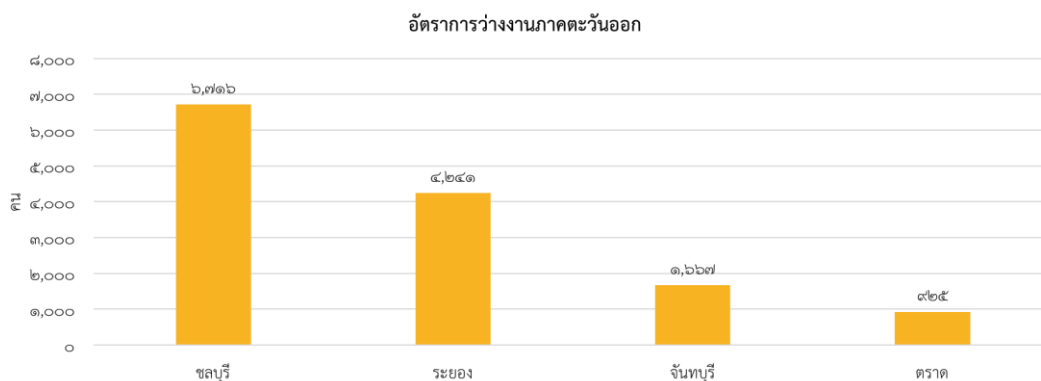
ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ ๕๐ ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยว จ.จันทบุรี

ระยะเวลาพำนักร่นักท่องเที่ยวจันทบุรีเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๑๕ วัน ซึ่งมีอัตราการลดลงจาก ปี ๒๕๕๘ และเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออก พบว่า มีอัตราการพำนักร่นักท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด

อัตราการว่างงาน

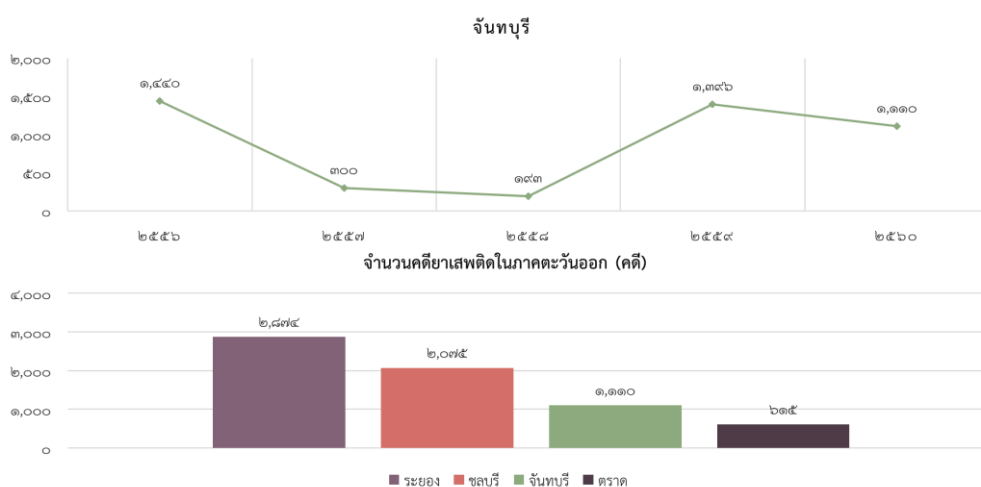

ภาพที่ ๕๑ อัตราการว่างงาน จ.จันทบุรี

ปี ๒๕๖๑ อัตราการว่างงานของจังหวัดจันทบุรี เมื่อเทียบรายจังหวัด พบว่า จังหวัดจันทบุรี มีอัตราการว่างงาน จำนวน ๑,๘๘๗ คน เป็นลำดับที่ ๓ รองจาก ชลบุรี และ ระยอง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

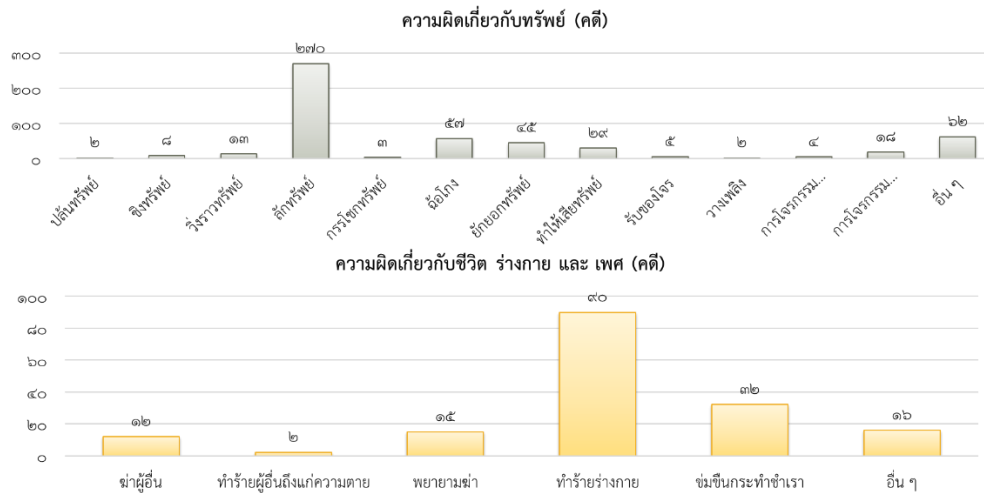
สถิติปัญหาสังคม (ยาเสพติด)

ภาพที่ ๕๒ ปัญหายาเสพติด จ.จันทบุรี

สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดจันทบุรี ปี ๒๕๕๙ มีคดีเพิ่มขึ้นถึง ๑,๓๔๖ คดี ซึ่งสูงมากที่สุดในรอบ ๕ ปี และมีจำนวนลดลงในปี ๒๕๖๐ เมื่อเปรียบเทียบในภาคตะวันออก จันทบุรีอยู่ในลำดับที่ ๓ รองจาก ชลบุรี และ ระยอง

สถิติอาชญากรรม

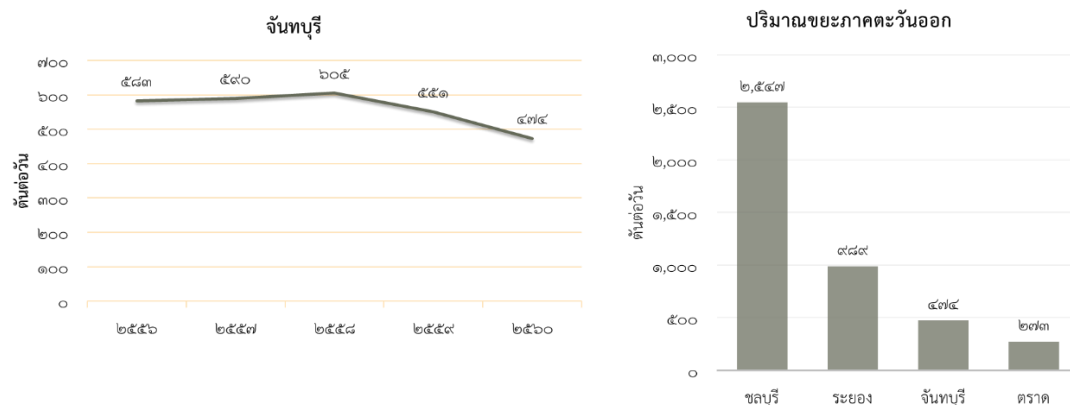

ภาพที่ ๕๓ สถิติอาชญากรรม จ.จันทบุรี

อาชญากรรมในจังหวัดจันทบุรีที่พบมากที่สุดในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย อื่น ๆ และฉ้อโกง

ด้านสิ่งแวดล้อม

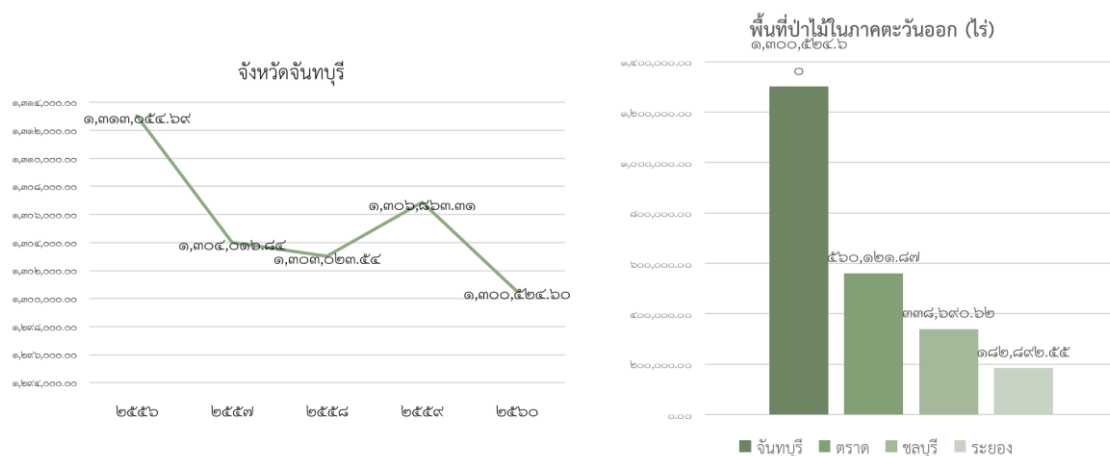
สถานการณ์มลพิษ

ภาพที่ ๕๔ สถานการณ์มลพิษ จ.จันทบุรี

สถานการณ์ขยะในจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้ม ลดลงเท่ากับ ๗๗ ตัน/วัน ในปี ๒๕๖๐ และหากเปรียบเทียบในจังหวัดภาคตะวันออก พบว่า จังหวัดจันทบุรีมียังคงมีปริมาณขยะน้อยกว่าเมืองท่องเที่ยวหลักอย่างชลบุรี และ ระยอง

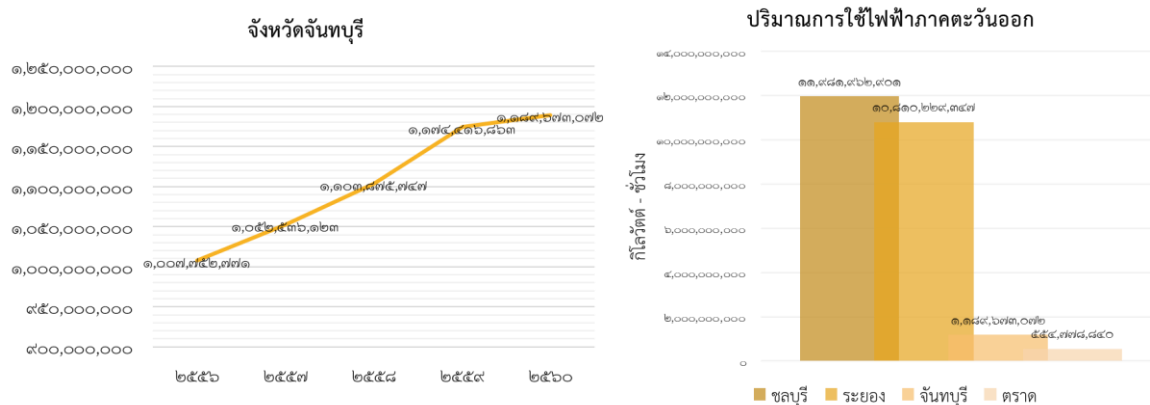
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้

ภาพที่ ๕๕ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จ.จันทบุรี

สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้จันทบุรี มีแนวโน้มลดลงจาก ปี ๒๕๕๖ ถึง ๑๒,๕๓๐.๐๙ ไร่ ปัจจุบันจันทบุรีมีพื้นที่ป่ามากที่สุดภาคตะวันออก จำนวน ๑,๓๐๐,๕๒๔.๖๐ ไร่

ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ภาพที่ ๕๖ ปริมาณการใช้ไฟฟ้า จ.จันทบุรี

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ก็ไม่เทียบเท่ากับจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีการใช้ปริมาณไฟฟ้าที่มากกว่า

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จังหวัดจันทบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ และทุกพื้นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับความนิยมมีดังนี้

อำเภอท่าใหม่

บ้านน้ำใส

บ้านท่าศาลา

บ้านถนนมะกอก

บ้านปากน้ำแฉมหนู

บ้านเจ้าหลาวหัวแหลม

ชุมชนบ้านเขาบายศรี

ชุมชนรักษ์เขาบายศรี

อำเภอเมือง

ชุมชนริมน้ำจันทบูร

ชุมชนบ้านหนองบัว

(ชุมชนขนมแปลก)

บ้านบางกะจะ

ชุมชนเพนียด

อำเภอแหลมสิงห์

บ้านเนินกลาง

บ้านล่าง

ชุมชนบางสระแก้ว

อำเภอขลุง

บ้านเกาะจิก

บ้านปากน้ำเวฬุ

บ้านสีลำเทียน

อำเภอนายายอาม

ชุมชนบ้านเขาสำเภาคว่ำ

บทที่ ๖ ผลการศึกษาข้อมูลของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเทศนิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์ถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม มีกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวตลอดจนการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการจัดตั้งมาตรฐาน Qualmark เพื่อประเมินความยั่งยืนของการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนหรือองค์กรในประเทศ ว่ามีการดำเนินธุรกิจ การใช้ทรัพยากร และการสนับสนุนคนในท้องถิ่นตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่ นอกเหนือจาก Qualmark ประเทศนิวซีแลนด์ยังมีการนำเสนอภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านแนวคิด 100% Pure New Zealand ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือ กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงเข้าสู่ประเทศนิวซีแลนด์ได้เป็นจำนวนมาก

ประเทศไทยมีจุดอ่อนในการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงทั้งในมิติของการใช้จ่ายและพฤติกรรม การท่องเที่ยว การนำแนวทางหรือบทเรียนที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศนิวซีแลนด์ มาปรับใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย นอกเหนือจากการทำให้ประเทศไทยมีจำนวน นักท่องเที่ยวคุณภาพสูงมากขึ้น ยังทำให้ประเทศไทยมีต้นแบบการพัฒนา และการสร้างกลไกที่สามารถ พัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ ๑ Aoraki-Mount Cook National Park ประเทศนิวซีแลนด์

ที่มา: charterworld.com

การดำเนินการท่องเที่ยวของประเทศนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์ แม้จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีประชากรน้อยนิดเพียง ๔ ล้านคนเศษ แต่จัดว่าเป็นประเทศที่มีความล้ำหน้าทางด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์สร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ก้าวไกลในระดับสากล ซึ่งอุตสาหกรรมหลักคือ การแปรรูปอาหาร ไม้ สิ่งทอ เครื่องจักร ปุ๋ย ซีเมนต์ แผ่นเหล็ก อะลูมิเนียม และเกษตรกรรม แต่อุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งของนิวซีแลนด์คืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้านิวซีแลนด์ประมาณปีละ ๒-๓ ล้านคน ด้วยระบบการรักษาความปลอดภัย

และดูแลสิ่งแวดล้อมได้ดี ประกอบกับภูมิประเทศที่สวยงามตามแบบธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ทำให้อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในนิวซีแลนด์ถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของประเทศนิวซีแลนด์

๑. รัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่กว่า ๓๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และมีสโลแกน สำหรับการท่องเที่ยวในนิวซีแลนด์ว่าเป็นการท่องเที่ยวสีเขียวและสะอาดแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยใช้คำ ภาษาอังกฤษว่า ๑๐๐% Pure New Zealand

๒. รัฐบาลส่งเสริมการเดินทางที่เป็นทางเลือกมากมาย ตั้งแต่การเดินทางแบบหรูหราไปจนถึง การเดินทางแบบรายล้อมเยา หรือที่เรียกว่าสไตล์แบ็กแพค แน่นอนว่าการเดินทางที่ได้รับความนิยมที่สุด คือการขับรถเที่ยวเอง ซึ่งทำให้เราได้สัมผัสกับทิวทัศน์สองข้างทางที่สวยงามแปลกตา ส่วนเส้นทางขับรถ ท่องเที่ยวก็มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง และมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน

๓. กระทรวงการท่องเที่ยวและกระทรวงสิ่งแวดล้อมมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม และได้ตั้งกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งแต่ปี ๒๐๑๐ เป็นต้นมา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศนิวซีแลนด์

การท่องเที่ยวในนิวซีแลนด์มีได้มุ่งเน้นที่การเติบโตของการท่องเที่ยวประเด็นที่สำคัญ คือการจัดการ การท่องเที่ยว ภาครัฐมีกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวโดยรวมคือ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาเยี่ยมชมและเพิ่มการใช้จ่าย ของนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในระดับภูมิภาค เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พลังงานและลดการปล่อย ก๊าซ ที่ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจกของโลก และให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดการสร้าง มูลค่าเพิ่ม การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรและพลังงาน การใช้ตราสัญลักษณ์ทาง สิ่งแวดล้อม หรือ Eco - Label

๒. ไม่เน้นเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยวแต่สร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว

๓. เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นได้แก่ ชาวเมารี

๔. เน้นการพัฒนาที่สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนสำหรับ ทุกอุตสาหกรรมรวมถึงการท่องเที่ยว ได้แก่ แนวคิดของการจัดทำแผนและกลยุทธ์อย่างบูรณาการ ความสำคัญในการอนุรักษ์ด้านระบบนิเวศปกป้องทรัพยากรที่เป็นมรดกของมนุษยชาติและความหลากหลาย ทางชีวภาพจะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการผลิตรายยั่งยืน และเพิ่มมูลค่าต่อไปในระยะยาวสำหรับคน รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไปอีกหลายร้อยปีข้างหน้า

๕. การมอบรางวัลให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมผ่านมาตรฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ภาคธุรกิจหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

การถอดบทเรียนจากประเทศนิวซีแลนด์

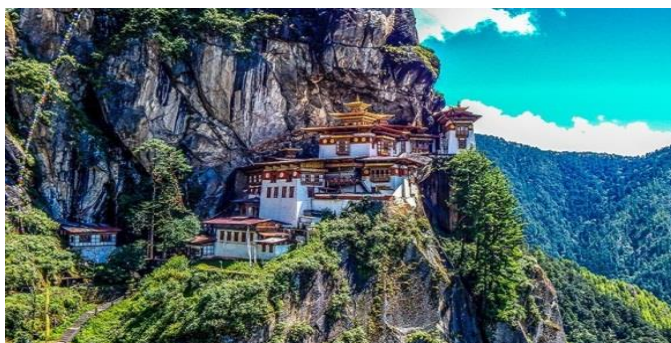
จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศนิวซีแลนด์ สามารถนำแนวคิด แนวทาง และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวข้างต้นมาปรับใช้กับประเทศไทย ดังนี้

๑. การมีนโยบายที่ชัดเจน ควรมีการจัดทำนโยบายทางการท่องเที่ยว หรือสโลแกนทางการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างการรับรู้ ตลอดจนภาพจำให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยวในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒. มีกลไกขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงาน องค์กร หรือสมาคมด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการส่งเสริม และประเมินแหล่งท่องเที่ยว สถานประกอบการ และชุมชนที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (GSTC)
๓. สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน รัฐและเอกชนควรมีการประสานงานในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การทำข้อตกลงในการดูแลสิ่งแวดล้อม (MOU) การจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนร่วมกัน เป็นต้น
๔. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ผ่านการให้ความรู้เรื่องผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว และมาตรการจูงใจ เช่น การจัดประกวดชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกวดเส้นทางท่องเที่ยว
๕. ให้ความสำคัญกับคุณภาพของนักท่องเที่ยวมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว โดยจัดทำเส้นทาง การท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายสูง มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และรักในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเทศภูฏาน

ประเทศภูฏานเป็นประเทศที่มีการวางรากฐานการท่องเที่ยวที่เข้มงวด ชัดเจน และให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของคนในประเทศ โดยได้มุ่งเน้นไปที่นักท่องเที่ยวคุณภาพสูง ที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงภูมิทัศน์และวัฒนธรรมที่สวยงามอย่างแท้จริง เป็นที่ยอมรับทั่วโลก บทเรียนด้านการบริหารจัดการสามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประเทศภูฏานมีลักษณะภูมิประเทศ วัฒนธรรม ตลอดจนนักท่องเที่ยว ที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งง่ายต่อการถอดบทเรียน และการปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๒ Paro Taktsang ประเทศภูฏาน

ที่มา: istockphoto.com

การดำเนินการท่องเที่ยวของประเทศภูฏาน

สมาคมการท่องเที่ยวประเทศภูฏาน (BTC) ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารกึ่งอิสระที่บริหารการเงินของตนเอง ได้ออกนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล ที่อำนวยความสะดวกในการลงทุนและกิจกรรม เป็นผลให้มีบริษัทท่องเที่ยวที่ได้รับใบอนุญาตกว่า ๗๕ รายมาดำเนินงานในประเทศ นักท่องเที่ยวทุกคน (กลุ่มหรือบุคคล) ต้องเดินทางโดยวางแผนไว้ล่วงหน้า ชำระเงินล่วงหน้า จัดไกด์แพคเกจทัวร์ หรือโปรแกรมการเดินทางที่ออกแบบเอง โดยชาวต่างชาติส่วนใหญ่ไม่สามารถเดินทางได้อย่างอิสระในราชอาณาจักร ซึ่งการเตรียมการจะต้องทำผ่านผู้ประกอบการทัวร์อนุมัติอย่างเป็นทางการโดยตรงหรือผ่านตัวแทนในต่างประเทศ

ประเทศภูฏานมีการใช้ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) เป็นเครื่องมือใช้ประเมินความสำเร็จในการบริหารประเทศของรัฐบาลภูฏาน โดยประเมินระหว่างความกินดีอยู่ดีทางด้านวัตถุ จิตวิญญาณ อารมณ์ และประเพณีนิยมของสังคม GNH ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความสุขคือความปรารถนาขั้นสูงของประชาชนทุกคน จึงนำมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ เมื่อพิจารณาในด้านการวัดผล GNH คือ ค่าทางสถิติที่ใช้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานของภูฏาน มีตัวชี้วัดหลัก ๙ เรื่อง และตัวชี้วัดย่อย ๓๓ เรื่อง ใช้วัดการพัฒนาประเทศของภูฏานในด้านต่างๆ ทั้งการจัดสรรทรัพยากร และใช้คัดสรรโครงการในการพัฒนา เช่น อัตราการเพิ่มการสวดมนต์ของประชากร เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๕)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของประเทศภูฏาน

๑. การใช้ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) เป็นเครื่องมือใช้ประเมินความสำเร็จในการบริหารประเทศและการท่องเที่ยวของรัฐบาลภูฏาน
๒. การมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศภูฏาน

การท่องเที่ยวของภูฏานมิได้แต่เกี่ยวข้องกับเฉพาะผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ประชาชนทุกคนต่างมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศด้วย การดำเนินงานที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑. การรักษาระดับราคา รัฐบาลรักษาระดับราคาสินค้าขั้นต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างน้อย ๒๕๐ เหรียญสหรัฐ เพื่อเป็นแหล่งรายได้ในการรักษาสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสังคมของภูฏาน
๒. ใช้ดัชนีความสุขมวลรวม (Gross Happiness Index) เป็นดัชนีชี้นำทิศทางในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมเรื่องการจัดการผู้มาเยี่ยมเยือนและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
๓. การรักษาระดับมาตรฐานของสินค้าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในที่ต่างๆ ให้มีเหมือนกันในทุกพื้นที่ของประเทศ
๔. มีการให้การรับรองด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ประกอบการโรงแรมและบริษัทนำเที่ยว
๕. มีการนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ยังไม่มีในประเทศอื่นๆ เช่น Luxury home stay village, Medicine therapies, Buddhist meditation retreats เป็นต้น
๖. มีการเพิ่มความสามารถของมัคคุเทศก์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศภูฏาน จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เฉพาะทางแก่มัคคุเทศก์ ให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของดัชนีความสุขมวลรวม และวิสัยทัศน์ของภูฏาน

การถอดบทเรียนจากประเทศภูฏาน

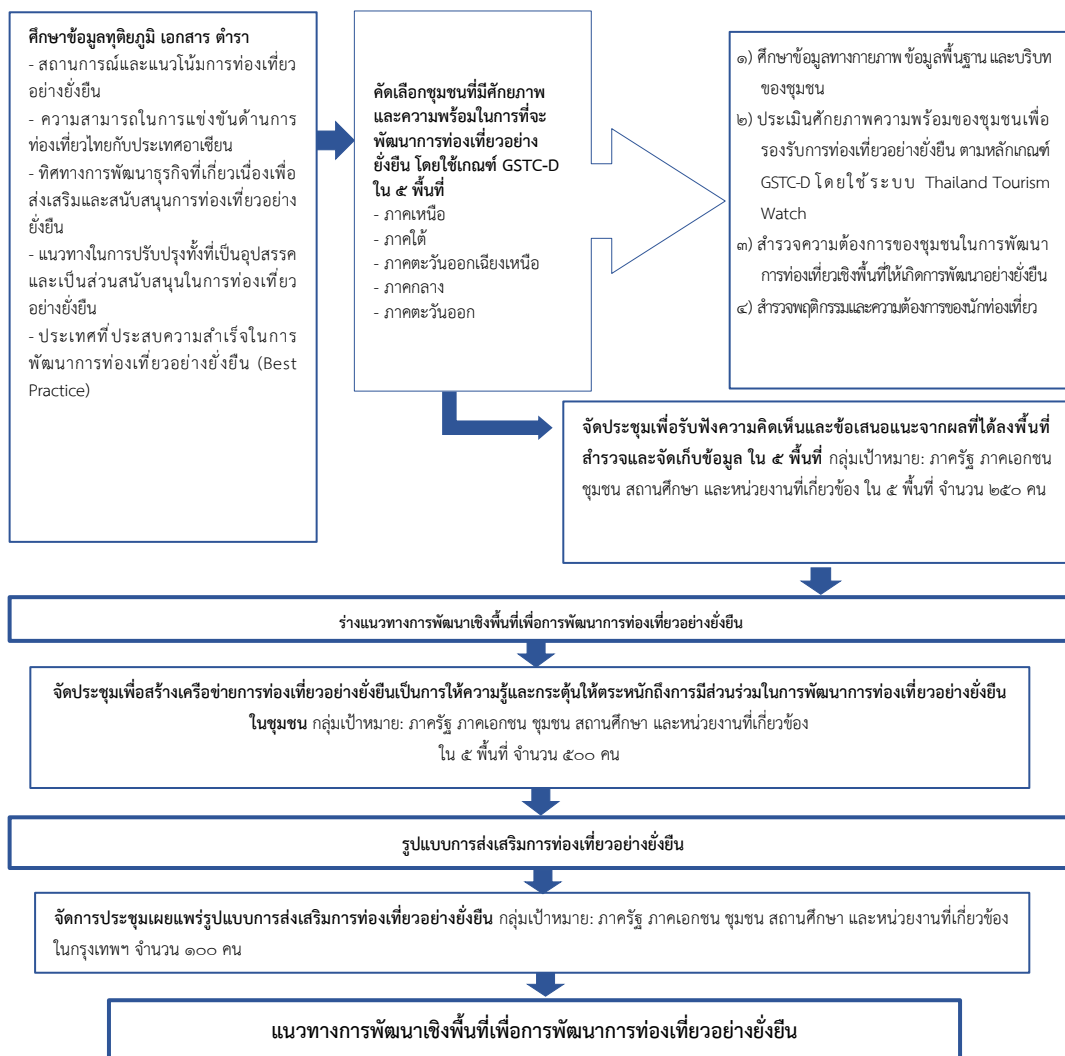
๑. การจัดเก็บรายได้จากการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ประเทศไทยควรมีการจัดทำประกันราคาขั้นต่ำ โดยควรมีราคาขั้นต่ำในการตั้งราคาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้ประกอบการและชุมชนได้รับกำไรตามที่ควรจะเป็น และป้องกันการตัดราคา
๒. การประเมินความสำเร็จทางการท่องเที่ยวจากความสุขควบคู่ไปกับจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประเมินว่าการดำเนินการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่นั้นสร้างรายได้ สร้างความผาสุก และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับคนในพื้นที่
๓. การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ควรมีมาตรการหรือแนวทางการปฏิบัติตามกฎของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยที่ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง เพื่อให้นักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด

๔. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในการจัดทำนโยบาย การจัดการ และการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และเท่าเทียม

บทที่ ๗ ผลการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

๗.๑ กระบวนการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับชุมชน

ในการสร้างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน ได้มีการดำเนินงานผ่านการเก็บข้อมูลทุติยภูมิเพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน มีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิผ่านการจัดการประชุม และมีการปรับใช้หลักเกณฑ์ GSTC-D ในการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและประเมินผล โดยมีกระบวนการดำเนินงานในการจัดทำแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ กระบวนการดำเนินงานการจัดทำแนวทาง

ในการดำเนินงานได้มีการดำเนินการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและในระดับโลก วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย ตลอดจนการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากประเทศต้นแบบ นอกจากนี้ยังมีการคัดเลือกพื้นที่หรือชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อนำบริบทการดำเนินการท่องเที่ยวของพื้นที่ดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC-D

ภายหลังจากการศึกษาผ่านข้อมูลทุติยภูมิ ได้มีการดำเนินการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูล ใน ๕ พื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษาผ่านแบบประเมินที่ได้นำเกณฑ์ GSTC-D มาปรับใช้ โดยให้คนในพื้นที่ศึกษาประเมินพื้นที่ตนเอง ซึ่งแบบประเมิน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน้า ๑

แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน	
ทำคิดว่าผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับใด	
(๐ = ไม่มี ๑ = น้อยมาก ๒ = น้อย ๓ = สูง ๔ = สูงมาก)	
ด้านการจัดการ	หลักเกณฑ์ GSTC-D
ดำเนินตามกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน	ข้อ A๑
มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามสนับสนุน	ข้อ A๒
มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานเสมอ	ข้อ A๓
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล	ข้อ A๔
มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ	ข้อ A๕ และ A๑๒
ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนคิดและบริหารจัดการ	ข้อ A๗ และ A๑๔
สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ	ข้อ A๘
มีการประเมินความยั่งยืนของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	ข้อ A๑๐
ด้านเศรษฐกิจ	หลักเกณฑ์ GSTC-D
รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปท้องถิ่นและชุมชนอย่างทั่วถึง	ข้อ B๑
คนในจังหวัดมีงานมั่นคงทำมากขึ้นจากการการท่องเที่ยว	ข้อ B๒
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ค้าขายมากขึ้น	ข้อ B๒ และ B๔
ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	ข้อ B๑ และ B๒
นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อประสบการณ์การท่องเที่ยว	ข้อ A๑๐ และ B๘
การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้น	ข้อ B๑ และ B๔
หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมีงบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว	ข้อ A๒

ภาพที่ ๒ แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน หน้า ๑

แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน	
ทำคิดว่าผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับใด	
(๐ = ไม่มี ๑ = น้อยมาก ๒ = น้อย ๓ = สูง ๔ = สูงมาก)	
ด้านสังคม	หลักเกณฑ์ GSTC-D
การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัยวัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้คงอยู่	ข้อ C๑, C๒, C๔, C๖
การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูกทำลาย	ข้อ C๑, C๒, C๓, C๔
ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด	ข้อ B๔
ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น	ข้อ B๓, B๔, B๖
การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภค	ข้อ B๕
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ	ข้อ B๑ และ B๒
มีส่วนช่วยสร้างเสริมสังคมให้มีความเข้มแข็ง	ข้อ B๔
ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็นธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	ข้อ B๒
ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่นกำเนิดมากขึ้น	ข้อ B๔ และ B๓
ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน	ข้อ B๑
ด้านสิ่งแวดล้อม	หลักเกณฑ์ GSTC-D
ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น	ข้อ D๒
นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้	ข้อ D๓
ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น	ข้อ D๑
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ	ข้อ D๑, D๒
ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ	ข้อ D๒, D๓
มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ	ข้อ D๖, D๘
มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ	ข้อ D๔
มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะตกค้าง	ข้อ D๑๐

ภาพที่ ๓ แบบสำรวจความคิดเห็นชุมชน หน้า ๒

ภายหลังจากการเก็บข้อมูลข้างต้น ได้มีการนำผลประเมินมาสร้างเป็นร่างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน เพื่อนำไปเผยแพร่และรับฟังความคิดเห็นต่อร่างฯ ดังกล่าวในพื้นที่ศึกษาทั้ง ๕ พื้นที่ อีกทั้งได้มีการดำเนินการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในกรุงเทพมหานคร เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นต่อการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของประเทศไทยในภาพรวมผ่านการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว โดยใช้แบบ ประเมินตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) ทุกหมวดหมู่

หมวด A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ
๑) แหล่งท่องเที่ยวมีการกำหนดกลยุทธ์และดำเนินงานตามหลักความยั่งยืน
๒) มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว
๓) มีการตรวจสอบและประเมินความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
๔) มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามฤดูกาล อย่างยั่งยืน
๕) มีระบบการป้องกันความเสี่ยงภัยพิบัติในแหล่งท่องเที่ยว – มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวทราบวิธีรับมือ
๖) มีการประเมินและตรวจสอบสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
๗) มีการปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบด้านความยั่งยืนจากการลงมติของชุมชน
๘) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบุคคลทุพพลภาพ
๙) มีการแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการ ออกแบบ เปลี่ยนแปลงหรือก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว
๑๐) มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว
๑๑) กลุ่มธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวปฏิบัติตามนโยบายของ GSTC
๑๒) มีการดูแลและควบคุมอาชญากรรมในแหล่งท่องเที่ยว
๑๓) มีการฝึกอบรมหรือประชาสัมพันธ์ให้ เจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว และผู้อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว ทราบวิธีปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว
๑๔) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และ ลดผลกระทบเชิงลบ
๑) มีนโยบายและการวัดผลการฟื้นฟูและรักษาธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรวมถึงสิ่งปลูกสร้าง และทัศนียภาพโดยรอบ
๒) มีระบบในการจัดการนักท่องเที่ยวสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาสัมบัติทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
๓) มีคู่มือในการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว
๔) มีกฎหมายเกี่ยวกับการค้า การแลกเปลี่ยน การจัดการแสดงและการให้ของขวัญที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุ และวัตถุทางประวัติศาสตร์
๕) การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ด้วยภาษาที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว
๖) มีระบบในการสร้างการมีส่วนร่วมในการปกป้องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนและบุคคล

หมวด B การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนเจ้าของ สถานที่และลดผลกระทบเชิงลบ
๑) มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวและเผยแพร่ต่อสาธารณะ (การใช้จ่าย รายรับต่อห้องพัก อัตราการจ้างงานฯ)
๒) คนในท้องถิ่นได้รับโอกาสในการจ้างงานจากแหล่งท่องเที่ยวและได้รับสวัสดิการในการทำงานอย่างเท่าเทียม
๓) คนในสังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว
๔) มีสื่อบริการ จัดบันทึกและรายงานความคิดเห็นของคนในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยว
๕) มีการควบคุม ป้องกัน และฟื้นฟู เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวโดนบุกรุกทำลาย
๖) มีการอบรมความรู้ด้านโอกาสทางการลงทุน ความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้แก่คนในท้องถิ่น
๗) มีการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบธรรม
๘) ภาคเอกชน ธุรกิจ นักท่องเที่ยว และสาธารณชนมีส่วนร่วมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความยั่งยืนให้ชุมชน
๙) มีระบบสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นทั้งบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความยั่งยืนของสินค้าท้องถิ่น

หมวด D การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบด้านลบ
๑) มีระบบในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว
๒) มีระบบควบคุมและดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม
๓) มีการปฏิบัติตามกฎหมายเรื่อง การเก็บเกี่ยว การล่า การค้าสิ่งมีชีวิตทั้งพันธุ์ไม้และสัตว์
๔) มีการตรวจวัด ดูแล ลดระดับ การปล่อยควันพิษอันเป็นสาเหตุของภาวะเรือนกระจก
๕) มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการตรวจวัดดูแล ลดการใช้พลังงาน และรายงานผลต่อสาธารณะ รวมทั้งลดการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก
๖) มีการตรวจวัดดูแล และลดการใช้น้ำ และรายงานต่อสาธารณะ
๗) มีการควบคุมการใช้น้ำให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน
๘) มีระบบดูแลคุณภาพน้ำที่ใช้เพื่อบริโภคและอุปโภคตามมาตรฐานและรายงานต่อสาธารณะ
๙) มีคู่มือที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพักน้ำเสีย และทดสอบผลกระทบจากน้ำที่ถูกระบายออก
๑๐) มีระบบในการลดขยะ แปรรูปขยะ และนำกลับมาใช้ใหม่ รวมไปถึงการจัดขยะอย่างปลอดภัยและยั่งยืน
๑๑) มีคู่มือและกฎข้อบังคับในการลดมลภาวะทางแสงและเสียง ให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม
๑๒) มีการใช้ระบบการขนส่งที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมถึงส่งเสริมการใช้การขนส่งที่ไม่ต้องใช้พลังงาน เช่นการ เดิน หรือ ปั่นจักรยาน

ภาพที่ ๔ แบบประเมินตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC)

ที่มา องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๗.๒ สรุปผลการศึกษาที่ใช้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

๗.๒.๑ ผลการศึกษารายจังหวัด (จังหวัดพังงา จังหวัดน่าน จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดเพชรบุรี)

จากการประเมินของคนในพื้นที่ จังหวัดพังงา จังหวัดน่าน จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดเพชรบุรี ในการประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการให้ความรู้และกระตุ้นให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน และการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูล ใน ๕ พื้นที่ ผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ได้ผลการประเมินของแต่ละพื้นที่ดังต่อไปนี้

๑. ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดพังงา

จากการประเมินผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดพังงา ทำให้ได้ทราบผลการประเมินโดยสรุปว่า จังหวัดพังงามีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๒๐) ด้านเศรษฐกิจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย ๒.๔๒) ด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๓๖) และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๑.๖๔) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ๒.๒๐ (ปานกลาง)

ดำเนินตามกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ๑.๗๖ (ปานกลาง)		มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ๒.๒๒ (ปานกลาง)		มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานเสมอ ๑.๙๗ (ปานกลาง)
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล ๒.๒๓ (ปานกลาง)	มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ ๓.๕๔ (สูงมาก)	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนคิดและบริหารจัดการ ๓.๑๐ (สูง)	สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ ๑.๒๓ (ต่ำ)	มีการประเมินความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๑.๕๘ (สูง)

ด้านเศรษฐกิจ ๒.๔๒ (สูง)

รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปท้องถิ่นและชุมชนอย่างทั่วถึง ๒.๖๒ (สูง)		คนในจังหวัดมีงานมั่นคงมากขึ้นจากการท่องเที่ยว ๒.๘๗ (สูง)		
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ค้าขายมากขึ้น ๓.๑๔ (สูง)	ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ๒.๘๔ (สูง)	นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อประสบการณ์การท่องเที่ยว ๓.๒๗ (สูงมาก)	การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้น ๑.๐๓ (ต่ำ)	หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมีงบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว ๑.๓๔ (ต่ำ)

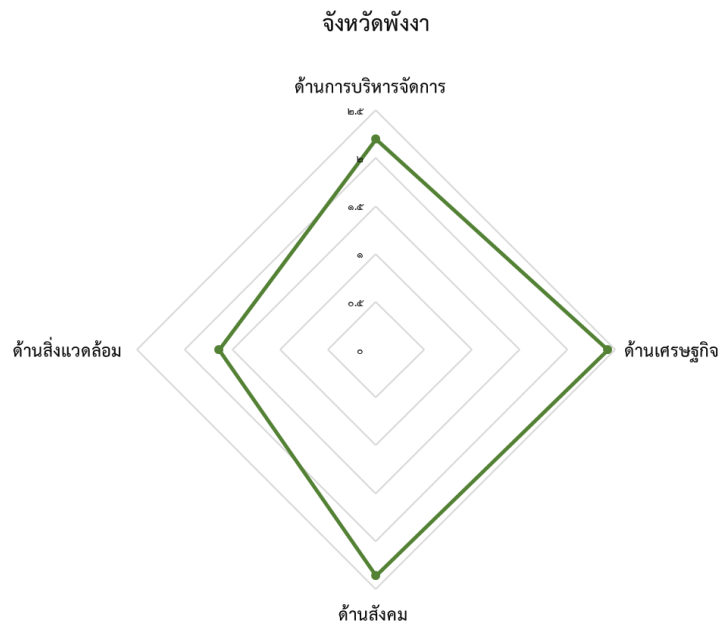
ด้านสังคม ๒.๓๖ (ปานกลาง)

การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัยวัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้คงอยู่ ๓.๑๙ (สูง)	การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูกทำลาย ๓.๑๓ (สูงมาก)	ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด ๑.๔๖ (ต่ำ)	ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ๓.๑๓ (สูง)	การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภค ๑.๗๑ (ปานกลาง)
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ ๑.๗๕ (ปานกลาง)	มีส่วนช่วยส่งเสริมสังคมที่มีความเข้มแข็ง ๑.๖๐ (ต่ำ)	ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็นธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๓ (สูง)	ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่นกำเนิดมากขึ้น ๓.๓๓ (สูง)	ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ๑.๓๕ (ต่ำ)

ด้านสิ่งแวดล้อม ๑.๖๔ (ปานกลาง)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น ๓.๑๙ (สูงมาก)		นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้ ๑.๓๓ (ต่ำ)		ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ๑.๔๙ (ต่ำ)
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ ๑.๕๙ (ต่ำ)	ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ๑.๕๓ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ ๑.๓๐ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ ๑.๔๐ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะตกค้าง ๑.๒๖ (ต่ำ)

ภาพที่ ๕ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดพังงา

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริม

- รณรงค์เรื่องการลดการทิ้งขยะและปฏิกูลลงในแหล่งน้ำและทะเล
- สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำที่สร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

มิติด้านการจัดการ

การส่งเสริม

- ต่อยอดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวสีเขียวผ่านการตั้งเป้าหมายในการเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ถอดโมเดลความสำเร็จจากชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริม

- ลดความแออัดของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ยอดนิยม ผ่านการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง
- พัฒนาระบบสาธารณูปโภค โดยเฉพาะการเดินทางภายในจังหวัด

มิติด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริม

- กำหนดราคาสินค้าและบริการให้เป็นมาตรฐาน
- มีบทลงโทษสถานประกอบการที่ตั้งราคาสูงเกินความเป็นจริง

๒. ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดน่าน

จากการประเมินผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดน่าน ทำให้ได้ทราบผลการประเมินโดยสรุปว่า จังหวัดน่านมีการบริหารจัดการในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย ๒.๖๙) ด้านเศรษฐกิจ ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย ๒.๘๓) ด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๑๗) และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย ๑.๕๓) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ๒.๖๙ (สูง)

ดำเนินตามกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ๒.๗๖ (สูง)		มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ๓.๒๘ (สูงมาก)		มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานเสมอ ๓.๒๑ (สูงมาก)	
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล ๓.๐๑ (สูง)	มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ ๑.๙๘ (ปานกลาง)	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนคิดและบริหารจัดการ ๓.๐๓ (สูง)	สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ ๑.๒๖ (ต่ำ)	มีการประเมินความยั่งยืนของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๒.๙๖ (สูง)	

ด้านเศรษฐกิจ ๒.๘๓ (สูง)

รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปท้องถิ่นและชุมชนอย่างทั่วถึง ๒.๗๑ (สูง)		คนในจังหวัดมีงานมั่นคงทำมากขึ้นจากการการท่องเที่ยว ๒.๘๗ (สูง)		
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ค้าขายมากขึ้น ๓.๑๗ (สูง)	ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ๒.๙๐ (สูง)	นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อประสบการณ์การท่องเที่ยว ๓.๕๖ (สูงมาก)	การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออาชีพที่สูงขึ้น ๑.๘๔ (ปานกลาง)	หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมีงบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว ๒.๗๙ (สูง)

ด้านสังคม ๒.๑๗ (ปานกลาง)

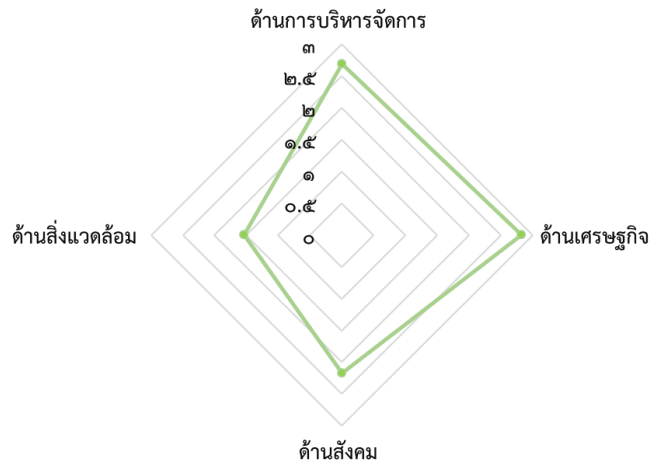
การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัยชีวิตวัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้คงอยู่ ๓.๑๗ (สูง)	การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูกทำลาย ๓.๒๒ (สูงมาก)	ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด ๑.๒๗ (ต่ำ)	ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ๓.๒๕ (สูงมาก)	การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภค ๑.๖๐ (ต่ำ)
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ ๑.๘๔ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยสร้างเสริมสังคมให้มีความเข้มแข็ง ๑.๔๘ (ต่ำ)	ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็นธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๑.๑๑ (ต่ำ)	ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่นกำเนิดมากขึ้น ๓.๔๐ (สูงมาก)	ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ๑.๓๕ (ต่ำ)

ด้านสิ่งแวดล้อม ๑.๕๓ (ต่ำ)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น ๓.๒๕ (สูงมาก)		นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้ ๑.๓๐ (ต่ำ)		ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ๑.๓๔ (ต่ำ)	
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ ๑.๕๙ (ต่ำ)	ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ๑.๔๐ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ ๑.๒๒ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ ๑.๑๖ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะตกค้าง ๐.๙๘ (ต่ำมาก)	

ภาพที่ ๖ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดน่าน

จังหวัดน่าน

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริม

- การให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ (๓R)
- ลดการเผาขยะและการเผาเพื่อการเกษตร
- มีการตรวจสอบและลงโทษแก่ผู้บุกรุกผิป่าเพื่อสร้างที่พัก

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริม

- มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- สร้าง สาธารณูปโภคที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่
- เปิดรับการลงทุนจากภายนอกควบคู่ไปกับการส่งเสริมการลงทุนและการจ้างงานคนในพื้นที่

มิติด้านการจัดการ

การส่งเสริม

- ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ทุพพลภาพ
- มีแนวทางในการรับมือและป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้
- ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใหม่

มิติด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริม

- สร้างมาตรฐานราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

๓. ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดอุบลราชธานี

จากการประเมินผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ได้ทราบผลการประเมินโดยสรุปว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๑.๙๙) ด้านเศรษฐกิจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย ๒.๘๓) ด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๓๘) และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๑.๘๗) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ๑.๙๙ (ปานกลาง)

ดำเนินการตามกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ๒.๑๐ (ปานกลาง)		มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามา สนับสนุน ๑.๙๐ (ปานกลาง)		มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการ ดำเนินงานเสมอ ๒.๒๕ (ปานกลาง)	
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล ๒.๔๓ (สูง)	มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยง จากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ ๑.๔๒ (ปานกลาง)	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน คิดและบริหารจัดการ ๒.๙๕ (สูง)	สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก เอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ ๑.๒๙ (ต่ำ)	มีการประเมินความยั่งยืนของสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๑.๕๕ (ต่ำ)	

ด้านเศรษฐกิจ ๒.๘๓ (สูง)

รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปท้องถิ่นและชุมชนอย่าง ทั่วถึง ๒.๕๕ (สูง)		คนในจังหวัดมีงานมั่นคงทำมากขึ้นจากการท่องเที่ยว ๒.๗๓ (สูง)			
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ ค้าขายมากขึ้น ๓.๐๓ (สูง)	ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ๒.๖๗ (สูง)	นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อ ประสบการณ์การท่องเที่ยว ๒.๙๕ (สูง)	การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อ ชีพที่สูงขึ้น ๑.๐๒ (ต่ำ)	หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมี งบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของ การท่องเที่ยว๒.๙๔ (สูง)	

ด้านสังคม ๒.๓๘ (ปานกลาง)

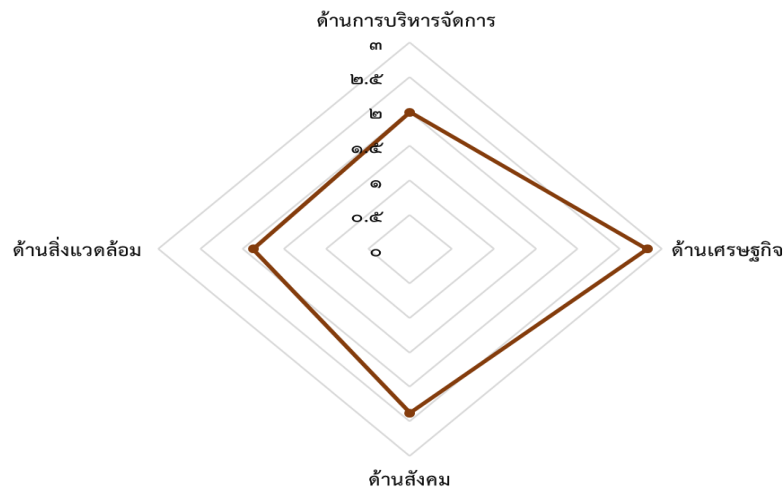
การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัยชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้ คงอยู่ ๓.๐๖ (สูง)	การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทาง วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูก ทำลาย ๓.๑๔ (สูง)	ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่ อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด ๑.๘๐ (ปานกลาง)	ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ๒.๘๘ (สูง)	การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้าง และปรับปรุงสาธารณูปโภค ๑.๙๒ (ปานกลาง)	
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการ แลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ ๑.๕๖ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยสร้างเสริมสังคมให้มีความ เข้มแข็ง ๑.๕๙ (ต่ำ)	ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็น ธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๓.๐๓ (สูง)	ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่น กำเนิดมากขึ้น ๓.๓๐ (สูงมาก)	ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและ คนจน ๑.๔๘ (ต่ำ)	

ด้านสิ่งแวดล้อม ๑.๘๗ (ปานกลาง)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น ๓.๒๖ (สูงมาก)		นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้ ๑.๘๐ (ต่ำ)		ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ๑.๘๓ (ปานกลาง)	
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ ๑.๗๗ (ปานกลาง)	ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ๑.๗๖ (ปานกลาง)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ ๑.๖๓ (ปานกลาง)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ ๑.๕๕ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะ ตกค้าง ๑.๓๕ (ต่ำ)	

ภาพที่ ๗ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริม

- ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ และผลกระทบจากการท่องเที่ยวให้แก่คนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว
- การประกวดหรือให้รางวัลแก่ชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะและชุมชนนกออนุรักษ์

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริม

- สร้างเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างอำเภอ เพื่อกระจายนักท่องเที่ยวไปยังอำเภอต่าง ๆ
- ส่งเสริมให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยมีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยว

มิติด้านการจัดการ

การส่งเสริม

- มีการตรวจสอบและประเมินผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเสมอ
- สร้างชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้นแบบ เพื่อสร้าง Best Practice หรือเป็นต้นแบบที่ดีให้กับพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัด

มิติด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริม

- มีมาตรการในการควบคุมราคาสินค้าที่ขายให้นักท่องเที่ยว
- มีการตรวจสอบการเข้ามาของแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย

๔. ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดจันทบุรี

จากการประเมินผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดจันทบุรี ทำให้ได้ทราบผลการประเมินโดยสรุปว่า จังหวัดจันทบุรีมีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๑.๘๖) ด้านเศรษฐกิจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย ๒.๖๔) ด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๒๕) และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย ๑.๔๐) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ๑.๘๖ (ปานกลาง)

ดำเนินการตามกลยุทธ์ในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ๒.๑๒ (ปานกลาง)		มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามา สนับสนุน ๒.๔๓ (สูง)		มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการ ดำเนินงานเสมอ ๑.๕๒ (ต่ำ)	
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล ๑.๗๘ (ปานกลาง)	มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยง จากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ ๑.๙๓ (ปานกลาง)	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน คิดและบริหารจัดการ ๒.๘๙ (สูง)	สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกเอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ ๑.๐๖ (ต่ำ)	มีการประเมินความยั่งยืนของสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๑.๑๑ (ต่ำ)	

ด้านเศรษฐกิจ ๒.๖๔ (สูง)

รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปท้องถิ่นและชุมชนอย่าง ทั่วถึง ๒.๖๙ (สูง)		คนในจังหวัดมีงานมั่นคงทำมากขึ้นจากการท่องเที่ยว ๒.๘๗ (สูง)			
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ ค้าขายมากขึ้น ๓.๒๔ (สูงมาก)	ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ๒.๗๘ (สูง)	นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อ ประสบการณ์การท่องเที่ยว ๓.๒๔ (สูงมาก)	การท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อค่าครอง ชีพที่สูงขึ้น ๑.๐๖ (ต่ำ)	หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมี งบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของ การท่องเที่ยว ๒.๖๓ (สูง)	

ด้านสังคม ๒.๒๕ (ปานกลาง)

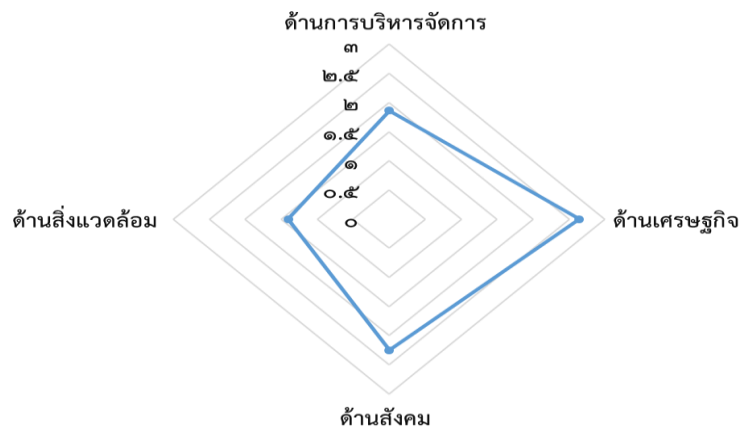
การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัย วัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้ คงอยู่ ๓.๑๗ (สูง)	การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทาง วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูก ทำลาย ๓.๐๖ (สูง)	ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่ อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด ๑.๒๒ (ต่ำ)	ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ๓ (สูง)	การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้าง และปรับปรุงสาธารณูปโภค ๑.๔๖ (ต่ำ)	
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการ แลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ ๑.๓๗ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยสร้างเสริมสังคมให้มี ความเข้มแข็ง ๑.๔๑ (ต่ำ)	ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็น ธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๒.๙๔ (สูง)	ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่น กำเนิดมากขึ้น ๓.๓๓ (สูงมาก)	ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและ คนจน ๑.๕๗ (ต่ำ)	

ด้านสิ่งแวดล้อม ๑.๔๐ (ต่ำ)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น ๓.๐๔ (สูง)		นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้ ๑ (ต่ำ)		ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ๑.๔๑ (ต่ำ)	
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ ๑.๓ (ต่ำ)	ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ๑.๓๓ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ ๑.๐๗ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ ๑.๓ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะ ตกค้าง ๐.๗๖ (ต่ำมาก)	

ภาพที่ ๔ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริม

- สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์
- มีหน่วยงานควบคุมและประเมินความสมบูรณ์ของทรัพยากร
- ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และผลกระทบ

มิติด้านการจัดการ

การส่งเสริม

- มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัด
- มีการวางแผนทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม
- ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกกระบวนการ

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริม

- ใช้ Carrying Capacity ในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อลดความแออัดในบางพื้นที่
- มีการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อนำมาพัฒนา สาธารณูปโภค

มิติด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริม

- กำหนดราคาสินค้าและบริการให้สมเหตุสมผล
- กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม
- ควบคุมราคาสินค้าที่ส่งผลต่อค่าครองชีพ

๕. ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเพชรบุรี

จากการประเมินผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเพชรบุรี ทำให้ได้ทราบผลการประเมินโดยสรุปว่า จังหวัดเพชรบุรีมีการบริหารจัดการในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย ๑.๔๓) ด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๓๗) ด้านสังคมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย ๒.๑๘) และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย ๑.๓๑) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ๑.๔๓ (ต่ำ)

ดำเนินการตามกลยุทธในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ๑.๐๕ (ต่ำ)		มีกลุ่มตัวแทนที่มีประสิทธิภาพจากส่วนภาครัฐเข้ามา สนับสนุน ๑.๖๖ (ปานกลาง)		มีการตรวจสอบ ดูแล และรายงานความคืบหน้าการ ดำเนินงานเสมอ ๑.๒๑ (ต่ำ)	
มีการจัดการท่องเที่ยวตามฤดูกาล ๒.๐๓(ปานกลาง)	มีการจัดการเรื่องป้องกันความเสี่ยง จากภัยพิบัติ และอุบัติเหตุต่างๆ ๑.๐๑ (ต่ำ)	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน แนวคิดและบริหารจัดการ ๑.๖๗ (ปานกลาง)	สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกเอื้อต่อผู้ทุพพลภาพ ๑.๘๔ (ปานกลาง)	มีการประเมินความยั่งยืนของสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ๐.๙๓ (ต่ำ)	

ด้านเศรษฐกิจ ๒.๓๗ (ปานกลาง)

รายได้จากการท่องเที่ยวกระจายไปยังท้องถิ่นและชุมชนอย่าง ทั่วถึง ๒.๓๘ (ต่ำ)		คนในจังหวัดมีงานมั่นคงทำมากขึ้นจากการท่องเที่ยว ๒.๗๘ (สูง)		
คนในจังหวัดมีโอกาสประกอบธุรกิจ/ ค้าขายมากขึ้น ๓.๒๐ (สูง)	ช่วยให้คนในท้องถิ่นที่ยากจนมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ๒.๗๔(สูง)	นักท่องเที่ยวมีความประทับใจต่อ ประสบการณ์การท่องเที่ยว ๓.๓๔ (สูงมาก)	การท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อค่าครอง ชีพที่สูงขึ้น ๑.๐๘ (ต่ำ)	หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นมี งบประมาณเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของ การท่องเที่ยว๑.๐๔ (สูง)

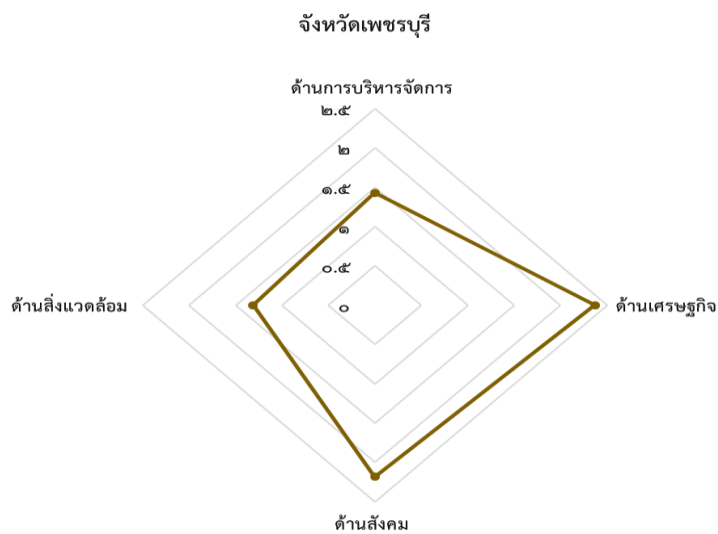
ด้านสังคม ๒.๑๘ (ปานกลาง)

การท่องเที่ยวช่วยรักษาวินัยชีวิต วัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นให้ คงอยู่ ๓.๑๐ (สูง)	การท่องเที่ยวช่วยให้มรดกทาง วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไม่ถูก ทำลาย ๒.๙๔ (สูง)	ทำให้เกิดการเดินทางและย้ายที่อยู่ อาศัยไปยังพื้นที่รอบนอกจังหวัด ๑.๒๔ (ต่ำ)	ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ๒.๘๖ (สูง)	การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการสร้าง และปรับปรุงสาธารณูปโภค ๑.๕๘ (ต่ำ)
เป็นการเปิดโอกาสให้มีการ แลกเปลี่ยนแรงงานข้ามชาติ ๑.๕๖ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยสร้างเสริมสังคมให้มี ความเข้มแข็ง ๑.๓๓ (ต่ำ)	ทำให้เกิดการจ้างงานอย่างเป็น ธรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๒.๖๖ (สูง)	ทำให้คนในพื้นที่จังหวัดรักถิ่น กำเนิดมากขึ้น ๓.๑๖ (สูงมาก)	ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวยและ คนจน ๑.๓๖ (ต่ำ)

ด้านสิ่งแวดล้อม ๑.๓๑ (ต่ำ)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดได้รับการอนุรักษ์มากขึ้น ๒.๘๐(สูง)		นำไปสู่การอนุรักษ์และพิทักษ์ป่าไม้ ๐.๙๐ (ต่ำ)		ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่ดีขึ้น ๑.๒๖ (ต่ำ)	
มีส่วนช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศ ๑.๒๒ (ต่ำ)	ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ๑.๒๔ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางน้ำ ๑.๙๔ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดมลพิษทางอากาศ ๑.๒๘ (ต่ำ)	มีส่วนช่วยในการลดปริมาณขยะ ตกค้าง ๐.๘๐ (ต่ำมาก)	

ภาพที่ ๙ ผลกระทบเชิงบวกจากการท่องเที่ยวต่อมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเพชรบุรี

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริม

- จัดสรรพื้นที่ป่า พื้นที่พื้กออาศัย พื้นที่ประกอบธุรกิจที่พื้กที่ชัดเจน
- ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวสีเขียว

มิติด้านการจัดการ

การส่งเสริม

- มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง
- มีเป้าหมาย หรือ ตำแหน่งทางการตลาดของจังหวัดที่ชัดเจน

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การส่งเสริม

- ผสมผสานศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นเพื่อสร้างสินค้าและบริการที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ ตลอดจนสืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไปได้

มิติด้านเศรษฐกิจ

การส่งเสริม

- ส่งเสริมการจ้างงานคนในพื้นที่

๗.๒.๒ ผลการศึกษาระดับประเทศ

นอกเหนือจากผลการประเมินรายจังหวัดของ ๕ จังหวัดข้างต้น ได้มีการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวมผ่านการศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับการประเมินความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวของประเทศไทย ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) ที่ได้ดำเนินการเก็บผลจากการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ ศักยภาพพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวมเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC)

หมวด A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ		
หัวข้อ	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
๑) แหล่งท่องเที่ยวมีการกำหนดกลยุทธ์และดำเนินงานตามหลักความยั่งยืน	๒.๙	สูง
๒) มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการอย่างยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว	๒.๗	สูง
๓) มีการตรวจสอบและประเมินความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ	๒.๓	ปานกลาง
๔) มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามฤดูกาลอย่างยั่งยืน	๓.๐	สูง
๕) มีระบบการป้องกันความเสี่ยงภัยพิบัติในแหล่งท่องเที่ยว – มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวทราบวิธีรับมือ	๒.๔	สูง
๖) มีการประเมินและตรวจสอบสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ	๒.๗	สูง
๗) มีการปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบด้านความยั่งยืนจากการลงมติของชุมชน	๒.๔	ปานกลาง
๘) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบุคคลทุกพลภาพ	๒.๖	สูง
๙) มีการแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการออกแบบ เปลี่ยนแปลงหรือก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว	๒.๓	ปานกลาง
๑๐) มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว	๒.๓	ปานกลาง
๑๑) กลุ่มธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวปฏิบัติตามนโยบายของ GSTC	๒.๓	ปานกลาง
๑๒) มีการดูแลและควบคุมอาชญากรรมในแหล่งท่องเที่ยว	๓.๐	สูง
๑๓) มีการฝึกอบรมหรือประชาสัมพันธ์ให้ เจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว และผู้อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว ทราบวิธีปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดอาจขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว	๒.๗	สูง
๑๔) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน	๒.๘	สูง
รวม	๒.๖๐	สูง

หมวด B การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ

หัวข้อ	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
๑) มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวและเผยแพร่ต่อสาธารณะ (การใช้จ่าย รายรับต่อห้องพัก อัตราการจ้างงาน)	๑.๙	ปานกลาง
๒) คนในท้องถิ่นได้รับโอกาสในการจ้างงานจากแหล่งท่องเที่ยวและได้รับสวัสดิการในการทำงานอย่างเท่าเทียม	๒.๕	สูง
๓) คนในสังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว	๒.๖	สูง
๔) มีการสอบถาม จัดบันทึกและรายงานความคิดเห็นของคนในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยว	๒.๔	สูง
๕) มีการควบคุม ป้องกัน และฟื้นฟู เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวโดนบุกรุกทำลาย	๒.๘	สูง
๖) มีการอบรมความรู้ด้านโอกาสทางการลงทุน ความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้แก่คนในท้องถิ่น	๒.๖	สูง
๗) มีการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบธรรม	๒.๖	สูง
๘) ภาคเอกชน ธุรกิจ นักท่องเที่ยว และสาธารณชนมีส่วนร่วมในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความยั่งยืนให้ชุมชน	๒.๙	สูง
๙) มีระบบสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นทั้งบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความยั่งยืนของสินค้าท้องถิ่น	๒.๙	สูง
รวม	๒.๕๙	สูง

หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และลดผลกระทบเชิงลบ

หัวข้อ	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
๑) มีนโยบายและการวัดผลการฟื้นฟูและรักษาธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรวมถึงสิ่งปลูกสร้าง และทัศนียภาพโดยรอบ	๒.๐	ปานกลาง
๒) มีระบบในการจัดการนักท่องเที่ยวสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อป้องกันและรักษาสมบัติทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	๒.๓	ปานกลาง
๓) มีคู่มือในการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมในสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว	๑.๙	ปานกลาง
๔) มีกฎหมายเกี่ยวกับการค้า การแลกเปลี่ยน การจัดการแสดงและการให้ของขวัญ ที่เกี่ยวกับโบราณวัตถุ และวัตถุทางประวัติศาสตร์	๑.๕	ต่ำ
๕) การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ ด้วยภาษาที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว	๒.๕	สูง

หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และลดผลกระทบเชิงลบ

หัวข้อ	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
๖) มีระบบในการสร้างการมีส่วนร่วมในการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนและบุคคล	๑.๙	ปานกลาง
รวม	๒.๐๓	ปานกลาง

หมวด D การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบด้านลบ

หัวข้อ	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
๑) มีระบบในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว	๒.๙	สูง
๒) มีระบบควบคุมและดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม	๒.๕	สูง
๓) มีการปฏิบัติตามกฎหมายเรื่อง การเก็บเกี่ยว การล่า การค้าสิ่งมีชีวิตทั้งพันธุ์ไม้และสัตว์	๒.๗	สูง
๔) มีการตรวจวัด ดูแล ลดระดับ การปล่อยควันพิษอันเป็นสาเหตุของภาวะเรือนกระจก	๒.๖	สูง
๕) มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการตรวจวัดดูแล ลดการใช้พลังงาน และรายงานผลต่อสาธารณะ รวมทั้งลดการใช้แร่ธาตุธรรมชาติ	๒.๗	สูง
๖) มีการตรวจวัด ดูแล และลดการใช้น้ำ และรายงานต่อสาธารณะ	๒.๔	สูง
๗) มีการควบคุมการใช้น้ำให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน	๒.๓	ปานกลาง
๘) มีระบบดูแลคุณภาพน้ำที่ใช้เพื่อบริโภคและอุปโภคตามมาตรฐาน และรายงานต่อสาธารณะ	๒.๘	สูง
๙) มีคู่มือที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพักน้ำเสีย และทดสอบผลกระทบจากน้ำที่ถูกระบายออก	๒.๔	สูง
๑๐) มีระบบในการลดขยะ แปรรูปขยะ และนำกลับมาใช้ใหม่ รวมไปถึงการจัดขยะอย่างปลอดภัยและยั่งยืน	๒.๓	ปานกลาง
๑๑) มีคู่มือและกฎข้อบังคับในการลดมลภาวะทางแสงและเสียง ให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม	๒.๒	ปานกลาง
๑๒) มีการใช้ระบบการขนส่งที่ส่งผลกระทบต่ำ รวมไปถึงส่งเสริมการใช้การขนส่งที่ไม่ต้องใช้พลังงาน เช่นการ เดิน หรือ ปั่นจักรยาน	๒.๗	สูง
รวม	๒.๕๕	สูง

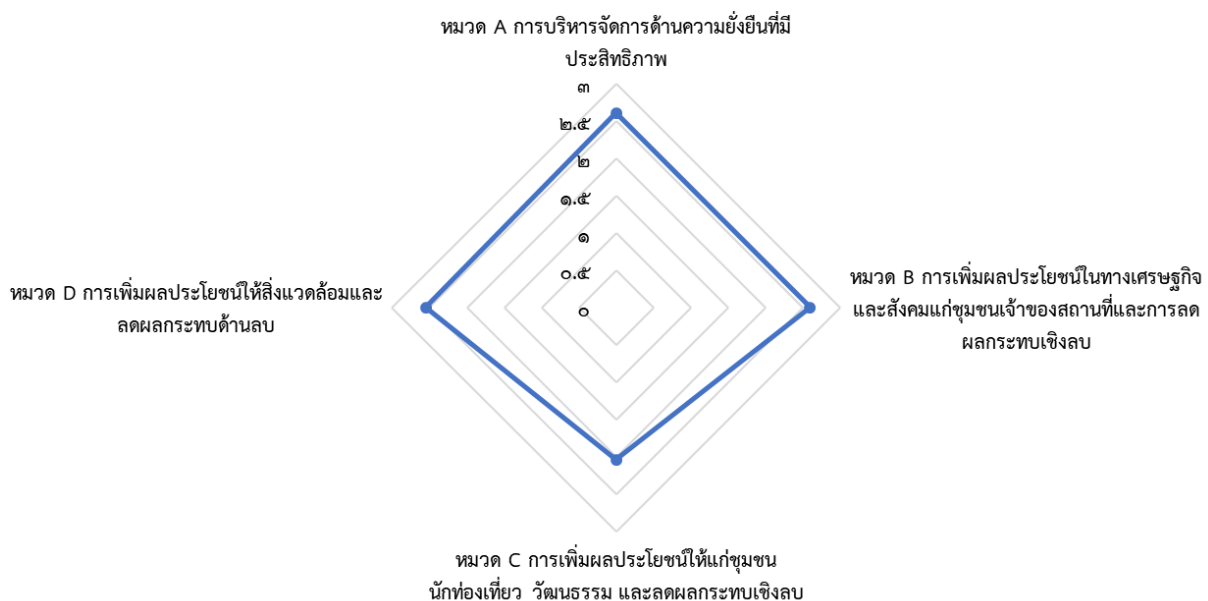
สรุป

ตารางที่ ๒ สรุปศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวมเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC)

หมวดหมู่	ประสิทธิภาพในการจัดการ	
หมวด A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ	๒.๖๐	สูง
หมวด B การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ	๒.๕๙	สูง
หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และลดผลกระทบเชิงลบ	๒.๐๓	ปานกลาง
หมวด D การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบด้านลบ	๒.๕๕	สูง

จากผลการประเมินผลข้างต้น พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในการประชุมครั้งนี้ให้ความคิดเห็นว่า ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวมตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) มีประสิทธิภาพในการจัดการด้าน A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือด้าน B การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ ด้าน D การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบด้านลบ และลำดับสุดท้ายคือ C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และลดผลกระทบเชิงลบ

ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวม ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC)

ภาพที่ ๑๐ ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวม

ภายหลังจากการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ในภาพรวมตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria : GSTC) ได้มีการจัดให้ผู้เข้าร่วมการประชุมระดมความคิดเห็นในการส่งเสริมและแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในแต่ละหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

หมวด A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

- ✚ ชุมชนเป็นแกนนำในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- ✚ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างแผนและขับเคลื่อนแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่
- ✚ มีแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละมิติ (การจัดการ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม)
- ✚ มีการพบปะและพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอ
- ✚ ขอความร่วมมือจากภาครัฐและสถานศึกษาในการเข้ามาให้ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ✚ มีการประเมินและติดตามผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เสมอ

หมวด B การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และลดผลกระทบเชิงลบ

- ✚ ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชนนำผลผลิตในชุมชนต่อยอดพัฒนาให้มีมูลค่าเพิ่ม
- ✚ ภาครัฐ และสถานศึกษาสนับสนุนทักษะความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและคนในชุมชน
- ✚ ทุกภาคส่วนมีการวางแผนและสร้างแนวทางในการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง
- ✚ ทุกภาคส่วนร่วมกันสร้างนวัตกรรมที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาชุมชน
- ✚ ภาครัฐสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย (SME)
- ✚ หาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าในชุมชนสู่ตลาดภายนอก
- ✚ ภาครัฐจัดทำฐานข้อมูลชุมชน

หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรม และลดผลกระทบเชิงลบ

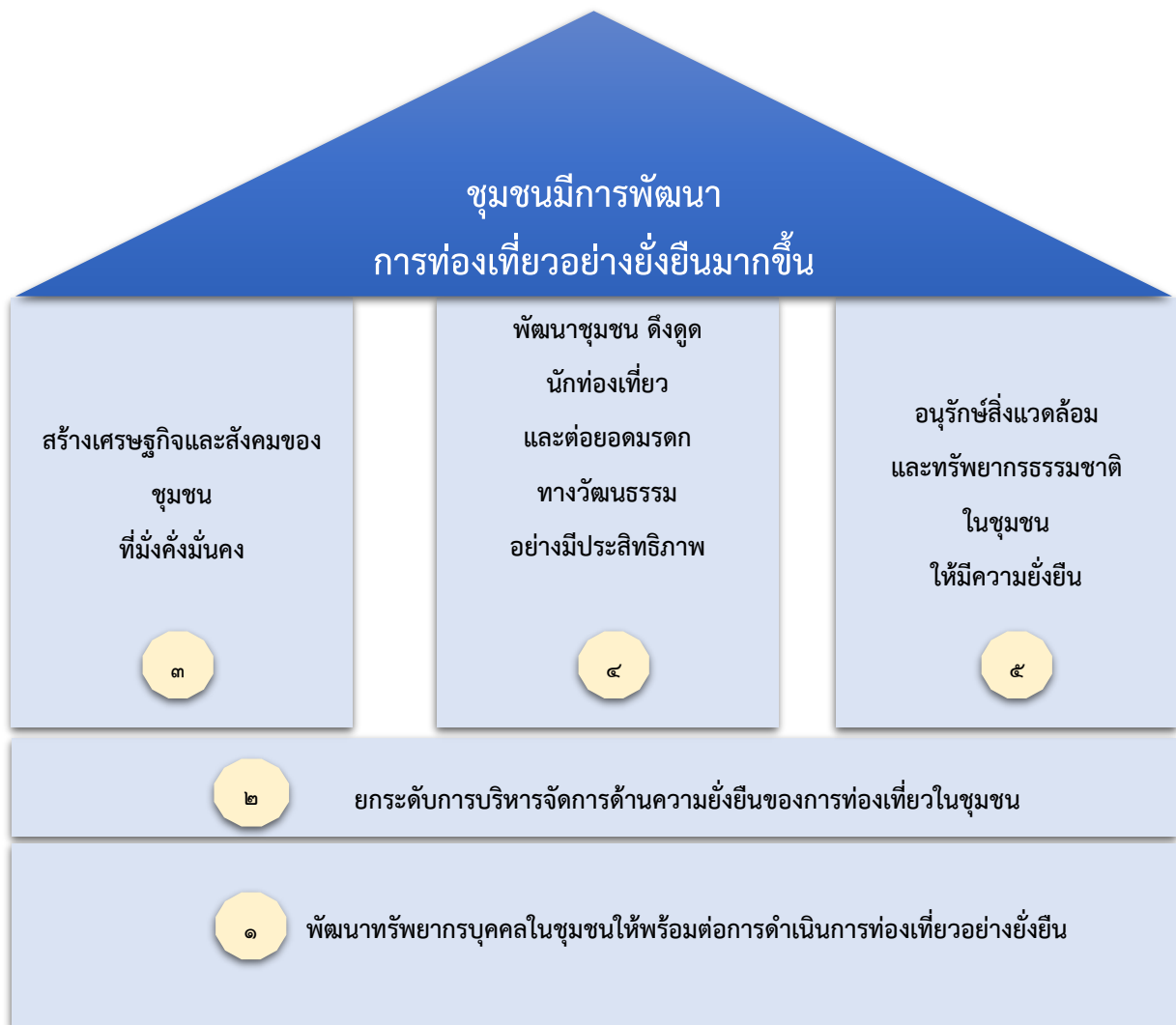
- ✚ ทุกภาคส่วนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยหาจุดกึ่งกลางที่ทุกฝ่ายยอมรับได้
- ✚ มีการส่งต่อภูมิปัญญา องค์ความรู้ และวัฒนธรรมในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น
- ✚ ภาครัฐและสถานศึกษาให้ความรู้ในเรื่องขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
- ✚ ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- ✚ ภาครัฐและสถานศึกษานำแนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบรรจุลงในหลักสูตรการศึกษา

หมวด D การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบด้านลบ

- ✚ สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เช่น การปลูกต้นไม้ร่วมกับชาวบ้าน แปรรูปขยะ เป็นต้น
- ✚ ปลูกจิตสำนึกให้แก่คนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้นำในการปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างที่ดี
- ✚ ภาครัฐมีกฎหมายและระเบียบในการใช้ทรัพยากรและมีบทลงโทษในการละเมิดกฎต่าง ๆ อย่างเข้มงวด
- ✚ ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และสถานศึกษาร่วมกันจัดทำหลักสูตรการจัดการทรัพยากร

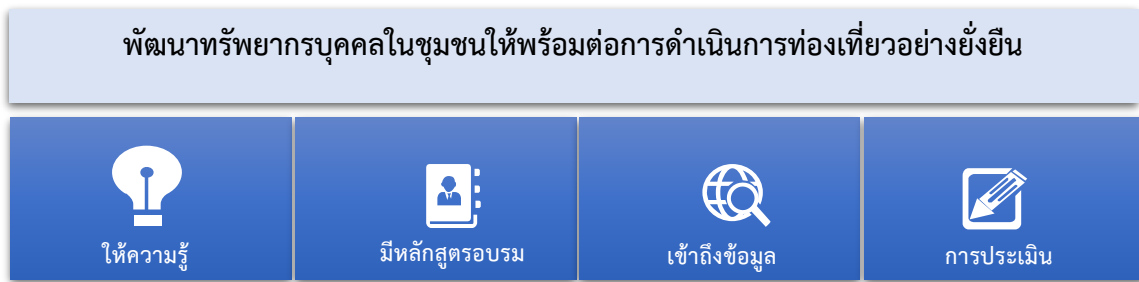
๗.๓ แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

จากการศึกษาข้อมูลผ่านตำรา เอกสาร สถิติ และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิผ่านแบบประเมินจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผลที่ได้ลงพื้นที่สำรวจและจัดเก็บข้อมูลใน ๕ พื้นที่ การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการประชุมเผยแพร่รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชนที่สามารถสร้างงาน สร้างวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑๑ แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

แนวทางที่ ๑ พัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนให้พร้อมต่อการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๑๒ แนวทางที่ ๑ พัฒนาศักยภาพบุคคลในชุมชนให้พร้อมต่อการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

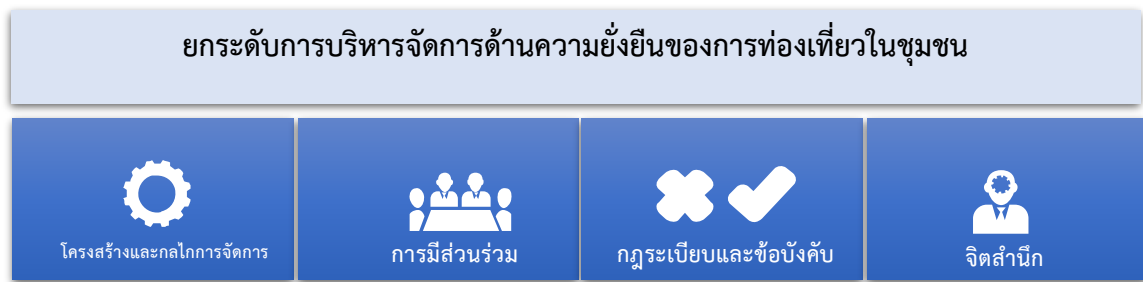
วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน
๒. เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

วิธีการ

- ๑.๑ หน่วยงานภาครัฐ หรือ ชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระตุ้นให้ชุมชนรับรู้ถึงผลประโยชน์และผลกระทบจากการท่องเที่ยว แนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชน
- ๑.๒ หน่วยงานภาครัฐ หรือ ชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาหลักสูตรพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่เน้นเรื่องความยั่งยืน และจัดการอบรม หรือ จัดทำคอร์สระยะสั้น ในการสร้างผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย
- ๑.๓ ชุมชนให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านการศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนคนในพื้นที่เข้ารับการอบรมหรือแลกเปลี่ยนความรู้ในงานวิชาการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ
- ๑.๔ มีมาตรฐานหรือการประเมินความยั่งยืนสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

แนวทางที่ ๒ ยกระดับการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ ๑๓ แนวทางที่ ๒ ยกระดับการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างกลไกการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนที่มีศักยภาพ
๒. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน
๓. เพื่อปรับปรุงกฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
๔. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว

วิธีการ

๒.๑ ด้านโครงสร้างและกลไกการจัดการ

- ๒.๑.๑ ชุมชนเป็นแกนนำในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- ๒.๑.๒ หน่วยงานภาครัฐ (ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค) ตรวจสอบและประเมินความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
- ๒.๑.๓ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับบุคคลทุกพลภาพ
- ๒.๑.๔ หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการจูงใจตลอดจนส่งเสริมชุมชนและผู้ประกอบการในการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การลดภาษี และการให้ทุนในการพัฒนา เป็นต้น
- ๒.๑.๕ จัดทำฐานข้อมูลท่องเที่ยวชุมชนของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหรือข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

๒.๒ ด้านการมีส่วนร่วม

- ๒.๒.๑ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละจังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนของพื้นที่นั้น ๆ
- ๒.๒.๒ มีการหารือเพื่อกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ชัดเจน

- ๒.๒.๓ มีการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวในชุมชน ระหว่างชุมชน และเครือข่ายระดับจังหวัด

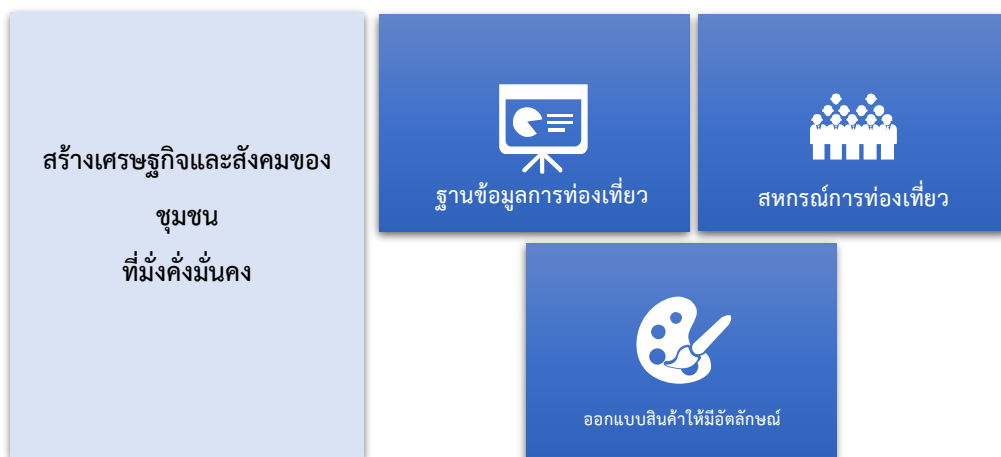
๒.๓ ด้านกฎระเบียบและข้อบังคับ

- ๒.๓.๑ มีการปรับกฎระเบียบให้ส่งเสริมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงาน สถานประกอบการ นักวิชาการ ชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยว
- ๒.๓.๒ มีการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างจริงจัง
- ๒.๓.๓ มีระบบสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นทั้งบริษัทขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความยั่งยืนของสินค้าท้องถิ่น
- ๒.๓.๔ จัดทำกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว
- ๒.๓.๕ จัดทำโซนนิ่งและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และธรรมชาติโดยรอบ
- ๒.๓.๖ มีการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนและบุคคล
- ๒.๓.๗ มีมาตรการสิ่งแวดลอมของชุมชน

๒.๔ ด้านจิตสำนึก

- ๒.๔.๑ จัดทำองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน ที่เข้าถึงได้ง่าย (Facebook,youtube,website,คู่มือ)
- ๒.๔.๒ ส่งเสริมการจัดกิจกรรม CSR ร่วมกันระหว่างภาคเอกชนและชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานความยั่งยืน
- ๒.๔.๓ ส่งเสริมการทำธุรกิจแบบ Sharing Economy ที่มุ่งเน้นให้เอกชนแบ่งปันความรู้สู่ชุมชน
- ๒.๔.๔ ประชาสัมพันธ์ถึงแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในทุกกิจกรรมที่มีการทำการท่องเที่ยว
- ๒.๔.๕ จัดทำสื่อและการอบรมให้ชุมชนเข้าใจแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสามารถใช้แนวคิดเรื่องขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)
- ๒.๔.๖ สร้างการสื่อสารเพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
- ๒.๔.๗ พัฒนาแคมเปญเพื่อสร้างความตระหนักต่อการรับผิดชอบต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ธุรกิจสาขาต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

แนวทางที่ ๓ สร้างเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มั่นคงมั่นคง

ภาพที่ ๑๔ แนวทางที่ ๓ สร้างเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มั่นคงมั่นคง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างฐานข้อมูลรายรับ และรายจ่ายทางการท่องเที่ยว
๒. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการออกแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ ตลอดจนทราบถึงช่องทางการส่งเสริมการขายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
๓. เพื่อกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนอย่างถูกต้องและเหมาะสม
๔. เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการ

๓.๑ จัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยว

- ๓.๑.๑ ชุมชนจัดเก็บมูลค่าทางการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว รายรับจากการท่องเที่ยวตามยอดขายในแต่ละวัน (ค่าแพ็คเกจทัวร์ ค่าอาหาร ค่าเช่ารถ ค่าที่พัก เป็นต้น) รายจ่ายทางการท่องเที่ยวหรือต้นทุนในการจัดหาทรัพยากรหรือสินค้าเพื่อบริการนักท่องเที่ยว
- ๓.๑.๒ ชุมชนจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จัดบันทึกข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ สัญชาติ ผู้เดินทางร่วม (เดินทางคนเดียว หรือเดินทางกับครอบครัว เป็นต้น)
- ๓.๑.๓ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลจากชุมชนและสร้างเป็นฐานข้อมูลระดับประเทศ ที่ง่ายต่อการเข้าถึงและง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์

๓.๒ ชุมชนจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยว สมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ สมาชิกลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วยความสมัครใจ และมีการแบ่งผลกำไรตามหุ้นส่วน โดยมีวิธีการจัดตั้งสหกรณ์

ตารางที่ ๓ วิธีการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยวในชุมชน

ขั้นตอน	ระยะเวลา
๑. เตรียมการเบื้องต้น ๑.๑ รวบรวมกลุ่มบุคคลที่ประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์ ๑.๒ เป็นบุคคลธรรมดา และบรรลุนิติภาวะ ๑.๓ มีปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคม ๑.๔ มีความสมัครใจ เสียสละ มีวินัย และซื่อสัตย์	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล
๒. ประสานงานและฝึกอบรม ๒.๑ ผู้แทนกลุ่มบุคคลประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อขอคำแนะนำ ๒.๒ ให้การศึกษาอบรมแก่กลุ่มบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่ ไม่น้อยกว่า ๖ ชั่วโมง ๒.๓ กำหนดวันประชุมในขั้นตอนต่อไป	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล
๓. ประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิก ๓.๑ กำหนดชื่อสหกรณ์ ๓.๒ คัดเลือกคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ ไม่น้อยกว่า ๑๐ คน ๓.๓ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเภท วัตถุประสงค์ แผนดำเนินการ และร่างข้อบังคับสหกรณ์	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล
๔. ประชุมคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ เพื่อ ๔.๑ จอชื่อสหกรณ์ผ่าน Website กรมส่งเสริมสหกรณ์ (www.cpd.go.th) หรือหน่วยงานในพื้นที่ ๔.๒ เลือกประเภทสหกรณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ที่จะขอจัดตั้ง ๔.๓ จัดทำร่างข้อบังคับสหกรณ์ ๔.๔ จัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ หรือกิจกรรมของสหกรณ์ อย่างน้อย ๓ ปี ๔.๕ จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล
๕. ประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก ๕.๑ รับทราบชื่อสหกรณ์ ประเภท วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินการ ๕.๒ พิจารณาร่างข้อบังคับ	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล
๖. ยื่นเอกสารขอจดทะเบียนสหกรณ์ ๖.๑ คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ดำเนินการยื่นเอกสารขอจดทะเบียนสหกรณ์ ประกอบด้วย (๑) คำขอจดทะเบียนสหกรณ์ จำนวน ๒ ชุด (๒) สำเนารายงานการประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิก จำนวน ๒ ชุด (๓) สำเนารายงานการประชุม คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ จำนวน ๒ ชุด	ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล

ขั้นตอน	ระยะเวลา
๗.พิจารณาจดทะเบียนสหกรณ์ ๗.๑ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่ตรวจสอบเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเสนอความเห็นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ ๗.๒ นายทะเบียนสหกรณ์ พิจารณา (๑) รับจดทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ ลงนามใน ใบสำคัญรับจดทะเบียนสหกรณ์ และแจ้งให้สหกรณ์ทราบ	

อ้างอิงข้อมูลจาก กรมส่งเสริมสหกรณ์

๓.๓ สร้างเสริมองค์ความรู้เรื่องการสร้างและออกแบบสินค้า บริการ และบรรจุภัณฑ์ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ ของชุมชน

- ๓.๓.๑ หน่วยงานภาครัฐ หรือ ชุมชน ประสานงานกับสมาคมการบรรจุภัณฑ์ไทย หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้แก่ชุมชนในการจัดทำและออกแบบสินค้า บริการ และบรรจุภัณฑ์ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ ของชุมชน
- ๓.๓.๒ ระดมความคิดเห็นในชุมชนเพื่อสืบค้นถึงความเป็นมา ประวัติ เอกลักษณ์ พิษท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
- ๓.๓.๓ ชุมชนทำการศึกษาพื้นที่ต้นแบบที่มีความโดดเด่นในด้านการออกแบบสินค้า ท้องถิ่นทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ
- ๓.๓.๔ ใช้เสน่ห์ของชุมชนที่ในแต่ละอำเภอมิวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างกัน โดยไม่ปรับตัวเองให้ตามกระแสนิยมมากเกินไป
- ๓.๓.๕ สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงและผูกโยงเรื่องราวของแต่ละชุมชน เพื่อกระจาย นักท่องเที่ยวออกไปยังพื้นที่อื่นนอกเหนือจากอำเภอเมือง
- ๓.๓.๖ ชุมชนทำการศึกษาการจัดทำและออกแบบสินค้าผ่านแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยและตรงต่อ ความต้องการของคนในปัจจุบัน เช่น เว็บไซต์ของสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิล เพื่อสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือ TIPMSE และเว็บไซต์ ของสมาคมการบรรจุภัณฑ์ไทย
<http://www.tipmse.or.th/๒๐๑๒/th/index.asp>
<https://www.thaipack.or.th/>

แนวทางที่ ๔ พัฒนาชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยว และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๑๕ แนวทางที่ ๔ พัฒนาชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยว และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน
๒. เพื่อลดกระทบผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคม
๓. เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพเข้าสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง
๔. เพื่อถ่ายทอด สานต่อ และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

วิธีการ

๔.๑ ชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและการดำเนินการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- ๔.๑.๑ ชุมชนมีองค์ความรู้เรื่องความเป็นมา รากเหง้า และวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านการสืบค้น เอกสาร และการศึกษาจากปราชญ์ในชุมชน
- ๔.๑.๒ ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคืออะไร และสามารถส่งเสริมให้เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน
- ๔.๑.๓ รวบรวมภูมิปัญญา วัฒนธรรม คติ และความเชื่อของชุมชน เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และเพื่อสานต่อมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไปได้

๔.๒ ชุมชนมีการดำเนินการท่องเที่ยวและสานต่อวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเป็นระบบ

- ๔.๒.๑ ชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวประจำหมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการด้านที่พัก กรรมการด้านแหล่งท่องเที่ยว กรรมการด้านคมนาคม กรรมการด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

- ๔.๒.๒ ชุมชนมีการจัดสรรภาระ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการท่องเที่ยวให้กับทุกคนในชุมชน ตามความสมัครใจ ความเหมาะสม และความยุติธรรม
- ๔.๒.๓ ชุมชนมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนให้ทุกคนในชุมชนได้รับทราบโดยทั่วกัน
- ๔.๒.๔ ชุมชนดำเนินการเก็บข้อมูลผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบจากการท่องเที่ยว ผ่านแบบสำรวจความคิดเห็น หรือการสัมภาษณ์คนในชุมชน โดยมีการกำหนดเวลาการเก็บข้อมูลที่ชัดเจน (เช่น ทุก ๓ เดือน หรือ ทุก ๖ เดือน)
- ๔.๒.๕ ชุมชนเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ร่วมคิดและร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง สร้างการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ตลอดจนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔.๒.๖ ชุมชนกำหนดเวลา พื้นที่ และกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการรบกวน และละเมิดสิทธิของคนในพื้นที่

๔.๓ เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ชุมชน

- ๔.๓.๑ หน่วยงานภาครัฐ ประสานงานกับ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการให้ความรู้เรื่องการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
- ๔.๓.๒ หน่วยงานภาครัฐจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ที่รวบรวมที่ตั้ง ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เอกลักษณ์ และช่องทางการติดต่อชุมชน
- ๔.๓.๓ ชุมชนจัดทำเนื้อหา (content) ในการประชาสัมพันธ์ชุมชน ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- ๔.๓.๔ ชุมชนใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ Facebook และ Youtube

แนวทางที่ ๕ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้มีความยั่งยืน

ภาพที่ ๑๖ แนวทางที่ ๕ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน
๒. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติ
๓. เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ชุมชน

วิธีการ

- ๕.๑ ค้นหาและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ภูมิปัญญา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ๕.๒ กำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ๕.๓ จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ชุมชนเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยว
- ๕.๔ มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล หาวิธีการให้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเหมาะสมกับวิถีชีวิต
- ๕.๕ จัดกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเสื่อมโทรม โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การปลูกป่า การทำกังหันลม การขยายเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
- ๕.๖ นำเทคนิคและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ในการป้องกันความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีใหม่มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชน ผ่านกิจกรรม การแลกเปลี่ยนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมการอบรม และการขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๕.๗ วางกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ร่วมกันในการใช้ทรัพยากร
- ๕.๘ ชุมชนมีระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เช่น วิธีการคัดแยกขยะ บ่อบำบัดขยะ และการรีไซเคิลขยะ

บรรณานุกรม

กฤติยา จักรสาร. (2545). การส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านพฤกษศาสตร์ให้แก่มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว
 กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว. (2552). มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.tourism.go.th/subweb/details/5/6406/25472> [17 มกราคม 2562]

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **ปลายทาง**. Retrieved เมษายน 10, 2562, from [thai.tourismthailand.org:https://thai.tourismthailand.org/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2/%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B](https://thai.tourismthailand.org/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2/%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B)

จิระภา ฉิมสุข. (2544.) ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชาติรี แก้วมา. (2549). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 ธันภัทร โคตรสิงห์. 2560. ประชาธิปไตย: จากแนวคิดการบริหารสู่การปฏิบัติในประเทศไทย. วารสารพัฒนา
 สังคม ปีที่ 19 ฉบับที่ 1/2560.

บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์นยางค์. (2533.) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท:ประสบการณ์ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย.

เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊คสแตนด์ดาร์ด.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2543.) องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากปรากฏการณ์ที่
ทฤษฎีฐานราก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (อัดสำเนา)

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525.) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
หน้า 947.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf>.

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ. (2528.) **ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสพการณ์จากนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2537.) **สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน.** ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สันติพจน์ กลับดี. 2559. **ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทยในกลุ่มอาเซียน.** กรุงเทพฯ : ส่วนอาเซียน สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (n.d.). **พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562.** Retrieved เมษายน 19, 2562, from po.opdc.go.th: <https://po.opdc.go.th/content/MTEw>

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565 และเกณฑ์คัดเลือก 303 ชุมชน.**

Retrieved เมษายน 18, 2562, from secretary.mots.go.th:

https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/news_view.php?nid=1481

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** Retrieved เมษายน 12, 2562, from <http://www.bsru.ac.th/identity/archives/3735>

องค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว. 2561. **การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน.** <http://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/>

อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. (2539.) **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Brandbuffet. (2561). **กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเตรียมไทยกระจายรายได้สู่ 55 เมืองรอง.**

Retrieved เมษายน 22, 2562, from today.line.me:

<https://today.line.me/th/pc/article/%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%AF+%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E>

- khaosod. (2561). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมมือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยกชั้นเมืองรองสร้างรายได้กว่าหมื่นล้าน. Retrieved เมษายน 18, 2562, from khaosod: https://www.khaosod.co.th/economics/news_741622
- Mathews, D. (1996). *Element of strong civil society and healthy public life*. (n.p.): Kettering Foundation April.
- paiduaykan. (2562, เมษายน 19). บ้านน้ำเขียว ทรายด. Retrieved from paiduaykan: <https://www.paiduaykan.com/province/east/trat/baananmcheaw.html>
- Prachachat. (2561). อุบลฯ พร้อมขับเคลื่อน ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. Retrieved เมษายน 24, 2562, from prachachat.net: <https://www.prachachat.net/tourism/news-160249>
- Steinmetz, J. T. (2018). **Thailand's Community-Based Tourism achieved GSTC Status**. Retrieved April 21, 2019, from eturbonews: <https://www.eturbonews.com/228081/thailands-community-based-tourism-achieved-gstc-status>
- tatreviewmagazine. (2561). เกณฑ์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของไทย เทียบเท่าเกณฑ์ระดับสากล. Retrieved เมษายน 23, 2562, from <http://www.tatreviewmagazine.com/article/bring-up-thailand-community-based-tourism-development-criteria-to-equalize-international-standard/>
- Thai Ecotourism And Adventure Travel Association (TEATA). (2560). **Sustainable Thai Tour Operator Standard, Informed by Sustainable Tourism means to travel with taking care on the people in the country, the nature and the environment**. Retrieved เมษายน 19, 2562, from Thai Ecotourism And Adventure Travel Association (TEATA): <https://www.teata.or.th/17171907/sustainable-tourism>
- thailandtourismdirectory. (2560). ชุมชนบ้านน้ำเขียว. Retrieved เมษายน 24, 2562, from thailandtourismdirectory: <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/80249>
- Tourism Canada. (1990). **An action strategy for sustainable tourism development: Globe'90**. Ottawa: Tourism Canada.

UNDP. (1995). Public Sector Management, Governance, and Sustainable Development, pp. 57-63.

UNDP. (1997). Governance for Sustainable Human Development, a UNDP Policy Document, January 1997. Retrieved December 5, 2016 from www.สานพลังประชา รัฐ.com. จาก <http://megnet.undp.org/policy>

